

AS
244
L68
Z52

Cornell University Library

BOUGHT WITH THE INCOME
FROM THE

SAGE ENDOWMENT FUND

THE GIFT OF

Henry W. Sage

1891

A92604

5/5/96

S
5/5

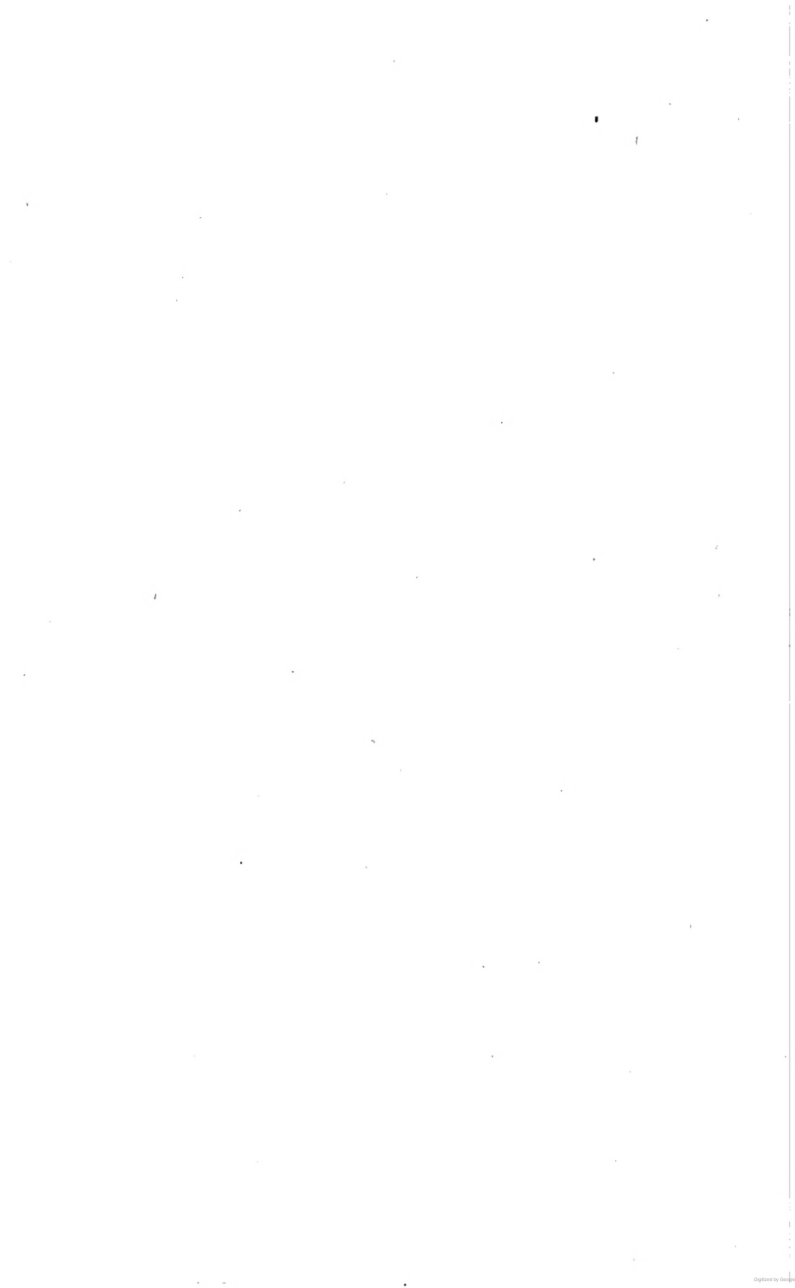
Cornell University Library
AS244.L68 Z52

Bijdragen tot de geschiedenis van de Maa

3 1924 029 736 901

oIn

*Covered t.p. + contents list
bound in at end*

GEDENKSCHRIFT

VAN DE

MAATSCHAPPIJ

DER

NEDERLANDSCHE LETTERKUNDE

TE

LEIDEN.

1766 — 1866.

const.

BIJDRAGEN

TOT DE

GESCHIEDENIS VAN DE MAATSCHAPPIJ

DER

NEDERLANDSCHE LETTERKUNDE

TE

LEIDEN.

1766 — 1866.

manuscript

GEDENKSCHRIFT

UITGEGEVEN

manuscript

ter gelegenheid van het eerste Eeuwfeest.

LEIDEN, E. J. BRILL.

1867.

~~325 C 22~~

A.92604

RD

I N L E I D I N G.

Toen met 1866 het jaar was aangebroken, waarin de Maatschappij haar honderdjarig bestaan zou vieren, heeft het Bestuur in de eerste bijeenkomst het besluit genomen, ter herinnering aan dat Eeuwfeest een Bundel Bijdragen tot de Geschiedenis der Maatschappij uit te geven. Al hetgeen tot de Leden en de Geschriften der Maatschappij betrekking heeft, was tot nu toe op vele plaatsen verspreid; om de Maatschappij en hare lotgevallen gedurende eene geheele eeuw gemakkelijk te leeren kennen vond men het allezins gepast een en ander samen te brengen. Hiertoe kwam in de eerste plaats in aanmerking een volledige lijst van allen, die Leden van de Maatschappij geweest zijn, met de opgaaf van hun geboorte- en sterfdag, van de door hen bekleede betrekking, en van de aanwijzing waar zij door den Voorzitter, of sedert 1847 door een der Medeleden, min of meer uitvoerig in de Handelingen zijn geschetst geworden. Aan een lijst der tegenwoordige Leden was sedert lang behoefte gevoeld, even als aan een opgaaf van allen, die eenige waardigheid hadden bekleed in het bestuur van de Maatschappij. De op drie plaatsen verspreide lijsten der werken van de Maatschappij konden ook zeer gevoeglijk worden herdrukt en voortgezet, evenals de Geschiedenis der Bibliotheek, die slechts tot 1847 was beschreven. Al deze stukken zouden tot een Bundel worden vereenigd met de finantieele en andere bijdragen, die de Penningmeester uit zijn archief zou kunnen mededeelen en die de Bibliothecaris had aangeboden uit de Handelingen te verzamelen.

Reeds was een gedeelte van de genoemde lijsten opgesteld en ter perse gelegd, toen Dr. J. T. BERGMAN aanbood om de spreekbeurt van de April-vergadering van 1866 te vervullen

door het lezen van een gedeelte eener volledige Geschiedenis der Maatschappij, waarvoor hij sedert geruimen tijd de bouwstof zorgvuldig had verzameld. Die schets der stichting van onze Vereeniging werd toen met belangstelling aangehoord, waarop de heer BERGMAN zich bereid verklaard heeft, dit stuk met meerdere bijdragen tot de Geschiedenis onzer Maatschappij te willen afstaan voor het Gedenkschrift, dat bij gelegenheid van het honderdjarig bestaan der Maatschappij het licht zou zien.

Zooals bekend is, kon het Eeuwfeest met de Algemeene Vergadering van 1866 niet doorgaan. Ondertusschen is genoemde Geschiedenis der Maatschappij afgedrukt, evenals die van de Bibliotheek, door Dr. BISSCHOP geschetst. Het Bestuur heeft nu besloten deze Bijdragen aan de Leden te verzenden als een Gedenkschrift van het Eerste Eeuwfeest der Maatschappij, in Juni e. k. te vieren; daartoe zullen de Leden weldra worden opgeroepen in een Beschrijvingsbrief

Leiden, April 1867.

door den Secretaris
W. N. DU RIEU.

ALPHABETISCHE LIJST

VAN DE

VROEGERE LEDEN DER MAATSCHAPPIJ,

SEDERT HARE OPRICHTING TOT 1 MEI 1866.

Z. D. H. PRINS WILLEM V, Beschermer der Maatschappij sedert 1775.

Z. M. KONING WILLEM I, Beschermer der Maatschappij sedert 6 Juli 1814.

Z. M. KONING WILLEM II, Eerelid der Maatschappij, 5 Juli 1830. Beschermer sedert Juni 1844.

A.

- Abraham Jacobus van der Aa, geb. 6 December 1792, overl. Maart 1857. Letterkundige te Gorinchem; benoemd 15 Juni 1845; geschetst door *K. J. R. van Harderwijk*: Hand. 1857, bl. 54.
- Mr. Pierre Jean Baptiste Charles van der Aa, geb. 31 October 1770, overl. 12 Mei 1812. Advocaat te Leiden; benoemd 5 Februari 1809; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1812, bl. 2.
- Mr. Christiaan Petrus Eliza Robidé van der Aa, geb. 7 October 1791, overl. 14 Mei 1851. Lid der Arrond.-Rechtbank te Arnhem; benoemd 50 Juni 1825; heeft bedankt in 1849.
- Mr. Jan Ackersdijck, geb. 22 October 1790, overl. 15 Juli 1861. Hoogleeraar in de Staathuishoudkunde en Statistiek te Luik en te Utrecht; benoemd 5 Juli 1852; geschetst door *Mr. W. C. Mees*: Hand. 1862, bl. 25.
- Mr. Willem Cornelis Ackersdijck, geb. 12 December 1760, overl. 7 Februari 1845. Advocaat te 's Hertogenbosch, te Utrecht en het laatst te Rotterdam; benoemd 12 Juli 1809; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1845, bl. 24.
- Arius Adriani, geb. 4 Januari 1736, overl. 25 December 1850. Predikant te Dokkum; benoemd 2 Juli 1827; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1851, bl. 11.
- Marcus Jan Adriani, geb. 28 Februari 1771, overl. 5 December 1845. Schoolopziener, Predikant te Oude-Pekela; benoemd 19 Juni 1845; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1846, bl. 20.
- Rudolph Adriani, geb. 25 Maart 1795, overl. 28 November 1862. Predikant te Rotterdam; benoemd 5 Juli 1851; geschetst door *J. J. Prins*: Hand. 1865, bl. 64.
- J. Aebinga van Humalda. Zie Humalda.
- Gosewinus Gerardus Akersloot, Predikant te Leiden; benoemd 7 October 1814; heeft bedankt in 1817.
- Mr. Zacharius Henrik Alewijn, Heer van Mijnden en de beide Loosdrecht, overl. April 1788. Schepen en Raad van Amsterdam; een der Oprichters der Maatschappij op 18 Juli 1766; vermeld in den Beschr. brief 1788, bl. 5.
- Mr. Daniël van Alphen, Heer van Aechtienhoven en den Boseh, geb. 7 November 1715, overl. 16 Juli 1797. Griffier van Schout en Schepenen te Leiden; benoemd 5 December 1766, Voorzitter der Maatschappij 1767—1774; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1797, bl. 2.

- Jhr. Daniël François van Alphen, geb. 50 Augustus 1774, overl. 15 Juli 1840. Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, te Leiden; benoemd 14 Maart 1817; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1844, bl. 16.
- Mr. Hieronymus van Alphen, geb. 8 Augustus 1746, overl. 5 April 1805. Raad en Pensionaris der stad Leiden, later Thesaurier Generaal der Unie, te 's Gravenhage; benoemd 18 Juli 1766; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1805, bl. 10.
- Dr. Hendrik Amersfoort, geb. 50 Mei 1796, overl. 8 Mei 1845. Rector van het Gymnasium te Sneek; benoemd 5 Juli 1850; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1845, bl. 45.
- Jacobus Amersfoort, geb. 24 November 1786, overl. 25 October 1824. Hoogleeraar in de Godgeleerdheid te Harderwijk en te Franeker; benoemd 2 Juli 1817; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1825, bl. 48.
- Louis Hamerster Ameshoff, geb. 1781, overl. 28 Juni 1843. Lid van den Raad te Amsterdam; benoemd 2 Juli 1827; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1845, bl. 4.
- Mr. Daniël Hermanus Beuker Andreae, geb. 26 Maart 1772, overl. 18 Maart 1828. Voorzitter der Rechtbank van eersten aanleg te Leeuwarden; benoemd 22 Juni 1822; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1828, bl. 5 en 46.
- Mr. Johan Henricus Beucker Andreae, geb. 20 October 1811, overl. 5 Maart 1865. Burgemeester van Leeuwarden; benoemd 17 Juni 1847; geschetst door *Is. Telling*: Hand. 1865, bl. 165.
- Josué Teissède l'Ange, geb. 28 April 1771, overl. 9 Februari 1853. Predikant bij de Waalsche gemeente te Amsterdam; benoemd 2 Juli 1805; geschetst door *F. C. J. van Goens*: Hand. 1853, bl. 45.
- Mr. Joan Henrik Appellius, geb. 1767, overl. 12 April 1828. Minister van Staat, te 's Gravenhage, later te Leiden; benoemd 7 Juli 1807; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1828, bl. 56.
- Dr. Johannes Pieter Arend, geb. 6 November 1796, overl. 5 October 1855. Leeraar in de Vaderlandsche Geschiedenis, Taal- en Letterkunde aan het Instituut van Marine te Medemblik, later te Amsterdam; benoemd 18 Juni 1840; geschetst door *A. Beeloo*: Hand. 1856, bl. 5.
- Mr. Henricus Joannes Arntzenius, geb. 1754, overl. 7 April 1797. Rector der Latijnsche school te Zutphen, Hoogleeraar in de Rechten te Groningen en te Utrecht; benoemd 9 Juli 1771; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1797, bl. 4.
- Mr. Hermannus Arntzenius, geb. 20 Maart 1765, overl. 15 November 1842. Hoogleeraar in de Rechten te Utrecht; benoemd 29 Juni 1824; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1845, bl. 16.

- Mr. **Joan Otto Arntzenius**, geb. 24 April 1771, overl. 28 April 1825. Hoogleeraar in de Rechten te Harderwijk; benoemd 12 Mei 1820; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1825, bl. 58.
- Mr. **Robbert Hendrik Arntzenius**, geb. 19 December 1777, overl. 25 November 1823. Rijks-Advocaat te Haarlem; benoemd 16 October 1805; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1824, bl. 25.
- Jhr. Mr. **Huibert Matthijs Adriaan Jan van Asch van Wijck**, geb. 14 October 1774, overl. 16 Juli 1843. Burgemeester van Utrecht, Lid der Tweede Kamer der Staten-Generaal; benoemd 3 Juli 1832; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1844, bl. 5.
- Michiel Antonie van Asch van Wijck**, overl. 28 November 1804. Deken van het Kapittel van St. Salvator te Utrecht; een der Oprichters der Maatschappij op 18 Juli 1766.
- Mr. **Cornelius Joannes van Assen**, geb. 23 Augustus 1788, overl. 13 September 1839. Hoogleeraar in de Rechten te Leiden; benoemd 25 November 1814; geschetst door *J. de Bosch Kemper*: Hand. 1860, bl. 135.
- Adrianus van Assendelft**, geb. 18 September 1756, overl. 6 Januari 1809. Predikant te Assendelft en te Leiden; een der Oprichters der Maatschappij op 18 Juli 1766, Secretaris der Maatschappij 1774—1777, Voorzitter 1779—1781; heeft later bedankt.
- Mr. **Carel Asser**, geb. 1780, overl. 3 Augustus 1856. Referendaris bij den Raad van State, Secretaris-Generaal van het Departement van Justitie, te 's Gravenhage; benoemd 3 Juli 1831; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1837, bl. 7.

B.

- Jhr. Mr. **Cornelis Backer**, geb. 20 November 1798, overl. 30 Juni 1864. Commissaris des Konings in Overijssel, te Zwolle; benoemd 2 Juli 1827; geschetst door *J. van Doorninck*: Hand. 1866, bl. 75.
- Jhr. Mr. **Hobbe Baerdt van Sminia**, geb. 30 September 1797, overl. 25 Juli 1858. Lid van de Staten van Friesland, te Bergum; benoemd 13 Juni 1834; geschetst door *W. Eekloff*: Hand. 1859, bl. 149.
- Mr. **Alexander Josias Jaques Bake**, geb. 24 Februari 1791, overl. 16 Mei 1844. Rector van het gymnasium te Leiden; benoemd 8 November 1859; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1844, bl. 58.
- Mr. **John Bake**, geb. 1 September 1787, overl. 26 Maart 1864. Hoogleeraar in de Letteren te Leiden; benoemd 7 Juni 1816; heeft bedankt in 1821.
- Dr. **Reinier Cornelis Bakhuizen van den Brink**, geb. 1811, overl. 15 Julij 1863. Rijks Archivaris te 's Gravenhage; benoemd 17 Juni 1847; geschetst: Hand. 1866, bl.

- Pieter Huisinga Bakker**, geb. 1715. Letterkundige te Amsterdam; benoemd 12 Juli 1768; heeft bedankt in 1797.
- J. A. Bakker**, te Rotterdam; benoemd 21 Juni 1858; heeft bedankt in November 1847.
- Martin Jean de Bast**, geb. 1753, overl. 11 April 1825. Kanunnik van St. Bavo te Gent; benoemd 5 Juli 1804; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1825, bl. 57.
- Baron Jean Chrétien Baud**, geb. 24 October 1789, overl. 27 Juni 1859. Gouverneur-Generaal van Neêrlands Indië, Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Minister van Koloniën, te 's Gravenhage; benoemd 5 Juli 1830; geschetst door *P. Mijer*: Hand. 1860, bl. 29.
- J. F. van Beek Calkoen**. Zie Calkoen.
- Mr. Gerard Beelaerts van Blokland**, geb. 1774, overl. 25 Februari 1844. President van de Rechtbank te Rotterdam, Secretaris van den Raad van State, Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, te 's Gravenhage; benoemd 16 Juni 1828; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1844, bl. 51.
- Jhr. Gerard Johannes Beeldsnijder van Voshol**, geb. 30 Mei 1791, overl. 19 April 1855. Lid der Staten van Utrecht voor de Riddersehap, te Utrecht; benoemd 5 Juli 1851; geschetst door *M. D. de Bruyn*: Hand. 1855, bl. 100.
- J. Behaegel**, te Thorout in West-Vlaanderen; benoemd 30 Juni 1819.
- Abraham van Bemmelen**, geb. 27 Mei 1779, overl. 28 Juni 1842. Predikant te Oosterhout; benoemd 21 Juni 1858; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1845, bl. 5.
- Adrianus van Bemmelen**, geb. 1763, overl. 16 Augustus 1822. Lector in de Wis- en Natuurkunde te Delft; benoemd 2 Juli 1805; heeft bedankt in 1811.
- George Friedrich Benecke**, geb. 10 Juni 1762, overl. 21 Augustus 1844. Hoogleeraar en Bibliothecaris te Göttingen; benoemd 5 Juli 1850; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1845, bl. 20.
- Jan Aernout Bennet**, geb. 1759, overl. 9 September 1828. Doctor in de Genees- en Natuurkunde te Leiden; benoemd 19 September 1805; heeft bedankt in 1822, Hand. 1829, bl. 50.
- Ahazuerus van den Berg**, geb. 20 Februari 1752, overl. 6 Januari 1807. Predikant te Arnhem; benoemd 12 Juli 1768; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1807, b. 11.
- Jhr. Mr. Frans Ernst Berg van Middelburg**, geb. 1802, overl. 8 Januari 1854. Advocaat te Amsterdam; benoemd 16 Juni 1828; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1854, bl. 35.
- Arent Johannes Berkhout**, geb. 18 October 1777, overl. 24 April 1858. Predikant te Zaandijk; benoemd 19 Juni 1854; geschetst door *A. Beeloo*: Hand. 1858, bl. 265.

- Nanning Berkhout**, geb. 18 Maart 1784, overl. 2 November 1854. Predikant te Leiden; benoemd 14 November 1825; geschetst door *F. H. G. van Iterson*: Hand. 1855, bl. 156.
- Prof. Josephus Chrysostomus Bernardus Bernard**, geb. 25 April 1774, overl. 16 Juni 1852. Inspecteur-Generaal van de geneeskundige dienst, te 's Gravenhage; benoemd 5 Juli 1850.
- Mr. Gisbertus Cornelis In de Betouw**, geb. 1765, overl. 1805. Oudheidkundige te Nijmegen; benoemd 8 October 1805.
- Beucker Andreae**. Zie *Andreae*.
- Mr. Isaac Gerard Biben**, geb. 2 September 1794, overl. 24 December 1838. Lid der Rechtbank te Amsterdam; benoemd 12 Juni 1829; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1839, bl. 50.
- Jhr. Mr. Petrus Jacobus de Bij**, geb. 11 December 1766, overl. 19 December 1856. Staatsraad te 's Gravenhage; benoemd 5 December 1819, geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1857, bl. 12.
- A. van Bijkershoek van Hoogstraten**. Zie *Hoogstraten*.
- Otto Anne Graaf van Bijlandt**, geb. 31 December 1766, overl. 20 Februari 1857. Kamerheer van Z. M., te 's Gravenhage; benoemd 5 Juli 1828; geschetst door *L. H. W. Baron van Aylva Rengers*: Hand. 1857, bl. 44.
- Mr. Willem Bilderdijk**, geb. 7 September 1756, overl. 18 December 1851. Letterkundige te 's Gravenhage, Amsterdam, Leiden en Haarlem; benoemd 2 Maart 1781; Hand. 1851, bl. 45 en 1852, bl. 4.
- Dirk Semeins van Binnenvest**, geb. 27 September 1759, overl. 17 Juni 1817. Predikant te Deventer en te Amsterdam; benoemd 15 Juli 1775; heeft bedankt 5 October 1805.
- Mr. Carel Jan Jacob Wyckerheld Bisdor**, Advocaat te Leiden; benoemd 27 November 1807.
- Mr. Dirk Rudolph Wyckerheld Bisdor**, geb. 27 Juli 1740, overl. 5 April 1814. Secretaris van Rotterdam, Thesaurier-Generaal van de Unie, Raadsheer in den Hoogen Raad, later te Leiden; benoemd 26 Februari 1805; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1814, bl. 4.
- Henri Thierry de Blaauw**, geb. 21 Juli 1818, overl. 10 Mei 1858. Predikant te Leiden; benoemd Januari 1854; geschetst door *J. Kneppelhout*: Hand. 1858, bl. 149.
- Mr. Pieter van Bleiswijk**, geb. 1724, overl. 29 October 1790. Raadpensionaris der Staten van Holland en West-Friesland, te 's Gravenhage; Curator van de Leidsche Universiteit; benoemd 15 Juli 1775.
- Abraham Blussé, de Jonge**, geb. 8 October 1772, overl. 5 December 1850. Lid en Secretaris der Provinciale Commissie van Onderwijs in Zuid-Holland, te Leiden; benoemd 2 November 1812; geschetst door *L. J. F. Janssen*: Hand. 1851, bl. 17.

- Jhr. Mr. F. G. von Boddien, Hanoversch Regeringsraad te Aurich; benoemd 17 Juni 1841, overl. in Mei 1842.
- Dr. Joachim Bodel, geb. 11 Februari 1767, overl. 7 Maart 1831. Doctor in de Geneeskunde te Dordrecht; benoemd 29 Juni 1826; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1831, bl. 25.
- Dr. Carolus Boers Az., geb. 6 Juli 1746, overl. 20 Mei 1814. Hoogleeraar in de Godgeleerdheid, Opperregent van het Staten-Collegie te Leiden; benoemd 5 November 1779; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1814, bl. 12.
- Mr. Carolus Boers Jz., overl. 1785. Advocaat te Leiden; een der Oprichters der Maatschappij op 18 Juli 1766, Penningmeester 1766—1768; geschetst: Hand. 1785, bl. 2.
- Mr. Frederik Willem Boers, geb. 12 October 1745, overl. 28 December 1815. Pensionaris, later Curator der Hoogeschool te Leiden; benoemd 1 September 1766; Voorzitter der Maatschappij 1766—1767; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1816, bl. 4.
- Jhr. André Jean Louis Baron van den Bogaerde van ter Brugge, geb. 7 Juli 1787, overl. 12 Januari 1835. Staatsraad, Gouverneur en Voorzitter van de Ridderschap der provincie Noord-Brabant; benoemd 5 Juli 1850; geschetst door *C. R. Hermans*: Hand. 1838, bl. 154.
- Dr. Joan Hugo van Bolhuis, geb. 20 December 1805, overl. 14 Februari 1844. Hoogleeraar in de Nederlandsche Taal- en Letterkunde aan de Militaire Academie te Breda; benoemd 19 Juni 1835; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1844, bl. 26.
- Lambertus van Bolhuis, geb. 20 November 1741, overl. 26 Augustus 1826. Predikant te Oostwold en te Groningen; benoemd 11 Juli 1780; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1827, bl. 4.
- Gerardus Andreas Martinus van Bommel, Burgemeester van Leiden; benoemd 11 Februari 1820; heeft later bedankt.
- Petrus Bondam, geb. 26 December 1727, overl. 6 Februari 1800. Hoogleeraar in de Rechten te Harderwijk en te Utrecht; benoemd 18 Juli 1766; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1805, bl. 4.
- Mr. Rutger Bondam, geb. 1 Juli 1757, overl. 25 April 1819. Kapitein bij het 4de Bat. Jagers ten dienste der Bataafsche Republiek, te Calantsoog en te Kampen; benoemd 3 Juli 1804; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1819, bl. 2.
- Mr. Jan Bondt, geb. 2 December 1766, overl. 8 Juli 1845. Staatsraad in buitengewone dienst, Commissaris van het Grootboek, te Amsterdam; benoemd 16 Juni 1828; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1846, bl. 4.
- Dr. Adrianus Leonardus van der Boon Mesch, geb. 29 September 1795,

- overl. 10 April 1852. Predikant te Leeuwarden, later wonende te Leiden; benoemd 21 Maart 1828; geschetst door *C. Krabbe*: Hand. 1852, bl. 94.
- Dr. Hendrik Garel van der Boon Mesch**, geb. 6 April 1795, overl. 19 Juni 1851. Hoogleeraar in de Scheikunde en Natuurlijke Historie te Amsterdam; benoemd 29 Juni 1826; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1851, bl. 54.
- Cornelis Gerardus Boonzajer**, geb. 15 Augustus 1788, overl. 4 April 1865. Notaris en Wethouder te Gorinchem; benoemd 16 Juni 1828; geschetst door *J. H. Holwerda*: Hand. 1865, bl. 580.
- Johannes Cornelis Boot**, geb. 20 Juli 1761, overl. 6 Juli 1834. Predikant te Arnhem; benoemd 8 October 1805; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1835, bl. 6.
- Mr. Tobias Constantijn de Bordes**, geb. 15 December 1775, overl. 5 October 1845. Advocaat-Generaal bij het Provinciaal Hof van Zuid-Holland te 's Gravenhage; benoemd 12 Juni 1829; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1846, bl. 11.
- Dr. Elias Annes Borger**, geb. 26 Februari 1784, overl. 12 October 1820. Hoogleeraar in de Godgeleerdheid te Leiden; benoemd 1809; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1821, bl. 2.
- Dr. Jacobus Borsius**, geb. 1802, overl. 20 October 1837. Predikant te Middelburg; benoemd 16 Juni 1842; geschetst door *J. J. L. ten Kate*: Hand. 1859, bl. 64.
- Bernardus de Bosch**, geb. 28 Maart 1709, overl. 27 October 1786. Letterkundige te Amsterdam; benoemd 12 Juli 1768; vermeld in 't Voorbericht der Werken, dl. VII.
- Jeronimo de Bosch**, geb. 25 Maart 1740, overl. 1 Juni 1811. Eerste klerk ter Secretarie van Amsterdam, Curator der Leidsche Hoogeschool; benoemd 11 Juli 1780; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1811, bl. 8.
- Johannes Graaf van den Bosch**, geb. 2 Februari 1780, overl. 28 Januari 1844. Gouverneur-Generaal van Neêrlands Indië, Minister van Koloniën te 's Gravenhage; benoemd 21 Juni 1835; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1844, bl. 15.
- Pieter van den Bosch**, overl. te Soetermeer in September 1787. Predikant der Remonstranten te Zegwaard, Oude Wetering, Zwammerdam, later te Leiden; een der Oprichters der Maatschappij op 18 Juli 1766; vermeld in den Beschr. brief 1788, bl. 5.
- Mr. Hermanus Bosscha**, geb. 18 Maart 1755, overl. 12 Augustus 1819. Rector van het gymnasium te Harderwijk, Hoogleeraar in de Letteren te Groningen en te Amsterdam; benoemd 26 Juni 1792.
- Mr. Johannes Bosscha**, geb. 21 April 1766, overl. 1809. Secretaris

- bij het Departement van Buitenlandsche Zaken te 's Gravenhage; benoemd 2 Juli 1805; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1810, bl. 7.
- Mr. P. P. van Bosse**, Minister van Financiën te 's Gravenhage; benoemd 17 Juni 1852; heeft bedankt in April 1853.
- Josua Bosworth**, Predikant bij de Engelsche Episcopale Kerk te Rotterdam, later te Londen; benoemd 19 Juni 1834.
- Dr. Hermannus Bouman**, geb. 11 Februari 1789, overl. 14 Mei 1864. Hoogleeraar in de Godgeleerdheid te Utrecht; benoemd 18 Juni 1840; geschetst door *J. J. van Oosterzee*: Hand. 1864, bl. 261.
- Mr. Abraham Boxman**, geb. 17 October 1796, overl. 26 Maart 1856. Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, en Burgemeester te Gorinchem; benoemd 5 Juni 1821; geschetst door *J. W. Elink Sterk*: Hand. 1856, bl. 84.
- Pieter van Braam**, geb. 22 December 1740, overl. 28 September 1817. Latijnsch dichter, Lid van den Raad te Dordrecht; benoemd 2 Juli 1817; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1818, bl. 4.
- Mr. Johan Arnold Brand**, geb. 1786, overl. 19 Augustus 1849. Raadsheer in 't Hooge Gerechtshof te 's Gravenhage; benoemd 7 October 1828; geschetst door *P. Buyskes*: Hand. 1850, bl. 92.
- Mr. Johan Jacob van den Brandeler**, geb. 6 December 1791, overl. 24 September 1847. Lid van de Arrondissements-Rechtbank te Dordrecht; benoemd 1827; geschetst door *N. C. Kist*: Hand. 1848, bl. 50.
- Gerrit Brender à Brandis**, geb. 21 Maart 1751, overl. 25 Juni 1802. Leeraar in de Wis- en Sterrekunde, Examinator van stads maten en gewichten te Amsterdam; benoemd 27 Juni 1786; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1805, bl. 9.
- Jan Brester Albertszoon**, geb. 7 Mei 1805, overl. 4 November 1862. Letterkundige te Amsterdam; benoemd 16 Juni 1855; geschetst door *A. J. de Bull*: Hand. 1864, bl. 586.
- Dr. Hendrik Roelof de Breuk**, geb. 25 September 1814, overl. 29 September 1861. Bockdrukker te Leiden, Docent aan het gymnasium te Gouda; benoemd 7 November 1845; geschetst door *J. E. Inckel*: Hand. 1862, bl. 70.
- Mr. Jan ten Brink**, geb. 8 September 1771, overl. 2 October 1859. Hoogleeraar in de Letteren te Groningen; benoemd 5 Juli 1804; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1840, bl. 19.
- R. C. Bakhuizen van den Brink**. Zie Bakhuizen.
- A. ten Broecke Hoekstra**. Zie Hoekstra.
- Jacob Cornelis Broers**, geb. 17 Februari 1795, overl. 25 November 1847. Hoogleeraar in de Genees- en Verloskunde te Leiden; benoemd 21 Maart 1828; heeft bedankt in 1846.

- Dr. Broërius Broes**, geb. 1757, overl. 24 Februari 1799. Hoogleraar in de Godgeleerdheid te Leiden; benoemd 1 April 1785; heeft bedankt in 1788.
- Wilhelm Broes**, geb. 19 October 1766, overl. 7 Januari 1858. Predikant te Amsterdam; benoemd 19 September 1805; tot Eerlid benoemd 18 Juni 1857; geschetst door *W. A. van Hengel*: Hand. 1858, bl. 85.
- Jan Brouwer**, geb. 20 April 1760, overl. 11 April 1838. Predikant bij de Doopsgezinden te Leeuwarden; benoemd 3 Juli 1821; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1838, bl. 50.
- Dr. G. A. van Limburg Brouwer**, Predikant te Amsterdam; benoemd 17 Juni 1832; heeft bedankt in September 1856.
- Dr. Petrus van Limburg Brouwer**, geb. 50 September 1795, overl. 21 Juni 1847. Hoogleraar in de Letteren te Luik en te Groningen; benoemd 20 Juni 1829; geschetst door *N. C. Kist*: Hand. 1848, bl. 22.
- Alef Brown**, geb. 20 Juni 1796, overl. 1 Juni 1856. Predikant te Leiden; benoemd 24 Januari 1854; geschetst door *J. T. Bodel Nijenhuis*: Hand. 1856, bl. 78.
- Mr. J. F. L. van der Brugghen**, overl. 2 October 1865. Voorzitter van de Arrondissements-Rechtbank van Nymegen, te Ubbergen, later Minister van Justitie; benoemd 16 Juni 1835; heeft bedankt in November 1861.
- Mr. Pybo Antonius Brugmans**, geb. 26 Juli 1769, overl. 2 Mei 1851. Staatsraad, Lid der permanente commissie van het Amortisatie-Syndicaat, en der Eerste Kamer, te Amsterdam; benoemd 4 Juli 1810; geschetst door *A. Rutgers*: Hand. 1851, bl. 82.
- Dr. Sebald Justinus Brugmans**, geb. 24 Maart 1768, overl. 22 Juli 1819. Hoogleraar in de Kruidkunde en Natuurlijke Historie te Leiden; benoemd 4 April 1788; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1820, bl. 2.
- Herman Adriaan Bruining**, geb. 15 November 1758, overl. 17 Januari 1811. Predikant te Colhorn, later te Veere, een der Oprichters der Maatschappij op 18 Juli 1766; heeft bedankt in 1806.
- Jan Frederik Gerrit Brumund**, geb. 29 Augustus 1814, overl. 12 Maart 1865. Predikant te Batavia; benoemd 21 Juni 1860; geschetst door Prof. *P. J. Veth*: Hand. 1864, bl. 1.
- D. D. Büchler**, Bestuurder van de Maatschappij tot Bevordering der Bouwkunst te Amsterdam; benoemd 18 Juni 1846; heeft bedankt in December 1864.
- Jhr. Ulbo van Burmania**, geb. 15 September 1757, overl. 18 Augustus 1816. Grietman van Leeuwarderadeel te Leeuwarden; een der Oprichters der Maatschappij op 18 Juli 1766; heeft bedankt in 1816.

- Johannes Wilhelmus Bussingh**, geb. 31 October 1761, overl. 6 Juli 1828. Predikant te Gouda, later woonachtig te Alphen; benoemd 7 Juli 1807; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1829, bl. 7.
- Mr. Pieter Buyskes**, geb. 31 October 1794, overl. 14 December 1865. Officier van Justitie te Leiden, Raadsheer in het Provinciaal Gerechtshof van Zuid-Holland te 's Gravenhage; benoemd 24 Januari 1854; geschetst door *Mr. D. Tieboel Siegenbeek*: Hand. 1864, bl. 123.

C.

- Mr. Hendrik Calkoen**, geb. 15 Augustus 1742, overl. 17 Augustus 1818. Advocaat te Amsterdam, Directeur van het Zeeuwsche Genootschap; benoemd 11 Juli 1775; heeft bedankt in 1806.
- Johan Frederik van Beeck Calkoen**, geb. 5 Mei 1772, overl. 25 Maart 1811. Hoogleeraar in de Wis- en Sterrekunde te Leiden en te Utrecht; benoemd 19 September 1805; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1811, bl. 5.
- J. B. G. Camberlija d'Amougies**, overl. Mei 1854. Lid van de Ridder-schap van West-Vlaanderen te Gent; benoemd 30 Juni 1819.
- Joannes Eusebius Voet van Campen**, geb. 20 Juli 1778, overl. 10 September 1851. Predikant te Leiden; benoemd 6 Februari 1818; geschetst door *N. Berkhout*: Hand. 1852, bl. 72.
- Dr. Petrus Camper**, Conrector te Zutphen; benoemd 12 Juni 1829; heeft bedankt in Februari 1859.
- Josef Bernard Cannaert**, geb. 13 Februari 1768, overl. 17 November 1848. Raadsheer in het Gerechtshof te Brussel; benoemd 15 Juni 1857; geschetst door *Pr. van Duyse*: Hand. 1849, bl. 110.
- Mr. Henricus Cannegieter**, geb. 24 Februari 1691, overl. 21 Augustus 1770. Historieschrijver van de Staten van Gelderland, Rector te Arnhem; benoemd September 1766; geschetst: Hand. 1771, bl. 7.
- Mr. Hermannus Cannegieter**, geb. 1725, overl. 5 September 1804. Hoogleeraar in de Rechten te Franeker; benoemd 9 September 1766; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1805, bl. 9.
- Elias Canneman**, geb. 25 Januari 1777, overl. 6 October 1861. Staatsraad te 's Gravenhage; benoemd 21 Juni 1855; geschetst door *A. G. C. Alsche*: Hand. 1862, bl. 47.
- J. Onder de Wijngaart Canzius**. Zie Onder de Wijngaart.
- Godard Alexander Gerard Phillip Baron van der Capellen van Berkenwoude**, geb. 15 December 1778, overl. 10 April 1848. Gouverneur-Generaal van Neêrlands Indië, Curator-Voorzitter der Utrechtsche Hoogeschool, op Vollenhove aan de Bilt; benoemd 12 Juni 1829; geschetst door *N. C. Kist*: Hand. 1848, bl. 59.

- Jhr. Robert Jasper van der Capellen tot den Boedelhoff, te Zutphen, geb. 30 April 1743, overl. na 1791. Een der Oprichters van de Maatschappij op 18 Juli 1766.
- Dr. Arend Gerardus van Cappelle, geb. 16 Mei 1795, overl. 28 April 1852. Rector van het Gymnasium te Amsterdam; benoemd 16 Juni 1828; heeft bedankt in 1847.
- Johannes Pieter van Cappelle, geb. 1785, overl. 26 Augustus 1831. Hoogleraar in de Letteren te Amsterdam; benoemd 3 Juli 1816; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1850, bl. 4.
- Mr. Nicolaas Carbasius, geb. 24 Juni 1795, overl. 22 Maart 1854. Lid der Arrondissements Rechtbank te 's Gravenhage; benoemd 5 Juli 1850; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1854, bl. 51.
- E. Carmoly, Doctor in de Geneeskunde te Brussel; benoemd 15 Juni 1848.
- Charles Louis Carton, geb. te Pitthem 3 Juni 1802, overl. 20 September 1865. Bestuurder van het Doofstommen-Instituut, Abt-Voorzitter van de Société d'Emulation te Brugge; benoemd 17 Juni 1852.
- Jhr. E. A. O. de Casembroot, Majoor, Gouverneur van den Prins van Oranje, te 's Gravenhage; benoemd 21 Juni 1855; heeft bedankt in November 1865.
- Henricus Cats, geb. 1 Mei 1785, overl. 1 Mei 1852. Predikant te Leiden; benoemd 14 April 1826; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1852, bl. 52.
- Mr. Lodewijk Constantijn Rabo Copes van Cattenburgh, geb. 5 September 1771, overl. 18 December 1842. Staatsraad, Burgemeester van 's Gravenhage; benoemd 2 Juli 1827; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1845, bl. 20.
- George Samuel de Chauffepié, geb. 26 Juli 1775, overl. 4 Juni 1859. Predikant bij de Waalsche gemeente te 's Gravenhage; benoemd 5 Juli 1808; heeft bedankt in 1818; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1859, bl. 44.
- Joannes Clarisse, geb. 19 October 1770, overl. 29 November 1846. Hoogleraar in de Godgeleerdheid te Harderwijk, en te Leiden; benoemd 5 Juli 1804; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1847, bl. 27.
- Theodorus Adrianus Clarisse, geb. 18 Februari 1795, overl. 25 September 1828. Hoogleraar in de Godgeleerdheid te Groningen; benoemd 2 Juli 1827; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1829, bl. 52.
- Walrand Cornelis Lodewijk Clarisse, geb. 17 April 1811, overl. 25 December 1845. Rector van het Gymnasium te Harderwijk; be-

- noemd 20 Juni 1844; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1846, bl. 22.
- Antoine Joseph Theodore August Clavareau**, geb. 1787, overl. 6 Maart 1864. Verificateur te Maastricht; benoemd 5 Juli 1830; geschetst door *Franquinet*: Hand. 1866.
- Mr. Gerrit de Clercq**, geb. 9 November 1821, overl. 21 October 1857. Secretaris der Nederlandsche Handelmaatschappij te Amsterdam; benoemd 17 Juni 1852; geschetst door *J. Heemskerk*: Hand. 1858, bl. 276.
- Willem de Clercq**, geb. 15 Januari 1795, overl. 4 Februari 1844. Dichter-Improvisator, Directeur der Nederlandsche Handelmaatschappij te Amsterdam; benoemd 29 Juni 1824; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1844, bl. 18.
- Cornelis Cleyn**, geb. 14 Januari 1725, overl. 2 Januari 1798. Predikant te Brielle; benoemd 14 Juli 1772.
- Jhr. Mr. Gerard George Clifford**, geb. 16 Februari 1779, overl. 7 Maart 1847. Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, te Amsterdam; benoemd 16 Juni 1828; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1847, bl. 59.
- Mr. Jacob Arnout Clignett**, geb. September 1736, overl. 50 December 1827. Raadsheer in het Hoog Gerechtshof te 's Gravenhage; benoemd 1 November 1782; heeft bedankt in 1807.
- W. Cnoop Koopmans**. Zie Koopmans.
- Collet d'Escury**. Zie Escury.
- Patrice Charles Guillaume Baron de Coninck**, geb. 19 November 1770, overl. Mei 1827. Minister van Binnenlandsche Zaken, te 's Gravenhage; benoemd 28 Juni 1820; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1827, bl. 58.
- J. Kappeyne van de Coppello**. Zie Kappeyne.
- Norbert Cornelissen**, geb. 15 Juli 1769, overl. 51 Juli 1849. Secretaris van de Hoogeschool te Gent; benoemd 50 Juni 1819; geschetst door *Pr. van Duyse*: Hand. 1850, bl. 96.
- Mr. Isaac da Costa**, geb. 14 Januari 1798, overl. 28 April 1860. Letterkundige en Advocaat te Amsterdam; benoemd 28 Juni 1820; geschetst door *H. J. Koenen*: Hand. 1860, bl. 305.
- Dr. Pieter Jacob Costerus**, geb. 5 October 1806, overl. 16 Maart 1862. Rector van het Gymnasium te Sneek; benoemd 17 Juni 1848; geschetst door *A. de Jongh*: Hand. 1865, bl. 87.
- Mr. Jan Willem de Crane**, geb. 11 April 1758, overl. 51 Maart 1842. Hoogleeraar in de Geschiedenis te Francker; benoemd 1 Juli 1806; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1842, bl. 51.
- Martinus Isaac de Crane**, overl. 7 November 1805. Rector van het

- Gymnasium te Hoorn; benoemd 18 Juli 1766; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1804, bl. 5.
- Mr. Pieter Samuel Crommelin**, geb. 14 Augustus 1765, overl. 26 Mei 1835. Ontvanger te Leiden; benoemd 21 April 1835; geschetst door *J. G. la Lau*: Hand. 1835, bl. 102.
- Mr. Jan Pieter van Wickevoort Crommelin**, geb. 14 Juli 1765, overl. 6 Mei 1836. Staatsraad, Lid der Eerste Kamer der Staten-Generaal, Voorzitter van de Hollandsche Maatschappij van Wetenschappen, te Haarlem; benoemd 16 Juni 1828; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1837, bl. 45.
- Evert Hendrik Jacob Cuaeus**, geb. 1779, overl. 26 Maart 1853. Secretaris van de Stedelijke Rekenkamer te Leiden; benoemd 25 September 1806; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1853, bl. 59.
- Johannes Cuperus**, geb. 9 Februari 1733, overl. 5 Juli 1790. Predikant te Amsterdam; benoemd 15 Juli 1775.
- Donker Curtius**. Zie Donker.

D.

- Dr. Friedrich Christiaan Dahlmann**, geb. 17 Mei 1785, overl. 5 December 1860. Hoogleeraar in de Staatswetenschappen te Göttingen en te Bonn; benoemd 17 Juni 1847.
- Eduard Willem van Dam van Isselt**, geb. 20 Februari 1796, overl. 9 Februari 1860. Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, te Geldermalsem; benoemd 21 Juni 1853; geschetst door *J. H. Burlage*: Hand. 1860, bl. 272.
- Staven Dassevael**, geb. 1770, overl. 16 Januari 1858. Secretaris bij de Algemeene Rekenkamer en Archivist te 's Gravenhage; benoemd 7 Juli 1807; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1858, bl. 35.
- J. B. David**, geb. 1801, overl. 24 Maart 1866. R. C. Priester, Hoogleeraar te Leuven; benoemd 19 Juni 1851.
- Jhr. Mr. Pieter Samuel Dedel**, geb. 22 October 1766, overl. 8 November 1851. Inspecteur der Posterijen, Lid der Eerste Kamer, te Amsterdam; benoemd 16 Juni 1828; geschetst door *M. C. van Hall*: Hand. 1852, bl. 18.
- Mr. Albartus Deketh**, geb. 4 October 1796, overl. 5 Juni 1857. Advocaat-Generaal bij den Hoogen Raad, te 's Gravenhage; benoemd 16 Juni 1835; geschetst door *A. Telling*: Hand. 1857, bl. 184.
- Victor Humbert Joseph Hubert Delecourt**, geb. Mei 1806, overl. 16 November 1855. President van de Rechtbank van eersten aanleg te Brussel; benoemd 16 Juni 1855; geschetst door *J. A. Alberdingk Thym*: Hand. 1854, bl. 59.

- Dr. Jacob Dermout, geb. 22 Februari 1802, overl. 26 November 1845. Predikant te Leiden; benoemd 4 November 1856; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1846, bl. 17.
- Desprez, Consul-Generaal te Parijs; benoemd 7 Juli 1807.
- Louis Dieudonné Dewez, geb. 1760, overl. 26 October 1834. Secretaris van de Koninklijke Akademie van Wetenschappen te Brussel; benoemd 29 Juni 1824.
- Hendrik Albert Dibbetz, geb. 7 April 1751, overl. 21 November 1803. Hoofdcommies der Posterijen te Leiden; benoemd 6 Mei 1768; Penningmeester der Maatschappij 1774—1779; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1806, bl. 3.
- E. J. Diest Lorgion. Zie Lorgion.
- Mr. Herman Jacob Dijkmeester, geb. 1 Februari 1771, overl. 16 Juni 1850. Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, te Tiel; benoemd 16 Juni 1828; geschetst door *N. C. Kist*: Hand. 1850, bl. 156.
- Jens Jensen Dodt van Flensburg, geb. te Flensburg 1800, overl. 25 Augustus 1847. Custos aan de Academische Bibliotheek te Utrecht; benoemd 19 Juni 1855; geschetst door *N. C. Kist*: Hand. 1848, bl. 29.
- Dr. Herman François van Doeveren, geb. 25 April 1800, overl. 19 Februari 1855. Doctor in de Geneeskunde te Leiden; benoemd 19 Maart 1850; geschetst door *C. W. H. van Kaathoven*: Hand. 1855, bl. 51.
- Jhr. Wigbold Johan Theodoor van der Does, Vrijheer van de beide Noordwijken, geb. 1726, overl. 1787. Lid der Ridderschap van Holland en West-Friesland, Kastelein en Drossaard van Heusden, Hoogheemraad van Rijnland, Eerste Commissaris van 's Lands Posterijen; benoemd 15 Juli 1775; vermeld in den Beschr. brief van 1787, bl. 5.
- Assuerus Doijer Tz., geb. 6 Februari 1787, overl. 9 October 1855. Predikant bij de Doopsgezinden te Leiden; benoemd 5 December 1819; Bestuurder der Maatschappij 1849—1851; geschetst door *P. O. van der Chijs*: Hand. 1854, bl. 3.
- Dr. Frederik Hendrik Lodewijk Donckermann. Letterkundige te Leiden en te Woerden, geb. 1785, overl. 1866; benoemd 2 Mei 1825; heeft bedankt in October 1854.
- Dr. Hendrik Herman Donker Curtius, geb. 1778, overl. 25 Juli 1840. Predikant te Arnhem; benoemd 28 Junij 1820; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1840, bl. 9.
- Mr. Willem Boudewijn Donker Curtius van Tienhoven, geb. 29 December 1778, overl. 16 April 1858. Lid van de Tweede Kamer der Sta-

- ten-Generaal, President van den Hoogen Raad der Nederlanden te 's Gravenhage; benoemd 16 Juni 1828; geschetst door *F. de Greve*: Hand. 1838, bl. 243.
- Jhr. Mr. Hendrik Jacob Baron van Doorn van Westcappelle, geb. 23 Augustus 1786, overl. 18 Januari 1853. Minister van Binnenlandse Zaken, Vice-President van den Raad van State enz., te 's Gravenhage; benoemd 3 Juli 1832; geschetst door *H. J. Rotjaards*: Hand. 1833, bl. 81.
- Mr. Martinus van Doornluck, geb. 1774, overl. 7 Junij 1856. Burgemeester en Curator van het Athenaeum te Deventer; benoemd 3 Juli 1830; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1837, bl. 49.
- Dr. Gerardus Dorn Seiffen, geb. 24 April 1774, overl. 16 November 1838. Rector van het Gymnasium en Lector in de geschiedenis aan de Hoogeschool te Utrecht; benoemd 22 Juni 1822; geschetst door *J. A. C. van Heusde*; Hand. 1859, bl. 109.
- Mr. Willem Hendrik Dozy, geb. 24 Maart 1792, overl. 11 Juli 1860. Secretaris van Curatoren der Hoogeschool te Leiden; benoemd 12 December 1834.
- Johannes ab Utrecht Dresselhuis, geb. 30 September 1789, overl. 23 Augustus 1861. Predikant te Wolfaartsdijk; benoemd 3 Juli 1830; geschetst door *H. Q. Janssen*: Hand. 1863, bl. 462.
- Everhard van Driel, Rector der Latijnsche School te Kuilenburg, later te Goes; benoemd 29 Juni 1784.
- Mr. Jacob Arnold Drieling, geb. 7 April 1781, overl. 13 Januari 1837. Referendaris bij den Raad van State, te 's Gravenhage; benoemd 19 Juli 1834; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1837, bl. 26.
- Mr. Robertus Keuchenius Driessen, geb. 7 Mei 1759, overl. 23 October 1831. Advocaat te Groningen; benoemd 3 Juli 1830; vermeld door *M. Siegenbeek*: Hand. 1852, bl. 9, geschetst door *H. O. Feith*: Bijv. tot de Hand. 1853.
- Thineus van Duinen, geb. 21 Februari 1817, overl. 9 Mei 1837. Predikant te Vledder; benoemd 21 Juni 1835; geschetst door *R. Benning Janssonius*: Hand. 1837, bl. 157.
- Mr. Gerhard Dumbar, geb. 2 September 1743, overl. 6 Augustus 1802. Secretaris van Deventer, Griffier van Overijssel, Lid van het Wetgevend Lichaam; benoemd 11 Juli 1780; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1803, bl. 7.
- Jhr. Mr. Jacob van der Dussen, geb. 1765, overl. 1820. Lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, te 's Gravenhage; benoemd 3 Juli 1816.
- Adam François Jules Armand, Graaf van der Duyn van Maasdam, geb. 15 April 1771, overl. 19 December 1848. Staatsraad. Gouverneur van

- Zuid-Holland, te 's Gravenhage; benoemd 6 Juli 1814; geschetst door Jhr. *J. C. de Jonge*: Hand. 1849, bl. 80.
- Mr. Prudens van Duyse, geb. 15 September 1804, overl. 15 November 1859. Letterkundige en Stads-Archivaris te Gent; benoemd 20 Juni 1844.
- W. A. Dwars, overl. 1836. Candidaat in de Godgeleerdheid te Amsterdam; benoemd 3 Juli 1831.

E.

- Friedrich Adolf Ebert, geb. 9 Juli 1791, overl. 15 November 1834. Hofraad, Eerste Bibliothecaris der Koninklijke Bibliotheek te Dresden; benoemd 3 Juli 1830.
- Cornelis Frans van Eck, geb. 2 Maart 1764, overl. 11 Maart 1830. Hoogleraar in de Godgeleerdheid en Nederlandsche Taal- en Letterkunde te Deventer; benoemd 6 Juli 1814; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1830, bl. 20.
- J. W. Elink Sterk. Zie Sterk.
- Mr. Cornelis Theodorus Elout, geb. 22 Maart 1767, overl. 4 Mei 1841. Commissaris-Generaal in Indië, Staatsraad te 's Gravenhage; benoemd 2 Juli 1809; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1841, bl. 43.
- Adriaan van den Ende, geb. 11 October 1768, overl. 28 Juni 1846. Hoofdinspecteur van het middelbaar en lager onderwijs te Haarlem, later te Zutphen; benoemd 2 Juli 1803; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1847, bl. 13.
- Engelbertus Matthias Engelberts, geb. 3 December 1731, overl. 26 Maart 1807. Predikant te Hoorn; benoemd 18 Juli 1766; heeft bedankt in 1803.
- Mr. Adriaan Walraven Engelen, Kantonrechter te Tiel; benoemd 21 Juni 1858; heeft bedankt in October 1864.
- Cornelius van Engelen, geb. omstreeks 1720, overl. in de lente van 1793. Leeraar der Doopsgezinden te Harlingen en Huyssen, later woonachtig te Leiden; benoemd 2 Februari 1770.
- G. van Enst Koning. Zie Koning.
- Eppo Epkema, geb. 13 October 1739, overl. 1 Februari 1832. Rector van de Latijnsche school te Hoorn, later te Middelburg; benoemd 7 Juli 1807; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1832, bl. 40.
- Dirk Erkelens, geb. 1744, overl. 14 Augustus 1812. Letterkundige te Rotterdam; benoemd 30 Juni 1789, geschetst door *J. W. de Water*: Hand. 1813, bl. 4.
- Jacob Ermerius, geb. December 1725, overl. 29 Juni 1795. Secretaris

- van Veere; benoemd 12 Juli 1774; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1796, bl. 4.
- Joseph Karel Emanuel Baron van Ertborn**, geb. 22 November 1778, overl. 1 September 1825. Lid van het Departementaal Bestuur te Antwerpen, later Gouverneur van Utrecht; benoemd 1 Juli 1806, geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1824, bl. 40.
- Johan Joachim von Eschenburg**, geb. te Hamburg 1 December 1745, overl. 29 Februari 1820. Hofraad en Hoogleraar te Brunswijk; benoemd 7 Juli 1807.
- Hendrik Baron Collet d'Escury**, geb. 1775, overl. 14 Mei 1845. Staatsraad, Curator der Leidse Hoogeschool, te 's Gravenhage; benoemd 8 Juli 1812, geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1843, bl. 34.
- Mr. Ulbe Arend Evertsz**, geb. 6 Augustus 1799, overl. 26 Maart 1860. Voorzitter van de Arrondissements Rechtbank te Heereveen, later Lid van den Hoogen Raad te 's Gravenhage; benoemd 16 Juni 1842; geschetst door *J. Dirks*: Hand. 1860, bl. 440.
- Mr. Daniel Jacob van Ewijck**, geb. 15 November 1786, overl. 15 December 1858. Administrateur van het Onderwijs, te 's Gravenhage. Gouverneur van Drenthe en Noord-Holland, Curator der Leidse Hoogeschool, later woonachtig te Utrecht; benoemd 1820; geschetst door *H. J. Koenen*: Hand. 1839, bl. 184.
- J. P. Sprenger van Eyk**. Zie Sprenger.

F.

- J. C. Faber van Riemsdyk**. Zie Riemsdyk.
- Mr. Gerhard Jan Fabius**, geb. 11 Februari 1776, overl. 11 November 1850. Advocaat en Notaris te Amsterdam; benoemd 3 Juli 1830; geschetst door *C. A. den Tex*: Hand. 1851, bl. 11.
- Jan Christiaan Fabius**, geb. 25 November 1780, overl. 18 Maart 1852. Predikant te Amsterdam; benoemd 2 Juli 1827; geschetst door *D. H. Wildschut*, Hand. 1852, bl. 56.
- Mr. François Fagel**, geb. 11 September 1740, overl. 28 Augustus 1775. Tweede Griffier van de Staten-Generaal, Direeteur van de Hollandse Maatschappij van Wetenschappen te Haarlem; benoemd 15 Juli 1775, geschetst: Hand. 1774, bl. 10.
- Mr. Hendrik Fagel**, geb. 7 December 1706, overl. 19 November 1790. Griffier der Staten-Generaal; benoemd 15 Juli 1775.
- Mr. Anton Reinhard Falck**, geb. 19 Maart 1777, overl. 26 Maart 1845. Secretaris van Staat, Ambassadeur aan het Hof van Brussel, te 's Gravenhage; benoemd 6 Juli 1814; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1845, bl. 40.
- C. A. Fannius Scholten**. Zie Scholten.

- Mr. Pieter Rutger Feith, geb. 1775, overl. 1844. Rechter van Instructie te Almelo, later Raadsheer in het Hof van Overijssel; benoemd 30 Juni 1819.
- Mr. Hendrik Octavius Feith, geb. 19 November 1778, overl. 27 Maart 1849. Advocaat en Archivaris van de Provincie Groningen; benoemd 5 Juli 1852; geschetst door *G. Acker Stratingh*: Hand. 1849, bl. 114.
- Mr. Rhijnvis Feith, geb. 7 Februari 1755, overl. 8 Februari 1824. Burgemeester en Ontvanger der Convoyen en Licenten te Zwolle; benoemd 1 Juli 1785; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1824, bl. 55.
- Dr. Charles Sulpice Flament, geb. 1758, overl. 25 September 1855. Professor der Sorbonne, Bibliothecaris der Koninklijke Boekerij te 's Gravenhage; benoemd 7 Juli 1807; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1857, bl. 19.
- Mr. Daam Fockema, geb. 6 Juni 1771, overl. 51 Juli 1855. Lid der Tweede Kamer der Staten-Generaal, te Leeuwarden; benoemd 5 Juli 1851; geschetst door *A. Telling*: Hand. 1856, bl. 10.
- Henricus Johannes Folmer, geb. 1751, overl. 25 Februari 1781. Predikant te Dwingelo (Drenthe); benoemd 15 Juli 1775, vermeld in het Voorbericht der Werken, dl. V en Hand. 1781, bl. 5.
- Freerk Fontein Dkz., geb. 51 December 1777, overl. 28 Februari 1845. Koopman te Harlingen; benoemd 12 Juni 1829; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1845, bl. 57.
- Pieter Fonteyn, geb. 1708, overl. 8 Augustus 1788. Predikant der Doopsgezinden te Amsterdam; benoemd 18 Juli 1766; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1789, bl. 4.
- Joan Fortman, Praeceptor der Latijnsche School te Hoorn; een der Oprichters der Maatschappij op 18 Juli 1766; heeft bedankt in Maart 1804.
- G. Fransen van Eck. Zie Eck.
- Joannes Andreas de Fremery, geb. 51 Mei 1801, overl. 19 November 1865. Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Lid van den Raad te Leiden; benoemd 8 November 1844; heeft bedankt in November 1864.
- Mr. Petrus Isaacus de Fremery, geb. 6 September 1776, overl. 25 November 1862. Advocaat, Lid van het Provinciaal Gerechtshof van Zuid-Holland, te 's Gravenhage; benoemd 16 Juni 1828; geschetst door *D. H. Leyssohn Norman*: Hand. 1865, bl. 566.

G.

- Mr. Diederik van Leyden Gael, geb. 29 Augustus 1775, overl. 24 Sep-

- tember 1846. Lid van den Stedelijken Raad te Leiden; benoemd 7 Juni 1805; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1847, bl. 21.
- Mr. Jan Frederik Mauritz Ganderheyden**, geb. 6 December 1787, overl. April 1851. Rijks Advocaat te 's Hertogenbosch; benoemd 20 Juni 1850; geschetst door *J. D. W. Pape*: Hand. 1851, bl. 62.
- Jean François Gangler**, geb. 4 Juli 1788, overl. 1861. Commissaris van Policie te Luxemburg; benoemd 16 Juni 1855.
- Daniël Jan ten Zeldam Ganswijk**, geb. 50 Juni 1795, overl. 20 Februari 1855. Griffier van de Provincie Zuid-Holland; benoemd 19 Juni 1853; geschetst: Hand. 1856, bl. 49.
- Dr. Ernst Theodor Gaupp**, geb. in Silezie 31 Mei 1796, overl. 10 Juni 1859. Hoogleeraar in de Rechten te Breslau; benoemd 21 Juni 1855.
- Cornelis Gebel**, geb. 2 April 1794, overl. 17 Februari 1859. Letterkundige te Scheveningen; benoemd 19 Juni 1854; geschetst door *A. P. van Groningen*: Hand. 1859, bl. 79.
- Dr. Jacobus Geel**, geb. 12 November 1789, overl. 11 November 1862. Hoogleeraar en Eerste Bibliothecaris der Hoogeschool te Leiden; benoemd 50 Juni 1819; heeft bedankt in 1856.
- Jhr. Lodewijk Baron de Geer van Jutphaas**, geb. 14 November 1784, overl. 5 November 1857. Secretaris bij het Departement van Onderwijs, Griffier der Tweede Kamer, te 's Gravenhage; benoemd 5 Juli 1816; geschetst uit eigen Aanteekeningen des overledenen: Hand. 1858, bl. 20.
- C. A. Geisweit van der Netten**. Zie van der Netten.
- Bernard te Gempt**, geb. 1792, overl. 14 Mei 1864. Predikant te Batenburg; benoemd 18 Juni 1857; geschetst door *H. Fangman*: Hand. 1864, bl. 359.
- Paulus van Genabeth**, geb. 1794, overl. 19 September 1852. Hoogleeraar in de Letterkunde aan het Athenaeum te Brugge; benoemd 5 Juli 1850; geschetst door *H. Wijnbeek*: Hand. 1853, bl. 10.
- Johan Godard van Gendt**, geb. 8 Mei 1767, overl. 15 Juli 1842. Rustend Predikant der Waalsche Gemeente van Maastricht, te Leiden; benoemd 9 Juli 1850.
- J. G. W. Merkes van Gendt**. Zie Merkes.
- Petrus Augustus de Génestet**, geb. 21 November 1829, overleden 2 Juli 1861. Predikant der Remonstranten te Delft; benoemd 16 Juni 1855; geschetst door *A. Pierson*: Hand. 1862, bl. 147.
- Mr. Arnoldus van Gennep**, geb. 4 Januari 1766, overl. 5 Juli 1846. Staatsraad, Lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal en Minister van Staat, te 's Gravenhage; benoemd 5 Juni 1850; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1847, bl. 14.

- George Joseph Baron Gerard**, geb. 2 Juli 1734, overl. 4 April 1815. Lid van de Regering te Brussel; benoemd 1 Juli 1806; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1815, bl. 5.
- Mr. Abraham van Gerwen**, geb. 1777, overl. 12 April 1837. Lid van den Stedelijken Raad te Leiden; benoemd 4 Februari 1814; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1837, bl. 42.
- Jan van Geuns**, geb. 1764, overl. 25 Januari 1854. Predikant bij de Doopsgezinden te Leiden, later wonende te Nymegen; benoemd 9 December 1808; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1854, bl. 59.
- Matthias van Geuns**, geb. 2 September 1735, overl. 9 December 1817, Hoogleeraar in de Genees- en Kruidkunde te Utrecht; benoemd 12 Juli 1809.
- Mr. Hugo Gevers**, Griffier bij het Kantongerecht te Leiden; benoemd 15 Februari 1835; heeft bedankt in November 1850.
- Dr. Johan Carl Ludwig Gieseler**, geb. te Petershagen 5 Maart 1792, overl. 8 Juli 1854. Hoogleeraar in de Godgeleerdheid te Göttingen; benoemd 19 Juni 1835.
- Jan van Gilse**, geb. 19 October 1810, overl. 25 Mei 1859. Hoogleeraar aan de Kweekschool der Doopsgezinden te Amsterdam; benoemd 19 Juni 1851; geschetst door *S. Muller*: Hand. 1859, bl. 217.
- Frederik Petrus Gisius Nanning**, geb. 18 November 1798, overl. 4 September 1852. Eerste Luitenant der Genie, Leeraar aan de Academie te Breda; benoemd 5 Juli 1850; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1855, bl. 14.
- Pierre Louis Joseph Servaas Baron van Gobbelschroy**, overl. October 1830. Minister van Binnenlandsche Zaken onder Koning Willem I; benoemd 29 Juni 1826.
- Rijklof Michael van Goens**, geb. 12 Mei 1748, overl. te Wernigerode 25 Juli 1810. Hoogleeraar in de Geschiedenis en Letteren te Utrecht; een der Oprichters der Maatschappij op 18 Juli 1766.
- Jan Egbert van Gorkum**, geb. 28 November 1780, overl. 9 Februari 1862. Generaal-Majoor bij de Genie, te Leiden; benoemd 6 Februari 1855; geschetst door *L. C. de Fremery*: Hand. 1865, bl. 481.
- Paulus Koenraad Görlitz**, geb. 9 Januari 1783, overl. 16 November 1861. Instituteur te Rotterdam; benoemd 19 Juni 1851; geschetst door *G. H. M. Delprat*: Hand. 1862, bl. 122.
- Mr. Antonius van Goudoever**, geb. 1 Mei 1785, overl. 6 September 1857. Rector van de Latijnsche School te Zwolle, later Hoogleeraar te Utrecht; benoemd 7 Juli 1815; geschetst door *J. Bake*: Hand. 1858, bl. 79.
- Mr. Sibrand Gratama**, geb. 20 Mei 1784, overl. 8 Januari 1858. Lid

- van de Arrondissements-Rechtbank, Voorzitter van het Provinciaal Gerechtshof van Drenthe, te Assen; benoemd 19 Juni 1845; geschetst door *J. de Wal*: Hand. 1858, bl. 27.
- Frederik Christiaan de Grouve**, geb. 6 December 1792, overl. 29 April 1865. Hoogleeraar in de Bespiegelende Wijsbegeerte te Leuven, en te Groningen; benoemd 5 Juli 1851; geschetst door *L. S. P. Meyboom*: Hand. 1864, bl. 65.
- Mr. Huibert Griffioen van Waerder**, geb. 25 Juni 1754, overl. 17 Januari 1856. Raadsheer bij den Hove van Holland te 's Gravenhage; benoemd 16 Juni 1828; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1856, bl. 58.
- Jacob Ludwig Karl Grimm**, geb. te Hanau 4 Januari 1785, overl. 18 Juli 1864. Vroeger Hoogleeraar te Göttingen, en Berlijn, Lid der Akademie van Wetenschappen te Berlijn; benoemd 7 Juli 1815; tot Eerelid benoemd 18 Juni 1864.
- Wilhelm Karl Grimm**, geb. te Hanau 24 Februari 1786, overl. 16 December 1859. Secretaris bij de Bibliotheek te Kassel, later Onderbibliothecaris te Göttingen, laatstelijk te Berlijn; benoemd 5 Juli 1816.
- Dirk Groebe**, Onderbibliothecaris van het Koninklijk Nederlandsch Instituut te Amsterdam; benoemd 21 Juni 1855; heeft bedankt in 1862.
- Jacobus Cornelis Swyghuisen Groenewoud**, geb. 50 November 1784, overl. 14 Juni 1859. Hoogleeraar in de Oostersche Talen te Francker en te Utrecht; benoemd 5 Juli 1821; heeft bedankt in 1855.
- Abram Pieter van Groningen**, geb. 7 Maart 1798, overl. 22 December 1861. Predikant te Ridderkerk; benoemd 17 Juni 1844; geschetst door *W. Moll*: Hand. 1864, bl. 141.
- Dr. Karl Friedrich August Gützlaff**, geb. 8 Juli 1805, overl. 9 Augustus 1851. Zendeling in China; benoemd 20 Juni 1850; geschetst door *H. C. Millies*: Hand. 1852, bl. 44.
- Dr. Charles Guyot**, Bestuurder van het Instituut voor Doofstommen te Groningen; benoemd 16 Juni 1842; heeft bedankt in December 1854.
- Henri Daniel Guyot**, geb. 25 November 1755, overl. 10 Januari 1828. Predikant der Waalsche Gemeente en Professor Honorarius, Opzichter van het Instituut voor Doofstommen te Groningen; benoemd 5 Juli 1808; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1828, bl. 7.
- Paul Charles Guillaume Guyot**, geb. 50 Mei 1800, overl. 17 Februari 1861. Oud-Majoor, Wethouder te Nymegen, later te 's Gravenhage; benoemd 20 Juni 1844; geschetst door *M. A. F. G. Campbell*: Hand. 1861, bl. 144.

Mr. Rembt Tobie Guyot. Bestuurder van het Instituut voor Doofstommen te Groningen; benoemd 16 Juni 1842; heeft bedankt in Januari 1855.

II.

Th. Haakma Tresling. Zie Tresling.

Pieter de Haan, geb. 18 Juli 1737, overl. 5 Januari 1835. Fabricant te Leiden; benoemd 3 Februari 1850; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1835, bl. 55.

Heinrich Gottfried Haasloop Werner, geb. 16 April 1792, overl. 29 September 1864. Oudheidkundige en Oud-Kapitein te Elburg; benoemd 17 Juni 1852; geschetst door *E. van der Maaten*: Hand. 1865, bl. 137.

Isaac van Haastert, geb. November 1755, overl. 28 Februari 1854. Letterkundige te Delft; benoemd 4 Juli 1810; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1854, bl. 48.

Friedrich Heinrich von der Hagen, geb. te Schmiedeberg, 19 Februari 1780, overl. 11 Juli 1836. Hoogleraar in de Deutsche Letterkunde te Berlijn; benoemd 12 Juni 1829.

Mr. Floris Adriaan Baron van Hall, geb. 15 Mei 1791, overl. 29 Maart 1866. Minister van Financiën te 's Gravenhage; benoemd 18 Juni 1840; geschetst: Hand. 1866.

Mr. Jacob van Hall, geb. 14 April 1799, overl. 19 Maart 1859. Hoogleraar in de Rechten te Amsterdam en te Utrecht; benoemd 18 Juni 1840; geschetst door *J. de Wal*: Hand. 1859, bl. 161.

Mr. Maurits Cornelis van Hall, geb. 4 Februari 1768, overl. 19 Januari 1858. Staatsraad, Voorzitter van de Rechtbank van eersten Aanleg te Amsterdam; benoemd 2 Juli 1805; tot Eerelid benoemd 18 Juni 1837; geschetst door *H. J. Koenen*: Hand. 1859, bl. 5.

Mr. Arent van Halmael Jr., geb. 17 October 1788, overl. 29 September 1850. Auditeur-Militair in Friesland te Leeuwarden; benoemd 16 Juni 1828; geschetst door *W. Eekhoff*: Hand. 1851, bl. 51.

Mr. Diderik Frederik Johan van Halsema, geb. 11 November 1756, overl. 24 April 1784. Richter van Oosterwijdwert, Wirdum en Loppersum in Groningen; benoemd 12 Juli 1768; vermeld in den Beschrijvingsbrief 1784, bl. 4.

Mr. Daniël van Halteren, geb. 28 April 1771, overl. 15 November 1828. Voorzitter der Rechtbank te Leiden; benoemd 2 Juni 1809; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1829, bl. 55.

Dr. Hendrik Arend Hamaker, geb. 25 Februari 1789, overl. 7 October

1855. Hoogleraar in de Oostersche Talen te Leiden; benoemd 2 Juli 1817; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1856, bl. 21.
- L. Hamerster Ameshoff.** Zie Ameshoff.
- J. A. van Thije Hannes.** Zie Thije.
- Isaäk van Harderwijk**, geb. 19 Januari 1784, overl. 31 December 1847. Predikant te Katwijk aan Zee; benoemd 19 Juni 1834; geschetst door *N. C. Kist*: Hand. 1848, bl. 46.
- Jan van Harderwijk**, geb. 4 October 1790, overl. 27 December 1858. Letterkundige te Rotterdam; benoemd 23 Juni 1856; geschetst door *G. van Reyn*: Hand. 1859, bl. 87.
- Karel Johan Reinier van Harderwijk**, geb. 27 October 1822, overl. 15 November 1860. Letterkundige te Noordwijk-Binnen; benoemd 15 Juni 1848; geschetst door *G. van Reyn*: Hand. 1864, bl. 57.
- Mr. Gerard van Hasselt**, geb. 27 Augustus 1751, overl. 16 December 1825. Burgemeester en Secretaris van de Rekenkamer te Arnhem; benoemd 25 Juni 1795.
- Mr. Willem Jan Cornelis van Hasselt**, geb. 9 Januari 1795, overl. 2 Maart 1864. Lid van het Provinciaal Gerechtshof van Noord-Holland, te Amsterdam; benoemd 5 Juli 1850; geschetst door *J. Heemskerck Az.*: Hand. 1864, bl. 168.
- Mr. Burchard Joan van Hattum**, overl. kort na Juli 1776. Advocaat te Zwolle; benoemd 10 Juli 1769.
- Lodewijk Christiaan Frederik Haug**, geb. 1772, overl. 20 April 1854. Hoogleraar in de Letteren en Geschiedenis aan de Militaire School te Delft; benoemd 2 Juli 1827; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1854, bl. 54.
- Dr. Willem Hecker**, geb. 12 Mei 1817. Hoogleraar in de Geschiedenis te Groningen; benoemd 18 Juni 1846; heeft bedankt in December 1851.
- Mr. Schelte Baron van Heemstra**, geb. 14 November 1807, overl. 20 December 1864. Commissaris des Konings in Utrecht en Zeeland, Minister van Binnenlandsche Zaken, Lid der Tweede Kamer der Staten-Generaal te 's Gravenhage; benoemd 21 Juni 1860; geschetst door *J. Dirks*: Hand. 1863, bl. 180.
- Mr. Daniël Jacob Heeneman**, geb. 5 Juli 1767, overl. 28 Juni 1838. Voorzitter bij het Hooge Gerechtshof te 's Gravenhage, benoemd 16 Juni 1828; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1839, bl. 5.
- Mr. Johan Ignatius van Hees van Berkel**, geb. 20 Maart 1806, overl. 11 Juli 1854. Dijkgraaf van Rhijnland, te 's Gravenhage; benoemd 15 Juni 1857; geschetst door *A. Elink Sterk*: Hand. 1855, bl. 70.
- Adrianus Heringa**, overl. 7 October 1778. Doctor in de Geneeskunde

- te Leeuwarden; benoemd 14 Juli 1767; geschetst in den Beschr. brief: 1779, bl. 5.
- Jodocus Heringa, Elz., geb. 14 October 1765, overl. 17 Januari 1840. Hoogleeraar in de Godgeleerdheid te Utrecht; benoemd 16 Juni 1828; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1840, bl. 50.
- Dr. Carl Friedrich Hermann, geb. te Frankfort a/d. Main 4 Augustus 1804, overl. 8 Januari 1856. Hoogleeraar in de Welsprekendheid en Grieksehe en Romeinsche Oudheden te Göttingen; benoemd 21 Juni 1849.
- A. C. de Hertoghe Huber. Zie Huber.
- Mr. Montanus de Haan Hetteema, Lid der Arrondissements-Rechtbank te Leeuwarden; benoemd 5 Juli 1851; heeft bedankt in November 1852.
- Dr. Jacobus Adolph Carel van Heusde, Hoogleeraar in de Letteren te Groningen; benoemd 18 Juni 1846; heeft bedankt in 1852.
- Mr. Philip Willem van Heusde, geb. 17 Juni 1778, overl. 28 Juli 1859. Hoogleeraar in de Geschiedenis en Letteren te Utrecht; benoemd 5 Juli 1804; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1840, bl. 15.
- Mr. Cornelis Johannes van Heusden, Voorzitter van het Provinciaal-Gerechtshof van Noord-Brabant te 's Hertogenbosch; benoemd 21 Juni 1858; heeft bedankt in 1856.
- Hendrik van Heyningen, geb. 2 October 1787, overl. 4 Februari 1851. Predikant te Meppel; benoemd 21 Juni 1858; geschetst door *P. C. Molhuysen*: Hand. 1851, bl. 15.
- Jacobus Hinlôpen, geb. 5 Mei 1725, overl. 25 Juni 1805. Predikant te Utrecht; benoemd 15 Juli 1775; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1805, bl. 5.
- Mr. Jan Hinlôpen, geb. 25 October 1759, overl. 21 December 1808. Lid van den Raad van State te Utrecht; benoemd 29 April 1790; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1809, bl. 4.
- Nicolaas Hinlôpen, geb. 1724, overl. 16 December 1792. Schepen te Hoorn, een der Oprichters der Maatschappij op 18 Juli 1766; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1795, bl. 4.
- Dr. Johan Joseph Hisely, geb. 1795, overl. 20 Februari 1866. Secretaris van de Société de la Suisse Romande te Lausanne; benoemd 5 Juli 1851.
- Mr. Albert ten Broecke Hoekstra, geb. 1765, overl. 27 Augustus 1828. Hoogleeraar in de Nederlandsche Taal- en Letterkunde te Leuven; benoemd 7 Juli 1815; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1829, bl. 25.
- Mr. Jacob Hendrik Hoeffft, geb. 29 Juli 1756, overl. 14 Februari 1845.

- Taalkundige en Latijnsch Dichter te Breda; benoemd 2 Juli 1803; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1843, bl. 28.
- Dr. Abraham des Amorie van der Hoeven**, geb. 22 Februari 1798, overl. 30 Juli 1835. Hoogleeraar aan het Seminarium der Remonstranten te Amsterdam; benoemd 18 Juni 1822; geschetst door *J. H. Maronier*: Hand. 1856, bl. 51.
- Dr. Abraham des Amorie van der Hoeven Jr.**, geb. 15 Februari 1821, overl. 20 Maart 1848. Predikant der Remonstranten te Utrecht; benoemd 18 Juni 1846; geschetst door *N. C. Kist*: Hand. 1848, bl. 53.
- Dr. Cornelis Pruys van der Hoeven**, Hoogleeraar in de Geneeskunde te Leiden; benoemd 22 Juni 1822; heeft bedankt in 1845.
- Mr. Nicolaas Jan Agatho Christiaan Hoffmann**, geb. 17 Juli 1778, overl. 5 November 1855. Advocaat, Wethouder te Rotterdam; benoemd 16 Juni 1828; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1854, bl. 22.
- Mr. Gijbert Karel Graaf van Hogendorp**, geb. 27 October 1762, overl. 5 Augustus 1854. Secretaris van Staat, Lid van den Raad van State, Minister van Staat te 's Gravenhage; benoemd 6 Juli 1814; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1855, bl. 7.
- Mr. Adriaan Catharinus Holtius**, geb. 15 October 1786, overl. 29 Maart 1861. Hoogleeraar in de Rechten te Utrecht; benoemd 15 Juni 1857; geschetst door *J. Heemskerk Bz.*: Hand. 1862, bl. 255.
- Mr. Johannes Op den Hooff**, geb. 5 Maart 1795, overl. 24 November 1855. Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Voorzitter van den Hoogen Raad te 's Gravenhage; benoemd 5 Juli 1850; geschetst: Hand. 1856, bl. 140.
- Mr. Thomas Hoog**, geb. 1716, overl. 27 Februari 1781. Raadsheer in den Hoogen Raad van Holland, Zeeland en Friesland te 's Gravenhage; benoemd 1774; geschetst: Hand. 1781, bl. 5.
- Adriaan van Bijkershoek van Hoogstraten**, geb. 1777, overl. Januari 1827. Munt- en Penningkundige te Amsterdam; benoemd 30 Juni 1825; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1827, bl. 55.
- Adriaan van der Hoop Jr.**, geb. 2 Juni 1802; overl. 4 November 1841. Letterkundige te Rotterdam; benoemd 21 Juni 1835; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1842, bl. 16.
- Dr. Paul Godfried van Hoorn**, geb. 7 October 1777, overl. 5 Augustus 1850. Doctor in de Geneeskunde, Wethouder te Leiden; benoemd 11 Februari 1820; geschetst door *P. T. van Hoorn*: Hand. 1851, bl. 5.
- Mr. Paul Theodore van Hoorn**, geb. 27 Februari 1811, overl. 9 November 1862. Particulier te Leiden, later te 's Gravenhage; benoemd 2 October 1846; geschetst door *H. J. Matthes Jz.*: Hand. 1865, bl. 289.

- Mr. Abraham Christiaan de Hertoghe Huber, geb. 16 Mei 1772, overl. 18 Augustus 1840. Raadsheer in het Hooge Gerechtshof te 's Gravenhage; benoemd 2 Juli 1827; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1841, bl. 14.
- Mr. Paul François Hubrecht, geb. 25 Maart 1778, overl. 11 Maart 1846. Lid der Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland te Leiden; benoemd 2 October 1829; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1846, bl. 57.
- Dr. Pierre Josué Louis Huët, geb. 1799, overl. 12 November 1846. Predikant bij de Waalsche Gemeente te Amsterdam; benoemd 2 Juli 1827; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1847, bl. 25.
- Mr. Anne Willem Huidecoper, geb. 18 September 1796, overl. 50 Augustus 1841. Lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, Lid van de Arrondissements-Rechtbank te Amsterdam; benoemd 25 Juni 1857; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1842, bl. 4.
- Dr. Jan Gerrit Hulleman, geb. 1814, overl. 50 Mei 1862. Conrector aan het stedelijk Gymnasium te Amsterdam, Hoogleraar in de Letteren te Leiden; benoemd 19 Juni 1856; geschetst door *B. J. L. de Geer van Julphaas*: Hand. 1865, bl. 155.
- Charles van Hulthem, geb. 17 April 1764, overl. 16 December 1852. Secretaris van de Brusselsche Maatschappij der Wetenschappen te Gent; benoemd 2 Juli 1805; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1855, bl. 28.
- Mr. Carel Gerard Hultman, geb. 10 Juli 1752, overl. 7 Maart 1820. Algemeen Secretaris van Staat te 's Gravenhage, Gouverneur van Noord-Brabant te 's Hertogenbosch; benoemd 1 Juli 1806; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1820, bl. 7.
- Jhr. Idsert Aebinga van Humalda, geb. 12 Juli 1754, overl. 21 Februari 1854. Gouverneur van de provincie Friesland, te Leeuwarden; benoemd 22 Juni 1822; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1854, bl. 45.
- David Pierre Giottin Humbert de Superville, geb. 18 Juli 1769, overl. 9 Januari 1849. Directeur van het Kabinet van Platen en Pleisterbeelden te Leiden; benoemd 4 November 1842; geschetst door *J. T. Bodel Nijenhuis*: Hand. 1849, bl. 129.
- Mr. Balthazar Huydecoper, geb. 1695, overl. 20 September 1778. Baljuw en Dijkgraaf van Texel, Schepen van Amsterdam; benoemd 18 Juli 1766; vermeld in den Beschr. brief 1779, bl. 5.
- Mr. Hendrik Cornelis Huysen, geb. 6 December 1807, overl. 15 September 1865. Griffier van het Kantongerecht te Leiden; benoemd 5 November 1841; geschetst door *J. F. C. Moltzer*: Hand. 1866, bl. 41.

I.

- Dr. Christian Friedrich Ilgen, geb. 1786 te Chemnitz, overl. 4 December 1844. Hoogleraar in de Godgeleerdheid te Leipzig; benoemd 19 Juni 1855; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1845, bl. 21.
- Johannes Immerzeel, geb. 2 Juli 1776, overl. 9 Juni 1841. Boekhandelaar te Amsterdam; benoemd 5 Juli 1850; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1841, bl. 52.
- Mr. Bartholomaeus de Moor van Immerzeel, overl. 4 October 1779. Burgemeester van Gouda; benoemd 14 Juli 1767; geschetst: Beschr. brief 1780, bl. 4.
- Dr. Josua van Iperen, geb. 23 Februari 1726, overl. 11 Februari 1781. Predikant te Veere en te Batavia; benoemd 15 Juli 1775; geschetst Hand. 1782, bl. 4.

J.

- Petrus Janssen, geb. 1749, overl. 4 Juli 1818. Predikant te Bergen op Zoom; benoemd 5 Juli 1808.
- Cornelis de Jong van Rodenburgh, geb. 7 Juni 1762, overl. 11 Februari 1858. Schout bij Nacht, te 's Gravenhage; benoemd 12 Juli 1809; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1858, bl. 55.
- Jhr. Mr. Johannes Cornelis de Jonge, geb. 9 Mei 1795, overl. 12 Juni 1855. Archivaris van het Rijk, Directeur van het Penningkabinet te 's Gravenhage; benoemd 6 Juli 1814; geschetst door *J. W. Holtrop*: Hand. 1855, bl. 157.
- Mr. Marinus Johannes de Jonge, overl. Augustus 1784. Raad en Burgemeester van Zierikzee; benoemd 11 Juli 1775; vermeld in den Beschrijvingsbr. 1784, bl. 1.
- Jhr. Mr. Marinus Willem de Jonge van Campensnieuwland, geb. 29 Maart 1786, overl. 11 September 1858. Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal en Raadsheer in het Hooge Gerechtshof, later Minister van Justitie te 's Gravenhage; benoemd 28 Juni 1820; geschetst door *J. K. J. de Jonge*: Hand. 1859, bl. 94.
- Jhr. Mr. Willem Cornelis Karel Evertsen de Jonge van Campensnieuwland, geb. 7 Maart 1814, overl. 19 Februari 1865. Rechtsgeleerde te 's Gravenhage; benoemd 21 Juni 1855; geschetst door *J. K. J. de Jonge*: Hand. 1865, bl. 57.
- Dr. Theodorus Willem Johannes Juynboll, geb. 6 April 1802, overl. 16 September 1861. Hoogleraar in de Oostersche talen te Leiden; benoemd 5 Juli 1851; heeft bedankt in 1856.

K.

- Dr. **Frederik Kaiser**, Hoogleraar in de Sterrekunde te Leiden; benoemd April 1835, heeft bedankt in September 1848.
- Wabe Kamp**, geb. in 1758, overl. 1 April 1828. Letterkundige te Leiden; benoemd 15 Februari 1824; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1828, bl. 6 en 47.
- Dr. **Nicolaas Godfried van Kampen**, geb. 15 Mei 1776, overl. 15 Maart 1839. Hoogleraar in de Nederlandsche Letteren te Amsterdam; benoemd 7 October 1814; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1839, bl. 55.
- Jacobus Kantelaar**, geb. 22 Augustus 1759, overl. 7 Juli 1821. Predikant te Westwoud en Almelo, later Bankier te 's Gravenhage; benoemd 1 Juli 1806; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1822, bl. 2.
- Bartholomeus Philippus de Kanter**, geb. 10 Februari 1805, overl. 4 April 1863. Ambtenaar bij het Departement van Finantiën te 's Gravenhage; benoemd 15 Juni 1854; geschetst door *S. J. van den Bergh*: Hand. 1866.
- Joannes de Kanter Phz.**, geb. 21 Juli 1762, overl. 25 September 1841. Lector bij de Illustre-school; Secretaris van het Zeeuwsche Genootschap der Wetenschappen te Middelburg; benoemd 29 Juni 1824; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1842, bl. 15.
- Dr. **Johannes Kappelijne van de Coppello**, geb. 27 Maart 1790, overl. 27 April 1835. Rector van het Gymnasium te 's Gravenhage; benoemd 50 Juni 1819; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1835, bl. 40.
- Dr. **Simon Karsten**, geb. 15 Juni 1802, overl. 7 Mei 1864. Hoogleraar in de Letteren te Utrecht; benoemd 21 Juni 1849; geschetst door *C. M. Francken*: Hand. 1865, bl. 65.
- Mr. **Jacob Carel van de Kastele**, geb. 26 Maart 1780, overl. 1 Juli 1855. Fiscaal van de Convooyen en Licenten van Zuid-Holland te 's Gravenhage; benoemd 7 Juli 1815; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1856, bl. 6.
- Mr. **Pieter Leonard van de Kastele**, geb. 15 Augustus 1748, overl. 7 April 1810. Raad en Pensionaris van Haarlem, Lid der Nationale Vergadering, Staatsraad, Curator der Leidsche Hoogschool, te 's Gravenhage; benoemd 15 Juli 1775; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1810, bl. 5.
- Reinier Pieter van de Kastele**, geb. 12 Juli 1767, overl. 25 November 1845. Predikant te 's Gravenhage; benoemd 16 Juni 1828; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1846, bl. 15.
- Simon Dirk de Keizer**, geb. 14 Juni 1781, overl. 6 November 1847.

- Predikant te Amsterdam; benoemd 30 Juni 1825; geschetst door *N. C. Kist*: Hand. 1848, bl. 55.
- Dr. Herman Hendrik Kemink**, geb. 24 Juni 1817, overl. 9 October 1861. Bockhandelaar te Utrecht; benoemd 21 Juni 1860; geschetst door *B. J. L. de Geer van Jutphaas*: Hand. 1862, bl. 83.
- Mr. Johannes Cornelis van der Kemp**, geb. 1768, overl. 25 November 1825. Secretaris van den Raad van den West-Indischen handel, Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal te 's Gravenhage; benoemd 5 Juli 1804; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1824, bl. 16.
- Mr. Joan Melchior Kemper**, geb. 26 April 1776, overl. 20 Juli 1824. Staatsraad, Hoogleeraar in de Rechten te Leiden; benoemd 7 April 1809; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1825, bl. 52.
- P. F. van Kerckhoven**, Letterkundige te Antwerpen; benoemd 16 Juni 1855.
- Jacob Lodewijk Kesteloot**, geb. 9 October 1778, overl. 5 Juli 1852. Hoogleeraar in de Geneeskunde te Gent; benoemd 19 Juni 1845; geschetst door *J. W. Nolet de Brauwere van Steeland*: Hand. 1855, bl. 5.
- R. Keuchenius Driessen**. Zie Driessen.
- Lambert Joseph Eduard Keuller**, geb. 14 October 1815, overl. 2 Mei 1864. Notaris te Venlo; benoemd 17 Juni 1852; geschetst door *P. O. van der Chijs*: Hand. 1864, bl. 160.
- Charles Louis Guillaume Joseph Baron van Keerbergh van Kessel**, geb. 15 Maart 1768, overl. 30 November 1841. Lid van den Raad van State te 's Gravenhage; benoemd 28 Juni 1820; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1842, bl. 19.
- Dr. Ernst Julius Kiehl**, Hoogleeraar in de Letteren aan het Athenaeum te Deventer; benoemd 2 December 1852; heeft bedankt in 1859.
- Mr. Johannes Kinker**, geb. 1 Januari 1764, overl. 17 September 1845. Hoogleeraar in de Nederlandsche Letterkunde te Luik, later woonachtig te Amsterdam; benoemd 28 Juni 1820; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1846, bl. 7.
- Ewald Kist**, geb. 9 Maart 1762, overl. 20 Maart 1822. Predikant te Dordrecht; benoemd 8 October 1805; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1822, bl. 10.
- Dr. Florentius Cornelis Kist**, geb. 28 Januari 1796, overl. 25 Maart 1865. Toonkunstige te Utrecht; benoemd 15 Juni 1848; geschetst door *J. C. van Deventer*: Hand. 1865, bl. 451.
- Dr. Nicolaas Christiaan Kist**, geb. 11 April 1795, overl. 21 December 1859. Hoogleeraar in de Godgeleerdheid te Leiden; benoemd 5 November 1824; Voorzitter der Maatschappij 1847—1849, 1857—1858; geschetst door *B. ter Haar*: Hand. 1861, bl. 45.
- Mr. Willem Kist**, geb. 1 September 1758, overl. 5 Januari 1841. Lid

- van den Raad der Aziatische bezittingen te 's Gravenhage, later te Arnhem; benoemd 2 Juli 1803; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1841, bl. 21.
- Mr. **Johannes Petrus Kleyn**, geb. 4 Juni 1760, overl. 20 Februari 1805. Lid van het Gerechtshof te Arnhem; benoemd 8 October 1805; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1805, bl. 11.
- Barend Klijn**, geb. 21 December 1774, overl. 13 Januari 1829. Letterkundige te Amsterdam; benoemd 6 Juli 1814; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1829, bl. 42.
- Hendrik Harmen Klijn**, geb. 5 Maart 1773, overl. 24 Februari 1856. Curator van het Lutherisch Seminarium te Amsterdam; benoemd 16 Juli 1814; geschetst door *J. de Bosch Kemper*: Hand. 1856, bl. 109.
- Bastiaan Klinkert**, geb. 15 December 1794, overl. 12 November 1854. Letterkundige te Amsterdam; benoemd 13 Juni 1854; geschetst door *H. J. Koenen*: Hand. 1855, bl. 54.
- Dr. **Adriaan Kluit**, geb. 9 Februari 1753, overl. 12 Januari 1807. Rector der Latijnsche school te Alkmaar en te Middelburg, Hoogleeraar in de Geschiedenis te Leiden; een der Oprichters der Maatschappij op 18 Juli 1766; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1807, bl. 2.
- Mr. **Coenraad Alexander Kluit**, geb. 22 Mei 1795, overl. 25 Juni 1854. Advocaat en Notaris te Alphen; benoemd 21 Juni 1858; geschetst door *H. W. Tydeman*: Hand. 1855, bl. 63.
- Mr. **Hendrik Kluit van Rhijnsaterwoude**, geb. 12 September 1740, overl. 30 Augustus 1812. Procureur-Generaal bij het hof van Utrecht, later te Leiden; benoemd 10 April 1807; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1815, bl. 5.
- Mr. **Willem Pieter Kluit**, geb. 9 Januari 1769, overl. 5 Maart 1857. Directeur der Posterijen te Leiden; benoemd 3 December 1806; Penningmeester der Maatschappij 1821—1857; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1857, bl. 51.
- Mr. **Hendrik Provó Kluit**, geb. 19 September 1805, overl. 27 October 1860. Burgemeester van Amsterdam, Lid van den Hoogen Raad te 's Gravenhage; benoemd 16 Juni 1855; geschetst door *C. H. B. Boot*: Hand. 1861, bl. 11.
- Mr. **Pieter Willem Provó Kluit**, geb. 16 October 1775, overl. 25 Juli 1850. Procureur-Crimineel, daarna President van de Criminele rechtbank (later Hof van Noord-Holland) te Amsterdam; benoemd 5 Juli 1804; geschetst door *H. J. Koenen*: Hand. 1852, bl. 5.
- Mr. **Jan Andries Kluppel**, geb. 14 Januari 1786, overl. 16 Augustus 1862. Voorzitter der Arrondissements-Rechtbank te Alkmaar; benoemd 16 Juni 1859; geschetst door *G. van Leeuwen*: Hand. 1865, bl. 75.

- Mr. **Cornelis Johannes Kneppelhout**, geb. 51 Augustus 1778, overl. 4 November 1818. Doctor in de Geneeskunde te Leiden; benoemd 15 Februari 1814; Briefschrijver der Maatschappij 1812—1818; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1819, bl. 3.
- Jacobus Koning**, geb. 18 April 1770, overl. 2 April 1852. Griffier van het Vredegerecht te Amsterdam; benoemd 4 Juli 1810; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1852, bl. 50.
- Cornelis de Koning Ldtz**, geb. 8 October 1758, overl. 18 November 1840. Letterkundige te Haarlem; benoemd 7 Juli 1815; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1841, bl. 19.
- Gerrit van Enst Koning**, geb. 15 September 1794, overl. 1 October 1855. Griffier van het Kantongerecht te Amsterdam; benoemd 25 Juni 1856; geschetst door *P. Scheltema*: Hand. 1854, bl. 19.
- Rinse Koopmans**, geb. 6 Maart 1770, overl. 5 September 1826. Hoogleeraar aan de Kweekschool der Doopsgezinden te Amsterdam; benoemd 5 Juli 1821; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1827, bl. 19.
- Wopko Cnoop Koopmans**, geb. 25 September 1800, overl. 4 Maart 1849. Hoogleeraar aan de Kweekschool der Doopsgezinden te Amsterdam; benoemd 16 Juni 1828; geschetst door *S. Muller*: Hand. 1849, bl. 106.
- Jan Kops**, geb. 6 Maart 1765, overl. 9 Januari 1849. Hoogleeraar in de Landhuishoudkunde te Utrecht; benoemd 5 Juli 1821; geschetst door *H. J. Royaards*: Hand. 1849, bl. 89.
- Willem Kops**, geb. 1724, overl. 23 Februari 1776. Koopman te Haarlem; benoemd 12 Juli 1768; geschetst: Hand. 1776, bl. 2 en 4.
- Mr. Henrik Arnold Kreet**, geb. 1740, overl. 16 April 1804. Griffier van het Hof van Holland te Amsterdam; een der Oprichters en eerste Voorzitter der Maatschappij op 18 Juli 1766; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1804, bl. 5.
- Jan de Kruyff**, geb. 15 September 1706, overl. 18 Januari 1775. Letterkundige te Leiden; benoemd 6 Mei 1768; Penningmeester der Maatschappij 1768—1774; geschetst: Hand. 1775, bl. 10.
- Mr. Jan de Kruyff, Jr.**, geb. 11 October 1755, overl. 24 December 1821. Advocaat te Leiden; benoemd 4 October 1782; Secretaris der Maatschappij 1785—1805, Penningmeester 1790—1805; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1822, bl. 5.

L.

- Mr. Bernardus van Laar**, geb. 1784, overl. 17 November 1852. Lid van de Arrondissements-Rechtbank te Alkmaar; benoemd 19 Juni 1853; geschetst door *J. Pan*: Hand. 1853, bl. 22.

- Dr. **Karl Lachmann**, geb. te Brunswijk 4 Maart 1795, overl. Maart 1851. Hoogleeraar te Berlijn, benoemd 16 Juni 1842; geschetst door *J. de Wal*: Hand. 1851, bl. 92.
- Dr. **Theodor Joseph Lacomblet**, geb. te Dusseldorf 15 December 1789, overl. 18 Maart 1866. Geheime Archief-raad en Bibliothecaris te Dusseldorf; benoemd 20 Juni 1844.
- Jan Jacob Lambin**, geb. 15 Juli 1765, overl. 17 Januari 1841. Secretaris van de Burgerlijke Godshuizen en Archivaris te Yperen; benoemd 50 Juni 1819; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1841, bl. 29.
- Mr. Nicolaas Cornelis Lambrechtsen van Ritthem**, geb. 29 Februari 1752, overl. 21 Mei 1825. Voorzitter van 't Zeeuwsche Genootschap der Wetenschappen, Lid van den Raad te Middelburg; benoemd 5 Juli 1804; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1825, bl. 47.
- C. P. Lammers van Toorenburg**, Predikant te Samarang; benoemd 15 Juni 1845; heeft bedankt in Juni 1855.
- Dr. **Johan Martin Lappenberg**, geb. 50 Juli 1794 te Hamburg, overl. 28 November 1865. Archivaris van den Senaat te Hamburg; benoemd 17 Juni 1847.
- Abraham Johannes Lastdrager**, geb. 7 Juni 1788, overl. 20 Januari 1855. Hoofdonderwijzer te Amsterdam; benoemd 25 Juni 1856; geschetst door *W. G. Brill*: Hand. 1855, bl. 159.
- Cornelis Hendricus La Lau**, geb. 25 November 1811, overl. 15 Mei 1845. Doctor in de Geneeskunde te Leiden; benoemd 2 October 1840; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1845, bl. 47.
- Mr. Jean Gerard La Lau**, geb. 10 Januari 1799, overl. 10 Augustus 1857. Boekdrukker te Leiden; benoemd 4 Februari 1851; Penningmeester der Maatschappij 1857—1857; geschetst door *A. P. van Groningen*: Hand. 1858, bl. 15.
- Dr. **Ulrich Gerard Lauts**, geb. 1787, overl. 25 Juli 1865. Hoogleeraar aan het Athenaeum te Brussel, later aan het K. Instituut voor de Marine te Medemblik; benoemd 29 Juni 1826; heeft bedankt in Februari 1851.
- Charles Ledeganck**, geb. te Ecloo 9 November 1805, overl. 19 Maart 1847. Inspecteur van het Lager Onderwijs te Gent; benoemd 20 Juni 1844; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1847, bl. 41.
- Jacob van Leeuwen**, geb. 29 April 1787, overl. 12 Juli 1857. Griffier van het Provinciaal Gerechtshof, Archivaris-Bibliothecaris van de Provincie Friesland, te Leeuwarden; benoemd 2 Juli 1827; geschetst door *W. Eekhoff*: Hand. 1858, bl. 218.
- Dr. **Alphonse Le Glay**, geb. te Arleux 29 October 1785; overl. 14 Maart 1865. Archivaris van het Departement du Nord, te Rijsseel; benoemd 20 Juni 1859.

- Mr. Jacob Carel Willem Le Jeune, geb. 50 Augustus 1775, overl. 2 Augustus 1864. Inspecteur der directe belastingen, te 's Gravenhage, later te Wageningen; benoemd 12 Juni 1829; zijn levensbericht is door hemzelf geschreven: Hand. 1865, bl. 1.
- Frans van Lelyveld, geb. 1740, overl. 8 Mei 1785. Koopman te Leiden; een der Oprichters der Maatschappij op 18 Juli 1766; Secretaris der Maatschappij 1777—1785; geschetst door *J. de Kruyff*: Werken VII, Voorber. bl. 1; Hand. 1785, bl. 1.
- Mr. Pieter van Lelyveld Pz., geb. 1765, overl. 7 Januari 1808. Wethouder en Raad, Hoogheemraad van Rijnland, Curator der Hoogeschool te Leiden; benoemd 24 Juni 1794; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1808, bl. 17.
- Georgius Lemke, geb. 1721, overl. 12 Februari 1792. Predikant te Harlingen; benoemd 13 Juli 1775.
- Mr. Cornelis van Lennep, geb. 22 Februari 1751, overl. 1 Februari 1815. Magistraatspersoon te Amsterdam; benoemd 14 Juli 1778; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1815, bl. 9.
- Mr. David Jacobus van Lennep, geb. 15 Juli 1774, overl. 11 Februari 1855. Hoogleeraar in de Letteren te Amsterdam; benoemd 5 Juli 1804; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1855, bl. 108.
- Mr. Gerrit van Lennep, geb. 1775, overl. 19 April 1854. Rechter van Instructie te Almelo, later te 's Gravenhage; benoemd 5 Juli 1811; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1854, bl. 18.
- Abraham Lens, geb. 1777, overl. 19 Augustus 1848. Predikant te 's Gravenhage, later wonende te Beek; benoemd 29 Juni 1826; geschetst door *N. C. Kist*: Hand. 1849, bl. 145.
- D. van Leyden Gael. Zie Gael.
- Frederik Baron van Leyden van Westbarendrecht, geb. 1768, overl. 25 November 1821. Gouverneur van Zuid-Holland, te 's Gravenhage; benoemd 6 Juli 1814; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1822, bl. 5.
- Mr. Jan van Lier, overl. na Maart 1785. Ontvanger-Generaal van 't landschap Drenthe, te Assen; benoemd 18 Juli 1775.
- Mr. Frans Godard Ayso Boelens Baron van Lijnden, geb. 21 September 1781, overl. 9 April 1828. Curator van het Francken Athenaeum, te Bergum; benoemd 12 Juli 1809; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1828, bl. 6 en 48.
- Mr. Frederik Godard Baron van Lijnden van Hemmen, geb. 1761, overl. 19 April 1845. President van den Hoogen Raad van Adel, Lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal; benoemd 16 Juni 1828; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1845, bl. 52.
- Jhr. Willem Baron van Lijnden, Heer tot Hemmen, overl. 16 Juni 1787.

- Lid van de Ridderſchap van Nymegen, Extraordinaris-Raad in den Hove van Gelderland, te Nymegen; benoemd 15 Juli 1775; vermeld in het Voorber. der Werken, dl. VII.
- van Limburg Brouwer.** Zie Brouwer.
- A. O. E. van Limburg Stirum.** Zie Stirum.
- Mr. Joannes van der Linden,** geb. 25 Februari 1756, overl. 4 Augustus 1855. Lid der Arrondissements-Rechtbank te Amsterdam; benoemd 50 Juni 1825; geſchetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1856, bl. 16.
- Ernst van Löben Sels,** geb. 12 October 1800, overl. 27 December 1865. Majoor der Artillerie, te 's Hage, later te Ellecom; benoemd 21 Juni 1849; geſchetst door *W. J. Knoop*: Hand. 1864, bl. 29.
- A. Rutgers van der Loeff.** Zie Rutgers.
- Adrianus Loosjes Pz.,** geb. 15 Mei 1761, overl. 28 Februari 1818. Boekhandelaar te Haarlem; benoemd 7 Juli 1813; geſchetst door *J. W. te Water*: Hand. 1818, bl. 3.
- Vincent Loosjes Az.,** geb. 1787, overl. 1 Maart 1841. Boekhandelaar te Haarlem; benoemd 5 Juli 1821; geſchetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1841, bl. 41.
- Cornells Loots,** geb. 6 Juni 1768, overl. 10 October 1854. Letterkundige te Amsterdam; benoemd 29 Juni 1824; geſchetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1855, bl. 41.
- Dr. Evert Jan Diest Lorgion,** Hoogleeraar in de Godgeleerdheid te Groningen; benoemd 20 Juni 1844; heeft bedankt in Januari 1866.
- Theodore Lorin,** te Parijs; benoemd 4 Juli 1810.
- Joannes Anthony Lotze,** geb. 1770, overl. 15 December 1852. Hoogleeraar in de Godgeleerdheid te Franeker, later woonachtig te Amsterdam; benoemd 1 Juli 1806; geſchetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1855, bl. 27.
- Theodorus Lubbers,** geb. 9 Augustus 1751, overl. 6 Juli 1804. Hoogleeraar in de Godgeleerdheid te Groningen; benoemd 15 Juli 1775.
- Joannes Lublink de Jonge,** geb. 9 Februari 1756, overl. 24 November 1816. Letterkundige te Amsterdam; benoemd 11 Juli 1775; geſchetst door *J. W. te Water*: Hand. 1817, bl. 2.
- Bartholomeus Theodorus Lublink Weddik,** geb. 18 September 1801, overl. 7 November 1862. Predikant bij de Luthersche gemeente te Rotterdam en te Amsterdam; benoemd 19 Juni 1854; geſchetst door *K. N. Meppen*: Hand. 1865, bl. 295.
- Mr. Barthold Hendrik Lulofs,** geb. 22 Maart 1787, overl. 20 Juni 1849. Hoogleeraar in de Nederlandse Taal en Letteren te Groningen; benoemd 5 Juli 1816; geſchetst door *C. H. van Herwerden*: Hand. 1850, bl. 69.

- Dr. **Johan Lulofs**, geb. 5 Augustus 1711, overl. 4 November 1768. Hoogleeraar in de Sterrekunde en Wijsbegeerte te Leiden; een der Oprichters der Maatschappij op 18 Juli 1766; geschetst: Hand. 1769, bl. 2.
- Mr. **Gerrit Luttenberg**, geb. 21 Maart 1793, overl. 12 Maart 1847. Secretaris van den Commissaris des Konings te Zwolle; benoemd 17 Juni 1844; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1847, bl. 59.
- Mr. **Corneille Jean Luzac**, geb. 15 December 1796, overl. 30 Augustus 1861. Rechter en later Voorzitter van de Arrondissements-Rechtbank te Leiden; benoemd 5 Februari 1856; geschetst door *D. Tieboel Siegenbeek*: Hand. 1862, bl. 290.
- Mr. **Johan Luzac**, geb. 2 Augustus 1746, overl. 12 Januari 1807. Hoogleeraar in de Grieksche taal en Geschiedenis des Vaderlands te Leiden; benoemd 4 October 1792; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1807, bl. 8.
- Mr. **Louis Casper Luzac**, geb. 1 Augustus 1786, overl. 18 Februari 1861. Lid der Arrondissements-Rechtbank te Leiden, Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Curator der Hoogeschool te Leiden; benoemd 15 Maart 1818; geschetst door *G. W. Vreede*: Hand. 1862, bl. 157.

M.

- Mr. **Cornelis Felix van Maanen**, geb. 9 September 1769, overl. 14 Februari 1846. Minister van Justitie te 's Gravenhage; benoemd 11 Juli 1810; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1846, bl. 50.
- Dr. **Florentius Jacobus van Maanen**, geb. 26 December 1777, overl. 24 November 1861. Praktizeerend Geneesheer, Wethouder, Raadadviseur voor de geneeskundige Staatsregeling te 's Gravenhage; benoemd 5 Juli 1851; geschetst door *J. van der Hoeven*: Hand. 1862, bl. 100.
- Dr. **Petrus Jacobus van Maanen**, geb. 2 November 1770, overl. 17 November 1854. Hoogleeraar in de Geneeskunde te Harderwijk en te Amsterdam; benoemd 5 Juli 1851; geschetst door *A. van der Boon Czn.*: Hand. 1853, bl. 40.
- Jhr. **Cornelis Anthoni Rethaan Macarè**, geb. 27 Augustus 1792, overl. 17 Maart 1861. Wethouder te Middelburg, later te Utrecht; benoemd 15 Juni 1845; geschetst door *J. I. D. Nepveu*: Hand. 1861, bl. 198.
- Thomas Babington Macaulay**, geb. 25 October 1800, overl. 28 December 1859. Geschiedschrijver te Edinburgh, later te Londen; benoemd 17 Juni 1852.

- Dr. Michiel Jacobus Macquelyn, geb. 10 September 1771, overl. 4 April 1832. Hoogleeraar in de Geneeskunde te Leiden; benoemd 11 Februari 1825; heeft bedankt in 1832.
- Dr. Jan D. Macquet, geb. 1751, overl. 1798. Doctor in de Geneeskunde, Burgemeester te Zierikzee; een der Oprichters der Maatschappij op 18 Juli 1766; heeft bedankt in 1787; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1799, bl. 4.
- Jean Samuel Magnin, geb. 1797. Oud-Archivaris van Drenthe, later te Amsterdam; benoemd 21 Juni 1838; heeft bedankt in 1857.
- Finn Magnusen, geb. te Skalholt 27 Augustus 1781, overl. 24 December 1847. Hoogleeraar en Archivaris te Kopenhagen; benoemd 16 Juni 1842; geschetst door *N. C. Kist*: Hand. 1848, bl. 45.
- Dr. Willem Leendert Mahne, geb. 26 Mei 1772, overl. 20 Mei 1852. Hoogleeraar in de Letteren te Gent en te Leiden; benoemd 6 Mei 1851; geschetst door *J. T. Bergman*: Hand. 1852, bl. 77.
- Mr. Anthony Cornelis de Malnoë, Advocaat te Leiden; benoemd 1 September 1766; Secretaris der Maatschappij 1766—1774, Voorzitter 1779; heeft bedankt in 1801.
- Adriaan Mandt, geb. 27 December 1759, overl. 29 Juli 1807. Predikant te Kampen, Zutphen en Gorinchem; een der Oprichters der Maatschappij op 18 Juli 1766; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1808, bl. 5.
- Dr. Samuel Henricus Manger, geb. te Maastricht 1735, overl. 30 November 1791. Hoogleeraar in de Godgeleerdheid te Franeker; benoemd 14 Juli 1767.
- Mr. Cornelis van Marle, geb. 11 Februari 1785, overl. 15 November 1860. Inspecteur der kantoren van Waarborg te Utrecht; benoemd 18 Juni 1840; geschetst door *G. W. Vreede*: Hand. 1861, bl. 135.
- Jan Hendrik Maronier, Predikant bij de Remonstrantsche gemeente te Leiden; benoemd 15 April 1835; heeft bedankt in Maart 1863.
- Paul Henri Marron, geb. 20 April 1754, overl. 31 Juli 1832. President van het Waalsch hervormd Consistorie te Parijs; benoemd 1 Juli 1806; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1833, bl. 5.
- Jhr. Mr. Jacob Constantijn Martens van Sevenhoven, geb. 27 Augustus 1795, overl. 16 Februari 1861. Voorzitter van het Provinciaal Gerechtshof van Utrecht; benoemd 12 Juni 1829; geschetst door *J. S. Vernède*: Hand. 1861, bl. 54.
- Mr. Gerlach Cornelis Johannes Baron van Massow, geb. 6 October 1794, overl. 26 Maart 1852. Hoogheemraad van Rijnland, Lid van den Raad te Leiden; benoemd 7 Maart 1845; geschetst door *C. J. van Assen*: Hand. 1852, bl. 88.

- Hendrik Justus Matthes**, geb. 14 Juli 1780, overl. 27 Februari 1854. Predikant der Luthersche gemeente te Leiden; benoemd 2 October 1829; geschetst door *F. J. Domela Nieuwenhuis*: Hand. 1854, bl. 80.
- Jhr. Mr. Daniel Pieter de Mauregnault**, geb. 19 April 1744, overl. 25 September 1825. Schepen en Raadpensionaris van Veere; benoemd 18 Juli 1766; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1824, bl. 14.
- Mr. Jan Jacob Mauricius**, geb. 1692, overl. 25 Maart 1768. Pensionaris van Purmerend, Gouverneur-Generaal van Suriname, Minister der Staten bij de Neder-Saksische Kreutz te Hamburg; benoemd 18 Juli 1766; geschetst: Hand. 1768, bl. 5.
- Mr. Pieter Simon Maurisse**, geb. 1769, overl. 15 April 1835. Voorzitter van het Hooge Gerechtshof te Batavia; benoemd 2 Juli 1827; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1834, bl. 18.
- Friedrich Wilhelm von Mauvillon**, geb. te Kassel 1 Mei 1774, overl. 29 Juni 1851. Kolonel, wonende te Kleef; benoemd 16 Juni 1842; geschetst door *J. T. Bodel Nijenhuis*: Hand. 1852, bl. 82.
- Mr. Gerard Meerman**, geb. 6 December 1722, overl. 15 December 1771. Pensionaris van Rotterdam, wonende te Leiden; benoemd 18 Juli 1766; geschetst Hand. d. Buiteng. Verg. 14 Febr. 1772, bl. 7.
- Mr. Johan Baron Meerman**, geb. 1 November 1735, overl. 19 Augustus 1815. Raad en Schepen te 's Gravenhage; benoemd 4 December 1778; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1816, bl. 5.
- Mr. Johan Frederik van der Meersch**, geb. 27 October 1776, overl. 5 Juni 1827. Advocaat te 's Gravenhage; benoemd 4 Juli 1810; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1828, bl. 4 en 56.
- Mr. Gerrit Abraham de Meester**, geb. 2 October 1817, overl. 2 Maart 1864. Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Burgemeester van Harderwijk; benoemd 21 Juni 1849; geschetst door *J. de Bosch Kemper*: Hand. 1864, bl. 527.
- Gerrit Joan Meijer**, geb. 15 Augustus 1781, overl. 22 November 1848. Hoogleeraar in de Rechten te Leuven en te Groningen; benoemd 22 Juni 1822; geschetst door *F. C. de Greuve*: Hand. 1849, bl. 72.
- Hendrik Arnold Meijer**, geb. 1800, overl. 2 April 1854. Luitenant ter Zee te Vlissingen; benoemd 15 Juni 1848; geschetst door *K. Sybrandi*: Hand. 1854, bl. 156.
- Mr. Jonas Daniel Meijer**, geb. 15 September 1780, overl. 6 December 1854. Advocaat te Amsterdam; benoemd 50 Juni 1819; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1853, bl. 16.
- Pieter Meijer**, geb. 1718, overl. 16 Mei 1781. Koopman te Amsterdam; benoemd 12 Juli 1768; vermeld in het Voorber. der Werken, dl. V; Hand. 1781, bl. 5.

Verwey Mejan. Zie Verwey.

Jhr. Johannes Gerrit Willem Merkes van Gendt, geb. 21 Februari 1798, overl. 10 October 1859. Kapitein-Ingenieur te 's Gravenhage; benoemd 15 Juni 1837; geschetst door *L. Mulder*: Hand. 1860, bl. 197.

van der Boon Mesch. Zie van der Boon.

Pieter Gerard Mess, overl. 1847. Secretaris van Rijnland, Lid van den Stedelijken Raad te Leiden; benoemd 27 Januari 1815; heeft bedankt in 1843.

Nicolaas Messchaert, geb. 1774, overl. 15 Juli 1855. Predikant der Doopsgezinden te Rotterdam; benoemd 2 Juli 1817; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1834, bl. 4.

Willem Messchert, geb. 1790, overl. 14 Februari 1844. Boekhandelaar te Rotterdam; benoemd 29 Juni 1824; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1844, bl. 22.

Mr. Rutger Metelerkamp, geb. 1772, overl. 9 Januari 1856. Staatsraad te 's Gravenhage; benoemd 7 Juli 1815; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1856, bl. 57.

Mr. Jan Meulman, geb. 14 Maart 1767, overl. 22 Augustus 1847. Vrederechter te Woerden; benoemd 5 Juli 1851; geschetst door *N. C. Kist*: Hand. 1848, bl. 27.

Mr. Jean Gijsberto de Mey, overl. 1842. Burgemeester van Leiden; benoemd 11 Februari 1820; heeft bedankt 2 Januari 1842.

Mr. Jan Gijsbert Baron de Mey van Streefkerk, geb. 10 April 1782, overl. 5 Januari 1841. Minister van Staat te 's Gravenhage; benoemd 28 Juni 1820; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1841, bl. 26.

Mr. Antonius Alexis Joseph Meylink, geb. 4 October 1797, overl. 11 December 1865. Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal te 's Gravenhage; benoemd 16 Juni 1859; geschetst door *H. A. A. van Berckel*: Hand. 1866, bl. 50.

Dr. Hendrik Christiaan Millies, Hoogleraar in de Oostersche Letteren te Utrecht; benoemd 20 Juni 1850; heeft bedankt in 1863.

Mr. Jacob Abraham Uitenhage de Mist, geb. 20 April 1749, overl. 5 Augustus 1825. Landdrost van het Departement Maasland, Staatsraad in buitengewonen dienst, Lid der Eerste Kamer te 's Gravenhage; benoemd 7 Juli 1807; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1824, bl. 5.

Wilhelmus Mobachius Quaet, Predikant te 's Hertogenbosch; een der Oprichters der Maatschappij op 18 Juli 1766.

Justin Modera, overl. 27 Maart 1866. Kapitein-Luitenant ter Zee, Referendaris bij het Departement van Marine; benoemd 19 Juni 1856; geschetst door *J. M. Obreen*: Hand. 1866.

- Philip Christiaan Molhuysen, geb. 1790, overl. 5 April 1865. Predikant te Deventer, Stedelijk Archivaris te Kampen; benoemd 25 Juni 1856; geschetst door *B. W. A. E. Sloet tot Oldhuis*: Hand. 1866.
- Matthieu Pierre Molière, Predikant bij de Waalsche gemeente te Delft; benoemd 12 Juli 1809; heeft bedankt.
- Gerard Moll, geb. 18 Januari 1783, overl. 17 Januari 1858. Hoogleeraar in de Wis- en Natuurkunde te Utrecht; benoemd 30 Juni 1823, geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1858, bl. 35.
- Mr. Jan Hendrik Baron Mollerus, geb. 1750, overl. 22 Juni 1854. Minister van Binnenlandsche Zaken te 's Gravenhage; benoemd 7 Juli 1807; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1853, bl. 3.
- Nicolaas van der Monde, Boekhandelaar te Utrecht; benoemd 16 Juni 1842; heeft bedankt in April 1847.
- B. de Moor van Immerzeel. Zie van Immerzeel.
- E. F. Mooyer, overl. 1859. Bibliothecaris der Westfälische Gesellschaft te Minden in Westfalen; benoemd 19 Juni 1851.
- Friedrich Münter, geb. te Gotha 14 October 1761, overl. 9 April 1850. Bisschop van Seeland, te Kopenhagen; benoemd 12 Juni 1829.
- Willem Nicolaas Munting, geb. 24 October 1783, overl. 15 Januari 1849. Predikant te Leiden; benoemd 25 November 1827; geschetst door *N. Berkhout*: Hand. 1849, bl. 99.
- Dr. Herman Muntinghe, geb. 27 Augustus 1732, overl. 24 April 1824. Hoogleeraar in de Godgeleerdheid te Groningen; benoemd 5 Juli 1808; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1824, bl. 37.
- Mr. Willem Musquetier Vergenst, te 's Gravenhage; benoemd 8 December 1809.
- Mr. Pieter van Musschenbroek, geb. 9 September 1764, overl. 14 Juni 1825. Lid der Rechtbank te Utrecht; benoemd 3 Juli 1804; geschetst door *J. T. Bodel Nijenhuis*: Hand. 1824, bl. 58.
- Willem van Muyden, overl. October 1774. Predikant der Remonstranten te Leiden; benoemd 9 September 1766; geschetst: Hand. 1775, bl. 10.

N.

- F. P. Gisius Nanning. Zie Gisius.
- Dr. Wouter Rudolph Nanninga, overl. 1767. Predikant te Oudeschoot; benoemd 18 Juli 1766; geschetst: Hand. 1768, bl. 5.
- Dr. Hendrik Jan Nassau, Oud-Rector van het Gymnasium te Assen; benoemd 1844; heeft bedankt in 1853.
- Bavius Antonius Nauta, geb. 24 April 1800, overl. 2 Juli 1853. Doc-

- tor in de Letteren te Leiden; benoemd 29 Juni 1826; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1856, bl. 9.
- Cornelis Franciscus de Nelis**, geb. 5 Juni 1756, overl. bij Florence 21 Augustus 1798. Bisschop van Antwerpen, Assessor der Staten van Brabant; benoemd 25 Juni 1795; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1805, bl. 3, en Verhand. 1° Dl. Voorber. bl. vi—xxxI.
- Cornelis Antonius Geisweit van der Netten**, geb. 19 Juli 1772, overl. 27 Mei 1847. Generaal-Majoor te Delft; benoemd 5 Juli 1831; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1847, bl. 45.
- Mr. Hendrik Nienhuis**, geb. 12 Februari 1790, overl. 28 November 1862. Hoogleeraar in de Rechten te Groningen; benoemd 19 Juni 1845; geschetst door *J. H. Philipse*: Hand. 1863, bl. 210.
- Antonie Niermeijer**, geb. 2 September 1814, overl. 10 April 1855. Hoogleeraar in de Godgeleerdheid te Leiden; benoemd 21 Juni 1849; geschetst door *J. ab Utrecht Dresselhuis*: Hand. 1855, bl. 147.
- Johannes Leonardus Nierstrasz Jr.**, geb. 4 Maart 1796, overl. 2 Augustus 1828. Letterkundige te Rotterdam; benoemd 2 Juli 1827; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1829, bl. 9.
- Dr. Jacobus Nieuwenhuis**, geb. 26 October 1777, overl. 7 April 1857. Hoogleeraar in de Bespieglende Wijsbegeerte te Deventer en te Leiden; benoemd 2 Mei 1825; geschetst door *J. T. Bergman*: Hand. 1857, bl. 162.
- Jacobus Johannes Nieuwenhuyzen**, geb. 19 Augustus 1816, overl. 25 Augustus 1860. Korenfactor te Amsterdam; benoemd 21 Juni 1855; geschetst door *W. J. Hofdijk*: Hand. 1862, bl. 115.
- Petrus Nieuwland**, geb. 5 November 1764, overl. 14 November 1795. Hoogleeraar in Wis- en Sterrekunde te Amsterdam en Leiden; benoemd 29 April 1790; Briefschrijver der Maatschappij; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1795, bl. 2.
- Isaac Anne Nijhoff**, geb. 26 Juli 1795, overl. 20 Juni 1865. Archivaris van Gelderland te Arnhem; benoemd 29 Juni 1826; geschetst door *P. C. Molhuysen*: Hand. 1864, bl. 107.
- Simon Hendrik van der Noordaa**, geb. 16 April 1795, overl. 5 Januari 1851. Griffier bij het Kantongerecht te Dordrecht; benoemd 19 Juni 1855; geschetst door *P. O. van der Chijs*: Hand. 1851, bl. 55.
- Dr. Michiel Jacobs Noordewier**, geb. 1807, overl. 9 November 1866. Rector van het Gymnasium te Assen; benoemd 13 Juni 1834; geschetst door *W. R. S. Boeles*: Hand. 1866.
- Mattheus van Noort**, geb. 1768, overl. 17 November 1844. Lid van den Stedelijken Raad te Leiden; benoemd 6 Februari 1817; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1845, bl. 21.
- Mr. Willem Jacob van Noort**, overl. 1820. Schepen te Leiden; be-

- noemd 19 September 1805; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1820, bl. 7.
- Cornelius Nozeman**, overl. 22 Juli 1786. Predikant der Remonstranten te Rotterdam; benoemd 14 Juli 1767; vermeld in 't Voorbericht der Werken, Dl. VII.
- Cornelis Nozeman**, overl. 10 November 1806 te Vlissingen. Predikant der Remonstranten te Leiden; benoemd 17 September 1787; Penningmeester der Maatschappij 1788—1790.
- Dr. Alexander Numan**, geb. 8 December 1780, overl. 1 September 1852. Hoogleeraar in de Landhuishoudkunde te Utrecht; benoemd 20 Juni 1859; geschetst door *C. Star Numan*: Hand. 1855, bl. 60.
- Mr. Cornelis Star Numan**, geb. 2 Februari 1807, overl. 9 Mei 1857. Hoogleeraar in de Rechten te Groningen; benoemd 16 Juni 1842; geschetst door *J. H. Philipse*: Hand. 1858, bl. 162.

●.

- Gerrit Olivier**, geb. 1759, overl. 6 September 1827. Natuurkundige te 's Gravenhage; benoemd 7 Juli 1807; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1828, bl. 5 en 42.
- Alexander Oltmans**, geb. 25 Februari 1814, overl. 10 April 1855. Secretaris van het Genootschap Arti et Amicitiae te Amsterdam; benoemd 19 Juni 1851; geschetst door *Is. Warnsinck*: Hand. 1855, bl. 104.
- Mr. Jan Hendrik Onderdewijngaart Canzius**, geb. 15 Januari 1771, overl. 10 Juli 1858. Fabrikant te Delft, later Referendaris bij het Departement van Nationale Nijverheid te Brussel; benoemd 2 Juli 1805; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1859, bl. 8.
- Dr. Jan Frederik van Oordt, J.W.Zn.**, geb. 23 November 1794, overl. 11 December 1852. Hoogleeraar in de Godgeleerdheid te Groningen, en te Leiden; benoemd 2 Juli 1827; Bestuurder van de Maatschappij 1847—1852; geschetst door *L. G. Pareau*: Hand. 1855, bl. 15.
- Dr. Hermanus Gerardus Oosterdijk**, geb. 19 November 1751, overl. 19 April 1795. Doctor in de Geneeskunde aan het Gasthuis te Amsterdam; benoemd 11 Juli 1769; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1795, bl. 5.
- Gerard van Orden**, geb. 18 December 1774, overl. 13 Januari 1854. Munt- en Penningkundige, Vrederechter en Wethouder te Zaandam; benoemd 50 Juni 1825; geschetst door *P. O. van der Chijs*: Hand. 1854, bl. 25.
- Dr. J. Gerard Ottema**, Praeceptor van het Gymnasium te Leeuwarden; benoemd 18 Juni 1846; heeft bedankt in 1851.

- Mr. Guillaume Pierre van Outeren, geb. 25 October 1799, overl. 6 November 1855. Advocaat, Hoogheemraad van Rijnland, te Leiden; benoemd 4 November 1842; geschetst door *D. Tieboel Siegenbeek*: Hand. 1856, bl. 60.
- Jan van Ouwerkerk de Vries, geb. 1770, overl. 12 October 1842. Koopman en Letterkundige te Amsterdam, later te Zeist; benoemd 12 Juni 1829; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1845, bl. 9.

P.

- Jhr. Mr. Rudolf Willem Jan Baron van Pabst van Bingerden, geb. 20 Maart 1775, overl. 1 April 1841. Lid van den Raad van State te 's Gravenhage; benoemd 7 Juli 1813; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1841, bl. 58.
- Johan Carel Palier, geb. 10 Juni 1729, overl. 20 Februari 1780. Hoogleeraar in de Godgeleerdheid te 's Hertogenbosch; benoemd 10 Juli 1770; geschetst: Beschr. brief 1780, bl. 4.
- Frederik Willem Florus Theodorus Baron van Pallandt van Keppel, geb. 21 September 1772, overl. 14 Februari 1853. Directeur-Generaal van den Hervormden Eeredienst, Minister van Staat, te 's Gravenhage; benoemd 29 Juni 1826; geschetst door *G. D. J. Schotel*: Hand. 1853, bl. 59.
- Dr. Jan Hendrik van der Palm, geb. 17 Juli 1765, overl. 8 September 1840. Hoogleeraar in de Godgeleerdheid te Leiden; benoemd 5 Juli 1804; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1841, bl. 14.
- Pieter Paludanus, overl. 24 Januari 1774. Proponent te Leiden; een der Oprichters der Maatschappij op 18 Juli 1766; geschetst: Hand. 1774, bl. 11.
- Mr. Rutgerus Paludanus, geb. September 1756, overl. 25 October 1788. Burgemeester van Alkmaar, Secretaris van de Zype en Hazepolder, Directeur van de Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen te Haarlem; benoemd 12 Juli 1777; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1789, bl. 2.
- Thade Pan, geb. 15 Januari 1820, overl. 29 Augustus 1859. Luitenant ter Zee eerste klasse, te Helvoetsluis; benoemd 17 Juni 1858; geschetst door *C. A. Abbing*: Hand. 1860, bl. 208.
- Carel Willem Pape, Predikant en Rector van het Gymnasium te Heusden; benoemd 25 Juni 1856; heeft bedankt in 1854.
- Dr. Nikolaas Paradijs, geb. 11 November 1748, overl. 7 September 1812. Hoogleeraar in de Geneeskunde te Leiden; benoemd 4 April 1788; heeft bedankt in 1795.
- Anton Henri Pareau, geb. 20 Juli 1805, overl. 5 November 1859. Predikant te Assen; benoemd 19 Juni 1851; geschetst door *E. B. Swalve*: Hand. 1860, bl. 569.

- Dr. Jean Henri Pareau, geb. 15 Mei 1761, overl. 1 Februari 1855. Hoogleeraar in de Oostersche talen te Utrecht; benoemd 6 Juli 1814; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1835, bl. 58.
- Dr. Louis Gerlach Pareau, Hoogleeraar in de Godgeleerdheid te Groningen; benoemd 19 Juni 1833; heeft bedankt in Juli 1839.
- Mr. Jan Frederik Parvé, overl. Maart 1787. Rentmeester van Rijnland, Lid der Regeering van Haarlem; benoemd 18 Juli 1766; vermeld in den Beschr. brief 1787, bl. 3.
- Mr. Pieter Paulus, geb. 1754, overl. 17 Maart 1796. Rechtsgelcerde, Curator der Leidsche Hoogeschool, Voorzitter der eerste Nationale Vergadering te Leiden; benoemd 20 Januari 1775; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1796, bl. 5.
- Mr. Maarten Iman Pauw, geb. 1774, overl. 1 December 1846. Raadsheer in het Provinciaal Gerechtshof van Zuid-Holland te 's Gravenhage; benoemd 16 Juli 1828; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1847, bl. 58.
- Dr. Jacobus Venhuizen Peerlkamp, geb. 24 Februari 1788, overl. 24 October 1864. Rector van het Gymnasium te Haarlem; benoemd 2 Juli 1818; geschetst door *P. Hofman Peerlkamp*: Hand. 1863, bl. 17.
- Dr. Petrus Hofman Peerlkamp, geb. 2 Februari 1786, overl. 27 Maart 1863. Rector der Latijnsche school te Haarlem, Hoogleeraar in de Geschiedenis te Leiden; benoemd 2 Juli 1817; heeft bedankt in Juni 1851.
- Dr. Friedrich Wilhelm von Pestel, geb. 7 Januari 1724, overl. 16 October 1803. Hoogleeraar in de Rechten te Leiden; benoemd 6 Mei 1774; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1806, bl. 5.
- Mr. Antonie Willem Philipse, geb. September 1766, overl. 18 Februari 1845. Procureur-Generaal bij het Hoog Gerechtshof te 's Gravenhage; benoemd 12 Juni 1829; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1845, bl. 23.
- Charles Pieters, geb. te Gent 24 Mei 1782, overl. 24 December 1865. Benoemd 16 Juni 1859.
- Johannes Arnoldus Pluygers, geb. 25 April 1776, overl. 21 Augustus 1857. Predikant te Leiden; benoemd 7 April 1815; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1838, bl. 5.
- Mr. David van Poeliën, Heer van Nieland en Rijsoord, geb. 12 Juli 1769, overl. 10 Januari 1850. Burgemeester van Dordrecht; benoemd 16 Juni 1828; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1850, bl. 15.
- Mr. Frederik van de Poll, geb. 1780, overl. 15 November 1855. Gouverneur van de Provincie Utrecht, Staatsraad, Burgemeester van Amsterdam; benoemd 5 Juli 1832; heeft bedankt in November 1830.
- Dr. Gerardus Jacobus Pool, geb. 1798, overl. 15 November 1854. Doc-

- tor in de Geneeskunde te Hillegom, later te Amsterdam; benoemd 12 Juni 1829.
- Rinse Rinses Posthumus**, geb. 30 October 1790, overl. 22 September 1859. Predikant te Waaxens in Friesland; benoemd 12 Juni 1829; geschetst door *J. H. Halbertsma*: Hand. 1861, bl. 3.
- Willem van der Pot**, geb. 6 Januari 1704, overl. 28 Maart 1783. Letterkundige te Rotterdam; benoemd 14 Juli 1767; vermeld in het Voorbericht der Werken, Dl. VI en: Hand. 1783, bl. 5.
- Marie Charles Joseph Pougens**, geb. 15 Augustus 1753, overl. 19 December 1835. Taalkundige te Parijs; benoemd 7 Juli 1807; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1854, bl. 27.
- Mr. Gisbertus Prins**, geb. 20 Februari 1749, overl. 24 Januari 1821. Fabrikant en Burgemeester van Leiden; benoemd 11 Februari 1820; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1821, bl. 7.
- Pieter Johannes Prinsen**, geb. 6 Juli 1777, overl. 6 Januari 1854. Directeur van de Kweekschool van Onderwijzers en Schoolopziener te Haarlem; benoemd 15 Juni 1837; geschetst door *H. Wijnebeek*: Hand. 1854, bl. 71.
- Hermanus Proper**, geb. 5 Juli 1753, overl. 3 Februari 1842. Predikant te Leiden; benoemd 7 October 1814; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1842, bl. 27.
- P. W. Provó Kluit**. Zie Kluit.
- Mr. Pierre Antoine du Pui**, geb. 1783, overl. 4 Augustus 1838. Secretaris van Leiden; benoemd 24 November 1820; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1859, bl. 20.

R.

- Dr. Petrus de Raadt**, geb. 1795, overl. 18 April 1862. Stichter van het Instituut Noorthei; benoemd 20 Juni 1859; geschetst door *L. R. Beynen*: Hand. 1863, bl. 311.
- Jean Joseph Raepsaet**, geb. 29 December 1750, overl. 17 Februari 1832. Pensionaris der stad Oudenaerde, Staatsraad van de Commissie tot het ontwerpen der Nederlandsche Grondwet, te Oudenaerde; benoemd 2 Juli 1805; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1852, bl. 26.
- Carl Christian Rafn**, geb. te Bratesborg in 1795, overl. 20 October 1864. Hoogleraar te Kopenhagen, Secretaris van het Deensch Genootschap van Oudheidkunde; benoemd 12 Juni 1829.
- Mr. Hendrik Antonie Ridder van Rappard**, geb. 1766, overl. 6 Februari 1844. Procureur-Crimineel in Gelderland, te Arnhem; benoemd 16 Juni 1828; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1843, bl. 24.

- Jhr. Mr. Willem Louis Frederik Christiaan Ridder van Rappard, geb. 5 Mei 1798, overl. 9 Juni 1862. Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, President van het Provinciaal Gerechtshof van Gelderland te Arnhem, Minister van Financiën; benoemd 5 Juli 1850; geschetst door *H. J. van der Heim*: Hand. 1863, bl. 25.
- Dr. Rasmus Christiaan Rask, geb. 22 November 1787, overl. 14 November 1852. Hoogleeraar in de Oude Letteren, Tweede Bibliothecaris bij de Universiteit te Kopenhagen; benoemd 12 Juni 1829; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1853, bl. 25.
- Sebald Fulco Jean Rau, geb. 16 October 1765, overl. 1 December 1807. Hoogleeraar in de Godgeleerdheid te Leiden; benoemd 15 Juli 1805; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1808, bl. 1.
- Jacob Hendrik Graaf van Rechteren, geb. 1787, overl. 9 Juli 1845, Gouverneur der Provincie Overijssel, te Zwolle; benoemd 25 Juni 1856; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1846, bl. 5.
- Willem Frederik Graaf van Reede, geb. 19 Januari 1770, overl. 15 Augustus 1858. Kolonel, Opperkamerheer, te 's Gravenhage; benoemd 25 November 1814; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1859, bl. 21.
- Mr. Jacob Hendrik van Reenen, geb. 1783, overl. 3 Augustus 1845. Hoogleeraar in de Rechten, Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal te Amsterdam; benoemd 5 Juli 1850; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand 1846, bl. 6.
- Mr. Abraham Siewertz van Reesema, geb. 29 Mei 1786, overl. 16 September 1848. Lid van den Raad en Advocaat te Rotterdam; benoemd 7 Juli 1815; geschetst door *G. Mees Az.*: Hand. 1849, bl. 67.
- Frederic Auguste Ferdinand Thomas Baron de Reiffenberg, geb. te Bergen in Henegouwen, 14 November 1795, overl. 18 April 1850. Bibliothecaris der Koninklijke Boekerij te Brussel; benoemd 29 Juni 1826; geschetst door *J. T. Bodel Nijenhuis*: Hand. 1850, bl. 145.
- Dr. Casper George Carl Reinwardt, geb. 5 Juni 1775, overl. 6 Maart 1854. Hoogleeraar in de Kruidkunde te Harderwijk, Amsterdam en Leiden; benoemd 7 Februari 1825; geschetst door *J. Geel*: Hand. 1854, bl. 87.
- Mr. Joachim Rendorp van Marquette, geb. 19 Januari 1728, overl. 21 September 1792. Burgemeester van Amsterdam; benoemd 11 Juli 1775; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1795, bl. 5.
- Lamoraal Hans Willem Baron van Aylva Rengers, geb. 1795, overl. 21 Maart 1866. Generaal-Majoor gewoond hebbende op Boschdal bij Breda; benoemd 7 April 1848; heeft bedankt in Januari 1865.
- Jacob Renier, geb. 21 Mei 1761, overl. 10 October 1857. Predikant

- en Rector te Veere, later wonende te Leiden; benoemd 5 Juli 1850; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1858, bl. 8.
- Jhr. Ocker Repelaer van Driel, geb. 1759, overl. 26 October 1852. Commissaris-Generaal voor het Onderwijs, Gouverneur van de Bank te Brussel; woonplaats: 's Gravenhage; benoemd 5 Juli 1816; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1835, bl. 19.
- C. A. Rethaan Macaré. Zie Macaré.
- Mr. Caspar Jacob Christiaan Reuvens, geb. 22 Januari 1795, overl. 26 Juli 1835. Hoogleeraar in de Oudheidkunde te Leiden; benoemd 2 Juli 1817; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1856, bl. 14.
- Mr. Johannes Everard Reuvens, geb. 2 November 1765, overl. Juli 1816. Raadsheer in het Hoog Gerechtshof te 's Gravenhage; benoemd 15 Februari 1811; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1817, bl. 4.
- Mr. Maurits Cornelis van Reverhorst, overl. in den aanvang van 1817. Raad in de Vroedschap tot 1795, na 1813 weder Burgemeester van Leiden en Lid der Staten van Holland; benoemd 25 September 1806; heeft bedankt in 1811.
- Gijsbert van Reyn, geb. 1794, overl. 8 April 1866. Directeur en Uitgever van de Rotterdamsche Courant; benoemd 21 Juni 1855; geschetst door *G. Mees*: Hand. 1866.
- Mr. Cornelis de Rhoer, geb. 26 September 1751, overl. 15 Januari 1821. Hoogleeraar in de Letteren te Harderwijk en te Utrecht; benoemd 5 Juli 1804; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1821, bl. 5.
- Dr. Henry Riehm, geb. 19 Juli 1822, overl. 2 November 1852. Doctor in de Geneeskunde te Amsterdam; benoemd 19 Juni 1851; geschetst door *A. Philips*: Hand. 1855, bl. 27.
- Mr. Jeremias Cornelis Faber van Riemsdijk, geb. 5 Juni 1786, overl. 5 October 1865. Advocaat te 's Gravenhage; benoemd 16 Juni 1828; geschetst door Mr. *J. L. G. Gregory*: Hand. 1864, bl. 545.
- Julius Constantijn Rijk, geb. 14 Januari 1787, overl. 2 Mei 1854. Vice-Admiraal, Minister van Marine te 's Gravenhage; benoemd 5 Juli 1831; geschetst door *D. J. Veegens*: Hand. 1854, bl. 114.
- Dirk Rijke, geb. 21 October 1789, overl. 2 Augustus 1850. Predikant te Brussel; benoemd 2 Juli 1827; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1851, bl. 7.
- Jacob Cornelis van Rijnveld, geb. 27 Maart 1799, overl. 29 Nov. 1851. Majoer der Artillerie, te Venlo, later te Batavia; benoemd 17 Juni 1847; geschetst door *W. J. Knoop*: Hand. 1852, bl. 9.
- Govert Jan van Rijswijk, geb. 1764, overl. 19 September 1858. Leeraar der Doopsgezinden te Koog op Texel, later wonende te Leiden;

- benoemd 5 November 1824; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1859, bl. 27.
- Mr. **Egbert Dirk Rink**, geb. 10 September 1779, overl. 24 Februari 1856. Lid en Voorzitter der Arrondissements-Rechtbank te Tiel; benoemd 23 Juni 1836; geschetst door *P. H. Tydeman*: Hand. 1856, bl. 72.
- Dr. **Simke Hurts Rinkes**, geb. 11 December 1829, overl. 9 Juli 1865. Conrector aan het Gymnasium te Arnhem; benoemd 17 Juni 1858; geschetst door *W. N. du Rieu*: Hand. 1866.
- C. P. E. **Robidé van der Aa**. Zie van der Aa.
- Mr. **Willem Frederik Baron Roëll**, geb. 1768, overl. 3 Januari 1855. Minister, Secretaris van Staat onder Koning Lodewijk, Lid van de Eerste Kamer, te Amsterdam; benoemd 1 Juli 1806; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1855, bl. 18.
- Dr. **Hermanus Johannes Roijaards**, geb. 5 October 1794, overl. 2 Januari 1854. Hoogleeraar in de Godgeleerdheid te Utrecht; benoemd 29 Juni 1826; geschetst door *J. H. Scholten*: Hand. 1854, bl. 50.
- Mr. **Hendrik van Roojen**, geb. 1760, overl. 16 Juli 1844. Staatsraad te 's Gravenhage; benoemd 15 Februari 1807; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1845, bl. 8.
- Gijsbertus Johannes Roojens**, geb. 1 Augustus 1785, overl. 9 Januari 1846. Predikant te Amsterdam; benoemd 30 Juni 1825; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1846, bl. 25.
- Dr. **Philippus Pieter Roorda van Eysinga**, geb. 1 December 1796, overl. 14 October 1856. Hoogleeraar der Oostersche talen aan de Koninklijke Militaire Academie te Breda; benoemd 23 Juni 1856; geschetst door *J. J. F. Wap*: Hand. 1857, bl. 9.
- Jhr. Mr. **Johan Theodoor Hendrik Nedermeijer Ridder van Rosenthal**, geb. 27 Maart 1792, overl. 31 Januari 1857. Minister van Justitie te 's Gravenhage, later wonende te Arnhem; benoemd 17 Juni 1832; geschetst: Hand. 1857, bl. 35.
- Mr. **Cornells Antonie van Rosevelt**, overl. Juni 1808. Kanunnik van het St. Jans Kapittel te Utrecht; benoemd 8 October 1805; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1808, bl. 18.
- Johannes Theodorus Rossijn**, geb. 18 December 1744, overl. 24 December 1817. Hoogleeraar in de Wijsbegeerte en Natuurkunde te Harderwijk; een der Oprichters der Maatschappij op 18 Juli 1768; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1818, bl. 3.
- Henri Jean Roulland**, geb. 2 September 1729, overl. 28 Augustus 1790. Letterkundige te Amsterdam; benoemd 14 Juli 1772.
- Mr. **Johan Theodoor Royer**, geb. 3 November 1757, overl. 1808. Secretaris en Substituut-Griffier van den Hove van Holland. Zeeland

- en West-Friesland, te 's Gravenhage; benoemd 9 September 1766; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1808, bl. 15.
- Dr. David Ruhnkenius, geb. 2 Januari 1723, overl. 13 Mei 1798. Hoogleeraar in de Geschiedenis en Welsprekendheid te Leiden; benoemd 18 Juli 1766; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1799, bl. 2.
- Dr. Abraham Rutgers van der Loeff, Predikant te Leiden; benoemd 3 November 1848; heeft bedankt in Mei 1854.

S.

- Z. D. H. Hertog Karel Bernard van Saksen Weimar, geb. te Weimar 5 Juni 1792, overl. 31 Juli 1862. Bevelhebber van het Indische Leger; benoemd 5 Juli 1831.
- Dr. Gottlieb Salomon, geb. te Dantzig 20 April 1774, overl. 7 Augustus 1864. Doctor in de Geneeskunde, Lector in de Verloskunde te Leiden; benoemd 1 Februari 1828; geschetst: Hand. 1863, bl. 137.
- Mr. Pieter Alexander Sandelln, geb. 19 Februari 1777, overl. 21 Juni 1857. Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, President der Rechtbank te Brugge, later wonende te 's Gravenhage; benoemd 5 Juli 1850.
- Dr. Godefridus Johannes Schacht, geb. 8 October 1764, overl. 27 Augustus 1846. Predikant te Leiden; benoemd 4 October 1811; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1847, bl. 16.
- Dr. Paul Joseph Schafarik, geb. 13 Mei 1793, overl. 26 Juni 1861. Bibliothecaris der Universiteit te Praag; benoemd 16 Juni 1853.
- Marten Schagen, geb. 1699, overl. 20 October 1770. Predikant der Doopsgezinden te Utrecht; een van de Oprichters der Maatschappij op 18 Juli 1766; geschetst: Hand. 1778, bl. 7.
- Dr. Jan Scharp, geb. 16 Augustus 1756, overl. 2 Maart 1828. Predikant te Rotterdam; benoemd 30 Juni 1819; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1828, bl. 23.
- Antoine Guillaume Bernard Schayes, geb. 11 Januari 1808, overl. 8 Januari 1859. Beambte aan het Rijks Archief, Directeur van het Museum van wapenen en ouden te Brussel; benoemd 20 Juni 1844.
- Dr. Everhardus Scheidius, geb. 24 December 1742, overl. 27 April 1794. Hoogleeraar in de Oostersche talen te Harderwijk, en te Leiden; een van de Oprichters der Maatschappij op 18 Juli 1766; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1794, bl. 1.
- Mr. Jacobus Scheltema, geb. 14 Maart 1767, overl. 25 October 1835. Griffier van het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht; benoemd 3 Juli 1804; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1836, bl. 28.

- Adrianus Cornelis Schenk**, geb. 11 Maart 1775, overl. 17 Juli 1855. Letterkundige en Ontvanger te Charlois; benoemd 5 Juli 1850; geschetst door *A. J. van der Aa*: Hand. 1857, bl. 3.
- Ulferdus Gerhardus Schilthuis Jzn.**, geb. 6 Juni 1799, overl. 19 September 1859. Lid van Gedeputeerde Staten der Provincie Groningen, te Groningen; benoemd 16 Juni 1859; geschetst door *O. van Rees*: Hand. 1860, bl. 266.
- Gerrit Graaf Schimmelpenninck**, geb. 25 Februari 1794, overl. 4 October 1865. Minister van Staat, Lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, op het Nijenhuis bij Goor; benoemd 18 Juni 1846; geschetst door *J. M. de Kempnaer*: Hand. 1864, bl. 203.
- Mr. Rutger Jan Schimmelpenninck**, geb. 51 October 1761, overl. 15 Februari 1825. Raadpensionaris der Bataafsche Republiek, te 's Gravenhage; benoemd 1 Juli 1806; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1825, bl. 49.
- Willem Anne Baron Schimmelpenninck van der Oije**, Oud-Minister van Binnenlandsche Zaken, Lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, te Voorst; benoemd 20 Juni 1844; heeft bedankt in 1850.
- Adrianus David Schinkel**, geb. 17 December 1784, overl. 25 April 1864. Boekdrukker te 's Gravenhage; benoemd 16 Juni 1842; geschetst door *J. J. F. Noordziek*: Hand. 1865, bl. 24.
- August Ernst Schleiermacher**, geb. 16 Februari 1787, overl. 13 Augustus 1857. Geheimraad, Bibliothecaris en Secretaris van het Kabinet van den Groot-Hertog van Hessen te Darmstadt; benoemd 12 Juni 1829.
- Friedrich Christoph Schlosser**, geb. te Jever 17 November 1776, overl. November 1861. Geheimraad, Hoogleraar in de Geschiedenis te Heidelberg; benoemd 15 Juni 1845.
- Johann Andreas Schmeller**, geb. te Tirschenreuth in Beijeren 6 Augustus 1785, overl. 27 Juli 1852. Hoogleraar in de Oud-Duitsche Letterkunde te München; benoemd 17 Juni 1847.
- Dr. Hermannus Scholten**, geb. 28 Mei 1726, overl. 10 October 1785. Hoogleraar in de Godgeleerdheid te Leiden; benoemd 5 Juni 1778; vermeld in den Beschrijvingsbrief 1784, bl. 4.
- Wesselius Scholten**, geb. 8 Mei 1785, overl. 5 December 1856. Predikant van het Gasthuis te Delft; benoemd 5 Juli 1851; geschetst door *C. Krabbe*: Hand. 1857, bl. 147.
- Jhr. Cornelis Antony Fannius Scholten**, geb. 1767, overl. 16 Augustus 1852. Staatsraad te 's Gravenhage; benoemd 29 Juni 1826; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1855, bl. 15.
- Mr. Benjamin Petrus van Wesele Scholten**, geb. 25 September 1765, overl. 26 April 1829. Raadsheer, Curator der Leidsehe Hooge-

- school, te 's Gravenhage; benoemd 8 October 1805; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1829, bl. 48.
- Mr. Herman Schomaker**, overl. 1782. Advocaat-Fiscaal der Financiën van het Graafschap Zutphen, later Secretaris der Gedeputeerden des Kwartiers van Zutphen; benoemd 15 Juli 1775.
- Jhr. Jan Hendrik Schorer**, geb. 5 Februari 1760, overl. 19 Januari 1822. Gouverneur van Zeeland, te Middelburg; benoemd 5 Juli 1816; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1822, bl. 12.
- Joannes Matthias Schrant**, geb. 24 Maart 1783, overl. 5 April 1866. Roomsch-Catholiek Pastoor te Bovenkarspel, Hoogleraar in de Nederlandsche Taal- en Letterkunde te Gent en te Leiden; benoemd 50 Juni 1819; geschetst door *J. T. Bergman*: Hand. 1866.
- Dr. Joannes Matthias Schrant**, geb. 15 Januari 1823, overl. 21 Maart 1864. Hoogleraar in de Geneeskunde te Leiden; benoemd 18 Juni 1863; geschetst door *J. T. Bergman*: Hand. 1864, bl. 382.
- Bernardus Schreuder**, geb. 14 Augustus 1787, overl. 20 September 1862. Schoolopziener in de Provincie Zuid-Holland, later Inspecteur van het Onderwijs in Limburg te Maastricht; benoemd 19 Juni 1853; geschetst door *F. J. E. van Zinnick Bergman*: Hand. 1863, bl. 266.
- Johannes Fredericus Ludovicus Schröder**, geb. te Dortmund 1774, overl. 20 Maart 1843. Hoogleraar in de Wis- en Natuurkunde te Utrecht; benoemd 29 Juni 1824; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1843, bl. 27.
- Hendrik J. Schuermans**, Officier van Justitie, Voorzitter van het Genootschap van Letterkunde Concordia te Brussel; benoemd 29 Juni 1826.
- Mr. Pieter Steven Schull**, geb. 1791, overl. 4 Augustus 1835. Advocaat te Dordrecht; benoemd 50 Juni 1825; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1835, bl. 48.
- Mr. Christiaan Lodewijk Schuller tot Peursum**, geb. 7 Juli 1813, overl. 1 April 1860. Advocaat te Utrecht; benoemd 20 Juni 1850; geschetst door *J. I. D. Nepveu*: Hand. 1860, bl. 380.
- Hendrik Albert Schultens**, geb. 25 Februari 1749, overl. 19 Augustus 1793. Hoogleraar in de Oostersche talen te Leiden; benoemd 26 Maart 1779; Voorzitter der Maatschappij 1781—1788; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1794, bl. 1.
- Dr. Jan Jacob Schultens**, geb. 1716, overl. 27 November 1778. Hoogleraar in de Oostersche talen te Leiden; een van de Oprichters der Maatschappij op 18 Juli 1766; vermeld in den Beschr. brief 1779, bl. 5.
- Johannes Christoffel Schultz Jacobi**, geb. 4 October 1806, overl. 10 September 1865. Predikant bij de Luthersche gemeente te Zut

- fen en te Rotterdam; benoemd 19 Juni 1845; geschetst door *F. J. Domela Nieuwenhuis*: Hand. 1866, bl. 1.
- Rutger Schutte**, geb. 11 November 1708, overl. 19 December 1784. Predikant te Amsterdam; een der Oprichters van de Maatschappij op 18 Juli 1766; geschetst: Hand. 1785, bl. 2.
- Mr. François Pierre Guillaume van Schuylenburch van Bommenede**, overl. 1818. Lid van de Staten-Generaal te 's Gravenhage; benoemd 6 Juli 1814.
- Jhr. Georg Frederik Baron Thoe Schwartzenberg en Hohenlandsberg**, geb. 25 September 1755, overl. 6 Augustus 1785. Lid der Gedeputeerde Staten van Friesland, Grietman van Menaldumadeel te Leeuwarden; benoemd 18 Juli 1766; vermeld in den Beschr. brief 1784, bl. 4.
- E. von Löben Sels**. Zie Löben
- Ds. George Heinrich van Senden**, geb. 25 December 1793, overl. 20 October 1851. Predikant te Zwolle; benoemd 23 Juni 1836; geschetst door *C. Hooijer*: Hand. 1852, bl. 20.
- Jacob Frederik Serrurier**, Referendaris bij het Departement van Binnenlandsche Zaken te 's Gravenhage; benoemd 5 Juli 1850; heeft bedankt in 1856.
- Louis Philippe Serrurier**, Predikant bij de Waalsche Gemeente te Haarlem; benoemd 12 Juli 1809; heeft bedankt in 1819.
- Mr. Johan Hora Siccama**, geb. 18 Augustus 1802, overl. 2 October 1853. Griffier van het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht; benoemd 19 Juni 1851; geschetst door *G. W. Vreede*: Hand. 1854, bl. 144 en 1855, bl. 5.
- Mr. Daniel Tieboel Siegenbeek**, geb. 25 Februari 1806, overl. 11 Januari 1866. Officier van Justitie, Burgemeester van Leiden; benoemd 21 October 1851; geschetst door *J. de Wal*: Hand. 1866.
- Matthijs Siegenbeek**, geb. 25 Juni 1774, overl. 26 November 1854. Hoogleraar in de Nederlandsche Letteren en Geschiedenis te Leiden; benoemd 15 Juli 1805; Secretaris en Penningmeester der Maatschappij 1805—1825, Voorzitter 1825—1847, Ecrelid 1848—1854; geschetst door *S. Muller*: Hand. 1855, bl. 85.
- Mr. Abraham François Sifflé**, Advocaat en Notaris te Middelburg; benoemd 19 Juni 1855; heeft bedankt in November 1865.
- Sjören Klazen Sijbrandi**, geb. 21 Februari 1781, overl. 7 Juni 1854. Predikant bij de Doopsgezinde gemeente te Haarlem; benoemd 5 Juli 1851; vermeld: Hand. 1854, bl. 10.
- Jhr. Jan Willem van Sijpesteijn**, geb. 1817, overl. 26 Februari 1866. Officier van de Genie, later belast met het toezicht op het Huisarchief des Konings; benoemd 17 Juni 1852; geschetst door *D. Veegens*: Hand. 1866.

- Mr. **Tammo Sijpkens**, geb. 27 April 1780, overl. 12 November 1842. Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Curator der Hoogeschool te Groningen; benoemd 2 Juli 1827; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1843, bl. 11.
- Th. Silver**, Hoogleraar te Oxford; benoemd 28 Juni 1820.
- Adam Simons**, geb. 23 Februari 1770, overl. 3 Januari 1834. Predikant te Thamen, later Hoogleraar in de Letteren te Utrecht; benoemd 3 Juli 1816; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1834, bl. 28.
- Jhr. Coenraad Diderik Pontiaan Singendonck**, geb. 30 December 1796, overl. 2 Juni 1864. Luitenant-Generaal, Inspecteur der Artillerie, te 's Gravenhage; benoemd 12 Januari 1833; geschetst: Hand. 1864, bl. 391.
- Mr. Albert Johan de Sitter**, overl. 17 Juni 1814. Lid der Nationale Vergadering, Raadsheer te Groningen; benoemd 10 Juli 1781; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1813, bl. 20.
- Mr. Jan Otto Sluiter**, geb. 1782, overl. 1815. Hoogleraar in de Letteren te Deventer; benoemd 2 Juli 1803; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1813, bl. 18.
- Jan Smits Isz.**, geb. 18 Februari 1775, overl. 28 Maart 1837. Particulier te Dordrecht; benoemd 16 Juni 1828; geschetst door *G. D. J. Schotel*: Hand. 1837, bl. 83.
- S. C. Snellen van Vollenhoven**. Zie Vollenhoven.
- Reijer Hendrik van Someren**, geb. 1787, overl. 11 Mei, 1831. Burgemeester van Kralingen, Letterkundige te Rotterdam; benoemd 3 Juli 1830; geschetst door *J. van Harderwijk Bz.*: Hand. 1831, bl. 69.
- Jaques Charles Souchay**, overl. 1 September 1808. Predikant bij de Waalsche Gemeente te Leiden; benoemd 26 Februari 1803; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1809, bl. 3.
- Joannes van Spaan**, geb. 1724, overl. 19 Januari 1789. Predikant te 's Gravenhage; benoemd 12 Juli 1772; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1789, bl. 1.
- Mr. Willem Anne Baron van Spaen la Leck**, vroeger van Spaen van Hardenstein, geb. 26 December 1750, overl. 20 April 1817. Voorzitter van den Hoogen Raad van Adel der Nederlanden, woonachtig te Klcef, later te 's Gravenhage; benoemd 8 October 1803; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1817, bl. 17.
- Mr. Hazo Albert Spandaw**, geb. 23 October 1777, overl. 28 October 1833. Secretaris der Provinciale Staten te Groningen; benoemd 30 Juni 1819; geschetst door *A. Modderman*: Hand. 1837, bl. 117.
- Mr. Laurens Pieter van de Spiegel**, geb. 13 Januari 1738, overl. 7 Mei 1800. Burgemeester en Raad te Goes, Raadpensionaris en

- Grootzegelbewaarder van Holland en West-Friesland; benoemd 9 Juli 1771; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1805, bl. 3.
- Mr. Johan Albert van der Spijk**, geb. 27 Februari 1758, overl. 10 Maart 1826. Advocaat te 's Gravenhage; benoemd 5 Juli 1808; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1826, bl. 7.
- Jacobus Petrus Sprenger van Eyk**, geb. 8 November 1777, overl. 4 Augustus 1859. Predikant te Rotterdam; benoemd 25 Juni 1836; geschetst door *G. Mees Az.*: Hand. 1806, bl. 3.
- Mr. Josephus Cornelis Spruyt**. President van de Rechtbank te Antwerpen; benoemd 50 Juni 1825.
- Andries Stadnitsky**, geb. 1786, overl. 21 Maart 1859. Particulier te Leiden; benoemd 2 Mei 1825; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1859, bl. 40.
- C. Star Numan**. Zie Numan.
- Mr. Antonie Christiaan Winand Staring tot den Wildenborch**, geb. 24 Januari 1767, overl. 18 Augustus 1840. Landbouwkundige en Letterkundige op den Huize *Wildenborch* bij Lochem; benoemd 2 Juli 1827; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1841, bl. 4.
- Gozewijn Joseph Augustijn Baron de Stassart**, geb. 2 September 1780, overl. 10 October 1854. Prefect van het Departement der Monden van de Maas te 's Gravenhage; benoemd 8 Juli 1812; geschetst door *J. Baron St. G nois*: Hand. 1835, b. 75.
- Joannes Steenmeijer**, geb. 1791, overl. Juli 1864. Predikant te Arnhem; benoemd 21 Juni 1849; geschetst door *F. H. G. van Iterson*: Hand. 1866.
- Mr. Jan Steenwinkel**, geb. 13 Juli 1754, overl. 27 Mei 1812. Advocaat te Leiden, later Lid der Regering van Harderwijk; benoemd 1 November 1782; Penningmeester der Maatschappij 1782—1788; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1812, bl. 6.
- L. van Hoogeveen Sterck**. Letterkundige te Antwerpen, later te Voorburg; benoemd 18 Juni 1846; heeft later bedankt.
- Dr. Jacob Willem Elink Sterk**, geb. 7 Maart 1806, overl. 20 December 1856. Rector van het Gymnasium te Arnhem; benoemd 16 Juni 1855; geschetst door *P. H. Tijdeman*: Hand. 1857, bl. 47.
- Jacobus Johannes Uytwerf Sterling**, geb. 4 Augustus 1790, overl. 15 Mei 1855. Rechter van Instructie te Amsterdam; benoemd 29 Juni 1826; geschetst door *M. C. van Hall*: Hand. 1855, bl. 74.
- William Steven**, geb. 22 November 1796, overl. 2 April 1857. Predikant der Schotsche gemeente te Rotterdam, later Rector van G. Heriot's hospitaal te Edimburgh; benoemd 15 Juni 1857; geschetst door *J. T. Bodel Nijenhuis*: Hand. 1857, bl. 176.
- Dr. Simon Stijl**, geb. Febr. 1751, overl. 51 Mei 1804. Doctor in de Geneeskunde te Harlingen, Repraesentant des Volks van Fries-

- land, Lid der Nationale Vergadering; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1804, bl. 5.
- Jan van Stjrum**, overl. 1825. Landdrost van het Departement Amstelland te Haarlem; benoemd 7 Juli 1807; heeft bedankt in 1811.
- Pieter Stinstra**, geb. 16 December 1774, overl. 18 December 1819. Predikant der Doopsgezinden, Lid van den Raad, Curator van de Hoogeschool te Franeker; benoemd 7 Juli 1807; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1820, bl. 7.
- Dr. Abraham van Stipriaan Luiscius**, geb. 10 October 1763, overl. 2 Mei 1829. Doctor in de Geneeskunde te Delft; benoemd 30 Juni 1823; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1829, bl. 47.
- Mr. Albert Otto Ernst Graaf van Limburg Stirum**, geb. 2 December 1805, overl. 12 September 1838. Burgemeester van Leiden; benoemd Maart 1852; geschetst door *D. Tieboel Siegenbeek*: Hand. 1839, bl. 101.
- Mr. Hendrik van Stralen**, geb. 20 October 1751, overl. 6 November 1822. Secretaris van Staat, Lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, te 's Gravenhage; benoemd 1 Juli 1806; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1825, bl. 56.
- Mr. Adam Anthony Stratenus**, geb. 1780, overl. 12 December 1856. Lid van den Raad van State te 's Gravenhage; benoemd 29 Juni 1806; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1857, bl. 9.
- Joannes Albertus Streso**, geb. 1767, overl. 3 Juni 1842. Predikant te Kampen, later wonende bij Arnhem; benoemd 3 Juli 1821; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1842, bl. 53.
- Dr. Carel Willem Stronck**, geb. 25 Juni 1775, overl. 29 Mei 1855. Predikant te Dordrecht; benoemd 2 Juli 1818; geschetst door *G. D. J. Schotel*: Hand. 1853, bl. 170.
- Martinus Stuart**, geb. 1765, overl. 22 November 1826. Secretaris der Derde Klasse van het Koninklijk Nederlandsch Instituut, Predikant der Remonstranten te Amsterdam; benoemd 30 Juni 1823; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1827, bl. 25.
- Dr. Lucas Suringar**, geb. 22 December 1770, overl. 23 Augustus 1855. Hoogleeraar in de Godgeleerdheid te Leiden; benoemd 24 November 1813; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1854, bl. 8.
- Joannes Andreas Susanna**, geb. 11 December 1793, overl. 1 October 1859. Administrateur van 's Rijks Museum van Natuurlijke Historie te Leiden; benoemd 16 Juni 1853; geschetst door *S. C. Snellen van Vollenhoven*: Hand. 1860, bl. 119.
- Dr. Edelhardus Bernardus Swaloe**, geb. 8 Januari 1806, overleden 12 Maart 1865. Predikant te Amsterdam; benoemd 16 Juni 1842; geschetst door *J. J. Prins*: Hand. 1865, bl. 118.

- Nicolaas Swart, geb. 2. Maart 1779, overl. 26 September 1846. Predikant van de Remonstrantsche gemeente te Amsterdam; benoemd 5 Juli 1831; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1847, bl. 24.
- Mr. Johan Hendrik Swellengrebel, geb. 26 April 1757, overl. 26 December 1842. Raadsheer in het Hoog Gerechtshof te 's Gravenhage; benoemd 1 Juli 1806; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1843, bl. 21.
- Mr. Simeon Pieter van Swinden, geb. 24 November 1753, overl. 6 Januari 1833. Raadsheer in het Hoog Gerechtshof te 's Gravenhage; benoemd 6 Juli 1814; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1833, bl. 23.
- Mr. Theodorus van Swinderen, geb. 14 September 1784, overl. 11 April 1831. Hoogleeraar in de Natuurlijke Historie te Groningen; benoemd 7 Juli 1813; geschetst door *P. Hofstede de Groot*: Hand. 1831, bl. 74.

T.

- Mr. Reinier Willem Tadama, geb. 20 November 1810, overl. 22 Mei 1860. Stedelijk Archivaris te Zutphen; benoemd 17 Juni 1847; geschetst door *H. J. Matthes J.Czn.* Hand. 1860, bl. 444.
- J. Teissèdre l'Ange. Zie Ange.
- Mr. Albartus Teiting, geb. 11 October 1803, overl. 17 September 1863. Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Kantonrechter te Franeker; benoemd 3 Juli 1831; geschetst door *Mr. F. de Greve*: Hand. 1864, bl. 76.
- Coenraad Jacob Temminck, geb. 31 Maart 1778, overl. 30 Januari 1858. Directeur van 's Rijks Museum van Natuurlijke Historie te Leiden; benoemd 7 April 1837; geschetst door *J. A. Susanna*: Hand. 1858, bl. 47.
- Mr. Matthijs Temminck, geb. 26 Februari 1734, overl. 24 December 1814. Lid van den Raad te Leiden; benoemd 6 April 1804; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1815, bl. 11.
- Mr. Willem Terpstra, geb. 1768, overl. 18 Juli 1859. Rector der Erasmiaansche School te Rotterdam; benoemd 2 Juli 1827; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1840, bl. 6.
- Mr. Arnold Willem Nicolaas van Tets van Goudriaan, geb. 27 Maart 1771, overl. 5 Januari 1857. Gouverneur van Noord-Holland te Haarlem, Minister van Financiën te 's Gravenhage; benoemd 6 Juli 1814; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1857, bl. 20.
- Frederik van Teutem, geb. 1774, overl. 17 Januari 1848. Predikant der Remonstranten te Utrecht; benoemd 30 Juni 1829; geschetst door *N. C. Kist*: Hand. 1848, bl. 32.

- Mr. Cornelis Anne den Tex, geb. 50 Augustus 1795, overl. 9 April 1854. Hoogleraar in de Rechten te Amsterdam; benoemd 30 Juni 1825; geschetst door *J. van Hall*: Hand. 1854, bl. 94.
- Auguste Thierry, Lid van het Instituut te Parijs; benoemd 20 Juni 1850.
- Mr. Johan Abraham van Thije Hannes, geb. 1745, overl. 16 Juni 1820. Drost en Dijkgraaf van Empel en Meerwijk, Raad in de Vroedschap van Gorinchem, later te 's Hertogenbosch; benoemd 12 Juli 1768; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1820, bl. 10.
- Mr. Nicolaas Tholen, geb. Juli 1725, overl. September 1770. Advocaat en Klerk ter Lands Secretarie te Leeuwarden; benoemd 10 Juli 1770; geschetst: Hand. 1771, bl. 7.
- Dr. Jacob Tichler, geb. 4 October 1804, overl. 9 Augustus 1865. Predikant te Leiden; benoemd 5 November 1857; geschetst door *B. Boers*: Hand. 1866, bl. 125.
- Barend Frederik Tijdeman, geb. 29 November 1784, overl. 21 October 1829. Predikant te Dordrecht; benoemd 5 Juli 1816; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1850, bl. 6.
- Mr. Meinard Tijdeman, geb. 20 Maart 1741, overl. 1 Februari 1825. Hoogleraar in de Letteren te Harderwijk, Utrecht en Leiden; een van de Oprichters der Maatschappij op 18 Juli 1766; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1825, bl. 4.
- Mr. Hendrik Willem Tijdeman, geb. 25 Augustus 1778, overl. 6 Maart 1865. Hoogleraar in de Rechten te Franeker en te Leiden; benoemd 5 Juli 1804; Secretaris der Maatschappij 1818—1858; tot Eerlid benoemd 18 Juni 1857; geschetst door *J. W. Tijdeman*: Hand. 1865, bl. 405.
- Mr. Pieter François Timmers Verhoeven, geb. 16 Juli 1802, overl. 10 Juni 1850. Officier van Justitie te Dordrecht; benoemd 15 Juni 1845; geschetst door *S. H. van der Noordaa*: Hand. 1850, bl. 151.
- Eelco Tinga, geb. 25 Nov. 1762, overl. 30 Juli 1828. Hoogleraar in de Godgeleerdheid te Groningen; benoemd 6 Juli 1814; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1829, bl. 8.
- Hendrik Tollens Czn., geb. 24 Sept. 1780, overl. 21 October 1856. Letterkundige te Rotterdam; benoemd 7 Juli 1815; geschetst door *A. Bogaers*: Hand. 1857, bl. 105.
- Mr. Herman Tollius, geb. 28 Februari 1742, overl. 29 April 1822. Hoogleraar in de Letteren te Harderwijk, Amsterdam en Leiden; een van de Oprichters der Maatschappij op 18 Juli 1766; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1822, bl. 18.
- Mr. Pieter Tollozan, overl. 25 Mei 1785. Advocaat te Leiden; benoemd 6 Mei 1768; geschetst: Voorber. Werken, Dl. VI en Hand. 1785, bl. 2.

- Mr. Lodewijk van Toulon, geb. 17 Augustus 1767, overl. 5 Januari 1840. Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Burgemeester van Gouda; benoemd 2 Juli 1827; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1840, bl. 26.
- Mr. Theunis Haakma Tresling, geb. 1 Januari 1769, overl. 22 October 1828. Advocaat te Groningen; benoemd 22 Juni 1822; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1829, bl. 33 en *H. W. Tijdeman*: Hand. 1863, bl. 5.
- Mr. Tjalling Petrus Tresling, geb. 11 Januari 1809, overl. 12 Juli 1844. Advocaat te Groningen, Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal; benoemd 15 Juni 1843; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1843, bl. 4.
- Mr. Lucas Trip, geb. 20 Augustus 1715, overl. 19 Augustus 1785. Burgemeester van Groningen; een van de Oprichters der Maatschappij op 18 Juli 1766; vermeld: Beschrijvingsbrief 1784, bl. 4.
- Dr. Ludwig Tross, geb. te Trarbach 11 April 1795, overl. 25 Mei 1864. Rector van het Gymnasium te Hamm in Westphalen; benoemd 19 Juni 1855.
- Jan Maximiliaan Baron van Tuyll van Serooskerken van Vleuten, geb. 1775, overl. 27 November 1845. Gouverneur van Utrecht, later van Noord-Holland; benoemd 16 Juni 1828; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1844, bl. 13.
- Mr. Hendrik Twent, overl. 19 December 1788. Ontvanger der Ordinaris-Verponding, oud-Burgemeester en Raad van Leiden; benoemd 1 Maart 1774; Voorzitter der Maatschappij 1774—1779; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1789, bl. 1.

U.

- Uitenhage de Mist. Zie de Mist.
- J. ab Utrecht Dresselhuis. Zie Dresselhuis.
- Dr. Petrus Johannes Uylenbroek, geb. 25 November 1797, overl. 11 December 1844. Hoogleeraar in de Natuurkunde te Leiden; benoemd 6 April 1827; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1845, bl. 22.
- J. J. Uytwerf Sterling. Zie Sterling.

V.

- Lodewijk Caspar Valckenaer, geb. 1715, overl. 15 Maart 1785. Hoogleeraar in de Letteren te Franeker en Leiden; benoemd 6 Februari 1767; heeft bedankt in 1784.
- Jan Kornelis Valk, geb. 1750, overl. 25 Mei 1796. Predikant der Remonstrantsche gemeente te Leiden; benoemd 4 September 1766;

- Penningmeester der Maatschappij 1779—1782; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1796, bl. 6.
- Jacob Elias van Varelen**, geb. 9 Augustus 1757, overl. 16 Mei 1840. Letterkundige te Haarlem; benoemd 22 Juni 1822; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1840, bl. 45.
- Alexandre Vattemare**, overl. April 1864. Agent voor Nederland bij het Internationaal Ruilstelsel van Boeken te Parijs; benoemd 17 Juni 1852.
- Dr. Dirk Jacob Veegens**, geb. 29 April 1798, overl. 24 Januari 1861. Rector van het Gymnasium te Amsterdam; benoemd 15 Juni 1848; geschetst door *D. Veegens*: Hand. 1862, bl. 5.
- Joannes Gerardus Veltman**, geb. 1 April 1779, overl. 21 Mei 1852. Predikant te Dordrecht; benoemd 5 Juli 1850; geschetst door *C. W. Stronck*: Hand. 1852, bl. 84.
- Mr. Abraham Vereul**, geb. 1770, overl. 27 October 1817. Letterkundige te Amsterdam; benoemd 2 Juli 1805; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1818, bl. 5.
- Quirijn Maurits Rudolph Ver Huell**, geb. 11 September 1787, overl. 10 Mei 1860. Kolonel Equipage-meester van 's Rijks Marine te Rotterdam; benoemd 20 Juni 1859; geschetst door *K. J. R. van Harderwijk*: Hand. 1860, bl. 455.
- Pieter Verkade**, geb. 1767, overl. 2 Januari 1847. Munt- en Penningkundige; Notaris te Vlaardingen; benoemd 19 Juni 1854; geschetst door *N. C. Kist*: Hand. 1848, bl. 49.
- Mr. Jean Scipio Vernède**, geb. 1800, overl. 18 Maart 1863. Lid van het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht; benoemd 16 Juni 1853; geschetst door *J. de Wal*: Hand. 1866.
- Mr. Scipio Henri Vernède**, geb. 2 Augustus 1768, overl. 21 Mei 1840. Secretaris van Schiedam; benoemd 21 Juni 1855; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1840, bl. 52.
- Mr. Jan Verschuur**, geb. 29 Sept. 1768, overl. 4 November 1855. Officier van Justitie bij de Rechtbank te Leiden; benoemd 7 Juni 1805; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1856, bl. 56.
- Nicolaas Versteeg**, geb. 11 October 1704, overl. 10 Sept. 1775. Letterkundige te Rotterdam; benoemd 14 Juli 1767; geschetst: Hand. 1774, bl. 11.
- Mr. Jean Louis Verster**, overl. 1794. Drossaard van St. Michiels-Gestel; Advocaat te 's Hertogenboseh; benoemd 1 Juli 1777.
- Johan Gijsbert Verstolk van Soelen**, geb. 1777, overl. 5 November 1845. Minister van Buitenlandsche Zaken te 's Gravenhage; benoemd 5 Juli 1852; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1846, bl. 14.
- C. Vervier**, Letterkundige te Gent; benoemd 50 Juni 1825.

- Abraham Verwey Bz.**, geb. 24 Maart 1795, Predikant te Leiden, later wonende te 's Gravenhage; benoemd 18 November 1825; heeft bedankt in April 1866.
- Bernardus Verwey**, geb. 24 Maart 1772, overl. 26 Juni 1855. Predikant te 's Gravenhage; benoemd 5 Juli 1831; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1856, bl. 4.
- Mr. Gerardus Wouter Verwey Mejan**, geb. 26 Januari 1797, overl. 6 Augustus 1850. Advocaat, Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal te 's Gravenhage; benoemd 5 Juli 1831; geschetst door *F. A. van Rappard*: Hand. 1851, bl. 46.
- Dr. Henricus Egbertus Vinke**, geb. 20 Juni 1794, overl. 27 Augustus 1862. Hoogleeraar in de Godgeleerdheid te Utrecht; benoemd 19 Juni 1851; geschetst door *J. I. Doedes*: Hand. 1863, bl. 559.
- Lodewijk Gerhard Visscher**, geb. 1 Maart 1797, overl. 26 Januari 1859. Hoogleeraar in de Nederlandsche Taal en Geschiedenis te Leuven en te Utrecht; benoemd 29 Juni 1826; geschetst door *J. J. F. Wap*: Hand. 1839, bl. 66.
- Hans Willem Cornelis Anne Visser**, geb. 1775, overl. 20 September 1826. Predikant en Schoolopziener te Ysbrechtum; benoemd 5 Juli 1821; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1827, bl. 26.
- Mr. Jacob Visser**, geb. 11 Mei 1724, overl. 1804. Rijksadvocaat te 's Gravenhage; benoemd 14 Juli 1767; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1804, bl. 6.
- Dr. Johannes van Vloten**, Hoogleeraar in de Nederlandsche Letteren en Geschiedenis aan het Athenaeum te Deventer; benoemd 4 Maart 1855; heeft bedankt in Maart 1865.
- Joannes Eusebius Voet**, geb. 1705, overl. 28 September 1778. Doctor in de Geneeskunde te 's Gravenhage; een van de Oprichters der Maatschappij op 18 Juli 1766; vermeld in den Beschr. brief 1779, bl. 5.
- Johannes Eusebius Voet van Campen**. Zie van Campen.
- Mr. Cornelis Vollenhoven**, geb. 5 Februari 1778, overl. 14 November 1849. Secretaris-Generaal bij het departement van Binnenlandsche Zaken te 's Hage; benoemd 2 Juli 1827; geschetst door *H. Vollenhoven*: Hand. 1850, bl. 105.
- Mr. Samuel Constans Snellen van Vollenhoven**, Conservator aan het Museum van Natuurlijke Historie te Leiden; benoemd 2 November 1855; heeft bedankt in September 1861.
- Mr. Justinus Cornelius Voorduyn**, Raadsheer in het Provinciaal Gerechthof van Utrecht; benoemd 19 Juni 1843; heeft bedankt in Mei 1854.
- Dr. Johannes van Voorst**, geb. 17 Maart 1757, overl. 29 Juli 1855. Hoogleeraar in de Godgeleerdheid te Leiden; benoemd 19 September 1805; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1854, bl. 6.

- Mr. Willem Hendrik van Voorst, geb. 17 September 1791, overl. November 1855. Rechter van Instructie in de Rechtbank te Haarlem; benoemd 29 Juni 1824; geschetst door *J. de Wal*: Hand. 1856, bl. 147.
- Jacob de Vos Wz., geb. 1775, overl. 25 Juli 1845. Secretaris van het Kon. Ned. Instituut te Amsterdam; benoemd 23 Juni 1856; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1845, bl. 15.
- Jan Arent Baron de Vos van Steenwijk, geb. 26 Maart 1746, overl. 8 Maart 1815. Lid der Representanten van Overijssel ter Nationale Vergadering, Staatsraad te Vollenhove; een van de Oprichters der Maatschappij op 18 Juli 1766; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1815, bl. 18.
- Jhr. Mr. Jan Wilhelm van Vredenburg, geb. 6 Augustus 1782, overl. 14 December 1849. Lid der Staten van Holland, Directeur van de Haarlemsche Maatschappij van Wetenschappen te 'sGravenhage; benoemd 12 Juli 1809; geschetst door *A. H. van der Boon Mesch*: Hand. 1850, bl. 158.
- Pieter Vreede, geb. 8 October 1750, overl. 21 September 1837. Koopman, na 1795 Lid van het Uitvoerend Bewind te Leiden; benoemd 5 December 1775.
- Abraham de Vries, geb. 20 April 1775, overl. 5 November 1862. Predikant bij de Doopsgezinden te Haarlem; benoemd 19 September 1805; tot Eerelid benoemd 18 Juni 1857; geschetst door *C. Sepp*: Hand. 1865, bl. 159.
- Cornells de Vries, geb. 16 Augustus 1740; overl. 21 November 1812. Predikant bij de Doopsgezinden te Utrecht, later te Haarlem; benoemd 5 Juli 1804; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1815, bl. 4.
- Mr. Jeronimo de Vries, geb. 9 April 1776, overl. 1 Juni 1855. Griffier en Chef van het Secretariaat van Amsterdam; geschetst door *B. ter Haar*: Hand. 1855, bl. 180.
- J. van Ouwerkerk de Vries. Zie van Ouwerkerk.
- Dr. Willem Hendrik de Vriese, geb. 11 Augustus 1806, overl. 25 Januari 1862. Hoogleraar in de Kruidkunde te Amsterdam en Leiden; benoemd 15 Juni 1845; heeft bedankt in 1838.
- Dr. Willem Vrolijk, geb. 29 April 1801, overl. 20 December 1865. Hoogleraar in de Ontleedkunde, Secretaris van de Koninklijke Academie van Wetenschappen te Amsterdam; benoemd 21 Juni 1855; geschetst door *J. van der Hoeven*: Hand. 1864, bl. 41.

W.

- Mr. Cornelis de Waal, geb. 5 Augustus 1771, overl. 1 December 1849. Hoogleraar in de Wijsbegeerte te Groningen; benoemd 5 Juli 1804; geschetst door *F. C. de Greuve*: Hand. 1850, bl. 151.
- Mr. Cornelis Antony van Wachendorff, geb. 1757, overl. 15 April 1810. Secretaris van Utrecht; een van de Oprichters der Maatschappij op 18 Juli 1766; heeft bedankt.
- Jan Wagenaar, geb. 28 October 1709, overl. 4 Maart 1775. Histo-rieschrijver der Stad Amsterdam; benoemd 18 Juli 1766; ge- schetst: Hand. 1775, bl. 1.
- Mr. Gabinus de Wal, geb. 30 December 1785, overl. 22 September 1835. Hoogleraar in de Rechten te Franeker en Groningen; be- noemd 7 Juli 1815; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1834, bl. 19.
- Mr. Pieter Hendrik van de Wall, geb. 8 Juli 1757, overl. 28 Mei 1808. Staatsraad in buitengewonen dienst, Curator der Leidsche Hooge- school te Dordrecht; benoemd 9 September 1766; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1808, bl. 8.
- Mr. Rutger Perizonius Waller, Inspecteur der Belastingen, later woon- achtig te Leiden en Utrecht; benoemd 3 November 1857; heeft bedankt in 1846.
- Jan van Walré, geb. 22 Augustus 1759, overl. 21 December 1837. Letterkundige te Haarlem; benoemd 7 Juli 1815; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1838, bl. 12.
- Mr. Jacob Pieter van Walrée, geb. 5 December 1798, overl. 22 Januari 1849. Lid der Arrondissements-Rechtbank te Amsterdam; be- noemd 18 Juni 1840; geschetst door *W. J. C. van Hasselt*: Hand. 1849, bl. 105.
- Isaak Warnsinck, geb. 22 Maart 1811, overl. 22 April 1857. Secre- taris der Maatschappij tot bevordering der Bouwkunde en Wet- houder te Amsterdam; benoemd 17 Juni 1852; geschetst door *D. D. Büchler*: Hand. 1857, bl. 77.
- Willem Hendrik Warnsinck Bz., overl. 1858. Letterkundige te Amster- dam; benoemd 12 Juni 1829; heeft bedankt in Juni 1847.
- Dr. Everwijn Wassenbergh, geb. 25 September 1742, overl. 5 December 1826. Hoogleraar in de Letteren te Franeker; benoemd 10 Juli 1781; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1827, bl. 11.
- Jona Willem te Water, geb. 28 October 1740, overl. 19 October 1822. Hoogleraar in de Godgeleerdheid te Leiden; benoemd 9 Juli 1771; Voorzitter der Maatschappij 1788—1822; geschetst door *M. Sie- genbeek*: Hand. 1825, bl. 5.

B. T. Lublink Weddik. Zie Lublink.

Dr. Hendrik Angelinus Weijers, geb. 14 Mei 1805, overl. 31 Maart 1844. Hoogleraar in de Oostersche Talen te Leiden; benoemd 4 Februari 1831; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1844, bl. 52.

Pieter Weiland, geb. 5 November 1754, overl. 26 Januari 1842. Predikant der Remonstrantsche gemeente te Rotterdam; benoemd 30 Juni 1789; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1842, bl. 21.

Casper Johan Wenckebach, overl. 17 Januari 1830. Secretaris-Generaal van het Ministerie van Binnenlandsche Zaken te 's Gravenhage; benoemd 7 Juli 1807; heeft bedankt in 1846.

B. P. van Wesele Scholten. Zie Scholten.

Nicolaus Westendorp, geb. 11 Februari 1775, overl. 5 Juli 1856. Predikant te Losdorp in Groningen; benoemd 28 Juni 1820; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1857, bl. 3.

Cornelis Willem Westerbaen, geb. 1754, overl. 22 Februari 1832. Predikant der Remonstrantsche gemeente te Amsterdam; benoemd 30 Juni 1823; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1832, bl. 28.

Willem Hendrik Jacob Baron van Westreenen van Tiellandt, geb. 2 October 1785, overl. 22 November 1848. Staatsraad in buitengewonen dienst, Lid van den Hoogen Raad van Adel, te 's Gravenhage; benoemd 30 Juni 1803; geschetst door *J. W. Holtrop*: Hand. 1849, bl. 148.

Tileman Dothias Wiarda, geb. 18 October 1743, overl. 7 Maart 1826. Lands Syndicus te Aurich; benoemd 1810.

Jan Gerard Wichers, geb. 13 Juli 1743, overl. 5 October 1808. Gouverneur-Generaal van Suriname, Lid van den Raad der Amerikaansche Koloniën te 's Gravenhage; benoemd 1 Juli 1806.

Mr. Hendrik Ludolf Wichers, geb. 1747, overl. 15 Mei 1840. Landdrost, en Curator der Hoogeschool te Groningen; benoemd 7 Juli 1807; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1840, bl. 57.

J. P. van Wickevoort Crommelin. Zie Crommelin.

Petrus Wierdsma, geb. September 1729, overl. 31 December 1811. Advocaat, Secretaris van het Departementaal Bestuur te Leeuwarden; benoemd 5 Juli 1804.

Wijkerheld Bisdom. Zie Bisdom.

Willem Frederik Wijers, geb. 1768, overl. 17 September 1828. Predikant te Voorsehoten; benoemd 4 Juli 1810; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1829, bl. 30.

Jan van Wijk Rldz., geb. 8 Januari 1781, overl. 25 September 1847. Instituteur te Kampen; benoemd 19 Juni 1833; geschetst door *N. C. Kist*: Hand. 1848, bl. 53.

- Mr. Hendrik van Wijn, geb. 21 Juni 1740, overl. 27 September 1851. Pensionaris van Gouda, later Rijks Archivaris te 's Hage; een van de Oprichters der Maatschappij op 18 Juli 1766; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1852, bl. 5.
- Dr. Samuel Johannes van de Wijnpersse, geb. 11 Juni 1759, overl. 22 November 1842. Hoogleeraar in de Wijsbegeerte te Leiden; benoemd 25 September 1806; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1842, bl. 18.
- Pieter Willem Bartholomeus de Wilde, geb. 25 December 1808, overl. 11 October 1855. Bibliothecaris van het Bataafsch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen te Batavia; benoemd 20 Juni 1850; geschetst door *P. O. van der Chijs*: Hand. 1856, bl. 69.
- Wilhelm Eduard Wilda, geb. te Altona 17 Augustus 1800, overl. 9 Augustus 1856. Hoogleeraar in de Rechten te Breslau en te Kiel; benoemd 21 Juni 1855.
- Karl Wilhelmi, Decan, Stadt-Pfarrer te Sinzheim in Baden; benoemd 21 Juni 1855.
- Joannes Franciscus Willems, geb. te Bouchout 11 Maart 1795, overl. 24 Juni 1846. Archivaris, Ontvanger der Registratie te Antwerpen, Eeelo en Gent; benoemd 50 Juni 1819; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1847, bl. 6.
- Adrianus van der Willigen, geb. 12 Mei 1766, overl. 17 Januari 1841. Directeur der Maatschappij voor Nationale Nijverheid te Haarlem; benoemd 7 Juli 1815; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1841, bl. 52.
- Pieter van der Willigen, geb. 20 October 1778, overl. 17 December 1847. Predikant te Tiel; benoemd 12 Juni 1829; geschetst door *N. C. Kist*: Hand. 1848, bl. 56.
- Joannes Willmet, geb. 1752, overl. 22 October 1855. Hoogleeraar in de Oostersche Letteren te Amsterdam; benoemd 6 Juli 1814; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1856, bl. 27.
- Mr. Samuel de Wind, geb. 26 Januari 1795, overl. 19 Augustus 1859. Voorzitter van het Zeeuwsche Genootschap, Onder-Voorzitter van het Provinciaal Gerechtshof van Zeeland te Middelburg; benoemd 29 Juni 1824; geschetst door *K. R. Pekelharing*: Hand. 1860, bl. 242.
- Pieter van Winter, geb. 1745, overl. April 1807. Letterkundige te Amsterdam; benoemd 2 Juli 1805; geschetst door *J. W. te Water*: Hand. 1807, bl. 14.
- Mr. Samuel Iperuszoon Wiselius, geb. 4 Februari 1769, overl. 15 Mei 1845. Directeur van Politie en Letterkundige te Amsterdam; benoemd 50 Juni 1819; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1845, bl. 59.

- Garel Godfried Withuys**, geb. 2 Mei 1794, overl. 14 Februari 1865. Letterkundige, Directeur der Landsdrukkerij te 's Gravenhage; benoemd 5 Juli 1834; geschetst door *J. J. F. Wap*: Hand. 1865, bl. 150.
- Leonard van Wolde**, geb. omstr. 1740, overl. Januari 1769. Predikant te Schelluinen en te Gorinehem; een van de Oprichters der Maatschappij op 18 Juli 1766; geschetst: Hand. 1769, bl. 1.
- Ferdinand Wolf**, geb. 8 December 1796, overl. 18 Februari 1866. Romanist, Lid en Secretaris der Keizerlijke Academie te Weenen; benoemd 17 Juni 1838.
- Dr. Johan Wilhelm Wolf**, overl. Juli 1833. Letterkundige te Darmstadt; benoemd 19 Juni 1831.
- Mr. Pieter Wolterbeek**, Lid van de Arrondissements-Rechtbank te Amsterdam; benoemd 5 Juli 1830.
- Mr. Gerard Wittewaall**, geb. 26 April 1776, overl. 6 Juli 1838. Hoogleraar in de Landbouwkunde te Leiden; benoemd 2 Mei 1825; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1839, bl. 7.
- Dr. Christian Friedrich Wurm**, geb. 3 April 1803, overl. 2 Febr. 1859. Hoogleraar in de Geschiedenis te Hamburg; benoemd 13 Juni 1834.
- Wyckerheld Bisdom**. Zie Bisdom.

Y.

- Dr. Annæus Ypey**, geb. 27 September 1760, overl. 5 April 1837. Hoogleraar in de Godgeleerdheid te Groningen; benoemd 6 October 1809; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1837, bl. 56.
- Maximiliaan Louis Baron d'Yvoy**, geb. 1775, overl. 16 Mei 1840. Major, Hofmaarschalk van Prins Frederik te 's Gravenhage; benoemd 26 November 1814; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1840, bl. 42.
- Maximiliaan Louis Baron d'Yvoy van Mijdrecht**, geb. 1739, overl. September 1831. Lid van den Hoogen Raad van Adel te 's Gravenhage; benoemd 6 Juli 1814; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1832, bl. 8.

Z.

- Mr. Adriaan van Zeebergh**, geb. 5 Juni 1746, overl. 25 September 1824. Raad en Pensionaris te Haarlem; benoemd 2 Juli 1805; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1825, bl. 42.
- D. J. ten Zeldam Ganswijk**. Zie Ganswijk.

- Guillelmus Joannes Zillesen**, geb. 1775, overl. 5 September 1854. Rector te Amsterdam; benoemd 7 Juli 1815; geschetst door *M. Siegenbeek*: Hand. 1855, bl. 9.
- Hugo Baron van Zuylen van Nyevelt**, geb. 7 Juli 1781, overl. 18 Maart 1855. Ambassadeur bij verschillende Hoven, Minister van Staat te 's Gravenhage; benoemd 15 Juni 1845; geschetst door *G. W. Vreede*: Hand. 1855, bl. 121.
- J. A. de Zwaan**, geb. 1799, overl. 28 Januari 1862. Commies-Chartermeeester bij het Rijks-Archief te 's Gravenhage; benoemd 16 Juni 1855; geschetst door *G. D. J. Schotel*: Hand. 1865, bl. 400.
-

ALPHABETISCHE LIJST

VAN DE

TEGENWOORDIGE LEDEN DER MAATSCHAPPIJ ;

OPGEMAAKT 1 JUNI 1866.

BESCHERMHEER.

Z. M. de KONING;

benoemd 21 Juni 1849.

EERELEDEN.

Z. K. H. PRINS FREDERIK DER NEDERLANDEN;
benoemd 9 Juli 1830.

Z. K. H. PRINS HENDRIK DER NEDERLANDEN;
benoemd 20 Juni 1850.

Z. K. H. DE PRINS VAN ORANJE; benoemd 17
Juni 1858.

Mr. J. PAN, Oud-Lid van het Provinciaal Gerechtshof
van Drenthe, te Assen, thans te Hoorn; verkozen in
1826; tot Eerelid benoemd in 1865.

Dr. A. H. HOFFMANN von FALLERSLEBEN, Oud-
Hoogleraar te Weimar, thans Bibliothecaris te Corvey;
verkozen in 1822; tot Eerelid benoemd in 1865.

BINNENLANDSCHE LEDEN.

(Met opgaf van het jaar der benoeming).

A.

- Dr. C. A. Abbing, Rector van het Gymnasium te Hoorn. — 1842.
 Mr. W. J. Baron d'Ablaing van Giessenburg, Raad-adviseur, Chef der Afdeeling Adel bij het Departement van Justitie te 's Gravenhage. — 1860.
 Dr. G. Acker Stratingh, Doctor in de Geneeskunde te Groningen. — 1848.
 Dr. G. A. N. Allebé, Doctor in de Geneeskunde te Amsterdam. — 1857.
 Mr. A. C. G. Alsche, Oud-Officier bij de Arrondissements-Rechtbank te 's Gravenhage. — 1833.
 Alstorpius Grevelink. Zie Grevelink.
 C. T. van Assendelft de Coningh, Koopman, vroeger op Japan, thans te Amsterdam. — 1860.
 Mr. T. M. C. Asser, Hoogleraar in de Rechten te Amsterdam. — 1864.
 W. P. d'Auzon de Boisminart, Gepensioneerd Majoor der Infanterie te Utrecht. — 1833.

B.

- Mr. J. F. B. Baert, Hoofdbeamte der Secretarie van de Nederlandsche Bank te Amsterdam. — 1862.
 Dr. G. H. D. Buys Ballot, Hoogleraar in de Wis- en Natuurkunde te Utrecht. — 1864.
 Mr. M. M. von Baumhauer, Referendaris bij het Departement van Binnenlandsche Zaken, te 's Gravenhage. — 1851.
 A. Beeloo, Inspecteur van het Lager Onderwijs in Noord-Holland, te Amsterdam. — 1851.
 D. J. den Beer Poortugael, Gepensioneerd Luitenant der Infanterie, Ontvanger te Nijland (bij Sneek). — 1853.
 Dr. K. Beets, Predikant der Hervormde Gemeente te Utrecht. — 1841.
 J. A. Behrens, Lector aan het Gymnasium te Franeker — 1853.
 Dr. E. M. Beima, Conservator bij 's Rijks Museum van Natuurlijke Historie te Leiden. — 1854.
 J. A. Beijerinck, Ingenieur, Inspecteur van den Waterstaat te 's Gravenhage. — 1859.
 Dr. H. Beijerman, Oud-Hoogleraar in de Vaderlandsche Geschiedenis, Taal en Letteren te Amsterdam. — 1824.

- J. J. Belinfante, Boekhandelaar te 's Gravenhage. — 1861.
- R. Bell, Oud-Hoofdonderwijzer te Amsterdam. — 1862.
- Dr. F. W. B. van Bell, Predikant der Hervormde Gemeente te Amsterdam. — 1858.
- Mr. P. van Bemmelen, Lid der Arrondissements-Rechtbank te Alkmaar. — 1863.
- Bennink Janssonius. Zie Janssonius.
- Jhr. Mr. J. L. C. van den Berch van Heemstede, Lid der Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland te Leiden. — 1858.
- Mr. H. A. A. van Berckel, Lid der Arrondissements-Rechtbank te Rotterdam. — 1858.
- Mr. W. J. E. Berg van Dussen Mulkerk, Wethouder te Amsterdam. — 1859.
- Mr. L. P. C. van den Bergh, Rijks-Archivaris te 's Gravenhage. — 1855.
- S. J. van den Bergh, te 's Gravenhage. — 1848.
- P. F. Helvetius van den Bergh, te 's Gravenhage. — 1844.
- Dr. J. T. Bergman, Oud-Tweede-Bibliotheecaris der Hoogeschool, Bibliotheeks-Raad der Maatschappij te Leiden. — 1823.
- Mr. F. J. E. van Zinnicq Bergmann, Raadsheer in het Provinciaal Gerechtshof van Noord-Brabant te 's Hertogenbosch. — 1860.
- H. van Berkum, Predikant der Hervormde Gemeente te Nieuwe Beerta. — 1854.
- Mr. G. H. Betz, Oud-Minister van Financiën te 's Gravenhage. — 1864.
- Dr. L. R. Beynen, Rector van het Gymnasium te 's Gravenhage. — 1852.
- Bierens de Haan. Zie de Haan.
- C. van E. van der Bilt la Motte, te Rotterdam. — 1858.
- H. Binger, Boekhandelaar te Amsterdam. — 1865.
- Dr. W. Bisschop, Conrector van het Gymnasium, Leeraar in de Nederlandse Taal aan de Hoogere Burgerschool, Bibliotheecaris der Maatschappij te Leiden. — 1856.
- Blaupot ten Cate. Zie ten Cate.
- Dr. P. Bleeker, Oud-Inspecteur van den Geneeskundigen dienst in Oost-Indië, Staatsraad in buitengewonen dienst te 's Gravenhage. — 1846.
- Dr. A. H. Blom, Rustend-Predikant der Hervormde Gemeente te Dordrecht. — 1864.
- Mr. J. T. Bodel Nijenhuis, Oud-Secretaris der Maatschappij te Leiden. — 1820.
- R. Koopmans van Boekeren, Predikant der Hervormde Gemeente te Leiden. — 1865.
- Mr. W. B. S. Boeles, Lid van de Arrondissements-Rechtbank te Assen. — 1865.
- Mr. W. R. Boer, Wethouder te Utrecht. — 1851.

- B. Boers**, Predikant der Hervormde Gemeente te Middelharnis, Schoolopziener van het 10de District van Zuid-Holland. — 1856.
- Mr. A. Bogaers**, Oud-lid van de Arrondissements-Rechtbank te Rotterdam. — 1856.
- van Boneval Faure**. Zie Faure.
- A. van der Boon**, Doctor in de Geneeskunde te Zaandam. — 1850.
- Dr. A. H. van der Boon Mesch**, Hoogleraar in de Scheikunde te Leiden, Voorzitter van de Maatschappij ter bevordering van Nijverheid. — 1827.
- Mr. C. H. B. Boot**, Oud-Minister van Justitie, Lid van den Raad van State te 's Gravenhage. — 1855.
- Th. Borret**, Oud-Professor aan het Seminarium te Warmond, Roomsche Catholiek Priester en Deken te Vogelensang. — 1849.
- Dr. G. van Wieringhen Borski**, Rector van het Gymnasium te Delft, Schoolopziener van het 2de District van Zuid-Holland. — 1849.
- de Bosch Kemper**. Zie Kemper.
- Mr. J. Bosscha**, Oud-Hoogleraar in de Geschiedenis te Amsterdam, Minister van Staat te 's Gravenhage. — 1820.
- Dr. J. Bosscha Jzn.**, Inspecteur van het Middelbaar onderwijs te 's Gravenhage. — 1860.
- Dr. P. Bosscha**, Oud-Hoogleraar in de Letteren te Deventer. — 1824.
- G. H. J. Elliot Boswel**, Referendaris bij het Departement van Koloniën te 's Gravenhage. — 1864.
- J. G. S. van Breda**, Hoogleraar en Oud-Secretaris van Teylers-Stichting te Haarlem. — 1851.
- Dr. W. G. Brill**, Hoogleraar in de Vaderlandsche Geschiedenis en Letteren te Utrecht. — 1859.
- Dr. J. Ten Brink**, Leeraar aan de Hoogere Burgerschool te 's Gravenhage. — 1865.
- Mr. P. A. S. van Limburg Brouwer**, Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, tijdelijk Ambtenaar aan het Rijks-Archief te 's Gravenhage. — 1857.
- Mr. A. Brugmans**, Advocaat te Amsterdam. — 1844.
- P. Bruyn**, Rustend-Predikant der Doopsgezinde Gemeente te Alkmaar, thans te Velp. — 1865.
- Bruyn (van Oosterwijk)**. Zie van Oosterwijk.
- M. D. de Bruyn**, S. Min. Cand. te Utrecht. — 1851.
- Mr. J. L. de Bruyn Kops**, Hoogleraar in de Staathoudhuiskunde aan de Polytechnische school te Delft. — 1851.
- D. Buddingh**, Leeraar bij de voormalige Koninklijke Academie te Delft. — 1859.
- Dr. S. A. Buddingh**, Rustend-Predikant der Hervormde Gemeente te Batavia, thans te St. Oedenrode. — 1844.

- A. J. de Bull, Redacteur der Amsterdamsche Courant, te Amsterdam. — 1851.
- Mr. W. W. Buma, Voorzitter van het Provinciaal Gerechtshof van Friesland te Leeuwarden. — 1860.
- Dr. D. Burger, Rector van het Gymnasium te Amersfoort. — 1854.
- Mr. J. H. Burlage, Makelaar te Amsterdam. — 1855.
- Mr. J. T. Buys, Hoogleraar in het Staatsrecht te Leiden, Staatsraad in buitengewonen dienst. — 1856.
- Buyt Ballot. Zie Ballot.

C.

- E. M. Calisch, te 's Gravenhage. — 1848.
- Mr. F. A. G. Campbell, Tweede Bibliothecaris der Koninklijke Bibliotheek te 's Gravenhage. — 1851.
- S. Blaupot ten Cate, Rustend-Predikant der Doopsgezinde Gemeente te Groningen, Inspecteur van het Lager Onderwijs in de Provincie Groningen. — 1841.
- D. Chantepie de la Saussaye, Predikant der Hervormde Gemeente te Rotterdam. — 1850.
- Dr. P. O. van der Chijs, Buitengewoon-Hoogleraar, Directeur van het Academisch Munt- en Penningkabinet te Leiden. — 1828.
- Mr. J. de Witte van Citters, Advokaat bij den Hoogen Raad te 's Gravenhage. — 1854.
- Dr. C. G. Cobet, Hoogleraar in de Letteren te Leiden. — 1855.
- Mr. H. Cock, Oud-Hoogleraar in de Rechten te Leiden. — 1825.
- Coninck Liefsting. Zie Liefsting.
- de Coningh (van Assendelft). Zie van Assendelft.
- F. W. Conrad, Ingenieur, Hoofd-Inspecteur van den Waterstaat te 's Gravenhage. — 1851.
- Coppello (Kappeyne van de). Zie Kappeyne.
- J. L. Cornet, Directeur van het kabinet van pleisterbeelden en prenten der Hoogeschool te Leiden. — 1855.
- Cornets de Groot. Zie de Groot.
- Cost Jordens. Zie Jordens.
- A. M. Cramer, Predikant der Doopsgezinde Gemeente te Middelburg. — 1851.
- J. J. Cremer, te 's Gravenhage. — 1857.

D.

- J. H. van Dale, Hoofdonderwijzer en Stedelijk Archivaris te Sluis in Vlaanderen. — 1857.

- Mr. J. van Dam van Noordeloos, Oud-Lid der Provinciale Staten van Zuid-Holland, te Rotterdam. — 1826.
- Decker Zimmerman. Zie Zimmerman.
- G. H. M. Delprat, Rustend-Predikant der Waalse Gemeente te Rotterdam. — 1821.
- J. M. E. Dercksen, Notaris te Leiden. — 1865.
- Dr. I. J. Dermout, Rustend-Hofprediker te 's Gravenhage. — 1815.
- Dr. J. C. van Deventer, Directeur van de Hoogere Burgerschool te Dordrecht. — 1862.
- M. L. van Deventer, Commies bij het Departement van Buitenlandsche Zaken te 's Gravenhage. — 1861.
- S. van Deventer, laatstelijk Resident van Banjoemaas, tijdelijk geplaatst bij het Departement van Koloniën te 's Gravenhage. — 1848.
- Mr. G. Diephuis, Hoogleeraar in de Rechten te Groningen. — 1851.
- Mr. H. A. van Dijk, Hoofdcommies bij het Departement van Buitenlandsche Zaken te 's Gravenhage. — 1855.
- J. A. van Dijk, Hoofdonderwijzer te Leiden. — 1862.
- Mr. J. Dirks, Voorzitter van het Friesche Genootschap, Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal te Leeuwarden. — 1845.
- Dr. J. I. Doedes, Hoogleeraar in de Godgeleerdheid te Utrecht. — 1846.
- Domela Nieuwenhuis. Zie Nieuwenhuis.
- Dr. F. C. Donders, Hoogleeraar in de Physiologie te Utrecht. — 1858.
- Mr. J. van Doornick, Archivaris van de Provincie Overijssel te Zwolle. — 1857.
- Dr. R. P. A. Dozy, Hoogleeraar in de Geschiedenis te Leiden. — 1846.
- Dr. J. C. Drabbe, Boekdrukker te Leiden. — 1858.
- Mr. A. J. Duymaer van Twist, Oud-Gouverneur-Generaal van Neêrlands Indië, Lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, te Deventer. — 1852.

E.

- F. A. Ebbinge Wubben, Oud-Burgemeester te Staphorst. — 1852.
- W. Eekhoff, Stedelijk Archivaris te Leeuwarden. — 1859.
- W. A. Elberts, Hoofdonderwijzer te Zwolle. — 1856.
- A. Elink Sterk Jr., Oud-Referendaris bij het Departement van Financiën te 's Gravenhage. — 1852.
- Elliot Boswel. Zie Boswel.
- Jhr. W. I. C. Rammelman Elsevier, Lid van den Hoogen Raad van Adel, Stedelijk Archivaris te Leiden. — 1846.
- Mr. G. B. Emants, Lid van de Arrondissements-Rechtbank te 's Gravenhage. — 1865.
- Dr. C. A. Engelbregt, Directeur van de Hoogere Burgerschool te Utrecht. — 1837.

- Mr. A. J. Enschedé, Stedelijk Archivaris te Haarlem. — 1857.
 Mr. J. Enschedé, te Haarlem. — 1826.
 Mr. J. J. Enschedé, Lid van de Arrondissements-Rechtbank te Haarlem. — 1856.
 Dr. J. W. Ermerins, Hoogleraar in de Natuurkunde te Groningen. — 1852.
 Dr. A. H. G. P. van den Es, Conrector van het Gymnasium te Groningen. — 1865.
 Evers (Staats). Zie Staats.
 Mr. F. W. N. Eyck van Zuylichem, Burgemeester te Maartensdijk. — 1851.

F.

- H. Fangman, Predikant der Hervormde Gemeente te Leiden. — 1853.
 Mr. R. T. H. P. L. H. van Boneval Faure, Hoogleraar in de Rechten, te Leiden. — 1858.
 Mr. H. O. Feith, Archivaris te Groningen. — 1849.
 Mr. G. A. Fokker, Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, te Middelburg. — 1865.
 Dr. C. M. Francken, Hoogleraar in de Letteren te Groningen. — 1864.
 Dr. W. Francken Az., Predikant der Hervormde Gemeente te Rotterdam. — 1860.
 G. D. Franquinet, te Maastricht. — 1854.
 Mr. J. P. de Fremery, Notaris te 's Gravezande. — 1851.
 H. Frijlink, Boekhandelaar te Amsterdam. — 1859.
 Mr. J. A. Fruin, Hoogleraar in de Rechten te Utrecht. — 1858.
 Dr. R. J. Fruin, Hoogleraar in de Vaderlandsche Geschiedenis, te Leiden. — 1851.

G.

- Dr. A. L. Gastman, Schoolopziener van het 5de district van Noord-Holland, te Haarlem. — 1854.
 Jhr. J. J. de Geer, te Utrecht. — 1860.
 Mr. B. J. Lintelo Baron de Geer van Jutphaas, Hoogleraar in de Rechten te Utrecht. — 1848.
 Dr. J. J. de Gelder, Rector van het Gymnasium te Alkmaar. — 1856.
 Dr. J. M. van Gent, Conrector van het Gymnasium te Delft. — 1845.
 A. J. A. Gerlach, Majoor der Artillerie, te Groningen. — 1862.
 Jhr. Mr. W. T. Gevers Deynoot, Oud-Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal en Voorzitter van het Indisch Genootschap, te 's Gravenhage. — 1855.

- Jhr. Mr. D. T. Gevers van Endegeest, Staatsraad, Curator der Leidsche Hoogeschool, wonende te Oegstgeest. — 1824.
- W. C. de Gijsselaar, Oud-Directeur van het Academisch Kabinet van Pleisterbeelden en Prenten te Leiden. — 1830.
- B. Glasius, Predikant der Hervormde Gemeente te Geertruidenberg. — 1844.
- Mr. C. H. Gockinga, Lid van den Hoogen Raad te 's Gravenhage. — 1852.
- Mr. M. H. Godefroi, Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, te 's Gravenhage. — 1860.
- Dr. M. J. de Goeje, Hoogleraar in de Oostersche talen te Leiden. — 1865.
- Dr. F. C. J. van Goens, Predikant der Waalsche Gemeente te Leiden. — 1849.
- J. J. A. Goeverneur, te Groningen. — 1857.
- Mr. J. K. Baron van Goltstein, Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, te 's Gravenhage. — 1831.
- Dr. G. van Gorkum, Predikant der Hervormde Gemeente te Leiden. — 1865.
- Mr. J. E. Goudsmit, Hoogleraar in de Rechten te Leiden. — 1852.
- J. ter Gouw, Oud-Hoofdonderwijzer te Amsterdam. — 1861.
- Graafland (Hooft). Zie Hooft.
- Mr. B. J. Gratama, Hoogleraar in de Rechten te Groningen. — 1852.
- Mr. L. Oldenhuis Gratama, Raadsheer in het Provinciaal Gerechtshof van Drenthe, te Assen. — 1859.
- Mr. J. van 's Gravenweert, te Oosterbeek. — 1824.
- Mr. J. L. G. Gregory, Advocaat-Generaal bij den Hoogen Raad te 's Gravenhage. — 1856.
- Mr. F. de Greve, Voorzitter van den Hoogen Raad te 's Gravenhage. — 1851.
- Mr. P. W. Alstorpius Grevelink, Hoofd-Inspecteur der Gevangenis, te 's Gravenhage. — 1845.
- Mr. G. Groen van Prinsterer, Staatsraad, belast met het toezicht van Z. Ms. Huis-Archief, te 's Gravenhage. — 1825.
- Dr. P. Hofstede de Groot, Hoogleraar in de Godgeleerdheid te Groningen. — 1855.
- Jhr. J. P. Cornets de Groot van Kraijenburg, Oud-Raad van Neêrlands Indië, Lid van den Raad van State, te 's Gravenhage. — 1859.
- Dr. G. P. F. Groshans, Professor aan de Clinische School te Rotterdam. — 1851.
- Mr. J. A. Grothe, Secretaris van het Historisch Genootschap te Utrecht. — 1864.
- Ch. Guillon, Secretaris der Kamer van Koophandel te Roermond. — 1849.

M.

- Dr. D. Bierens de Haan, Hoogleraar in de Wiskunde, Voorzitter van de Plaatselijke Schoolcommissie te Leiden. — 1863.
- Dr. B. ter Haar, Hoogleraar in de Godgeleerdheid te Utrecht. — 1859.
- J. Habets, Roomsch-Catholick Priester en Kapellaan te Berg bij Maas-tricht. — 1863.
- Dr. H. G. Hagen, Predikant der Hervormde Gemeente te Leiden. — 1862.
- Dr. J. H. Halbertsma, Rustend-Predikant der Doopsgezinde Gemeente te Deventer. — 1824.
- J. A. van Hamel, Predikant der Waalsche Gemeente te Leiden. — 1865.
- P. J. Harrebomée, Hoofd-Onderwijzer te Gorinchem. — 1854.
- D. Harting, Predikant der Doopsgezinde Gemeente te Enkhuizen. — 1848.
- Dr. P. Harting, Hoogleraar in de Natuurkunde te Utrecht. — 1860.
- J. P. Hasebroek, Predikant der Hervormde Gemeente te Amsterdam. — 1844.
- L. A. F. H. Baron van Heeckeren, Schoolopziener van het 4^e District van Gelderland, te Zutphen. — 1836.
- Mr. J. Heemskerk Az., Minister van Binnenlandsche Zaken te 's Gravenhage. — 1852.
- Mr. J. Heemskerk Bz., Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, te 's Gravenhage. — 1851.
- Mr. B. Th. Baron van Heemstra van Froma en Elbersburen, te Leiden. — 1864.
- Mr. J. N. J. Heerkens, Oud-Lid van het Provinciaal Gerechtshof van Overijssel, Secretaris der Vereeniging tot beoefening van Overijssels Recht en Geschiedenis te Zwolle. — 1864.
- Mr. P. G. M. van Hees, Algemeene Secretaris der Maatschappij Tot Nut van 't Algemeen te Amsterdam. — 1860.
- Dr. J. P. Heije, Doctor in de Geneeskunde te Amsterdam. — 1842.
- Jhr. Mr. H. J. van der Helm, Lid van de Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland, te 's Gravenhage. — 1862.
- Mr. J. A. Baron van der Helm van Duyvendijke, Staatsraad, Curator der Leidsche Hoogeschool, te 's Gravenhage. — 1855.
- O. G. Heldring, Predikant der Hervormde Gemeente te Hemmen. — 1857.
- Helvetius van den Bergh. Zie van den Bergh.
- Dr. W. A. van Hengel, Rustend-Hoogleraar der Godgeleerdheid te Leiden. — 1825.

- S. G. Heringa, Directeur der Posterijen te Utrecht. — 1862.
- Dr. C. R. Hermans, Rector van het Gymnasium te 's Hertogenbosch. — 1844.
- Dr. C. H. van Herwerden GHx., Predikant der Hervormde Gemeente te Groningen. — 1835.
- J. van Heukelom Jr., Fabrikant en Lid van den Gemeenteraad te Leiden. — 1836.
- Mr. A. C. van Heusde, Referendaris bij het Departement van Binnenslandsche Zaken te 's Gravenhage. — 1835.
- Dr. A. A. van Heusden, Hoogleraar in Taal- en Letterkunde aan de Koninklijke Militaire Academie te Breda. — 1854.
- D. F. van Heyst, te Leiden. — 1864.
- Dr. A. Hirschlg, Oud-Rector van het Gymnasium te Alkmaar. — 1852.
- Dr. W. A. Hirschlg, Doctor in de Letteren te Leiden. — 1854.
- Dr. S. Hoekstra Bz., Hoogleraar aan de Kweekschool der Doopsgezinden te Amsterdam. — 1837.
- A. H. van der Hoeve, Predikant der Hervormde Gemeente te Keppel. — 1837.
- Mr. J. D. Baron van Hoëvell, Rector van het Gymnasium te Dordrecht. — 1861.
- Dr. W. R. Baron van Hoëvell, Lid van den Raad van State te 's Gravenhage. — 1841.
- Dr. J. van der Hoeven, Hoogleraar in de Dierkunde te Leiden. — 1827.
- Mr. M. des Amorie van der Hoeven, Hoogleraar in de Rechten te Amsterdam. — 1851.
- W. J. Hofdijk, Leeraar in de Nederlandsche Taal-, Letterkunde en Geschiedenis aan het Gymnasium te Amsterdam. — 1851.
- Dr. J. J. Hoffmann, Hoogleraar in de Chineesche en Japansche talen te Leiden. — 1854.
- Hofstede de Groot. Zie de Groot.
- J. W. Holtrop, Bibliothecaris der Koninklijke Bibliotheek te 's Gravenhage. — 1836.
- Dr. J. H. Holwerda, Predikant der Hervormde Gemeente te Gorinchem. — 1857.
- J. Honig Js. Jr., te Zaandijk. — 1835.
- Jbr. Mr. H. Hooft Graafland, Tweede Secretaris van het Historisch Genootschap te Utrecht. — 1862.
- C. Hooijer, Rustend-Predikant der Hervormde Gemeente te Zalt-Bommel. — 1848.
- de Hoop Scheffer. Zie Scheffer.
- Mr. W. J. van Hoytema, Advocaat-Fiscaal bij 't Hoog Militair Gerechts-hof, Secretaris van Curatoren der Hoogeschool te Utrecht. — 1856.

- Dr. W. J. A. Huberts**, Stedelijk Archivaris, Leeraar in de Geschiedenis en Aardrijkskunde aan het Gymnasium en de Hoogere Burgerschool te Zutphen. — 1865.
- Mr. P. F. Hubrecht**, Secretaris van de Rotterdamsche Bank te Rotterdam. — 1865.
- D. T. Huet**, Rustend-Predikant der Waalsche Gemeente van Rotterdam, te 's Gravenhage. — 1854.
- G. Busken Huet**, Rustend-Predikant der Waalsche Gemeente van Haarlem, te Bloemendaal. — 1857.
- Mr. J. B. Baron van Hugenpoth tot den Beerenclauw**, Raadsheer in het Provinciaal Gerechtshof van Noord-Brabant te 's Hertogenbosch. — 1862.

I.

- Mr. G. A. Ussel de Schepper**, Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Notaris te Olst. — 1859.
- J. E. Inckel**, Predikant der Evangelisch Luthersche Gemeente te Leiden. — 1852.
- A. L. H. Ising**, te 's Gravenhage. — 1862.
- F. H. G. van Iterson**, Rustend-Predikant der Hervormde Gemeente te Leiden. — 1849.

J.

- Dr. A. de Jager**, Leeraar in de Nederlandsche Taal en Letteren aan de Hoogere Burgerschool te Rotterdam. — 1858.
- H. G. Jansen**, Hoofdingenieur aan 's Rijks Werf te Amsterdam. — 1854.
- H. Q. Janssen**, Schoolopziener van het 5° District van Zeeland, Predikant der Hervormde Gemeente te St. Anna ter Muiden. — 1849.
- Dr. L. J. F. Janssen**, Conservator aan het Museum van Oudheden te Leiden. — 1855.
- R. Bennink Janssonius**, Predikant der Hervormde Gemeente te 's Gravenhage. — 1850.
- Mr. J. A. Jolles**, Lid van den Hoogen Raad te 's Gravenhage. — 1856.
- Dr. W. J. A. Jonckbloet**, Oud-Hoogleraar in de Nederlandsche Letteren en Geschiedenis te Groningen, Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal te 's Gravenhage. — 1841.
- Dr. P. de Jong**, Interpres van het legaat van Warner, te Leiden. — 1861.
- Jhr. Mr. J. K. J. de Jonge**, Adjunct-Rijks-Archivaris te 's Gravenhage. — 1857.

Mr. W. H. Cost Jordens, Lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, te Deventer. — 1840.

Dr. Th. Jorissen, Hoogleraar in de Nederlandsche Taal en Geschiedenis te Amsterdam. — 1863.

K.

Dr. C. W. H. van Kaathoven, Doctor in de Geneeskunde, Lid van den Gementeraad, te Leiden. — 1851.

Mr. J. Kappeyne van de Coppello, Oud-Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Advocaat bij den Hoogen Raad te 's Gravenhage. — 1860.

Dr. N. J. B. Kappeyne van de Coppello, Rector van het Gymnasium te Amsterdam. — 1860.

Mr. F. F. Karsseboom, Advocaat-Generaal bij den Hoogen Raad te 's Gravenhage. — 1865.

J. J. L. ten Kate, Predikant bij de Hervormde Gemeente te Amsterdam. — 1846.

D. van der Kellen Jr., Conservator van het Museum van het Oudheidkundig Genootschap te Amsterdam. — 1862.

G. Keller, te Arnhem. — 1861.

Mr. J. M. de Kempnaer, Oud-Minister van Binnenlandsche Zaken, Advocaat te Arnhem. — 1841.

Jhr. Mr. J. de Bosch Kemper, Rustend-Hoogleraar in de Rechten te Amsterdam. — 1840.

Dr. J. H. C. Kern, Hoogleraar in het Sanskriet en vergelijkende Taalstudie, te Leiden. — 1861.

J. P. de Keyser, Predikant der Hervormde Gemeente te Arnhem. — 1855.

J. C. Kindermann, Predikant der Evangelisch Luthersche Gemeente te Doetinchem. — 1855.

Mr. J. G. Kist, Raadsheer in het Provinciaal Gerechtshof van Zuid-Holland te 's Gravenhage. — 1851.

Mr. A. G. Kleyn, Procureur, Advocaat en Stedelijk Archivaris te Breda. — 1861.

Mr. W. P. Sautyn Kluit, Advocaat te Amsterdam. — 1865.

J. Kneppelhout, te Oosterbeek. — 1850.

Mr. K. J. F. C. Kneppelhout van Sterkenburg, Lid van den Gemeenteraad te Leiden. — 1854.

W. J. Knoop, Generaal-Majoor te Maastricht. — 1850.

Dr. W. C. Knottenbelt, Predikant der Hervormde Gemeente te Mijnsheerenland van Moerkerken. — 1862.

Mr. H. J. Koenen, Oud-Curator van het Athenaeum te Amsterdam. — 1840.

- C. E. van Koetsveld, Predikant der Hervormde Gemeente te 's Gravenhage. — 1849.
- A. S. Kok, Leeraar aan de Hoogere Burgerschool te Roermond. — 1865.
- Mr. J. S. G. Koning, Notaris te Wedde. — 1859.
- Kops (de Bruyn). Zie de Bruyn.
- Koopmans van Boekeren. Zie van Boekeren.
- C. Krabbe, Predikant der Hervormde Gemeente te Leiden. — 1845.
- Dr. F. W. Krieger, Hoogleeraar in de Heelkunde te Leiden. — 1861.
- Dr. J. H. Kroon, Inspecteur van het Lager Onderwijs in de Provincie Gelderland te Zutfen. — 1858.
- A. C. Kruseman, Boekhandelaar te Haarlem. — 1856.
- Dr. A. Kuenen, Hoogleeraar in de Godgeleerdheid te Leiden. — 1852.
- G. Kuyper Hz., Kapitein der Genie te 's Gravenhage. — 1851.

L.

- Mr. E. G. Lagemans, Referendaris, Hoofdredacteur van de Nederlandsche Staats-Courant te 's Gravenhage. — 1860.
- Dr. J. A. Lamping, Predikant der Hervormde Gemeente te Helder. — 1861.
- H. M. F. Landolt, Kapitein der Infanterie te Naarden. — 1861.
- Dr. E. Laurillard, Predikant der Hervormde Gemeente te Amsterdam. — 1858.
- Dr. C. Leemans, Directeur van het Museum van Oudheden te Leiden. — 1855.
- P. Leenderts Wz., Predikant der Doopsgezinde Gemeente te IJp (bij Purmerend). — 1847.
- J. van Leeuwen, Predikant der Hervormde Gemeente te Colijnsplaat. — 1851.
- Mr. G. van Leeuwen, Oud-Officier van Justitie te Alkmaar. — 1847.
- Mr. J. van Lennep, Rijks-Advocaat te Amsterdam. — 1829.
- J. H. van Lennep, te Zeyst. — 1855.
- Mr. L. E. Lenting, Rechter-plaatsvervanger in de Arrondissements-Rechtbank te Zutfen. — 1856.
- A. L. Lesturgeon, Predikant der Hervormde Gemeente te Zweeloo. — 1850.
- J. A. Leupe, Majoor der Mariniers, tijdelijk ambtenaar aan het Rijks-Archief te 's Gravenhage. — 1856.
- Mr. D. L. Levysohn Norman, Advocaat bij den Hoogen Raad te 's Gravenhage. — 1848.
- Mr. F. B. Coninck Liefsting, Lid van de Arrondissements-Rechtbank te Leiden. — 1862.
- Mr. G. M. van der Linden, Rijks-Advocaat, Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, te 's Gravenhage. — 1865.

- M. P. Lindo**, Inspecteur van het Lager Onderwijs in de Provincie Zuid-Holland, te 's Gravenhage. — 1856.
Lintelo de Geer. Zie de Geer.
Mr. S. P. Lipman, Advocaat bij den Hoogen Raad te 's Gravenhage. — 1851.
Dr. D. de Loos, Directeur der Hoogere Burgerschool te Leiden. — 1865.
Dr. D. Lubach, Doctor in de Geneeskunde en Bibliothecaris van Teylers Stichting te Haarlem. — 1865.
Mr. J. Luzac, Secretaris van Curatoren der Hoogeschool, Leeraar in de Staatswetenschappen aan de Hoogere Burgerschool te Leiden. — 1865.

M.

- Dr. A. Maas**, Doctor in de Geneeskunde te Schiedam. — 1845.
E. van der Maaten, Oud-Hoofdonderwijzer te Elburg. — 1859.
J. Margadant, Commies bij het Departement van Binnenlandsche Zaken te 's Gravenhage. — 1865.
Dr. H. J. Matthes, Rector van het Gymnasium te Zutphen. — 1857.
Mr. A. Mees, Leeraar in de Nederlandsche Taal- en Letterkunde aan het Gymnasium te Rotterdam. — 1858.
Mr. G. Mees Az., Lid van de Arrondissements-Rechtbank te Rotterdam. — 1857.
Mr. W. C. Mees, President der Nederlandsche Bank te Amsterdam. — 1849.
J. F. G. Meijer, Opzichter van het Kon. Kabinet van Penningen te 's Gravenhage. — 1852.
K. N. Meppen, Predikant der Evangelisch Luthersche Gemeente te 's Gravenhage. — 1855.
Dr. L. S. P. Meyboom, Predikant der Hervormde Gemeente te Amsterdam. — 1851.
Dr. H. C. Michaëlls, Praeceptor van het Gymnasium te Zutphen. — 1848.
Mr. P. Mijer, Minister van Koloniën te 's Gravenhage. — 1841.
Mr. A. Modderman, Procureur te Groningen. — 1854.
Mr. A. E. J. Modderman, Hoogleraar in de Rechten te Amsterdam. — 1865.
Dr. T. Modderman, Predikant der Hervormde Gemeente te Amsterdam. — 1861.
J. Moll, Predikant der Hervormde Gemeente te 's Gravenhage. — 1848.
W. Moll, Hoogleraar in de Godgeleerdheid te Amsterdam. — 1845.
Mr. J. A. Molster, Advocaat te Amsterdam. — 1860.
Dr. H. E. Moltzer, Hoogleraar in de Nederlandsche Letteren en Geschiedenis te Groningen. — 1865.

Mr. J. F. C. Moltzer, Griffier bij de Arrondissements-Rechtbank te Leiden. — 1828.

la Motte (van der Bilt). Zie van der Bilt.

L. Mulder, Kapitein bij de Infanterie te 's Gravenhage. — 1857.

F. Muller, Boekhandelaar te Amsterdam. — 1852.

P. N. Muller, Koopman te Amsterdam. — 1839.

Dr. S. Muller, Rustend-Hoogleraar aan de Kweekschool der Doopsgezinden te Amsterdam. — 1827.

Dr. W. Muurling, Hoogleraar in de Godgeleerdheid te Groningen. — 1846.

N.

Dr. S. A. Naber, Coprector van het Gymnasium te Zwolle. — 1860.

Mr. J. I. D. Nopveu, Griffier bij het Provinciaal Gerechtshof te Utrecht. — 1840.

P. M. Netscher, Kapitein bij het Regiment Grenadiers en Jagers te 's Gravenhage. — 1834.

Dr. F. J. Domela Nieuwenhuis, Hoogleraar aan het Evangelisch Luthersch Seminarie te Amsterdam. — 1842.

P. Nijhoff, Boekhandelaar, Archivaris der Provincie Gelderland te Arnhem. — 1835.

Jhr. Mr. C. J. van Nispen tot Pannekoek, Oud-Advocaat-Generaal bij het Provinciaal Gerechtshof van Zuid-Holland te 's Gravenhage. — 1861.

J. J. F. Noordziek, Bibliothecaris van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Directeur van het Bijblad tot de Staatscourant, te 's Gravenhage. — 1844.

O.

Mr. H. Obreen, Notaris te Leiden. — 1846.

J. M. Obreen, Directeur van het Depôt van Kaarten, Modellen enz. en van de Bibliotheek aan het Departement van Marine te 's Gravenhage. — 1837.

J. van Oosterwijk Bruyn, te Amsterdam. — 1855.

H. M. C. van Oosterzee, Predikant der Hervormde Gemeente te Oirschot. — 1855.

Dr. J. J. van Oosterzee, Hoogleraar in de Godgeleerdheid te Utrecht. — 1846.

Mr. C. W. Opzoomer, Hoogleraar in de Wijsbegeerte te Utrecht. — 1852.

Mr. A. Oudemans, Raadsheer in het Provinciaal Gerechtshof te Groningen. — 1850.

A. C. Oudemans, Oud-Schoolopziener van Leiden, te Arnhem. — 1846.

P.

- Mr. J. D. W. Pape, Lid van den Hoogen Raad te 's Gravenhage. — 1848.
- A. Perk, Lid der Provinciale Staten van Noord-Holland, Notaris te Hilversum. — 1843.
- Mr. A. Philips, Advocaat te Amsterdam. — 1832.
- Mr. J. A. Phillipse, Curator der Leidsche Hoogeschool, Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal en van het Provinciaal Gerechtshof van Zuid-Holland, te 's Gravenhage. — 1860.
- Mr. J. H. Phillipse, Hoogleraar in de Rechten te Groningen. — 1850.
- Dr. E. Piaget, Leeraar in de Fransche Taal en Letteren aan het Gymnasium en de Hoogere Burgerschool te Rotterdam. — 1852.
- N. G. Pierson, Koopman, Leeraar in de Handelswetenschappen aan de Hoogere Burgerschool te Amsterdam. — 1864.
- Dr. J. Pijnappel Gz., Hoogleraar aan de Rijksinstelling van Onderwijs in de Indische Taal-, Land- en Volkenkunde te Leiden. — 1857.
- Mr. A. de Pinto, Advocaat bij den Hoogen Raad te 's Gravenhage. — 1837.
- Dr. W. G. Pluygers, Hoogleraar in de Letteren, belast met de leiding en het toezicht van de Bibliotheek der Hoogeschool te Leiden. — 1859.
- Mr. W. van de Poll, Lid van de Arrondissements-Rechtbank, Schoolopziener van het 8ste District van Gelderland te Tiel. — 1855.
- Mr. S. Le Poole, Advocaat te Leiden. — 1862.
- C. W. van der Pot, Predikant der Remonstrantsche Gemeente te Rotterdam. — 1859.
- E. J. Potgieter, te Amsterdam. — 1844.
- Mr. J. Pringle, Procureur-Generaal bij het Provinciaal Gerechtshof van Gelderland te Arnhem. — 1864.
- I. Prins, Predikant der Hervormde Gemeente te Amsterdam. — 1829.
- Dr. J. J. Prins, Hoogleraar in de Godgeleerdheid te Leiden. — 1855.
- Prins (Winkler). Zie Winkler.

Q.

- Mr. H. R. G. Quack, Secretaris van de Maatschappij tot exploitatie der Staatsspoorwegen te 's Gravenhage. — 1862.

R.

- Dr. J. J. Rambonnet, Rustend-Predikant te Kampen. — 1831.
- Rammelman Elsevier. Zie Elsevier.

- Jhr. Mr. A. G. A. Ridder van Rappard, Oud-Minister van Binnenlandse Zaken en Eeredienst, Curator der Hoogeschool te Utrecht. — 1855.
- Jhr. F. A. Ridder van Rappard, Oud-Secretaris-Generaal bij het Departement van Oorlog, te Utrecht. — 1840.
- Mr. S. J. E. Rau, Oud-Lid der Arrondissemens Rechtbank te Nymegen, thans te Lent. — 1851.
- Dr. L. W. E. Rauwenhoff, Hoogleraar in de Godgeleerdheid te Leiden. — 1860.
- Mr. O. van Rees, Hoogleraar in de Staathuishoudkunde te Utrecht. — 1854.
- W. A. van Rees, Gepensionoord Majoor van het Indische Leger, te 's Gravenhage. — 1862.
- Mr. W. Stewertz van Reesema, Advocaat te Rotterdam. — 1855.
- L. J. van Rhijn, Predikant der Hervormde Gemeente te Wassenaar. — 1861.
- J. H. de Ridder, Predikant der Remonstrantsche Gemeente te 's Gravenhage. — 1862.
- Dr. H. Riedel, Oud-Connector van het Gymnasium te Groningen. — 1844.
- Dr. W. N. du Rieu, Conservator der Handschriften aan de Bibliotheek der Hoogeschool, Secretaris der Maatschappij te Leiden. — 1860.
- H. C. Rogge, Leeraar in de Geschiedenis en Aardrijkskunde aan het Gymnasium en de Hoogere Burgerschool te Leiden. — 1860.
- Dr. R. C. H. Römer, Predikant der Hervormde Gemeente te Deil. — 1852.
- J. K. H. de Roo van Alderwerelt, Kapitein der Infanterie, te Leeuwarden. — 1862.
- Dr. T. Roorda, Hoogleraar aan de Rijksinstelling van Onderwijs in de Indische Taal-, Land- en Volkenkunde te Leiden. — 1850.
- E. W. de Rooy, te 's Gravenhage. — 1859.
- Dr. J. A. C. Rovers, Hoogleraar in de Letteren te Utrecht. — 1858.
- Dr. S. J. de Ruever Groneman, Rustend-Predikant der Hervormde Gemeente te Meerkerk, thans te Utrecht. — 1855.
- Dr. G. Ruitenschild, Hofkapelaan, Predikant der Hervormde Gemeente te 's Gravenhage. — 1828.
- Dr. A. Rutgers, Hoogleraar in de Letteren te Leiden. — 1858.

S.

- Mr. J. G. de Sain, Leeraar in de Nederlandsche Taal en Staatswetenschappen aan de Hoogere Burgerschool te Sneek. — 1862.
- Mr. G. A. Salomon Huygens, Burgemeester der beide Katwijken, te Katwijk a/d Rijn. — 1857.

- Sautijn Kluit.** Zie Kluit.
- C. van Schaick**, Rustend-Predikant der Hervormde Gemeente te Suriname, thans te Hoorn. — 1851.
- Dr. W. Scheffer**, Predikant der Hervormde Gemeente te Leiden. — 1862.
- Dr. J. G. de Hoop Scheffer**, Hoogleraar aan de Kweekschool der Doopsgezinden te Amsterdam. — 1838.
- Dr. P. Scheltema**, Archivaris van het Provinciaal Archief van Noord-Holland en van het Stedelijk Archief te Amsterdam. — 1847.
- C. S. Adama van Scheltema**, Predikant der Hervormde Gemeente te Amsterdam. — 1848.
- Schepper (Yssel de).** Zie Yssel.
- Mr. D. J. Scherer**, Griffier bij de Arrondissements-Rechtbank te Haarlem. — 1851.
- H. J. Schimmel**, te Amsterdam. — 1851.
- Dr. G. E. Voorhelm Schneevogt**, Hoogleraar in de Geneeskunde te Amsterdam. — 1861.
- Dr. G. A. Schnelther**, Rector van het Gymnasium te Rotterdam. — 1858.
- Dr. J. H. Scholten**, Hoogleraar in de Godgeleerdheid te Leiden. — 1844.
- Dr. G. D. J. Schotel**, Rustend-Predikant der Hervormde Gemeente te Tilburg, Secretaris van de Geschiedkundige Commissie der Maatschappij te Leiden. — 1833.
- Mr. J. W. Schuurman**, Raadsheer in het Provinciaal Gerechtshof van Zuid-Holland te 's Gravenhage. — 1861.
- C. Sepp**, Predikant der Doopsgezinde Gemeente te Leiden. — 1835.
- Dr. K. A. X. G. F. Sicherer**, Lector in het Hoogduitsch aan de Hoogeschool, Leeraar aan het Gymnasium en de Hoogere Burgerschool te Leiden. — 1833.
- Dr. K. Sijbrandi**, Predikant der Doopsgezinde Gemeente te Haarlem. — 1841.
- Jhr. C. A. van Sijpesteijn**, Referendaris bij het Departement van Koloniën te 's Gravenhage. — 1856.
- Jhr. J. P. Six van Hillegom**, te Amsterdam. — 1859.
- Mr. B. W. A. E. Baron Sloet van Oldhuis**, Oud-Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Voorzitter van de Arrondissements-Rechtbank te Zwolle. — 1837.
- J. H. Sonstral**, Rustend-Predikant der Hersteld Luthersche Gemeente te Helder. — 1850.
- Mr. J. Soutendam**, Archivaris te Delft. — 1861.
- Dr. H. J. Spijker**, Administrateur van de zaken der Hervormde Eeredienst te 's Gravenhage. — 1848.
- Mr. J. W. Staats Evers**, Advocaat te Arnhem. — 1865.
- W. C. A. Staring**, Referendaris bij het Departement van Binnenlandsche Zaken te 's Gravenhage. — 1860.

Sterk (Elink). Zie Elink.

Mr. J. H. de Stoppelaar, Voorzitter van de Arrondissements-Rechtbank, Stedelijk Archivaris te Middelburg. — 1860.

Dr. J. P. Stricker, Predikant der Hervormde Gemeente te Amsterdam. — 1858.

M. Cohen Stuart, Predikant der Remonstrantsche Gemeente te Rotterdam. — 1865.

Dr. J. H. Stuffken, Hoogleeraar in de Wijsbegeerte te Leiden. — 1848.

W. L. de Sturler, Gepensioneerd Majoor der Genie bij het Indische Leger, te Leiden. — 1851.

Dr. G. C. B. Suringar, Hoogleeraar in de Geneeskunde te Leiden. — 1861.

W. H. Suringar, Hoofdbestuurder van het Genootschap tot zedelijke verbetering der Gevangenen te Amsterdam. — 1823.

Dr. W. H. D. Suringar, Rector van het Gymnasium te Leiden. — 1856.

Mr. H. J. Swaving, Kantonrechter te Zutfen. — 1854.

T.

Te, Ten, Ter. Zie op het tweede woord.

Mr. I. Telting, Secretaris van het Friesche Genootschap, Advocaat te Leeuwarden. — 1859.

Jhr. Mr. J. G. H. van Tets van Goudriaan, Oud-Minister van Binnenlandsche Zaken te 's Gravenhage. — 1858.

Dr. H. N. van Teutem, Predikant der Remonstrantsche Gemeente te Rotterdam. — 1855.

J. A. Alberdingk Thijm, te Amsterdam. — 1850.

Mr. J. R. Thorbecke, Staatsraad, Oud-Minister van Binnenlandsche Zaken, Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, te 's Gravenhage. — 1829.

Dr. J. Tideman, Hoogleeraar aan de Remonstrantsche Kweekschool te Amsterdam. — 1848.

J. Tideman, Commies bij het Departement van Binnenlandsche Zaken te 's Gravenhage. — 1852.

G. P. Tiele, Predikant der Remonstrantsche Gemeente te Rotterdam. — 1862.

P. A. Tiele, Conservator aan de Bibliotheek der Hoogeschool te Leiden. — 1865.

Mr. J. W. Tjrdeman, Advocaat te Amsterdam. — 1846.

Dr. P. H. Tjrdeman, Schoolopziener van het 5de District van Gelderland, Rector van het Gymnasium te Tiel. — 1854.

Dr. H. P. Timmers Verhoeven, Rustend-Predikant der Hervormde Gemeente te 's Gravenhage, thans te Doesburg. — 1847.

V.

- Dr. W. R. Veder, Predikant der Hervormde Gemeente te Dordrecht. — 1855.
- Mr. D. Veegens, Griffier bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal te 's Gravenhage. — 1845.
- H. de Veer, Directeur van de Hoogere Burgerschool te Delft. — 1864.
- Dr. E. van der Ven, Directeur van de Hoogere Burgerschool te Haarlem. — 1861.
- Mr. M. Verbrugge, Procureur-Generaal bij het Provinciaal Gerechtshof van Zeeland te Middelburg. — 1829.
- Dr. P. J. Vermeulen, Archivaris der Provincie Utrecht, Bibliothecaris aan de Hoogeschool te Utrecht. — 1843.
- Dr. E. Verwijs, Archivaris der Provincie Friesland te Leeuwarden. — 1857.
- Dr. P. J. Veth, Hoogleeraar aan de Rijksinstelling van Onderwijs in de Indische Taal-, Land- en Volkenkunde te Leiden. — 1845.
- C. Visscher, Oud-Lid der Hooge Indische Regering, Oud-Voorzitter van het Bataviaasch Genootschap te Arnhem. — 1860.
- G. Vissering, Predikant der Doopsgezinde Gemeente te Wormer. — 1856.
- Mr. S. Vissering, Hoogleeraar in de Rechten te Leiden. — 1851.
- J. P. van Visvliet, Archivaris der Provincie Zeeland te Middelburg. — 1860.
- Mr. H. Vollenhoven, Referendaris bij het Departement van Binnenlandsche Zaken te 's Gravenhage. — 1847.
- Mr. H. van Beeck Vollenhoven, Lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, Curator van het Athenaeum te Amsterdam. — 1859.
- J. J. van Voorst, Rustend-Predikant der Hervormde Gemeente te Amsterdam. — 1853.
- Mr. E. du Marchie van Voorthuysen, Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, te 's Gravenhage. — 1856.
- Mr. C. Vosmaer, Substituut-Griffier bij het Provinciaal Gerechtshof van Zuid-Holland te 's Gravenhage. — 1861.
- Mr. G. W. Vreede, Hoogleeraar in de Rechten te Utrecht. — 1858.
- Mr. A. de Vries Jz., Raadsheer in het Provinciaal Gerechtshof van Noord-Holland te Amsterdam. — 1856.
- Mr. G. de Vries, Lid van den Raad van State te 's Gravenhage. — 1848.
- Mr. J. de Vries Jz., Kantonrechter te Amsterdam. — 1848.
- Dr. M. de Vries, Hoogleeraar in de Nederlandsche Taal- en Letterkunde, Voorzitter der Maatschappij, te Leiden. — 1844.

W.

- Mr. J. de Wal, Hoogleraar in de Rechten te Leiden. — 1844.
 Dr. J. J. F. Wap, te 's Gravenhage. — 1855.
 Dr. R. Westerhoff, Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, te Warffum. — 1846.
 T. van Westrheene Wz., te 's Gravenhage. — 1857.
 van Wieringhen Borski. Zie Borski.
 Jhr. B. M. C. K. van der Wijck, Hoogleraar in de Wijsbegeerte te Groningen. — 1864.
 Mr. H. Wijnbeek, Oud-Inspecteur van het Middelbaar Onderwijs, te 's Gravenhage. — 1819.
 Dr. J. A. Wijne, Rector van het Gymnasium te Groningen. — 1864.
 Dr. D. H. Wildschut, Rustend-Predikant der Hervormde Gemeente te Amsterdam, thans te Velp. — 1825.
 Dr. L. A. te Winkel, Oud-Bibliothecaris der Maatschappij, Mede-Redacteur van het Woordenboek der Nederlandsche Taal, te Leiden. — 1850.
 A. Winkler Prins, Predikant der Doopsgezinde Gemeente te Veendam. — 1860.
 A. van Witzenburg, Rustend-Predikant der Hervormde Gemeente te Boskoop, thans te Tholen. — 1854.
 B. W. Wttewaall, Penningmeester der Maatschappij, Lid van den Gemeente-Raad te Leiden. — 1841.
 Wubben (Ebbinge). Zie Ebbinge.

Z.

- W. J. van Zeggelen, te 's Gravenhage. — 1850.
 J. G. de Waldkirch Ziepprecht, Rustend-Predikant der Hervormde Gemeente te Katwijk a/d Rijn, thans te Arnhem. — 1848.
 J. C. Zimmerman, Koopman te Amsterdam. — 1860.
 J. Decker Zimmerman, Rustend-Predikant der Evangelisch Luthersche Gemeente te Utrecht. — 1836.
 E. A. Zubli, Predikant der Waalse Gemeente te 's Gravenhage. — 1854.
-

BUITENLANDSCHE LEDEN.**A.**

- Dr. W. E. Albrecht, Hoogleraar in de Rechten te Leipzig. — 1837.
 Herman J. Altgelt, Geheime-Regierungs- und Schulrath te Düsseldorf.
 — 1830.
 J. J. Altmeijer, Hoogleraar in de Geschiedenis te Brussel. — 1843.
 Dr. H. Freyherr von Aufsess, Voorzitter van het Germaansche Museum te Neurenberg. — 1833.

B.

- L. de Baecker, Advocaat te St. Winoxbergen. — 1831.
 De Bavay, Procureur-Generaal te Brussel. — 1833.
 J. van Beers, Leeraar aan de Normaalschool te Lier. — 1833.
 J. Behaeghel, te Brugge. — 1819.
 C. T. Beke, Phil. Doctor te Londen. — 1834.
 L. Bethmann, Bibliothecaris te Wolfenbüttel. — 1843.
 Dr. J. M. F. Birnbaum, Hoogleraar in de Rechten te Giessen — 1839.
 Ph. Blommaert, te Gent. — 1839.
 J. P. de Bordes, Ingenieur te Batavia. — 1831.
 A. C. J. Borgnet, Hoogleraar in de Geschiedenis te Luik. — 1832.
 Dr. J. H. Bormans, Hoogleraar in de Letteren te Luik. — 1843.
 Dr. J. Bosworth, Lit. Doctor te Nottingham. — 1834.
 Dr. K. W. Bouterwek, Hoogleraar en Directeur van het Gymnasium te Elberfeld. — 1833.
 Dr. J. Bowring, tijdelijk Britsch Consul-Generaal te Londen. — 1829.
 J. W. Burgon, Osniel Colledge te Oxford. — 1832.
 Dr. J. G. Burman Becker, te Kopenhagen. — 1863.

C.

- Fr. Calder, te Cheltenham. — 1843.
 U. Capitaine, Secretaris van het Institut archéologique Liègeois te Luik. — 1837.
 R. Chalon, Voorzitter der Vereeniging des Bibliophiles te Brussel. — 1849.
 Dr. A. N. E. Changuion, Hoogleraar te Kaapstad. — 1846.

- Mr. J. A. van der Chijs, Inspecteur van het Onderwijs in Neêrlandsch-Indië, te Batavia. — 1839.
 K. J. Clement, te Hamburg. — 1837.
 H. Conscience, Districts-Commissaris te Kortrijk. — 1844.
 A. P. L. de Coster, Oud-Directeur der »Société de la numismatique Belge» te Brussel. — 1861.
 E. de Coussemaker, te Duinkerken. — 1837.
 P. Cuypers, te Brussel. — 1835.

D.

- J. M. Dautzenberg, te Brussel. — 1834.
 E. Defacqz, Raadsheer in het Hof van Cassatie te Brussel. — 1835.
 Dr. L. Diefenbach, te Offenbach. — 1844.
 Prof. J. Diegerick, Oud-Archivaris van Yperen, te Brugge. — 1831.
 J. Diemer, Directeur der Universiteits-Bibliotheek te Weenen. — 1858.
 Dr. Franz E. Chr. Dietrich, Hoogleraar in de Letteren te Marburg. — 1862.
 Dr. F. C. Diez, Hoogleraar in de Letteren te Bonn. — 1842.
 Mr. C. Baron Dirckinck Holmfeld, in Seeland. — 1854.
 F. Driessen, te Tongeren. — 1833.
 E. Dulaurier, Hoogleraar in de Maleische en Javaansche talen te Parijs. — 1845.

E.

- H. J. Ehrentraut, te Hannover. — 1837.
 G. O. C. Baron von Estorff, te Pforzheim. — 1848.
 A. Esquros, tijdelijk in Engeland. — 1856.

F.

- A. Fahne von Roland, bij Düsseldorf. — 1838.
 Dr. H. Floto, Hoogleraar in de Geschiedenis te Basel. — 1838.
 Dr. E. Förstemann, Bibliothecaris te Dresden. — 1838.
 R. H. Th. Friederich, Oud-Lid der Directie van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, belast met wetenschappelijke nasporingen in Neêrlandsch-Indië, te Batavia. — 1839.

G.

- L. P. Gachard, Rijks-Archivaris te Brussel. — 1844.
 Dr. J. Geffcken, Prediger zur St. Michael und zweiter Vorsteher des Vereins für Hamburgische Geschichte, te Hamburg. — 1864.

- Dr. H. Gehle, Predikant der Nederduitsch Hervormde Gemeente te Londen. — 1845.
 Dr. H. G. Gengler, Hoogleraar in de Rechten te Erlangen. — 1857.
 G. C. Gervinus, Hofrath, Professor honorarius te Heidelberg. — 1847.
 Dr. K. Gödeke, te Hannover. — 1854.
 F. V. Goethals, Stedelijk Bibliothecaris te Brussel. — 1859.
 S. F. Groen, Oud-Leeraar in de Fransche Taal aan het Gymnasium te Leiden, thans te Batavia. — 1855.
 E. von Groote, te Keulen. — 1854.
 Dr. C. L. Grotefend, Archivrath te Hannover. — 1855.
 C. F. Baron Sirtema van Grovestins, te Versailles. — 1826.

II.

- Eugène Hatin, te Parijs. — 1865.
 Dr. M. Haupt, Hoogleraar in de Letteren te Berlijn. — 1842.
 Dr. J. von Hefner, Hoogleraar te München. — 1850.
 A. Henne, Secretaris der »Académie des beaux arts» te Brussel. — 1859.
 Dr. J. F. I. Heremans, Hoogleraar in de Nederlandsche Letterkunde te Gent. — 1861.
 Dr. R. Hildebrand, te Leipzig. — 1864.
 Dr. P. Hjört, Hoogleraar in de Geschiedenis te Kopenhagen. — 1861.
 Dr. W. L. Holland, Hoogleraar in de Letteren te Tübingen. — 1852.
 Dr. A. Holtzmann, Hofrath en Hoogleraar in de Letteren te Heidelberg. — 1855.
 Dr. C. G. Homeyer, Hoogleraar in de Rechten te Berlijn. — 1854.

J.

- E. Joly, Advocaat te Ronsse. — 1849.
 J. de Jonghe, Hoogleraar aan het Athenaeum te Brugge. — 1845.
 Erik Jonsson, te Kopenhagen. — 1864.
 Th. Juste, Conservator van het Museum in de Porte de Hall te Brussel. — 1856.

K.

- Dr. C. H. Kalkar, Predikant te Kopenhagen. — 1845.
 T. G. von Karajan, te Weenen. — 1845.
 E. Kausler, Kon. Archivaris te Stuttgart. — 1859.
 Dr. Heinr. Ad. von Keller, Hoogleraar in de Letteren te Tübingen. — 1859.
 Ph. Kervyn de Volckaersbeke, Bibliothecaris te Gent. — 1850.

- J. R. L. Ridder de Kirckhoff van der Varent, te Antwerpen. — 1824.
 G. Klemm, Oud-Directeur der Koninklijke Bibliotheek te Dresden. — 1851.
 O. Klopp, Leeraar aan het Gymnasium te Osnabrück. — 1855.
 Mr. L. J. Königswarter, Corresp. Lid van 't Fransch Instituut te Parijs. — 1855.
 Dr. W. L. Krafft, Hoogleeraar in de Kerkgeschiedenis te Bonn. — 1856.
 Dr. A. Kühn, Redacteur van het »Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung» te Berlijn. — 1857.

L.

- P. Lanssens, Onderwijzer te Couckelaere. — 1850.
 Dr. E. Laspeyres, te Heidelberg. — 1865.
 G. von Lechler, Hoogleeraar te Leipzig. — 1837.
 Dr. L. K. W. A. von Ledebur, Directeur van het Museum van Vaderl. Oudheden te Berlijn. — 1843.
 Dr. H. Leo, Hoogleeraar te Halle. — 1855.
 Dr. R. C. Lepsius, Hoogleeraar te Berlijn. — 1851.
 Mr. H. D. Levysohn Norman, Secretaris van het Gouvernement toegevoegd aan den Raad van Neêrlandsch-Indië te Batavia. — 1859.
 Dr. G. C. F. Lisch, te Schwerin. — 1844.
 Dr. F. Löher, Hoogleeraar te München. — 1865.

M.

- Dr. W. Mantels, Hoogleeraar te Lübeck. — 1865.
 Dr. H. F. Massmann, Hoogleeraar te Berlijn. — 1842.
 Dr. B. F. Matthes, Titulair Predikant, Afgevaardigde ter Bijbelvertaling van het Nederlandsch Bijbelgenootschap te Macassar. — 1860.
 L. T. A. Maury, te Parijs. — 1849.
 Dr. Max Müller, Hoogleeraar te Oxford. — 1865.
 Dr. F. J. van der Meer van Kuffeler, Predikant te Soerabaja. — 1852.
 P. C. van der Meersch, Advocaat en Archivaris te Gent. — 1845.
 J. A. M. Mensinga, Predikant te Frederikstad. — 1847.
 F. H. Mertens, Bibliothecaris te Antwerpen. — 1849.
 Dr. A. L. J. Michelsen, Hoogleeraar te Jena. — 1857.
 Dr. K. J. A. Mittermaier, Geheimrath, Hoogleeraar in de Rechten te Heidelberg. — 1847.
 Dr. P. E. Möller, Hoogleeraar te Kopenhagen. — 1829.
 F. J. Mone, Bibliothecaris-Archivaris te Carlsruhe. — 1829.
 J. Lothrop Motley, Gezant der Vereenigde Staten van Noord-Amerika te Weenen. — 1856.

- K. Müllenhof, Hoogleraar te Berlijn. — 1858.
 Dr. H. Müller, te Würzburg. — 1854.
 Dr. W. K. H. Müller, Hoogleraar in de Letteren te Göttingen. — 1858.
 H. C. Murphy, Oud-Minister-Resident van het Kabinet der Vereenigde Staten van Noord-Amerika, te New-York. — 1858.

N.

- A. Namur, Secretaris der »Société des monuments historiques du Luxembourg» te Luxemburg. — 1853.
 F. Nottesheim, Secretaris van het »Geldernsche Historische Verein» te Gelder. — 1860.
 Dr. J. Nolet de Brauwere van Steeland, Doctor in de Geneeskunde te Brussel. — 1845.
 K. Nys, te Antwerpen. — 1857.

O.

- O. Olinger, te Brussel. — 1819.

P.

- Dr. G. H. Pertz, Geheime Regierungsrath en Eerste Bibliothecaris te Berlijn. — 1845.
 T. J. Pettigrew, Lid van het Bestuur der »British Archeological Association» te Londen. — 1852.
 Dr. F. Pfeiffer, Hoogleraar in de Letteren te Weenen. — 1855.
 Dr. Pictet, Hoogleraar te Genève. — 1858.
 Dr. A. Pierson, Rustend-Predikant der Waalsche Gemeente te Rotterdam, thans te Heidelberg. — 1854.
 R. Pigot, te Londen. — 1864.
 A. Pinchart, Ambtenaar bij het Rijks-Archief te Brussel. — 1858.
 Mr. G. J. C. Plot, Ambtenaar bij het Rijks-Archief te Brussel. — 1849.
 Dom J. B. Pitra, Cardinaal der Benedictijnen te Solesme. — 1850.
 Mr. J. M. Presburg, Advocaat te Hamburg. — 1852.

Q.

- E. Quinet, te Brussel. — 1853.

R.

- Ch. A. Rahlenbeck, Consul van het Saksische Hof te Brussel. — 1858.

- Dr. L. von Ranke, Koninkl. Historiograaf en Hoogleraar te Berlijn. — 1845.
 Dr. G. Rathgeber, Secretaris der Hertogel. Bibliotheek te Gotha. — 1842.
 F. von Raumer, Hoogleraar te Berlijn. — 1855.
 Dr. A. Rein, Oud-Directeur der Realschule te Crefeld. — 1857.
 F. Rens, Letterkundige te Gent. — 1846.
 A. de Reume, Kapitein der Artillerie te Brussel. — 1842.
 Dr. K. Freiherr von Richthofen, te Berlijn. — 1842.
 J. Romein Brodhead, te New-York. — 1856.
 E. Rosseels, te Antwerpen. — 1858.
 J. E. G. Roulez, Hoogleraar in de Letteren en Oudheden te Gent. — 1849.

S.

- J. Baron de Saint G nois, Bibliothecaris der Universiteit te Gent. — 1845.
 S. de Saulcy, te Parijs. — 1849.
 Dr. C. J. Schlyter, Hoogleraar in de Rechten te Lund. — 1864.
 Mr. C. A. Serrure, Advocaat te Gent. — 1860.
 Dr. C. P. Serrure, Hoogleraar in de Geschiedenis te Gent. — 1854.
 Jhr. Dr. P. F. von Siebold, te Bonn. — 1831.
 Th. Silver, te Oxford. — 1820.
 Dr. C. Simrock, Hoogleraar in de Letteren te Bonn. — 1852.
 D. Sleecx, te Lier. — 1850.
 Mr. L. A. J. W. Baron Sloet van de Beele, Gouverneur-Generaal van Neêrlandsch-Indië te Batavia. — 1840.
 C. R. Smith, Lid van het Bestuur der "British Archaeological Association" te Londen. — 1852.
 Dr. F. A. Snellaert, Doctor in de Geneeskunde te Gent. — 1841.
 A. Snieders Jr., te Antwerpen. — 1862.
 K. Stallaert, Hoogleraar aan het Athenaeum te Brussel. — 1857.
 J. W. C. Steiner, Hofrath te Steinheim am Main. — 1849.
 Dr. H. Steinthal, te Berlijn. — 1857.
 C. von Stramberg, te Coblenz. — 1852.
 Dr. C. Swaving, Doctor in de Geneeskunde te Batavia. — 1832.

T.

- B. Thorpe, te Londen. — 1854.
 Mr. L. J. A. Tollens, te Batavia. — 1854.
 Dr. K. L. Torfs, Hoogleraar in de Godgeleerdheid te Antwerpen. — 1850.

U.

Dr. C. Ullmann, Hoogleraar in de Godgeleerdheid te Carlsruhe. — 1855.

V.

C. W. M. van de Velde, Oud-Luitenant ter Zee te Utrecht, thans buitenslands — 1848.

F. Verachter, Archivaris te Antwerpen. — 1848.

G. Vervier, te Gent. — 1825.

Le Comte L. de Viell-Castel, te Parijs. — 1855.

W.

Dr. W. Wackernagel, Hoogleraar in de Letteren te Basel. — 1845.

J. Watts de Peyster, te New-York. — 1862.

A. Wauters, Archivaris te Brussel. — 1859.

Ch. Weiss, Hoogleraar der Geschiedenis aan het »Lycée Bonaparte'' te Parijs. — 1855.

W. L. Welter, Predikant der Nederduitsch Hervormde Gemeente te Petersburg. — 1854.

Dr. F. L. K. Weigand, Hoogleraar in de Letteren te Giessen. — 1854.

P. Wigand, Regierungsrath te Wetzlar. — 1853.

J. de Witte, Oudheidkundige te Parijs. — 1850.

Dr. J. E. Wocël, Hoogleraar in de Letteren te Praag. — 1861.

J. J. A. Worsaaë, Hoogleraar te Kopenhagen. — 1853.

Mr. F. X. Würth Paquet, Raadsheer, Minister van Staat te Luxemburg. — 1849.

Y.

J. Yates, te Londen. — 1852.

Z.

J. Zacher, te Koningsbergen. — 1851.

Dr. F. Zarncke, Hoogleraar te Leipzig. — 1858.

H. Zoepfl, Hofrath, Hoogleraar in het Staatsrecht te Heidelberg. — 1851.

L I J S T
 DER HEEREN VOORZITTERS
 VAN DE MAATSCHAPPIJ.

H. A. Kreet ,	benoemd 18 Juli 1766.
D. van Alphen ,	» 3 Juli 1767.
H. Twent ,	» 12 Juli 1774.
A. C. de Malnoë ,	» 4 Juni 1779.
A. van Assendelft ,	» 14 Juli 1779.
H. A. Schultens ,	» 10 Juli 1781.
J. W. te Water ,	» 24 Juni 1788.
M. Siegenbeek ,	» 50 Juni 1825.
N. C. Kist ,	» 1 October 1847—1849,
»	» 2 October 1857—1858.
A. H. van der Boon Mesch ,	» 5 October 1849.
J. de Wal ,	» 4 October 1850—1851 ,
»	» 7 October 1855—1857.
L. J. F. Janssen ,	» 5 October 1851—1855 ,
»	» 1 October 1858—1860.
R. Fruin ,	» 2 November 1860.
M. de Vries ,	» 2 October 1865.

L I J S T
DER HEEREN SECRETARISSEN
VAN DE MAATSCHAPPIJ.

A. C. de Malnoë,	benoemd 9 September 1766.
A. van Assendelft,	» 12 Juli 1774.
F. van Lelyveld,	» 1 Juli 1777.
J. de Kruyff,	» 8 Juli 1785.
M. Siegenbeek,	» 8 October 1805.
H. W. Tijdeman (Vice-Secretaris),	» 5 Juli 1821.
» (Secretaris),	» 50 Juni 1825.
J. T. Bodel Nijenhuis,	» 20 Juni 1859.
W. N. du Rieu,	» 1 November 1861.

L I J S T
DER HEEREN PENNINGMEESTERS
VAN DE MAATSCHAPPIJ.

C. Boers,	benoemd 9 September 1766.
J. de Kruyff,	» 12 Juli 1768.
H. A. Dibbetz,	» 12 Juli 1774.
J. K. Valk,	» 14 Juli 1779.
J. Steenwinkel,	» 9 Juli 1782.
C. Nozeman,	» 24 Juni 1788.
J. de Kruyff,	» 29 Juni 1790.
M. Siegenbeek,	» 8 October 1805.
W. P. Kluit,	» 5 Juli 1821.
J. G. La Lau,	» 15 Juni 1857.
B. W. Wittewaall,	» 2 October 1857.

L I J S T
DER HEEREN BESTUURDERS
VAN DE MAATSCHAPPIJ,
SEDERT DE WET VAN 1847.

C. J. van Assen ,	benoemd	17 Juni 1847—1849 ,
”	”	19 Juni 1851—1853.
N. C. Kist ,	”	17 Juni 1847—1849 ,
”	”	19 Juni 1851—1852 ,
”	”	19 Juni 1856—21 Decemb. 1859.
H. W. Tijdeman ,	”	17 Juni 1847—1848.
J. F. van Oordt ,	”	17 Juni 1847 tot 29 Octob. 1849.
A. H. van der Boon Mesch ,	”	17 Juni 1847—1850 ,
”	”	17 Juni 1852—1857.
W. H. D. Suringar ,	”	17 Juni 1847—1848.
A. Dojfer ,	”	15 Juni 1848—1851.
J. H. Scholten ,	”	15 Juni 1848—1851 ,
”	”	6 Januari 1860—1861.
P. O. van der Chijs ,	”	21 Juni 1849—1852.
J. de Wal ,	”	21 Juni 1849—1851 ,
”	”	16 Juni 1855—1857 ,
”	”	20 Juni 1861—1866.
L. J. F. Janssen ,	”	3 November 1849—1853 ,
”	”	21 Juni 1855—1859 ,
”	”	16 Juni 1864—1869.
A. Rutgers ,	”	20 Juni 1850—1855.
W. I. C. Rammelman Elsevier ,	”	19 Juni 1851—1855.
M. de Vries ,	”	15 Juni 1854—1859 ,
”	”	18 Juni 1863—1868.
R. Fruin ,	”	17 Juni 1858—1863 ,
”	”	15 Juni 1863—1870.
A. Kuenen ,	”	16 Juni 1859—1864.
J. T. Bodel Nijenhuis ,	(als Secretaris	17 Juni 1847 tot September 1861 ,
”	als Oud-Secretaris tot	19 Juni 1862);
”	tot bestuurder benoemd	19 Juni 1862—1867.

L I J S T

DER HEEREN BRIEFSCHRIJVERS

VAN DE MAATSCHAPPIJ.

F. van Lelijveld ,	benoemd	9 September 1766.
P. Vreede Jr.	»	12 Juli 1774.
P. van den Bosch ,	»	14 Juli 1779.
W. Bilderdijk ,	»	8 Juli 1782.
J. A. Clignett ,	»	8 Juli 1785.
C. Boers ,	»	28 Juni 1791.
P. Nieuwland ,	»	24 Juni 1794.
J. Luzac ,	»	30 Juni 1795.
J. F. van Beeck Calkoen ,	»	8 October 1805.
M. Tijdeman ,	»	2 Juli 1805.
J. H. van der Palm ,	»	7 Juli 1807.
J. van Voorst ,	»	5 Juli 1808.
P. J. B. C. van der Aa ,	»	12 Juli 1809.
G. J. Kneppelhout ,	»	8 Juli 1812.
H. W. Tijdeman ,	»	30 Juni 1819.
W. P. Kluit ,	»	30 Juni 1825.
J. G. La Lau ,	»	15 Juni 1857, tot de invoering van de Wet van 17 Juni 1847.

L I J S T

DER HEEREN BIBLIOTHECARISSEN

VAN DE MAATSCHAPPIJ.

Het toezicht op de Bibliotheek is in 1829 (nadat de eerste Catalogus in 1821 was vervaardigd door Dr. HOFFMANN VON FALLERSLEBEN), opgedragen geworden aan eene Commissie, bestaande uit de heeren H. W. TIJDEMAN, Secretaris van 1822—1847, J. T. BODEL NIJENHUIS en J. T. BERGMAN; beide laatstgenoemden zijn sedert de Wet van 1847 als Bibliotheeksraden onafgebroken werkzaam gebleven.

Sedert 1847.

L. J. F. Janssen, benoemd 17 Juni 1847, doch heeft de
betrekking niet aangenomen,
zoodat in dit jaar de Biblio-
theeksraden de zaken bestuurd
hebben.

W. I. C. Rammelman Elsevier, » 15 Juni 1848.

En sedert de Wetsverandering van 1849, waarbij deze betrekking
bezoldigd is geworden:

L. P. C. van den Bergh, benoemd 21 Juni 1849.

L. A. te Winkel, » 17 Juni 1852.

W. N. du Rieu (plaatsvervanger), » 7 Maart 1862.

W. Bisschop, » 10 October 1862.

L I J S T

DER HEEREN DRUKBEZORGERS

VAN DE MAATSCHAPPIJ.

H. A. Kreet ,	benoemd	9 September 1766.
W. van Muyden ,	»	14 Juli 1767.
P. van den Bosch ,	»	9 Juli 1771.
G. van Engelen ,	»	12 Juli 1774.
A. C. de Malnoë ,	»	11 Juli 1775.
J. Steenwinkel ,	»	2 Februari 1787.
G. Nozeman ,	»	24 Juni 1788.
J. K. Valk ,	»	29 Juni 1790.
P. Nieuwland ,	»	24 Juni 1794.
J. Luzac ,	»	30 Juni 1795.
W. Bilderdijk ,	»	1 Juli 1806.
M. Tijdeman ,	»	7 Juli 1807—1825.
M. Siegenbeek ,	»	30 Juni 1825—1838.
H. W. Tijdeman ,	»	30 Juni 1825—1852.
J. T. Bodel Nijenhuis ,	»	20 Juni 1839—1861, en sedert 1862.
L. J. F. Janssen ,	»	Juni 1852 tot October 1855 ,
»	»	Maart 1856—1857 ,
»	»	Maart 1866.
J. de Wal ,	»	October 1855 tot Maart 1856.
N. C. Kist ,	»	November 1857 tot December 1859.
F. H. G. van Iterson ,	»	Januari 1860—1862.
W. N. du Rieu ,	»	December 1861—1866.
A. Kuenen ,	»	October 1862—1864.
J. J. Prins ,	»	Juni 1864—1866.
D. F. van Heyst ,	»	Maart 1866, als Hoofd-Redacteur.

L I J S T

VAN HETGEEN DOOR OF VAN WEGE DE MAATSCHAPPIJ IS UITGEGEVEN.

A. WETTEN.

Wetten van de Maatschappye der Nederlandsche Letterkunde te Leyden (vastgesteld den 9 September 1766), Fol. (12 bl.).

De Wetten van de Maatschappye der Nederlandsche Letterkunde te Leyden, bij herzieninge vastgesteld in de Jaerlijksche vergadering den 14 Juli 1767, Fol. (16 bl.).

De Wetten van de Maatschappye der Nederlandsche Letterkunde te Leyden (vastgesteld den 11 Juli 1769), Fol. (18 bl.).

De Wetten van de Maatschappye der Nederlandsche Letterkunde te Leyden (vastgesteld den 9 Juli 1771), 4°. (29 bl.).
(In het 1e Deel der Werken, 1772).

De Wetten van de Maatschappye der Nederlandsche Letterkunde te Leyden (met de Prijswetten), volgens besluit der Maendelijksche Vergadering den 6 October 1775, 4°. (42 bl.).

Wetten van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leyden, vastgesteld op de Algemeene Vergadering der Maatschappij den 7 Juli 1807, 8°. (16 bl.).

Wetten van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden, vastgesteld op de Algemeene Vergadering der Maatschappij van 19 Juni 1835, 8°. (20 bl.).

Wet voor de Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde te Leiden, vastgesteld op de Algemeene Vergadering der Maatschappij den 17 en 18 Juni 1847, 8°. (24 bl.).

Wet van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden, vastgesteld op de Algemeene Vergadering der Maatschappij, den 17 Juni 1852, 8°. (31 bl.).

Wet van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden vastgesteld op de Algemeene Vergadering der Maatschappij, den 17 Juni 1852 (herziene druk, waarin opgenomen de Wetsveranderingen aangenomen op de Algemeene Vergadering den 21 Juni 1855), 1860, 8°. (32 bl.).

B. LEDENLIJSTEN.

- Naemlijst der leden van de Maatschappye der Nederlandsche Letterkunde te Leyden (van 18 Juli 1766 tot 12 Juli 1768), Fol. (4 bl.).
- Naemlijst der leden van de Maatschappye der Nederlandsche Letterkunde te Leiden (van 18 Juli 1766 tot 9 Juli 1771), 4°. (7 bl.).
(In Deel I der Werken, 1772).
- Naemlijst der leden van de Maetschappye der Nederlandsche Letterkunde te Leyden. Verkozen zedert de Jaerlijksche Vergadering van den 9 van Hooimaend 1771, 4°. (3 bl.).
(In Deel II der Werken, 1774).
- Naemlijst der leden van de Maetschappye der Nederlandsche Letterkunde te Leyden (van 18 Juli 1766 tot 20 Januari 1775), 4°. (10 bl.).
- Vervolg van de Naemlijst der leden van de Maetschappye der Nederlandsche Letterkunde te Leyden (van 11 Juli 1775 tot 10 Juli 1781), 4°. (3 bl.).
- Naemlijst der leden van de Maetschappye der Nederlandsche Letterkunde te Leyden (van 18 Juli 1766 tot 30 Juni 1789), Fol. (7 bl.).
- Naemlijst der (tegenwoordige) leden van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leyden (van 1766 tot 1805), 8°.
(In Deel I der Verhandelingen, bl. 39—46).
- Naemlijst der (tegenwoordige) leden van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leyden (van 1766 tot 1814), 8°.
(In Deel II der Verhandelingen, bl. 9—18).
- Volledige Naemlijst der leden van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leyden, tot het einde des jaars 1823, 8°.
(In Deel III, Stuk 2 der Verhandelingen, bl. 181—218).
- Naemlijst van de tegenwoordige leden der Maatschappij, 1824, 8°.
(In Deel I, Stuk 1 der Nieuwe Werken, bl. 5—16).
- Bijvoegsel bij de lijst van de leden der Maatschappij, 1825, 8°.
(In Deel I, Stuk 2 der Nieuwe Werken, bl. 11, 12).
- Naemlijst der leden van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden. Naar de orde der verkiezing, van 1766—1830. 1831, 8°.
(In Deel III, Stuk 1 der Nieuwe Werken, bl. 1—21).
- Alfabetische Naemlijst der (tegenwoordige) leden van de Maatschappij. 1831, 8°.
(In Deel III, Stuk 1 der Nieuwe Werken, bl. 22—34).
- Alfabetische Lijst der overledene leden van de Maatschappij sedert 1793. 1831, 8°.
(In Deel III, Stuk 1 der Nieuwe Werken, bl. 35—38).
- Vervolg van de Naemlijst der leden van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden. Naar orde der verkiezing 1834, 8°.
(In Deel III, Stuk 2 der Nieuwe Werken, bl. 39—43).
- Vervolg der Alfabetische Naemlijst van de levende leden. 1834, 8°.
(In Deel III, Stuk 2 der Nieuwe Werken, bl. 44—48).
- Vervolg van de Alfabetische Naemlijst der overledene en in de jaarlijksche aanspraken vermelde leden sedert 1830—1834, 8°.
(In Deel III, Stuk 2 der Nieuwe Werken, bl. 49—50).
- Vervolg van de Naemlijst der leden van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden. Naar orde der verkiezing; sedert de maand Julij 1834. 1841, 8°. (In Deel V, Stuk 2 der Nieuwe Werken, bl. 51—59).

Vervolg der Alfabetische Naamlijst van de levende leden, sedert den jare 1834. 1841. 8°.

(In Deel V, Stuk 2 der Nieuwe Werken, bl. 60—65).

Vervolg van de Alfabetische Naamlijst der overledene en in de jaarlijksche aanspraken vermelde leden sedert 1834. 1841, 8°.

(In Deel V, Stuk 2 der Nieuwe Werken, bl. 66—68).

Naamlijst der leden van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, volgens derzelver tegenwoordige woonplaatsen naar rang van het alphabet, met het jaar hunner verkiezing. Opgemaakt 1 Augustus 1842, 8°. (13 bl.).

(Alfabetische Lijst der) Leden te Leiden of in de nabijheid wonende, (opgemaakt door J. G. La Lau; April 1847), 8°. (2 bl.).

Naamlijst der leden (van de Maatschappij volgens hunne woonplaatsen naar rang van het alphabet, met het jaar hunner verkiezing, opgemaakt Juli 1847), 8°. (8 bl.).

Naamlijst der leden van de Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde te Leiden (volgens hunne woonplaatsen naar rang van het alphabet, met het jaar hunner verkiezing, opgemaakt door J. G. La Lau. 1851), 8°. (16 bl.).

Naamlijst der afgestorvene leden van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden, sedert hare oprichting in 1766 tot aan de jaarlijkse algemeene vergadering van 1852, met opgave van de Handelingen, waar zij vermeld zijn (opgemaakt door J. T. Bodel Nijenhuis. 1852), 8°. (16 bl.).

Naamlijst der tegenwoordige leden van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden. Naar orde van verkiezing. Opgemaakt (door J. T. Bodel Nijenhuis) in September 1856, 8°.

(In de Handelingen 1856, bl. 97—118).

Naamlijst der leden van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden, in alphabetische volgorde, opgemaakt (door J. T. Bodel Nijenhuis) den 1 December 1861, 8°. (18 bl.).

C. HANDELINGEN.

Handelingen van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leyden (van hare eerste vergadering op 18 Juli 1766 af tot op de Jaarlijksche vergadering in 1799, en van de hervatting harer werkzaamheden in 1803—1822), Fol. Handelingen van de Jaarlijksche Vergaderingen der Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden van 1823—1863, 8°.

De Levensberichten der afgestorven medeleden zijn tot 1847 toe opgenomen in de toespraken der Voorzitters; van 1848 af volgen zij in afzonderlijken druk achter de Handelingen. Tot 1861 zijn zij afzonderlijk verkrijgbaar gesteld.

Register op de Levensberigten, sinds 1848 afzonderlijk gedrukt en door de Maatschappij in 't licht gezonden (opgemaakt door J. T. Bodel Nijenhuis 1860), 8°.

(In de Handelingen 1860, bl. 79—88).

Handelingen en Mededeelingen van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden, over het jaar 1864 en 1865. Met een bundel Levensberichten der afgestorvene medeleden als Bijlage. Leiden, E. J. Brill, 8°.

D. W E R K E N.

Werken van de Maatschappy der Nederlandsche Letterkunde te Leyden. Bij P. van der Eyk en D. Vygh, 1772—1788, 7 dln. 4°.

Eerste Deel, 1772.

Voorbericht. (8 bl. ongenummerd).

De Wetten van de Maatschappy der Nederlandsche Letterkunde te Leyden. (29 bl.).
Naemlijst der leden van de Maatschappy der Nederlandsche Letterkunde te Leyden. (7 bl.).

BALTHAZAR HUYDECOPER, Brief wegens den ablativus absolutus. (bl. 1—55).

W. R. NANNINGA, Verhandeling over de verbuiging van het werkwoord *laten*, als een hulpwoord der gebiedende of toevoegende wijze gebruikt. (bl. 57—66).

N. HINLÓPEN, Bijlagen tot de Verhandeling van W. R. Nanninga, over de verbuiging van het werkwoord *laten*. (bl. 67—74).

P. H. VAN DE WALL, Onderzoek of Quentovicus Wijk te Duurstede, geleegen in het Sticht van Utrecht, geweest is. (bl. 75—92).

P. H. VAN DE WALL, Aanmerkingen over het Wapel of Wapen-drencken. (bl. 93—100).

Z. H. ALEWIJN, Mengelingen behelzende verbasterde Spreekwyzen en een aenhangzel van verminkte plaatsen in oude schryveren. (bl. 101—116).

N. HINLÓPEN, Bijlagen tot de Verhandeling van Z. H. Alewyn, betiteld „Mengelingen.” (bl. 117—122).

P. VAN DEN BOSCH, De twaalfde der Olympische Lierzangen van Pindarus nagevolgd. (bl. 123—128).

Aengenomen Verhandelingen:

C. NOZEMAN, Bericht wegens eenige aanmerkingen der Heeren Matthaëus en Justus van Leeuwaarden, tot verdediging van den Nominativus Absolutus. (bl. 3—8).

M. VAN LEEUWAERDEN, Brief aan den Heere B. Huydecoper over het Gebruik van den Ablativus Absolutus in onze taale. (bl. 9—22).

J. VAN LEEUWAERDEN, Nae-berigt betreffende het Geschil over den Ablativus Absolutus. (bl. 23—36).

Tweede Deel, 1774.

Voorbericht. (4 bl. ongenummerd).

Wetten, volgens welke de Maatschappy der Nederlandsche Letterkunde te Leyden naer enen prijs zal laten schrijven. (8 bl.).

Naemlijst der leden van de Maatschappye der Nederlandsche Letterkunde te Leyden. Verkozen zedert de Jaerlijksche Vergadering van den 9 van Hooimaend 1771. (3 bl.).

A. VAN ASSENDELFT, Heilgroete der Leidsche Zanggodinnen aen zijne Doorlugtigste Hoogheid Willem den Vijfden; uitgeboezemd door den Hooggeleerden

- Heere Adrianus van Royen, op den XV van Grasmaend MDCCLXVI gevolgd naer het Latijn. (bl. 1—13).
- B. DE BOSCH, Taal- en Dichtkundige Aanmerkingen ter verbetering zijner Dichtlievende Verlustigingen. (bl. 15—88).
- Z. H. ALEWYN, Verdediging van de voornaamste Dichterlijke Vrijheden. (bl. 89—155).
- B. DE BOSCH, *De Christen aan den Vrygeest* [dichtstuk]. (bl. 157—181).
- H. VAN ALPHEN, Verhandelingen over den eed der Utrechtsche Bisschoppen, genaamd den eed met zeven stolen. (bl. 183—211).
- W. KOPS, Schets eener Geschiedenisse der Rederijkeren. (bl. 213—351).
- J. DE KRUYFF, Grabschrift op den Heer Jan Wagenaar, eersten klerk ter Secretarye, en historieschrijver der stad Amsterdam. (bl. 353).

Derde Deel, 1777.

- W. VAN DER POT, Aan zijne Doorluchtige Hoogheid Nederlands Erfstadhouder Willem den Vijftien, Beschermer van de Maatschappy der Nederlandsche Letterkunde te Leyden [dichtstuk]. (4 bl. ongenummerd).
- Voorbericht. (6 bl. ongenummerd).
- Octroy der Staaten van Holland en Westfriesland tot oprichting der Maatschappij. (6 bl. ongenummerd).
- Plaat waarop de Penning, het Zegel en het Cachet der Maatschappy, gegraveerd door J. v. Schleijs.
- A. KLUIT, Vertoog over de tegenwoordige Spelling der Nederduitsche Taal, vergeleken met de Spelling der Ouden, en uit dezelve eene soort van evenredigheid opgemaakt. (bl. 1—42).
- J. MACQUET, Over het schoon in de Poëzye. (bl. 43—108).
- Z. H. ALEWIJN, Verdediging van de voornaamste Dichterlijke Vrijheden. (bl. 109—199).
- J. WAGENAAR, Toets van de Egtheid der Rymchronyke, die, op den naam van Klaas Kolyen, uitgegeven is. (bl. 201—236).
- P. VAN DEN BOSCH, *De ware Digtkunst altijd eenvoudig* [dichtstuk]. (bl. 237—244).

Vierde Deel, 1779.

- Voorbericht. (10 bl. ongenummerd).
- H. VAN WIJN, Verhandeling over de Bellen, voornaemlijk aen de klederen, een aenzienlyke dracht onzer voorvaderen, en andere nabuurige volkeren in de vijftiende en vroegere eeuwen. Met Bijlagen. (bl. 1—65).
- C. VAN ENGELEN, Antwoord op de Vraag van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde: „Welke zijn de algemeene oogmerken, die een Dichter moet bedoelen? Welke zijn derhalven de eigenaartige onderwerpen voor de „Dichtkonst? en welke zijn derzelve algemeene regelen?“ Met Bijlagen. (bl. 65*—224).

Vijfde Deel, 1781.

- Voorbericht. (6 bl. ongenummerd).
- H. VAN WIJN, Schetse van het Leeven en Bedrijf van heer Nikolaes, Heer van Putten en Strijen. (bl. 1—59).

- II. VAN WIJF, Schetse van het Praelgraf van heer Nikolaes, Heer van Putten, en zijner Gemalinne Aleide, Vrouwe van Strijen. Met platen en geslachtlijst. (bl. 61—84).
- P. HUISINGA BAKKER, Beschouwing van den ouden gebrekkelijken en sedert verbeterden trant onzer Nederduitsehe versen. (bl. 85—130).
- II. DE BOSCH, Responso ad quaestionem propositam a societate litteraria Lugduni Batavorum: „Quidnam est, quod in Laudatione requiritur.” (bl. 131—197).
- II. DE BOSCH, Antwoord op de vraag van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leyden: „Welke zijn de vereischten van een lofreden?” In het Latijn geschreven. Vertaald door *P. van den Bosch*. (bl. 199—285).

Zesde Deel, 1783.

- Voorbericht. (4 bl. ongenummerd).
- W. BILDERDIJK, Antwoord op de vraag van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leyden: „Hebben de Dichtkunst en Welsprekendheid verband met de Wijsbegeerte; en welk nut brengt dezelve aan de eene en andere toe?” Met Bijlagen en Nabericht. (bl. 1—200).
- Verhandeling over de vraag door de Wel-Ed. Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leyden, in het jaar 1777, opgegeven: „Hebben de Dichtkunst en Welsprekendheid verband met de Wijsbegeerte? en welk nut brengt dezelve aan de eene en andere toe?” Beantwoord (door Mr. HIERONYMUS VAN ALPHEN, zooals lang na zijn dood gebleken is) onder de zinspreuk:

Ergo fungar vice cotis, acutum
Reddere quae valet ferrum, exors ipsa secandi.
Horatius.

Met Bijlage. (bl. 201—355).

Zevende Deel, 1788.

- Voorbericht. (4 bl. ongenummerd).
- Antwoord op de vraag van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leyden: „In hoeverre kan men uit de overblijfsels van het Moesogothisch en Angelsaxisch, tot opheldering der oudheid van het Nederduitsch, aantoonen, dat de grond onzer tale in de bovengemelde te vinden is?” (bl. 1—67).
- J. J. HOTTINGER, Dissertatio de veris atque falsis luminibus Eloquentiae sive de recto poetarum iudicio. (bl. 69—162).
- II. VAN ALPHEN, Verhandeling over de kenmerken van waar en valsch vernuft, als ook over de behoedmiddelen tegen het laatste. Ter beantwoording der vraag, opgegeven in den Jare 1782, door de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leyden. (bl. 163—298).
- Z. H. ALEWIJN, Toets van Nieuwerwetsche Taalkunde. (bl. 299—327).
- Z. H. ALEWIJN, Vertoog over de Voorzetsels Te, Ten, Ter. (bl. 329—349).

Verhandelingen van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leyden. Te Leyden bij Haak en Comp. Drukkers der Maatschappij 1806—1824, 3 dln. in 5 stukken 8°. (Van Stuk 1—4 zijn eenige exemplaren in 4° uitgeslagen).

Eerste Deel, 1806.

Voorbericht. (bl. I—XXXVIII).

Naamlijst der leden van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leyden. (bl. XXXIX—XLVI).

J. MEERMAN, Verhaal van het beleg en de verovering van Leyden, door Hertog Jan van Beijeren, in 1420: Voorgelezen in de eerste openbare Vergadering van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, op den 15 Februarij 1805. Met bijlagen, verbeteringen en bijvoegsels en plaat der bijbehoorende zegels. (bl. 1—503).

Tweede Deel, Eerste Stuk, 1814.

Opdragt aan Z. K. H. Willem den Eersten, Beschermer van de Maatschappij. Naamlijst der leden van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leyden. (bl. IX—XVIII).

J. W. TE WATER, Levensbijzonderheden van Pieter Adriaansz. van de Werff, Burgemeester der stad Leyden, ten tijde van hare beide belegeringen door de Spanjaarden in de jaren 1573 en 1574. Meest uit ongedrukte stukken verzameld. Met bijlagen. (bl. 1—184).

C. NOZEMAN, Bedenkingen over den zoogenaamden Cimbrischen vloed. (bl. 185—204).

W. C. ACKERSDIJK, Onderzoek naar de beduidenis der benoeming van Maisniedelieden. (bl. 205—217).

N. HINLÓPEN, Verhandeling over het duistere in de werken van C. Huygens, voor zoo verre het de tale betreft. (bl. 219—279).

B[ILDERDIJK], Dichtstuk, uitgesproken in de openbare Vergadering der Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, den derden van Wijnaand 1806. (bl. 281—292).

Tweede Deel, Tweede Stuk, 1818.

M. TYDEMAN, Verhandeling over den Oorsprong der Spraak, en den Cratylus van Plato. Met aantekeningen. (bl. 1—36).

W. C. ACKERSDIJK, Aanmerkingen over de Middelen, waardoor in de Nederlanden de slavernij langzamerhand vernietigd, de staat der dorp- of landluiden verbeterd, en de landbouw bevorderd is. (bl. 37—68).

W. C. ACKERSDIJK, Onderzoek naar en aanduiding van de ligging van twee tot nu toe nog niet ontdekte plaatsen, Fughte en Rumelo, voorkomende in diploma's van de jaren 1006, 1028 en 1050. (bl. 69—82).

G. DUMBAR, Verslag van onuitgegeven stukken betrekkelijk tot de historie van Overijssel. (bl. 83—161).

G. BRENDER à BRANDIS, Onderzoek of Amsterdam het regt harer maten en

gewigten aan een privilegie van Hertog Aelbrecht van Beijeren verschuldigd zij. (bl. 163—182).

- J. CLARISSE, Berigt aangaande twee Fragmenten van twee verlorene Handschriften, het eene van Maerlant's *Spiegel-Historiael*, en het andere van Melis Stoke's *Rijm-Kronijk*. (bl. 183—277).

Derde Deel, Eerste Stuk, 1819.

- M. SIEGENBEEK, Lofrede op den Raadpensionaris Simon van Slingelandt. Aan welke de Maatschappij in hare jaarlijksche Vergadering van 1817, den uitgeoefden Ecrepenning heeft toegewezen. (bl. 1—116).
- N. C. LAMBRECHTSEN VAN RITTHEM, Beknopte Geschiedenis van de Middeldburgsche Rethorijkkamer: *het Bloemken Jesse*. (bl. 117—175).
- W. C. ACKERDIJCK, verhandeling over zekere belasting op het brouwen van bier, onder de benaming van *Het regt van de Gruit*, van ouds in de Nederlanden hebbende plaats gehad; deszelfs oorsprong, aard en beduidenis. (bl. 177—202).
- J. C. DE JONGE, Levensschets van Floris, Voogd van Holland. (bl. 203—329).

Derde Deel, Tweede Stuk, 1824.

- J. J. RAEPSAET, Geschied- en Oordeelkundig Vertoog over de Poorterijen of Gemeenten der Nederlanden. (bl. 1—133).
- N. WESTENDORP, over het oud Runisch Letterschrift, en ontdekte sporen van hetzelfde in ons land, met plaat. (bl. 137—180).
- Volledige Naamlijst der Leden van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leyden, tot het einde des jaars 1823. (bl. 181—218).

Nieuwe Werken van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden. Te Dordrecht, bij Blussé en van Braam. 1824—1844. 6 deelen in 10 stukken. 8°.

Eerste Deel, Eerste Stuk, 1824.

- Naamlijst van de tegenwoordige Leden der Maatschappij. (bl. v—xvi).
- J. C. DE JONGE, Verhandeling over den oorsprong, den voortgang en de hoedanigheid van den invloed des derden Staats in de Staatsvergaderingen, gedurende het Hertogelijk en Grafelijk bewind, in Brabant, Vlaanderen, Holland en Zeeland. (bl. 1—165).
- W. C. ACKERDIJCK, Geschiedkundig Onderzoek omtrent Herman de Ruyter van 's Hertogenbosch; zijne inneming en verdediging van de vesting Loevestein, en de omstandigheden daartoe betrekkelijk. (bl. 167—199).
- W. C. ACKERDIJCK, Fragment van een oud Nederduitsch Rijmwerk, met aanmerkingen en ophelderingen op hetzelfde. (bl. 201—286).

Eerste Deel, Tweede Stuk, 1825.

Voorberigt. (bl. iii—vi).

Bijvoegsel bij de lijst van de Leden der Maatschappij. (bl. xi—xii).

- S. DE WIND, Verhandeling ter beantwoording van de vraag: „Welken dienst en „ondienst heeft de Dichtkunde, van de oudste tijden af tot op onzen tijd, aan „de Geschiedkunde gedaan; bepaaldelijk met opzigt tot de Grieksche, Romein- „sche en Nederlandsche Geschiedenis?” (bl. 1—140).
- De Nederlaag van Frans van Brederode, of de laatste onderneming der Hoek- schen; door eenen Hollandschen Dichter in het laatste gedeelte der vijftiende eeuw bezongen. Uitgegeven naar het oorspronkelijk handschrift (met aantee- keningen van J. KONING). (bl. 141—182).
- M. L. BARON D'YVOY VAN MIJDRECHT, Bijdragen tot de historie van het Ver- bond en de Smeekschriften der Nederlandsche Edelen van de jaren 1565—1567. (bl. 183—249).
- H. HOFFMANN VON FALLERSLEBEN, Fragment uit het verloren geraakte gedeelte der IV Partie van Jacob van Maerlant's *Spiegel-Historiael*. (bl. 251—270).

Tweede Deel, Eerste Stuk, 1829.

- N. WESTENDORP, Verhandeling over de vraag: „Eene beknopte voordragt van „de Noordsche Mythologie, ontleend uit de oorspronkelijke gedenkstukken, en „met aanwijzing van het gebruik dat hiervan in de Nederlandsche Dichtkunde „zou kunnen gemaakt worden?” Aan welke door de Maatschappij van Neder- landsche Letterkunde te Leiden, op derzelve algemeene Vergadering, den 29 Juni 1826, de eereprijs is toegewezen. (bl. 1—356).
- W. C. ACKERSDIJK, Verhandeling over ongepaste en drukkende middelen, in vroeger tijden hier te lande gebezigt tot het ontdekken van misdaden en over- tredingen; — bijzonder, het houden, bezitten, of hooren van gemeene of stille waarheid, — mede tot opheldering van hetgeen verhaald wordt daaromtrent in den jare 1298 te Dordrecht voorgevallen te zijn. (bl. 1—41).

Tweede Deel, Tweede Stuk, 1830.

- Tweede gedeelte van WESTENDORP'S Verhandeling, met Bijvoegselen en Aan- teekeningen. (bl. 357—590).

Derde Deel, Eerste Stuk, 1831.

- Naamlijst der Leden van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden. Naar de orde der verkiezing. (bl. 1—xxi).
- Alfabetische Naamlijst. (bl. xxii—xxxiv).
- Alfabetische Lijst der overledene Leden van de Maatschappij, sedert 1793. Be- nevens aanwijzing van het jaar, wanneer van dezelve melding is gemaakt in de Aanspraken der Voorzitters, bij de algemeene jaarlijksche Vergaderingen der Maatschappij. (bl. xxxv—xxxviii).
- N. G. VAN KAMPEN, Verhandeling over de vraag: „Welk is het wezenlijk ken- „merkend onderscheid der Welsprekendheid van den Kansel, van de Pleit- „zaal, van de Raadsvergadering en van de Gehoorzaal?” (Men wensch dit ook in voorbeelden aangewezen te zien). Aan welke door de Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde te Leiden, op derzelve algemeene Vergade- ring, den 12 Juni 1829, de eereprijs is toegewezen. (bl. 1—135).

Derde Deel, Tweede Stuk, 1834.

- Vervolg van de Naamlijst der Leden van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden, naar orde der verkiezing. (bl. xxxix—xliii).
- Vervolg der Alfabetische Naamlijst van de levende Leden. (bl. xliv—xlviii).
- Vervolg van de Alfabetische Naamlijst der overledene en in de jaarlijksche aanspraken vermelde Leden, sedert 1830. (bl. xlix—l).
- N. CARBASIUS, Over Jan van Heclu en zijn Gedicht: *de slag van Woeringen*. Eene Voorlezing. (bl. 1—51).
- A. C. W. STARING VAN DEN WILDENBORCH, Berigt nopens het Zutphensche Handschrift van van Maerlant. Met Bijlagen. (bl. 53—71).
- M. SIEGENBEEK, Aanteekeningen op den *Verkeerden Martijn*. (bl. 73—80).
- M. SIEGENBEEK, De *Wapene Martijn*, van Jacob van Maerlant, naar het Zutphensche Handschrift medegedeeld door Mr. A. C. W. Staring van den Wildenborch, met eene inleiding en aanteekeningen. (bl. 81—226).
- J. T. BERGMAN, Fragmenten van een oud Nederduitsch Rijmwerk, met aanteekeningen en ophelderingen. (bl. 227—276).
- N. C. KIST, Over de verwisseling van zedelijke en zinnelijke hoedanigheden in sommige Betuwsehe Idiotismen, voorgedragen in de Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde te Leiden, den 9 December 1825. (bl. 277—300).
- J. T. BODEL NIJENHUIS, Over het leven en de letterkundige verdiensten van Frederiek de Houtman. (bl. 301—340).
- W. C. ACKERSDIJK, De ligging van de plaats, in den giftbrief van Koning Karel den Eenvoudigen aan Dirk den Eersten, Graaf van Holland, verleend, in het begin der tiende eeuw, vermeld onder den naam van: "Pladella Villa," nader onderzoekt en aangetoond in het dorp "Bladel" in de provincie Noord-Braband, in de Meijerij van 's Hertogenbosch. Met Bijlage. (bl. 341—362).

Vierde Deel, 1838.

- J. CLARISSE, *De Heimelijkheid der Heimelijkheden*, Dichtwerk, toegekend aan Jacob van Maerlant; met eene inleiding en aanteekeningen, van wege de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde uitgegeven. (544 bl.).

Vijfde Deel, Eerste Stuk, 1838.

- G. J. MEIJER, Twee Fragmenten van twee verlorene Handschriften van Jacob van Maerlant; het eene van *der Naturen Bloeme*, het andere van den *Rijmbijbel*, medegedeeld. Met aanteekeningen. (bl. 1—84).
- W. C. ACKERSDIJK, Nasporingen omtrent het landschap, in vroegere eeuwen *Taxandria* genoemd, en bijzonder omtrent eenige plaatsen in dat landschap gelegen. (bl. 85—186).
- G. J. MEIJER, De zeven Boetpsalmen en andere stukken, berijmd in de eerste helft der veertiende eeuw, medegedeeld. Met aanteekeningen. (bl. 187—239).
- J. SMITS, Toevoegsel tot het Geschiedkundig gedeelte van de Voorlezing door wijlen den heer Mr. N. Carbasius Cz. over Jan van Heclu en zijn gedicht: *de slag van Woeringen*. (bl. 241—257).
- J. SMITS, Belangrijke Brief door Willem I, Prins van Oranje, den 16 Mei

1572, uit Dillenborch geschreven aan zijne vrienden in Dordrecht: met eenige geschiedkundige bijzonderheden tot dezelve betrekkelijk. Eene Voorlezing. (bl. 259—288).

- J. AB UTRECHT DRESSELHUIS, Toevoegsel tot de Aanteekeningen op den *Wapen Martijn* van J. van Maerlant, in het IIIe Deel Ite Stuk van de Nieuwe Werken dezer Maatschappij. (bl. 289—298).

Vijfde Deel, Tweede Stuk, 1841.

Vervolg van de Naamlijst der Leden van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden, naar orde der verkiezing; sedert de maand Juli 1834. (bl. LI—LIX).

Vervolg der Alfabetische Naamlijst van de levende Leden, sedert den jare 1834. (bl. LX—LXV).

Vervolg van de Alfabetische Naamlijst der overledene en in de jaarlijksche aanspraken vermelde Leden, sedert 1834. (bl. LXVI—LXVIII).

L. P. C. VAN DEN BERGH, Geestelijke Gedichten van Jacob van Maerlant en anderen, uit de XIIIde en XIVde eeuw, medegedeeld en met eene inleiding en doorlopende aanteekeningen voorzien. (bl. 1—124).

M. SIEGENBEEK, Vervolg op den *Wapen Martijn*. (bl. 125—153).

J. VAN HARDERWIJK, Fragment van den Roman van Parthenopous en Meliore; met eene inleiding en aanteekeningen. (bl. 155—241).

Zesde Deel, 1844.

L. P. C. VAN DEN BERGH, Brieven over een en ander punt uit de vroegste Geschiedenis van onzen Oorlog tegen Spanje. Uit de Archiven der stad Nymegen geput. (bl. 1—34).

J. AB UTRECHT DRESSELHUIS, Oud-Aardenburg en deszelfs handel in het begin der XIVde eeuw. (Met platten grond). (bl. 35—102).

M. SIEGENBEEK, Over Simon van Slingelandt, als Staatshervormer. (Eene Voorlezing). (bl. 103—121).

M. DE VRIES, Fragment eener berijmde Zamenspraak uit de XIIIde eeuw, benevens enige oude Spreuken, en het begin van een gedicht, getiteld: *van neghen den besten*. Met eene inleiding en aanteekeningen. (bl. 123—186).

C. J. VAN ASSEN, Voorlezing over J. H. van der Palm, in de maandelijksche Vergadering van Maart 1843. (bl. 187—222).

J. AB UTRECHT DRESSELHUIS, Oud-Aardenburg en deszelfs handel, vervolgd tot het midden der XIVde eeuw. (Met Bijlagen). (bl. 223—287).

L. P. C. VAN DEN BERGH, Romance van Brunenburch, medegedeeld met eene inleiding en enige aanteekeningen. (bl. 289—298).

Nieuwe Reeks van Werken van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden. 10 Deelen, 12 Stukken, 8°, waarvan Dl. 1—5 te Leiden bij S. en J. Luchtmans, 1846—1847. Dl. 6—10 te Leiden bij E. J. Brill, 1850—1857.

Eerste Deel, 1846.

H. J. KOENEN, Geschiedenis van de vestiging en den invloed der Fransche Vluchtelingen in Nederland. (xvii. 451 bl.).

Tweede Deel, 1846.

Roman van Heinric en Margriete van Limborch, gedicht door Heinric, uitgegeven door Mr. L. P. C. v. D. BERGH. Eerste Deel, Boek I—VI. (xlvi. 370 bl.).

Derde Deel, 1847.

Roman van Heinric en Margriete van Limborch, gedicht door Heinric, uitgegeven door Mr. L. P. C. v. D. BERGH. Tweede Deel, Boek VII—XII. (358 bl.).

Vierde Deel, 1847.

Sterre- en Natuurkundig onderwijs, gemeenlijk genoemd: *Natuurkunde van het Geheel-al*, en gehouden voor het werk van zekeren *Broeder Gheraert*. Een Nederduitsch oorspronkelijk leerdicht uit het laatst der XIIIde of het begin der XIVde eeuw. Uitgegeven naar vijf zeer oude handschriften, met gebruikmaking van vier latere maar zeer naauwkeurige afschriften, met eene inleiding en aanteekeningen door J. CLARISSE. (507 bl.).

Vijfde Deel, 1847.

A. DE JAGER, Proeve over den invloed van Bilderdijks Dichtwerken op onze taal, ten aanzien van het vormen van nieuwe en het terugroepen van oude woorden en spreekwijzen. (bl. 1—260).

S. DE WIND, Vier fragmenten eener Nederlandsche bewerking van den ridderroman: *Huon de Bordeaux*. (bl. 261—304).

Zesde Deel, 1850.

(Ook uitgegeven onder den titel:)

Stukken van Letter-, Geschied- en Oudheidkunde, uitgegeven van wege de Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde te Leiden.

N. C. KIST, Letterkundig en beoordeelend overzicht der geschiedenis van het beleg en ontzet der stad Leiden. (bl. 1—55).

G. MEES AZ., Voorlezing over Bilderdijks denk- en handelwijze, in betrekking tot de politieke gebeurtenissen van zijnen leeftijd. (bl. 57—114).

H. Q. JANSSEN, Beschrijving van een fragment van den *Spiegel-Historiael* van Jacob van Maerlant, in het plaatselijk Archief te St. Anna ter Muiden. (bl. 115—155).

L. J. F. JANSSEN, Over de oudheid van sommige bij Wijk bij Duurstede gevonden overblijfselen. (bl. 157—167).

L. J. F. JANSSEN, Over den oorsprong der St. Maartensganzen. (bl. 169—181).

M. DE VRIES, Over de oorzaken van het verval en den ondergang der middel-eeuwsche Nederlandsche Letterkunde. (bl. 183—214).

Zevende Deel, Eerste Stuk, 1852.

(Ook uitgegeven onder den titel:)

Stukken over Letter-, Geschied- en Oudheidkunde. Uitgegeven van wege de Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde te Leiden.

A. C. OUDEMANS, *Die Bediënissen van der Missen*, met ophelderende aantekeningen voorzien, en van wege de Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde uitgegeven. (bl. 1—80).

De allereerste Series Lectionum der Leidsche Hoogeschool; medegedeeld door G. H. M. DELPRAT. Met bijvoegselen, benevens eene volledige lijst der Rectores Magnifici, en van het getal der jaarlijks ingeschreven Studenten, door Prof. N. C. KIST. (bl. 81—115).

L. P. C. VAN DEN BERGH, Fragmenten van oud- en middel-Nederlandse poëzy en proza. (bl. 117—159).

Zevende Deel, Tweede Stuk, 1856.

F. A. Ridder VAN RAPPAARD, Overzicht eener verzameling Alba Amicorum, uit de XVIde en XVIIde eeuw, met facsimilés. (bl. 1—138).

A. DE JAGER, Over J. le Francq van Berkhey's Lijkgedachtenis van Prins Willem den Vijfde. (bl. 139—158).

J. DE WAL, Accijsbrief van Haarlem, in 1274 door Floris V verleend of ontworpen. Met inleiding en aantekeningen. (bl. 159—187).

M. DE VRIES, Mededeelingen. (bl. 189—217).

W. G. BRILL, Fragment van een Handschrift van Maerlants Spiegel Historiaal, gevonden te Zutphen. (bl. 219—230).

Achtste Deel, Eerste Stuk, 1854; Tweede Stuk, 1855.

R. C. H. RÖMER, Geschiedkundig overzicht van de Kloosters en Abdijen in de voormalige Graafschappen van Holland en Zeeland; met kaart. (xxiv. 680 en xiv. 281 bl.).

Negende Deel, 1857.

A. C. OUDEMANS, Woordenboek op de Gedichten van G. Az. Bredero. (bl. 1—512).

Tiende Deel, 1857.

R. W. TADAMA, Geschiedenis van het Veemgerigt en van het latere Duitsche Rijks-Kamergerigt, in hunne betrekking tot Nederland. (bl. 1—272).

W. I. C. RAMMELMAN ELSEVIER, De voormalige Drukkerij op het Raadhuis der stad Leyden, A^o 1577—1610. (bl. 273—293).

JACOB VAN MAERLANT'S »Spiegel Historiae!», met de Fragmenten der later toegevoegde gedeelten, bewerkt door *Philip Utenbroeke* en *Lodewijc van Velthem*. Van wege de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden, uitgegeven door Dr. M. DE VRIES, en Dr. E. VERWIJS. Leiden, E. J. Brill, (1857—1865). 3 deelen in 4°. (CIV. 468, 452 en 464 bl.).

Repertorium der Verhandelingen en Bijdragen, betreffende de Geschiedenis des Vaderlands, in Mengelwerken en Tijdschriften tot op 1860 verschenen, door R. FRUIN, J. T. BODEL NIJENHUIS, L. J. F. JANSSEN, W. N. DU RIEU, W. I. C. RAMMELMAN ELSEVIEB, en J. DE WAL, Leden van de Commissie voor Geschied- en Oudheidkunde van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden. Leiden, E. J. Brill, 1863, 8°. (XII. 400 bl.).

Register van Academische Dissertatiën en Oratiën, betreffende de Geschiedenis des Vaderlands. Aanhangsel op het Repertorium van Verhandelingen en Bijdragen, bijeengebragt en systematisch geschikt door de Commissie van Geschied- en Oudheidkunde van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde. Leiden, E. J. Brill, 1866, 8°. (IV. 104 bl.).

(Zie voor den Catalogus van de Bibliotheek der Maatschappij hierachter bij de Geschiedenis der Bibliotheek).

L I J S T

DER WETENSCHAPPELIJKE VEREENIGINGEN,

MET WELKE DE MAATSCHAPPIJ IN BETREKKING STAAT.

A. NEDERLAND.

Koninklijke Akademie van Wetenschappen, te Amsterdam.

Commissie tot het opsporen het behoud en het bekend maken van Overblijfsels der Vaderlandsche Kunst en Beschaving uit vroegere tijden, te Amsterdam.

Koninklijk Oudheidkundig Genootschap, te Amsterdam.

Maatschappij ter bevordering der Toonkunst, te Amsterdam.

Hollandsche Maatschappij van Fraaije Kunsten en Wetenschappen te Amsterdam, Leiden en Dordrecht.

Indisch Genootschap, te 's Gravenhage.

Genootschap ter beoefening der Geschiedenis van 's Gravenhage.

Provinciaal Genootschap van Kunsten en Wetenschappen in Noord-Brabant, te 's Hertogenbosch.

Friesch Genootschap voor Oudheid-, Taal- en Geschiedkunde, te Leeuwarden.

Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen, te Middelburg.

Provinciaal Utrechtsch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, te Utrecht.

Historisch Genootschap, te Utrecht.

Overijsselsche Vereeniging tot ontwikkeling van Provinciale Welvaart, te Zwolle.

Vereeniging tot beoefening van Overijsselsch Regt en Geschiedenis, te Zwolle.

Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, te Batavia.

B. BELGIE.

- Académie d'Archéologie de Belgique, à Anvers.
 Académie Royale de Belgique, à Bruxelles.
 Institut Archéologique Liégeois, à Liège.
 Société libre d'émulation de Liège.
 Société Archéologique de Namur.
 Société scientifique et littéraire du Limbourg, à Tongres.

C. LUXEMBURG.

- Société pour la recherche et la conservation des monuments historiques dans le Grand-Duché de Luxembourg, à Luxembourg.

D. ZWITSERLAND.

- Gesellschaft für vaterländische Alterthümer in Basel, zu Basel.
 Historischer Verein der fünf Orte Lucern, Uri, Schwyz, Unterwalden und Zug, zu Einsiedeln und Lucern.
 Société d'Histoire de la Suisse Romande, à Lausanne.
 Antiquarische Gesellschaft in Zürich.

E. D U I T S C H L A N D.

- Geschichts- und Alterthumsforschende Gesellschaft des Osterlandes, zu Altenburg.
 Historischer Verein in Mittelfranken, zu Ansbach.
 Historischer Verein im Regierungsbezirke von Schwaben und Neuburg, zu Augsburg.
 Verein für Geschichte und Alterthumskunde von Oberfranken, zu Bayreuth.
 Verein für Geschichte der Mark Brandenburg, zu Berlin.
 Verein von Alterthumsfreunden im Rheinlande, zu Bonn.
 Schlesische Gesellschaft für vaterländische Kultur, zu Breslau.
 Kaiserlich-Königlich-Mährisch-Schlesische Gesellschaft zur Beförderung des Ackerbaues, der Natur- und Landeskunde in Brünn.
 Bergischer Geschichtsverein, zu Elberfeld.
 Verein für Geschichte und Alterthumskunde, zu Frankfurt a/M.
 Oberlausitzische Gesellschaft der Wissenschaften, zu Görlitz.

- Historischer Verein für Steiermark , zu Grätz.
- Abtheilung der Gesellschaft für Pommersche Geschichte und Alterthumskunde , zu Greifswald.
- Verein für Hamburgische Geschichte , zu Hamburg.
- Historischer Verein für Niedersachsen , zu Hannover.
- Verein für Siebenbürgische Landeskunde , zu Hermannstadt.
- Ferdinandeum für Tirol und Vorarlberg , zu Innsbrück.
- Verein für Thüringische Geschichts- und Alterthumskunde , zu Jena.
- Verein für Hessische Geschichte und Landeskunde ; zu Kassel.
- Schleswig-Holstein-Lauenburgische Gesellschaft für vaterländische Geschichte , zu Kiel.
- Historischer Verein für Krain , zu Laibach.
- Historischer Verein für Niederbayern , zu Landshut.
- Verein für Lübeckische Geschichte und Altherthumskunde , zu Lübeck.
- Museum Francisco-Carolinum , zu Linz.
- Verein zur Erforschung der Rheinischen Geschichte und Alterthümer in Mainz.
- Hennebergischer Alterthumsforschendes Verein , zu Meiningen.
- Historischer Verein von und für Oberbayern , zu München.
- Verein für Geschichte und Altherthümer Westphalens , zu Münster.
- Germanisches National-Museum , zu Nürnberg.
- Historischer Verein , zu Osnabrück.
- Königlich-Böhmische Gesellschaft der Wissenschaften , zu Prag.
- Verein für Geschichte der Deutschen in Böhmen , zu Prag.
- Historischer Verein der Oberpfalz und von Regensburg , zu Regensburg.
- Vaterländisches Museum Carolino-Augusteum , zu Salzburg.
- Verein für Mecklenburgische Geschichts- und Alterthumskunde , zu Schwerin.
- Verein für Geschichte und Alterthümer der Herzogthümer Bremen und Verden , zu Stade.
- Gesellschaft für Pommersche Geschichte und Alterthumskunde , zu Stettin.
- Gesellschaft für nützliche Forschungen , zu Trier.
- Verein für Kunst und Alterthum in Ulm und Oberschwaben , zu Ulm.
- Historischer Verein für das Wirtembergische Franken , zu Ochringen , Mergentheim , jetzo zu Weinsberg.

Verein für Nassauische Alterthümer und Geschichtsforschungen, zu Wiesbaden.

Kaiserliche Akademie der Wissenschaften, zu Wien.

Kaiserlich-Königlich-Geographische Gesellschaft, zu Wien.

Historischer Verein von Unterfranken und Aschaffenburg, zu Würzburg.

F. FRANKRIJK.

Société des Antiquaires de la Picardie, à Amiens.

Société Dunkerquoise pour l'encouragement des Sciences, des Lettres et des Arts, à Dunkerque.

Comité Flamand de France, à Lille.

Société des Antiquaires de la Morinie, à St. Omer.

Société de l'histoire du Protestantisme Français, à Paris.

G. ENGLAND.

Litterary and philosophical Society at Manchester.

H. DENEMARKEN.

Konglig Nordiske Oldskrift Selskab, Kjöbenhavn.

I. ZWEDEN.

Swenska Fornskrift Sallskab, Stockholm.

K. RUSLAND.

Gelehrte Esthnische Gesellschaft, zu Dorpat.

Gesellschaft für Geschichte und Alterthumskunde der Ostseeprovinzen Russlands, zu Riga.

L. AMERIKA.

Smithsonian Institution at Washington.

P R O E V E

EENER

GESCHIEDENIS VAN DE MAATSCHAPPIJ
DER NEDERLANDSCHE LETTERKUNDE

T E L E I D E N

DOOR

J. T. BERGMAN.

GESCHIEDENIS VAN DE MAATSCHAPPIJ.

EERSTE HOOFDSTUK.

Algemeen Overzicht.

Gelijk uit eene kleine zaadkorrel vaak een breedgetakte boom opschiet, zoo heeft ook de Letterkundige Vereeniging, wier geschiedenis en lotgevallen wij ons voorstellen te beschrijven, haar ontstaan aan zeer geringe beginselen te danken. »Een klein gezelschap van Letterminnaren te Leyden, ter zinspreuk voerende, *Minima crescunt*, gewoon, — tot beoëffening der *Tael-, Dicht-, Oudheid- en Historiekunde*, somtijds by een te komen, nodigt, door enen prijsse-lyken yver tot de fraaic Letteren gedreven, enige Beminnaers der Vaderlandsche Letterkunde, waeronder de voornaemste Leden van twee soortgelyke gezelschappen, het een te Hoorn, onder de zin- spreuk *Magna molimur parvi*, het ander te Utrecht, onder de zin- spreuk *Dulces ante omnia Musae* zijne letterkundige byeenkomst houdende, om elkanderen de vruchten van hunnen arbeid, ter meerdere uitbreiding van hunne kundigheden, mede te deelen: en in ene byeenkomst van deze kunstgenoten wordt een denkbeeld geboren om ene Maatschappy van Nederlandsche Letterkunde op te rechten.»

Dit verhaal, ontleend aan het Voorberigt op het in 1772 uitge- geven eerste deel van de Werken der Maatschappij, komt in de hoofdzaak overeen met de oorspronkelijke Handelingen van dat Ge- zelschap of Genootschap, onder de handschriften van de Maatschappij in hare Bibliotheek bewaard gebleven ¹⁾. Een drietal leergierige jongelingen aan Leidens Hoogeschool, WILLEM MOBACHIUS QUÆT,

1) Zie *Catalogus van de Bibliotheek der Maatschappij*, 1847, Dl. I, bl. 80, en het aldaar aangeteekende. Daarbij ligt een afdruk in duplo van een op de spreuk *Minima crescunt* toepasselijk vignet, voorstellende een kind het mosterdzaad in den onbebouwen wereldakker strooijende, in koper gesneden door N. VAN DER MEER, met bijgevoegde verklaring van zijne hand.

ADRIAAN VAN ASSENDELFT en HENRIK ARNOLD KREET, verbond zich in de maand October van het jaar 1757 tot onderlinge bijeenkomsten om de veertien daag op Vrijdagavond, om met elkanderen hunne heerschende zucht voor de Taal-, Dicht-, Oudheid- en Geschiedkunde onzes Vaderlands te voldoen. Door bijkomst van FRANS VAN LELYVELD, koopman alhier, en HERMAN TOLLIUS, aankomend student, in 1758, en van HENDRIK VAN WIJN en PIETER PALUDANUS in 1759, vormde deze vriendenkring, aanvankelijk onder den naam van *Linguae Animoque fideles*, zich in 1761 tot een geregeld Genootschap, den opbouw der voornoemde kundigheden behartigende, onder de zinspreuk: *Minima crescunt*. Op eene der laatste zittingen van dit Genootschap, met nog meer andere letterminnaars, waaronder de meest bekende MEINARD TYDEMAN en ADRIAAN KLUIT, vermeerderd, werd het ontwerp gevormd tot oprigting van eene Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, en daartoe een aantal aanzienlijke en bekwame mannen genoodigd. Aan de laatste zitting er van sluiten zich de eerste gedrukte Handelingen onzer Maatschappij onmiddellijk aan ¹⁾.

Op Vrijdag den 18^{den} Julij 1766, 's namiddags te vier uur, in den Schutters Doelen alhier, werd, na voorafgaande aanschrijving, de Eerste Vergadering van de Maatschappij gehouden, te zamen gesteld uit een elftal Leden, vier uit Leiden en zeven van buiten de stad, en bestemd »om zoodanige schikkingen en wetten met elkanderen vast te stellen, als meest zouden kunnen dienen om de bestendigheid, nuttigheid, en den luister dezer Maatschappye te bevorderen.»

1) Nog voor dat het eerste deel der Werken van de Maatschappij in 1772 het licht zag, werd met toestemming harer leden hare oprigting, haar bestaan en doelwit aan het publiek bekend gemaakt door haren Voorzitter DAN. VAN ALPHEN, in zijn *Bijvoegsel* op het in 1770 uitgegeven 2e deel van F. VAN MIERIS *Beschrijving der Stad Leiden*, blz. 1*—10*. Van de zes eerste deelen harer Werken werd, met een kort bericht aangaande hare oprigting, achtereenvolgens verslag gegeven in het destijds nieuw ingevoerde tijdschrift, de *Nederlandsche Bibliotheek*, (Amst. 1774) Dl. I, St. 1, bl. 23—30 en 222—227; Dl. II, St. 1, bl. 473—485; Dl. VI, St. 1, bl. 27—37; Dl. VIII, St. 1, bl. 19—25; en *Nieuwe Nederl. Bibliotheek*, Dl. II, St. 1, bl. 513—521 en Dl. IV, St. 1, bl. 410—419. In de *Proeve van Oudheid-, Taal- en Dichtkunde*, door het Genootschap *Dulces ante omnia Musae*, zeggen de uitgevers in hunne Voorrede op het 1e deel (Utrecht, 1775) bl. 3: »Ja zelfs hebben wij 't geluk gehad, dat ons gezelschap, min of meer den grond hebbe helpen leggen tot de beroemde Leidsche Maatschappij van Taal- en Dichtkunde»; daarmede geen andere dan die der Nederlandsche Letterkunde bedoelende. Zie verder J. SCHARP's *Inwijding der nieuwgebouwde Geloorzaal van het Letterkundig Genootschap Verscheidenheid en Overeenstemming te Rotterdam* (Rotterd. 1807), bl. 52, noot (a), en A. YPEY, *Beknopte Geschiedenis der Nederlandsche Taal*, Dl. I, bl. 546, 47.

Nadat de aanwezigen vooraf bekend gemaakt waren met het doel dezer bijeenkomst, en door den Secretaris C. BOERS Jz. de laatste Handelingen van het Genootschap *Minima crescunt* voorgelezen waren, opende de Heer KREET, daartoe verzoekt, als Voorzitter de Vergadering met eene korte aanspraak, en droeg de Heer VAN LEYVELD een dichtstuk voor, te dezer gelegenheid door hem vervaardigd.

Daarop werd de ontvangst medegedeeld van eenige brieven, dicht- en prozastukken, door verschillende Heeren ingezonden.

Vervolgens ging men over tot de raadpleging over hetgeen verder zoude noodig zijn, om de Maatschappij op een vasten voet te brengen, begrepen onder de vier volgende hoofdzaken.

I. Het huishoudelijk bestuur, waaromtrent eenparig besloten werd: 1. Dat de zetel der Maatschappij zal gevestigd zijn en blijven binnen Leiden. 2. Dat jaarlijks dertien gewone Vergaderingen zullen gehouden worden, namelijk twaalf op den eersten Vrijdag van elke maand, en de dertiende (of jaarlijksehe) op een dag in Hooimaand, telken jare nader te bepalen. 3. Werd aan de te Leiden wonende Leden aanbevolen een Ontwerp te maken van bestuur, en dit rond te zenden aan alle de Leden om hunne bedenkingen daarop of hunne goedkeuring daarvan voor den 1sten September in te winnen.

II. Een middel tot goedmaking der noodige onkosten, waaromtrent, met opschorting van nadere bepalingen tot de volgende jaarlijkse vergadering, met eenparigheid van stemmen besloten werd, dat bij voorraad voor dit jaar door ieder der tegenwoordige Leden zouden toegebracht worden twee gouden dukaten, en voorts de afwezigen daartoe aangezoekt.

III. Het werk door de Leden dezer Maatschappij te verrigten, waaromtrent besloten werd, dat ieder Lid eenmaal 's jaars eene Verhandeling, in de Nederduitsche of Latijnsche taal geschreven, tot de Taal-, Dicht-, Oudheid- of Geschiedkunde des Vaderlands betrekkelijk, zoude inzenden; waaruit dan op de jaarlijkse Vergadering eenige stukken zouden gekozen worden, om op last en gezag der Maatschappij, onder den naam van *Verhandelingen van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden* uitgegeven te worden. Het uitschrijven van Prijsvragen werd tot eene volgende jaarlijkse Vergadering uitgesteld.

IV. Het verkiezen van nieuwe Leden, waartoe met eenparige stemmen terstond achttien daartoe bevoegde mannen benoemd werden, welke alle, op twee na, die benoeming aannamen, en met welke het getal tot nagenoeg vijftig geklommen was.

Op eene nadere buitengewone Vergadering, bepaald tegen den 9^{den} September, waarop veertien Leden, en daaronder zeven van buiten de stad, tegenwoordig waren, werd het ontwerp van Wetten, door de Leidsehe Leden opgemaakt en voorgedragen, voorloopig aangenomen, en het nader in orde brengen er van aan de maandelijksche Vergadering overgelaten. Voorts werden nog vier nieuwe Leden gekozen, en ambtenaren aangesteld om tot aan de eerstvolgende jaarlijksche Vergadering het bestuur der Maatschappij op zich te nemen.

Van de Handelingen der vier eerste Vergaderingen van de Maatschappij, de jaarlijksche van den 18^{den} Julij, de buitengewone van den 9^{den} September, en twee maandelijksche van den 1sten September en den 5^{den} October, bestaan twee, in lettervorm niet alleen, maar ook eenigermate in redactie, verschillende afdrucken; de eene van één, de andere van twee folio-bladen. De laatste, met daarvoor gesteld titelblad en bovenschrijf: *Handelingen van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leyden*, is buiten twijfel voor de eenige wettige en officieele te houden.

De geschiedenis van de Maatschappij, wier oorsprong, oprigting en aanvankelijke vestiging wij hierboven in korte trekken hoofdzakelijk geschetst hebben, laat zich gevoegelijk in drie tijdperken verdeelen: I. Van hare oprigting af in 1766 tot aan het einde der vorige eeuw, 1799, een tijdperk van opkomst, bloei en verval. II. Van hare herstelling in 1805, tot aan hare jaarlijksche Vergadering van 1847, een tijdperk van rustige ontwikkeling en uitbreiding. III. Van de op voornoemde jaarlijksche Vergadering ingevoerde nieuwe Wetgeving af tot op heden toe, een tijdperk van verlevendigde kracht en werkzaamheid. De twee eerste tijdperken maken, na een tusschenstand van drie jaren, met elkander een doorlopend geheel uit; het laatste staat meer op zich zelf, en is van de beide vorige in meer dan één opzigt wezenlijk onderscheiden.

Ten einde eene geregelde volgorde te houden, willen we eerst een algemeen overzicht geven van de verrigtingen en lotwisselingen der Maatschappij gedurende die drie tijdperken achtereenvolgens, om daarna meer in het bijzonder het oog te vestigen op hare huishoudelijke inrigting en hare wetenschappelijke werkzaamheid.

Vooraf een enkel woord over den naam en het doel van de Maatschappij. Van hare geboorte af noemde zij zich *Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde*, en dat wel *te Leiden*, waar zij hare wieg en bakermat had staan, en waar zij haren zetel voor altijd wenschte

te vestigen¹⁾. Dien naam draagt zij in alle van haar uitgegane officiele stukken en geschriften, op haar Zegel en op haren Prijspenning, als ook in het haar verleende Octroy van de Staten van Holland en Westfriesland: en dien naam behield zij tot op de nieuwe Wetgeving van 1847, toen men, in weêrwil van alle die vroegere antecedenten, goed gevonden heeft er bij meerderheid van stemmen *Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde* van te maken, even alsof het geoorloofd ware iemands doopnaam willekeurig te vervalschen. Die verkeerdheid heeft echter niet langer stand gehouden, dan tot op de herziening dier Wet, na verloop van vijf jaren, in 1852, toen andermaal bij meerderheid van stemmen de Maatschappij in het bezit van haren oorspronkelijken naam hersteld geworden is. Niettemin heerscht er van dien tijd af vrij wat ongelijkmatigheid op de titels van hare uitgegevene Werken en de opschriften harer gedrukte jaarlijksche Handelingen; en is zelfs in de laatstverloopen jaren de vraag of het *der* of *van* moet wezen op nieuw een twistappel geworden, totdat men eindelijk op de jaarlijksche Vergadering van 1860 wijselijk begrepen heeft, in haren zich zelve gegeven doopnaam te moeten berusten²⁾; het is te hopen dat men daar nu eenmaal voor altijd bij blijven zal.

De naam van de Maatschappij geeft van zelf haar karakter en hoofddoel te kennen. Het is *de Nederlandsche Letterkunde*, waarmede zij zich bij voorkeur bezig houdt, en welke zij zich voorstelt, voor zooveel zulks in haar vermogen is, aan te kweken en te bevorderen, en dat wel in den ruimsten zin des woords. »Uit de Wetten blijkt» — zoo erkent zij zelve in het Voorberigt op het eerste deel harer Werken — »dat de *opbouw en uitbreiding der Nederlandsche Taelkunde, Dichtkunst, Welsprekendheid, Oudheid- en Historiekunde* door de Maatschappij bedoeld wordt.» 't Is niet noodig hier verder over uit te weiden. Van zijne eigene woorden is een ieder zelf de beste uitlegger. En we zullen op dit onderwerp later van zelf terugkomen.

Hiermede overeenkomstig erkent de Maatschappij geene anderen voor hare Leden, dan die zich door bekwaamheid en werkzaamheid in de Nederlandsche Letterkunde, of in een of ander van de daartoe volgens haar behoorende vakken, hetzij Taalkunde, Dichtkunde, Welsprekendheid, of Oudheid- en Geschiedkunde, meer of min gunstig onderscheiden. Dit is, in beginsel althans, van den

1) Voorbericht van het eerste deel der Werken, bl. 3.

2) Handelingen 1859, bl. 73, en 1860, bl. 28, 50, 51 en 77.

aanvang af hare leus geweest, uitgedrukt in en bekrachtigd door hare Wetten. Zij bedochte daarmede evenwel geenszins alleen Nederlandsche Letterkundigen van beroep: immers dan zoude haar kring al zeer beperkt gebleven zijn. Zij sloot daarmede niet buiten de zoodanigen, die, zonder van de Nederlandsche Letterkunde opzettelijk hun werk te maken, daarin echter of in eenig gedeelte er van geen vreemdelingen zijn. Van daar dat zij mannen als JAN JACOB SCHULTENS, Oostersch-Taalgeleerde, JOH. LULORS, Wis- en Natuurkundige, DAVID RUHNKENIUS, Grieksch- en Latijnsch Letterkenner, en meer andere dergelijken reeds vroegtijdig onder hare Leden opnam, en het zich eene eer rekende die daaronder te mogen tellen. Zij bond zich ook de handen niet, door haren omvang binnen afgesloten grenzen te bepalen: zij trachtte veeleer dien zoo ver mogelijk uit te breiden tot allen in den lande, die haar lidmaatschap niet onwaardig konden geacht worden. Oorspronkelijk uit een' Leidschen Vriendenkring ontstaan, was het natuurlijk dat zij haren zetel te Leiden vestigde, om van daar als uit haar middelpunt haren werkkring over gansch Nederland uit te strekken.

Een en andermaal werd in haar midden de vraag geopperd, of het niet noodig en nuttig ware het getal harer Leden te bepalen. Een voorstel van dien aard deed op de jaarlijksche Vergadering van 1768 de Heer VAN DER POT, en op die van 1775 de Heer DE MALNÖE ¹⁾, doch beide die voorstellen werden na rijp overleg op de eerstvolgende jaarlijksche bijeenkomsten verworpen ²⁾; en toch hadden die voorstellen minder ten doel de *hoeveelheid*, dan wel de *hoedanigheid* der te benoemen Leden nader te omschrijven en, zooveel mogelijk, de keuze tot in hun vak uitstekende mannen te bepalen, ten einde het lidmaatschap der Maatschappij des te beter in eere en waarde te houden. Meermalen, ook nog in lateren tijd, is dit punt ter sprake gekomen, en heeft het tot onderlinge overleggingen en raadplegingen aanleiding gegeven.

Lang duurde het eer de Maatschappij zich in een volkomen bruikbaar zamenstel van Wetten verheugen mogt ³⁾. Reeds voorloopig een en andermaal gedrukt in 1767 en 1769, werden ze niet dan na herhaalde loutering en omwerking eerst in 1771 in dien vorm gebragt, waarin ze voor het eerste deel der Werken van de Maatschappij in 1772 algemeen bekend gemaakt zijn. Met een toevoeg-

1) Handel, 1768, bl. 6 en 11—13 en 1775, bl. 15, 16.

2) Handel, 1770, bl. 12—17. 1771, bl. 10 en 1776, bl. 15.

3) Voorbericht op het eerste deel der Werken, bl. 4.

sel van Wetten op het uitschrijven van Prijsvragen, voor het tweede deel in 1774 geplaatst, was dat werk voltooid. Beide te zamen herdrukt in 1773, zijn die Wetten en Prijswetten tot omstreeks de eerste helft dezer eeuw de grondslag gebleven van de algemeene inrigting en het huishoudelijk bestuur der Maatschappij.

Niet zoodra had, na verloop van eenige jaren, door eigen kracht en middelen de Maatschappij zich zelve gevestigd, of zij begreep wijselijk, ten einde des te meer haren invloed naar buiten te doen gelden, zich het noodige gezag en de magtiging om in hare hoedanigheid te handelen van staatswege te moeten verschaffen, dat is, gelijk wij het naar onze tegenwoordige Grondwet uitdrukken zouden, het regt van vereeniging te moeten verzekeren. Hiertoe werd vereischt hare erkennung van wege de stedelijke en provinciale Regeering, zoowel als van het doorluchte hoofd van den Nederlandschen Staat, den Prins Erfstadhouder. Te dien einde werd in hare jaarlijksche Vergadering van 1771 het drieledige besluit genomen:

- 1°. »Dat by een Request aen de Edele Grootmogende Heeren *Staten van Holland en Westfriesland* zoude worden verzocht deze Maetschappy met hun hoogst gezag goed te keuren, dezelve onder en met den naem van *de Maetschappy der Nederlandsche Letterkunde te Leyden* te bekrachtigen, en het Zegel, welk de Maetschappy voor zich zal aengenomen hebben, te bevestigen; dat, wanncer de Maetschappy enen Voorrechtsbrief zal hebben verkregen, dezelve voor het eerste deel harer Werken zal worden gedrukt.»
- 2°. »Dat de Maetschappy, bevorens het vragen van deze bekrachtiging aen de Staten van dit gewest, *Zyne Doortluchte Hoogheid, den Heere Prinse Erfstadhouder*, zoude verzoeken, haer in zijne hooge bescherming te nemen, den titel van *Beschermer van de Maetschappy der Nederlandsche Letterkunde te Leyden* te aenvaerden, en aen Hoogstdenzelven in die hoedanigheid het eerste deel harer Werken te mogen opdragen.»
- 3°. »Dat uit naem dezer Maetschappye aen de Edele Grootachtbare *Magistraet der Stad Leyden* van de oprechting van dit Genootschap zoude worden kennis gegeven, en aen dezelve ene veilige en geruste verblijfsplaats, en handhaving dezer Maetschappy verzocht” 1).

Tot het uitvoeren van het eerste werd de maandelijksche Vergadering gelast. Tot het doen der beide andere verzoeken werden

1) Handel. 1771, bl. 11 en volg.

twee Commissiën benoemd, elke bestaande uit den President en den Secretaris, benevens twee andere Leden; en aan deze Gecommitteerden opgedragen om zoo aan Zijne Hoogheid als aan den Magistraat van Leiden kennis te geven van het voornemen der Maatschappij om aan de Staten een Voorregtsbrief te vragen, met verzoek om deze aanvraag door hunnen invloed te willen ondersteunen.

Gecommitteerden bekwamen op hun verzoek, den 9^{den} December daaraanvolgende aan de Stedelijke Regering gedaan, de gewenschte toezegging van bescherming, beveiliging en ondersteuning ¹⁾. Van den Prins Erfstadhouder kregen zij ten antwoord, »zich naader te zullen beraaden, en te verkiezen dat 't eerste deel van de Werken der Maatschappij eerst werde in het licht gegeven, alvorens zyne gedachten op deze gedaane verzoeken te uiten of dezelve in te willigen ²⁾».

Van deze uitkomst werd aan de Leden van de Maatschappij kennis gegeven op eene daartoe belegde buitengewone Vergadering van den 14^{den} Februarij 1772, en daarop besloten, het eerste deel van de Werken zoodra mogelijk in het licht te geven, voorafgegaan van een kort berigt van hare opkomst en haren voortgang tot op het gunstig besluit ten haren opzigte door den Magistraat van Leiden genomen, met bijvoeging van de Wetten der Maatschappij, benevens eene Naamlijst van hare Leden; en van dit deel aan den Prins Erfstadhouder, aan Burgemeesteren van Leiden, aan den Raadpensionaris van Holland en Westfriesland, en aan meer andere hooggeplaatste personen net gebonden present-exemplaren aan te bieden. Het verzoek aan de Staten begreep men voor als nog te moeten uitstellen ³⁾.

Eerst na verloop van drie jaren, nadat intusschen de Maatschappij reeds een tweede deel harer Werken in 1774 uitgegeven had en zich tot het uitgeven van een derde gereed maakte, gelukte het haar, door tussehenkomst van den Raadpensionaris van BLEISWIJK, zoo van wege den Prins Erfstadhouder, WILLEM V, de inwilliging te verkrijgen van haar verzoek, met verlof om aan zijne Hoogheid het derde deel harer Werken op te dragen, als van de Staten van Holland en Westfriesland het gevraagde Octroy te bekomen, gedagteekend van 20 Mei 1775. Van welk een en ander op de eerstvolgende jaarlijksche Vergadering aan de daar tegenwoordige Leden kennis gegeven werd ⁴⁾: en van toen af mogt de Maatschappij

1) Voorbericht op het 1e deel der Werken, bl. 6.

2) Handel. van de buitengewone Vergadering 1772, bl. 4.

3) Handel. van de buitengewone Vergadering 1772, bl. 10, 11.

4) Handel. 1775, bl. 1—15.

zich zelve als zedelijk ligchaam en regtspersoon gevestigd en erkend beschouwen. Dit derde deel verscheen echter eerst in 1777, met een door den Heer VAN DER POT reeds vroeger aangeboden ¹⁾ Opdrachtsvers aan zijne Hoogheid, en daarin werd opgenomen een afdruk van het voornoemde Octroy, benevens eene afbeelding van het Zegel en van den Prijspenning der Maatschappij, in 't koper gebragt door J. VAN SCHLEY. Van dezen Prijspenning werd een afdruk in goud aan zijne Hoogheid aangeboden ²⁾, met achterschrift :

WILLEM DE VYFDE, BESCHERMER DER MAETSCHAPPYE.

Het is hier de plaats om iets mede te deelen over dat Zegel, dien Prijspenning en het Diploma van de Maatschappij. Op de jaarlijksehe Vergadering van 1771 was eene Commissie benoemd om voor de Maatschappij een gepast *Zegel* uit te denken ³⁾. Op die van 1775 werd er insgelijks eene benoemd tot het ontwerpen van eene teekening voor een' *Prijspenning* ⁴⁾. De Prijspenning kwam het eerst tot stand, gemaakt naar eene in 1774 door DIONYS VAN NYMEGEN, kunst-schilder te Rotterdam, der Maatschappij aangeboden teekening. Op de eerstvolgende jaarlijksehe Vergadering van 1775 werd eene proef er van in zilver geslagen ter tafel gebragt, en den Secretaris in bewaring gegeven ⁵⁾. Het Zegel, volgens eene uit verschillende ontwerpen goedgekeurde teekening, in tweederlei formaat, eens in het groot voor officiële stukken, en eens in het klein, als caehet voor het sluiten van brieven, gesneden, was eerst gereed in 1776 ⁶⁾. Beide, de Prijspenning en het Zegel, werden in stempel gebragt door BAREND CHRISTIAAN VAN CALKER ⁷⁾, Medailleur te Zeist. Van den eenen zoowel als van het andere zijn de stempels, met hetgeen verder daartoe behoort, in het Archief van de Maatschappij berustende, thans zoo goed als afgesleten, en zoude eene vernieuwing van de Zegelstempels geen overdaad zijn.

De Prijspenning, gelijk van zelf spreekt, was bestemd om, in goud geslagen ter waarde van honderd vijftig gulden, vereerd te worden aan de Schrijvers van de op de voorgestelde vragen ingeleverde, voor de beste gekeurde en bekroonde antwoorden, met hun

1) Handel. 1771, bl. 12.

2) Handel. 1776, bl. 15.

3) Handel. 1771, bl. 11.

4) Handel. 1773, bl. 15.

5) Handel. 1774, bl. 17. 1775, bl. 19, 20.

6) Handel. 1775, bl. 20. 1776, bl. 14, 15.

7) Zie over hem C. KRAMM, *Levens en Werken der Hollandsche en Vlaamsche Kunstschilders* enz. Dl. I, bl. 203, waar ook van den Stempel der Maatschappij gewaagd wordt.

naam daarop aan de keerzijde ingesneden. Niettemin stond het ook aan de Leden van de Maatschappij, die zulk een penning voor zich begeeren mogten, vrij, daarvan voor eigen rekening een afslag in zilver, natuurlijk zonder naam, te laten maken. De Heer DIBBETZ, die van wege de Maatschappij het Contraet met den stempelsnijder gesloten had, verzocht daartoe de vrijheid voor zijn Kabinet van Nederlandsche Historiepenningen, en dit werd hem gereedelijk toegestaan ¹⁾.

Het Zegel stelt voor eene zittende Vrouw, rustende met den linkerarm op het wapen van Leiden, en in de rechterhand eenen staf houdende. Aan hare voeten ligt de Nederlandsche Leeuw met zijn voorpoot op den bundel met zeven pijlen. Achter haar ligt een boekrol met eene lier daarboven. Omschrift:

ZEGEL VAN DE MAETSCHAPPY DER NEDERLANDSCHE LETTERKUNDE TE LEYDEN.

De Prijspenning stelt voor eene staande Vrouw, rustende met den linkerarm op een' kolom, bezet met het Wapen van Leiden. In de linkerhand houdt zij een opengeslagen boek, in de rechter een olijfkran. Aan hare voeten ligt, als boven, de Nederlandsche Leeuw. Achter haar staat ter zijde een bijenkorf, met eene lier daarvoor liggende. Omschrift:

MAETSCHAPPY DER NEDERLANDSCHE LETTERKUNDE TE LEYDEN.

Het Titelvignet voor de zeven kwarto-deelen der Werken van de Maatschappij geplaatst, ontworpen en geteekend door G. VAN NIMMEN, zoon van den voornoemden, stelt voor eene zittende Vrouw, in de rechterhand eene brandende lamp houdende, en omgeven met allerlei zinnebeeldige voorstellingen, toepasselijk op den aard en het doel der Maatschappij. Voor haar zit een knaapje met de Nederlandsche Wapenschild in de hand. Boven haar hangt het Wapen van Leiden, tussehen een krans van lofwerk, waarmede het geheel omgeven is.

Bij gelegenheid der behandeling van hetgeen het Zegel betreft, op de jaarlijksche Vergadering van 1776, stelde de President voor eene Commissie te benoemen tot het opstellen van een voorschrift, naar 't welk *Diplomata* voor de Leden zouden vervaardigd worden; en werd besloten zoodanige *Diplomata* aan alle de Leden af te geven; zoo aan die, welke voor het in 1775 ontvangen Oetroy tot de Maatschappij behoord hebben, als aan die welke eerst daarna tot Leden verkozen zijn ²⁾. Van dit Diploma, in 't koper gesneden

1) Handel. 1776, bl. 15, vergel. met 1777, bl. 14 v. o. — 16.

2) Handel. 1776, bl. 15.

door ABRAHAM VAN CREVELT, Geographisch Kaart- en Lettergraveerder te Amsterdam ¹⁾, werd, na verloop van twee jaren, op de Jaarlijksche bijeenkomst van 1778 aan ieder der tegenwoordig zijnde Leden een afdruk ter hand gesteld, en zorg gedragen voor de toezending er van aan de afwezigen ²⁾.

Gedurende de vijftientig eerste jaren van haar bestaan deed de Maatschappij wat in haar vermogen was om het haar voorgestelde doel te bereiken, en den opbouw der Vaderlandsche taal-, letter-, oudheid- en geschiedkunde krachtig te bevorderen. Ontstaan in dagen van welvaart en weelde, even na de helft der voorgaande eeuw, toen het afnemen van nationaal gevoel zich in een toenemend verval van vaderlandsche taal en zeden vertoonde, heeft, juist door de kracht der terugwerking, die den vaderlandschen zin weêr te voorschijn riep, zij vooral er toe medegewerkt om de beoefening van Neêrlands taal en geschiedenis in het leven te herroepen ³⁾. Geregeld hield zij hare Vergaderingen, maandelijksche en jaarlijksche, en geen enkele er van liep ten einde, zonder dat er stukken van verschillende aard ter beoordeeling voor de uitgave aangeboden, en meer of min belangrijke punten ten onderzoek voorgesteld werden. Getuige onder anderen eene *Lijst van onderwerpen, welke ter bevordering van de Nederlandsche Letterkunde zouden kunnen behandeld worden*, van tijd tot tijd mondeling en schriftelijk door verschillende Leden opgegeven, en door den Secretaris in 1770 ter tafel gebracht ⁴⁾. Aan de jaarlijksche Vergadering werden, twintig jaren achtereën, twee zittingen gewijd, eene voor- en eene na den middag. Waren die ook al minder talrijk in Leden, dan tegenwoordig, ze waren zeker niet minder degelijk. De voor de Leden gedrukte Handelingen er van dragen doorslaande blijken van ernstige zucht voor wetenschappelijk onderzoek en werkzaamheid.

Ongeveer tussehen de jaren 1770 en 1790 kan de hoogste bloei van de Maatschappij gesteld worden. In het eerstgenoemde jaar vatte zij het grootsche voornemen op van een algemeen omschrijvend Woordenboek, in verband met eene verbeterde Spraakleer en Spelling, der Nederlandsche taal; met een Ontwerp daarvoor was zij gereed in 1775, en van toen af hield zij zich, door ge-

1) Handel. 1777, bl. 16.

2) Handel. 1778, bl. 2.

3) N. C. KIST, Oponingsrede ter Jaarl. Vergad. 1848, Handel. bl. 7.

4) Handel. 1770, bl. 19—23.

meenschappelijke medewerking harer Leden, onafgebroken bezig met het bijeenbrengen van de daartoe noodige bouwstoffen. In 1772 maakte zij zich voor het eerst aan de geleerde wereld bekend door het uitgeven van het eerste deel harer Werken. Het daarvoor gestelde kort bericht aangaande hare oprigting en vestiging, benevens een afdruk harer Wetten, was juist geschikt om het publiek in te lichten omtrent haren aard, inrigting en bedoeling, het langs dien weg gunstig jegens haar te stemmen en den mond te stoppen aan afgunst en nijd, waarmede zij ook al nu en dan te kampen had ¹⁾. In 1774 gaf zij het tweede deel, met het ontwerp harer Prijswetten, en schreef zij hare eerste Prijsvraag uit. In 1777 en 1779 kwamen het derde en vierde deel in het licht, weldra gevolgd in 1781 en 1783 door een vijfde en zesde, en in 1788 met een zevende besloten. Een achtste deel, waarvoor zij reeds de bouwstoffen gereed had, is door toedoen van verschillende omstandigheden niet verschenen: doch van de daarvoor bestemde stukken zijn eenige later onder hare Verhandelingen opgenomen ²⁾. Eenige welgeslaagde en bekroonde Prijsverhandelingen strekken aan die verzameling tot sieraad.

Geen wonder evenwel, zoo én door lengte van tijd, én bij de omstreeks 1780 en eerstvolgende jaren hier te lande ontstane en meer en meer toenemende partijschappen en onlusten, de voormalige ijver en werkzaamheid van vele Leden der Maatschappij langzamerhand begon te verflaauwen, zoodat er weinig of geene bijdragen meer voor de Werken ingeleverd werden; waarbij kwam dat men er ook niet altijd even gelukkig in slaagde om op uitgeschrevene prijsvragen voldoende antwoorden te bekomen. Niet zonder reden werden daarover op de jaarlijkse vergaderingen van 1781, 1782 en 1783 bij herhaling klagten aangeheven en middelen be-raamd om de Leden uit hunnen slaap van werkeloosheid op te wekken. Op voorstel van den Voorzitter werd in de laatstgenoemde ver-

1) Dat de Maatschappij daaraan bloot stond, blijkt uit de Handelingen van de buitengewone Vergadering van Februarij 1772, bl. 10, waar de Voorzitter spreekt van *„heimlyke listen en verfoelyke laagen, Haar door sommigen, die haaren tegenwoordigen bloei benyden en haaren ondergang trachten te bewerken, dagelyks gelegd wordende;”* en Handel. Jaarl. Vergad. 1772, bl. 2, dat *„door de getrouwe openbaarmaaking van het geheele saamenstelzel der Wetten van deeze Maatschappij, — den vuilen lastertongen, welker kwaadaartige onkunde de nutste „verrichtingen van deeze Maatschappij op allerlei wyzen heeft getracht te bezwal-ken, de mond is gestopt geworden.”*

2) Handel. 1793, bl. 15. 1794, bl. 4, 5, 6. en 1795, bl. 6. vergeleken met Handel. 1803, bl. 17. en 1804, bl. 12, 13.

gadering een vijftal Gecommitteerden benoemd „om een Opstel te maken van zoodanige inrichtingen, welke zij, ter bevordering van de belangen der Maatschappye geschikt zouden oordeelen 1).” Naar aanleiding van dit Opstel of Rapport, aan den Brief van beschrijving tot de eerstvolgende jaarlijksche Vergadering toegevoegd, werd besloten bij rondgaanden brief te beproeven, hoe vele en welke Leden genegen zouden zijn, zich te verbinden tot het inleveren van ten minste één stuk om de vijf jaren; waartoe reeds bij voorraad acht van de aanwezigen hunne bereidwilligheid verklaarden 2). Zulk eene Circulaire van 28 November 1784, uit naam der Gecommitteerden geteekend door J. K. VALK, werd aan de afwezigen rondgezonden, met het gevolg dat de voorgestelde verbindtenis aangenomen geworden was door een tiental van Leden, terwijl drie anderen, onder voorbehoud van verhindering, er zich mede niet ongenegen toe verklaard hadden 3). Wat er van die goede voornemens geworden is, laat zich niet wel uitmaken; en 't schijnt dat slechts weinigen hunne belofte gehouden hebben.

Het voor het Vaderland zoo noodlottige en onrustige jaar van 1787, met deszelfs onmiddellijke gevolgen, was weinig geschikt om in den toestand van de Maatschappij verbetering aan te brengen. In 1792 werden, doch met weinig vrucht, andermaal raadplegingen gehouden over de beste middelen, zoo om in het algemeen de werkzaamheid der Leden aan te moedigen, als in het bijzonder om aan de Vergaderingen, beide jaarlijksche en maandelijksche, meer gewigt en leven bij te zetten 4). En het omwentelingsjaar van 1795 bragt haar nog eene schrede nader tot haar verval. De werkeloosheid nam toe, de vergaderingen werden hoe langer hoe minder bezocht. In de maandelijksche verschenen menigwerf niet meer dan twee Leden, nu en dan was de Voorzitter alleen tegenwoordig: en jaarlijksche, uit drie of op zijn hoogst vier Leden bestaande, waren den naam van Algemeene nauwelijks waardig. In 1798 werd geene, in 1799 eerst in Wintermaand nog met moeite eene jaarlijksche Vergadering gehouden, wier Handelingen destijds niet eens gedrukt noch rondgezonden werden. Gedurende de drie eerstvolgende jaren had er een volslagen stilstand plaats, en hoorde of zag men niets of van Beschrijvingsbrieven, of van algemeene Vergaderingen, of van Programmata, of van de opgave en beantwoording van Prijs-

1) Handel. 1781, bl. 2 en v. 1782, bl. 1, 2. 1783, bl. 3—5.

2) Handel. 1784, bl. 5, 6.

3) Handel. 1785, bl. 8.

4) Handel. 1792, bl. 7 en v. 1793, bl. 10, 12, 15.

vragen, of van stukken door een' of ander van de Leden ingezonden. Kortom van toen af verkeerde de Maatschappij in een' staat van volstrekte werkeloosheid en lag zij als in een' doodslaap bedolven. Eerst in het jaar 1805 ontwaakte zij daaruit, toen de Hoogleeraar J. W. TE WATER, sedert 1795 in de plaats van HENDR. ALB. SCHULTENS tot Voorzitter gekozen, in overleg met eenige andere Leidsche Leden, het beproefde op nieuw eene Jaarlijksche Vergadering tegen de maand October op te roepen. Aan die oproeping werd door een twaalfstal Leden, op één na¹⁾ alle uit Leiden, gehoor gegeven. Bij het openen dezer Vergadering hing de Voorzitter een bedroevend tafereel op van het sedert de laatstverloopene jaren toenomen verval in vergelijking met den voormaligen bloei en luister van de Maatschappij; en wees hij de tot herstel dienstige middelen aan²⁾. Op die zelfde Vergadering werden, behalve de overige punten van behandeling, tot Voorzitter gekozen bij voortdoring TE WATER en tot Secretaris M. SIEGENBEEK, die kort te voren tot lid benoemd geworden was.

Van toen af dagteekent de herleving van de Maatschappij en verrees zij als 't ware uit hare asch. Als van ouds werden wederom geregeld Maandelijksche en Jaarlijksche Vergaderingen gehouden, ja zelfs tot meerderen luister Openbare ingevoerd, waarop voor het beschaafde publiek Voorlezingen gehouden werden³⁾. Er kwamen op nieuw bijdragen in, er werden prijsvragen uitgeschreven, leden ingekozen, en wat des meer is. Telken jare op nieuw herkozen, stonden tot in 1822 aan het hoofd der Maatschappij, als Voorzitter, TE WATER, en als Secretaris, SIEGENBEEK. Reeds terstond op die eerste bijeenkomst werden maatregelen genomen tot het uitgeven van een nieuw deel der Werken, waarvan het eerste stuk, onder den titel van Verhandelingen, in 1806 het licht zag, later door nog een viertal stukken in drie deelen achtervolgd. Met de uitgave dier Verhandelingen ging het echter niet zeer voordeelig, de aftrek was gering, zoodat men, in plaats van ze als vroeger kosteloos aan de Leden af te staan, verplicht was de toevlugt tot in-teekening te nemen, die echter mede geen zeer gunstig gevolg had⁴⁾. In die verzameling komt slechts ééne bekroonde Prijsverhandeling voor, de Lofrede op SIMON VAN SLINGELANDT door M. SIEGENBEEK.

1) De Heer J. (niet G. zoo als opgegeven staat) *Meerman*, uit 's Gravenhage.

2) *Handel*. 1803, bl. 2, waaruit hier het een en ander ontleend is; en bl. 16 en v.

3) *Handel*. 1804, bl. 16.

4) *Handel*. 1807, bl. 25. vergel. met *Handel*. 1810, bl. 10.

Gelijk weleer aan den Stadhouder, Prins WILLEM V, het Beschermheerschap van de Maatschappij aangeboden was, zoö rekende zij zich, bij de oprigting van het Koninkrijk Holland, verplicht hare opwachting bij Koning LODEWIJK te maken, hem van haren aard en hare strekking kennis te geven, en haar aan Zijne Koninklijke bescherming aan te bevelen; waartoe op de jaarlijksche Vergadering van 1806 in Commissie benoemd werden de Heeren VAN WIJN, SCHELTEMA, BRUGMANS en BILDERDIJK. Op gunstige en vereerende wijze werd deze Commissie door Zijne Majesteit ontvangen ¹⁾. — Na Nederlands herstelling, van onder het juk van vreemde overheersching, onder het oppergezag van den Prins van Oranje, WILLEM I, als Souvereinen Vorst, had zij des te meer gegronde reden, om zich in de bescherming van Zijne Hoogheid aan te bevelen; waartoe op de jaarlijksche Vergadering van 1814 in Commissie benoemd werden, benevens den President TE WATER en den Secretaris SIEGENBEEK, de Heeren VAN WIJN, M. TYDEMAN en F. W. BOERS ²⁾. Deze Commissie had op den 22^{den} October daaraanvolgende het genoeg, het verzoek, door haar uit naam van de Maatschappij gedaan, op minzame wijze te zien toegestaan, en de eer aan Z. M. als Beschermer der Maatschappij een behoorlijk Diploma aan te bieden ³⁾. Eene tweede Commissie, in het volgende jaar benoemd, om Z. M. uit naam der Maatschappij met Hoogstdeszelfs verheffing tot de Koninklijke waardigheid geluk te wenschen, ontving ten antwoord, dat Z. M., gevoelig voor deze oplettendheid, den wil voor de daad willende nemen, haar van de overkomst naar den Haag ontsloeg ⁴⁾.

In 1816 mogt de Maatschappij met meer dan gewone feestelijkheid haar vijftigjarig bestaan gedenken. Daarbij waren vier en twintig Leden tegenwoordig, en daaronder nog drie der allereerste, de Heeren H. TOLLIUS, H. VAN WIJN en M. TYDEMAN. De Voorzitter TE WATER opende die Vergadering met een kort overzicht van hare verrigtingen, lotwisselingen en tegenwoordige voorregten; en zij werd, toen voor 't eerst, met een vriendschappelijken maaltijd besloten.

Na den dood van TE WATER, werd SIEGENBEEK, reeds sedert de twee laatste jaren Vice-President, in 1823 tot Voorzitter, en Mr. H. W. TYDEMAN tot Secretaris benoemd. Telken jare herkozen,

1) Handel. 1806, bl. 12, en 1807, bl. 16.

2) Handel. 1814, bl. 28, vergel. met bl. 23.

3) Handel. 1815, bl. 23.

4) Aldaar, bl. 24.

heeft eerstgenoemde het Voorzitterschap gedurende het vierde eene eeuw tot in 1847 waargenomen; laatstgenoemde trad als Secretaris af in October 1838, tijdelijk vervangen door Mr. J. T. BODEL NIENHUIS, wiens voorloopige keuze op de eerstvolgende Jaarlijksche Vergadering bekrachtigd werd ¹⁾.

Zoo iemand, dan was SIEGENBEEK, in zijne hoedanigheid van Hoogleeraar in de Nederlandsche Taal, Letteren en Geschiedenis aan de Leidse Hoogeschool, boven anderen bevoegd om aan het hoofd van de Maatschappij eene hem zoowel als haar waardige plaats te bekleeden. Geen wonder dus, dat hij jaarlijks tot Voorzitter herkozen werd. Gedurende zijn vijf en twintigjarig bestuur heeft de Maatschappij geen bijzonder merkwaardige veranderingen of lotwisselingen ondergaan. Rustig ging zij voort met zich verder te ontwikkelen en uit te breiden. Hare Vergaderingen, maandelijksche, jaarlijksche en openbare, werden geregeld gehouden. Hare Nieuwe Werken kwamen van 1824 tot 1844 in het licht, en in 1829 kwam voor het eerst een Catalogus van hare Bibliotheek in druk.

Met het bekroonen van Prijsverhandelingen, waartoe tusschen 1820 en 1850 meer dan eens gelegenheid was, staat naauw in verband een voorstel van haren Voorzitter: »Om het uitloven van medailles voor veelal schaars-inkomende Prijsverhandelingen af te wisselen met het bekroonen van nieuwe oorspronkelijk Nederlandsche Werken, die verdienen zouden als klassiek gekenmerkt te worden." Dit voorstel gaf aanleiding tot een punt van overweging op de jaarlijksche Vergadering van 1828, in dezer voege omschreven: »Om, te beginnen met het jaar 1850, en onverminderd den geregelden loop der Prijsopgaven, van drie tot drie jaren de gewone gouden Medaille der Maatschappij toe te wijzen aan den Schrijver van eenig oorspronkelijk werk, in den tijdkring der laatste negen of tien jaren in ons Vaderland in het licht verschenen, in een der drie vakken van Vaderlandsche Geschiedenis, Taalkunde en Wel-sprekendheid, en Dichtkunde" ²⁾. Aan eene Commissie van beoordeelaars, bestaande uit de Heeren A. DE VRIES, D. J. VAN LENNEP, J. CLARISSE, P. W. VAN HEUSDE en C. J. VAN ASSEN, werd in 1829 opgedragen om tegen het volgende jaar zulk een voorstel tot bekrooning in te zenden ³⁾. Namens zijne medeleden deed daarop laatstgenoemde Heer in 1850 rapport, dat de Commissie eenparig in gevoelen geweest was, dat de taak haar opgedragen *omuitvoer-*

1) Handel. 1839, bl. 55 en 70. 2) Handel. 1828, bl. 56 en 64.

3) Handel. 1829, bl. 71, 72, vergel. met bl. 60, 61.

lijk was, maar dat het haar beter toegeschenen had, om, minder lettende op de letter van den opgedragen last, dan op het doel der Maatschappij, aan de Vergadering voor te stellen:

»Dat het aan de geëerde Maatschappij mochte behagen om aan de Heeren BILDERDIJK en VAN DER PALM, die, sedert meer dan 40, ja de eerste sedert 50 jaren, de sieraden zijn geweest der Nederlandsche Letterkunde, een gouden eerepenning aan te bieden.»

Dit voorstel met algemeene stemmen aangenomen zijnde ¹⁾, had op de Jaarlijksche Vergadering van 1831, bij monde van den Voorzitter, de aanbieding plaats van den gouden Prijspenning der Maatschappij, met opschrift op de keerzijde: HULDE AAN BILDERDIJK, en HULDE AAN VAN DER PALM. Aan VAN DER PALM werd die in persoon ter hand gesteld; aan BILDERDIJK, die afwezig was, toegezonden ²⁾.

Het besluit tot driejarige bekrooning, in 1828 genomen, werd daarop in 1832 ingetrokken ³⁾.

Had op deze wijze de Maatschappij aan haar Medelid VAN DER PALM reeds bij zijn leven een blijk gegeven van hare hoogachting, nog luisterrijker deed zij dit na zijn dood door het oprigten van een blijvend Gedenkteeken ter zijner eere in de St. Pieterskerk te Leiden. Een voorstel daartoe in 1844 uitgegaan van haar oudste lid A. DE VRIES, met algemeene goedkeuring en toejuiching aangenomen, werd door de maandelijksche Vergadering aan eene Commissie opgedragen, die daarover op de beide eerstvolgende jaarlijksche Vergaderingen rapport uitbragt ⁴⁾. Eene te dien einde geopende Inteekening had gunstig gevolg en vond ruime deelneming zoowel bij het Vorstelijk Stamhuis van Oranje, als bij het publiek, ook tot in onze Nederlandsche O. I. Bezittingen. Het door den kunstenaar ROYER in wit marmer gebeitelde borstbeeld, op een vierkant voetstuk geplaatst en met een ijzer hek omgeven, werd in 1845 in tegenwoordigheid der Leden van de Commissie plegtig ontbloot. Eene afbeelding van het Gedenkteeken, door J. B. TETAR VAN ELVEN in staal gegraveerd, werd aan de inteekenaars uitgereikt ⁵⁾. Op de jaarlijksche Vergadering van 1846 legde de Commissie hare rekening en verantwoording over ⁶⁾ en werd zij van den haar opgedragen last met dankbetuiging ontheven.

1) Handel. 1830, bl. 44—46. 2) Handel. 1831, bl. 43—50.

3) Handel. 1830, bl. 50. 1831, bl. 59 en v. 1832, bl. 53 en v.

4) Handel. 1841, bl. 80. 1842, bl. 58, 63—70. 1843, bl. 54, 79—83.

5) Handel. 1845, bl. 53.

6) Handel. 1846, bl. 68, en Bijlage C, bl. 73. Zie de tot die zaak betrokkenlijke stukken alle te zamen achterevolgens opgegeven in den Catalogus der Bibliotheek van de Maatsch. Dl. II, bl. 237.

Voor den, negen jaren vóór VAN DER PALM, in December 1834 ontslapen BILDERDIJK was reeds te voren, in 1832, door de Rederijkerskamer *De Wijngaardranken* te Haarlem, in eene pilaar boven zijn graf in de Groote Kerk, een eenvoudige gedenksteen met 's mans naam ingezet geworden ¹⁾. De hem door de Maatschappij aangeboden Eeopenning is nu onlangs door Heeren Curatoren aangekocht voor het Penningkabinet van de Leidsche Hoogeschool.

In December 1838, bij gelegenheid der vijf en twintigjarige regering van Koning WILLEM I, Beschermheer van de Maatschappij, sprak SIEGENBEEK als Voorzitter, ter gedachtenis daaraan, op eene openbare Vergadering eene plegtige Redevoering uit ²⁾.

Op Koning WILLEM II, reeds te voren Eerelid, ging, eerst na zijns Doorluchtigen Vaders afsterven in December 1845, het Beschermheerschap van de Maatschappij in 1844 over; zoo als dit insgelijks in 1849 aan onzen tegenwoordigen Koning, WILLEM III, aangeboden en door Zijne Majesteit welwillend aangenomen is ³⁾.

Aan SIEGENBEEK werd, bij zijn aftreden als Voorzitter van de Maatschappij in Junij 1847, ten blijke harer erkentelijkheid en hoogachting, een in zilver vergulde afdruk van den Prijspenning verzeerd, met achterschrift op de keerzijde:

AAN M. SIEGENBEEK, XXV JAREN VOORZITTER, 1847. ⁴⁾.

Het jaar 1847 is in de geschiedenis van de Maatschappij een gewichtig en veelbeteekenend tijdstip. Een in het laatstvorige opgeworpen voorstel tot Wetsherziening in ruimen omvang had een daartoe strekkend ontwerp ten gevolge, dat op de algemeene Vergadering des genoemden jaars bekrachtigd en tot Wet aangenomen werd. Die Wet bragt in de huishoudelijke inrigting van de Maatschappij eene aanmerkelijke verandering, ja welhaast zoude men zeggen eene volslagene omkeering, te weeg. In plaats van een drietal, jaarlijks op nieuw te benoemen ambtenaren, een *Voorzitter*, een *Secretaris* en een *Penningmeester*, werd thans eene Commissie van Bestuur ingevoerd, eenigermate gelijkstaande met de bij andere

1) Algem. Konst- en Letterb. van 10 Febr. 1832. Gedenkzuil voor W. B. (Amst. 1833) bl. 152 en v.

2) Handel. 1839, bl. 50.

3) Handel. 1849, bl. 50. 1850, bl. 2, 17, en Bijlage, bl. 168.

4) Handel. 1847, bl. 47.

Genootschappen, zoo als het Zeeuwsche en het Utrechtsche; bekende Directeuren. Tot Leden van dit Bestuur werden, staande die zelfde Vergadering, een negental personen aangesteld, later tot een zevental gebragt, waaronder een *Secretaris* en een *Penningmeester*, ieder voor drie jaren, doch telkens herkiesbaar, terwijl de overigen jaarlijks om beurten aftreden en door anderen vervangen worden. Uit deze wordt, nu niet meer door de Jaarlijksche Vergadering, maar door de Maandelijksche van October, een *Voorzitter* benoemd, herkiesbaar zoolang hij zitting in het Bestuur heeft. Aan dit Bestuur, belast met het huishoudelijke beheer der Maatschappij, worden voor het wetenschappelijke een tweetal Commissiën toegevoegd, eene voor Taal- en Letter- en eene voor Geschied- en Oudheidkunde, door de Octobervergadering te benoemen en bij aftreding op nieuw aan te vullen. Deze drie ligchamen, het Bestuur en de beide Commissiën, houden ieder op zich zelf hunne eigene vergaderingen. In overleg met de laatstgenoemde regelt het Bestuur alles wat op de gewone Vergaderingen van de Leden in behandeling komen en aan hunne toe- of afstemming onderworpen worden moet.

Tot *Secretaris* en *Penningmeester* werden op die zelfde Vergadering bij voortdoring benoemd de Heeren Mr. J. T. BODEL NIJENHUIS, sedert 1859, en Mr. J. G. LA LAU, sedert 1857 daartoe aangesteld. Hij, die bij de invoering dezer nieuwe Wet op de Octobervergadering voor het eerst tot *Voorzitter* gekozen werd, was de Hoogleraar N. C. KIST, die het *Voorzitterschap* twee jaren achtereenvolgens, en later nog eens van 1857 tot 1858 bekleedde. Sedert zijn bij afwisseling tot *Voorzitter* gekozen, in 1849, Prof. A. H. VAN DER BOON MESCH; in 1850 en andermaal in 1855, Mr. J. DE WAL; in 1851 en andermaal in 1858, Dr. L. J. F. JANSSEN; in 1860, Prof. R. FRUIN; en eindelijk in 1865, de tegenwoordige *Voorzitter*, Prof. M. DE VRIES, wien thans het voorregt ten deel valt om bij het honderdjarig bestaan van de Maatschappij de *Feestrede* te houden.

Aan Mr. BODEL NIJENHUIS, die in October 1862 het *Secretariaat* verlangde neder te leggen, is opgevolgd Dr. W. N. DU RIEU ¹⁾; aan LA LAU, in Augustus 1857 overleden, de Heer B. W. WTTWAALL ²⁾. Beiden zijn, bij driejarige herstemming, door de jaarlijksche Vergadering, telkens herkozen: en 't is te hopen dat beiden, in hunne waardigheid van *Secretaris* en *Penningmeester* nog meer dan eens bevestigd, zich bij de Maatschappij in haar tweede honderdjarig tijdperk nog lang verdienstelijk zullen blijven maken.

1) Handel. 1862, bl. 11—13 en 87.

2) Handel. 1858, bl. 82.

Waagde het, in zijne Openingsrede ter jaarlijkse Vergadering van 1848, de Voorzitter Kist niet de nieuwe Wetgeving van de Maatschappij te beoordeelen, door te prijzen of te laken hetgeen daarin goed of kwaad mag toeschijnen, evenmin zullen ook wij ons aanmatigen een beslissend oordeel daarover uit te spreken. Te ontkennen is het niet, dat alles veel meer dan vroeger aan *vormen* gebonden is, waardoor het *wesen* der zaak wel eens gevaar loopt op den achtergrond te geraken. Niettemin is toch, ook volgens den door hem destijds uitgedrukten wensch, het hoofddoel van de Maatschappij, de opbouw van Nederlands Letter- en Geschiedkunde, geenszins uit het oog verloren. De reeds onder het laatstvergevoerde bestuur opgezette, geheel omgewerkte en aanmerkelijk vermeerderde herdruk of, beter gezegd, nieuwe uitgave van den Catalogus van de Bibliotheek der Maatschappij, bij de invoering van de nieuwe Wet op weinig na voltooid, zag in het najaar van 1847 in twee lijvige boekdeelen het licht, gevolgd in 1849 door een Register en in 1855 en 1857 door een tweetal Bijvoegselen, welke met de latere aanwinsten tot een derde deel, met een Bladwijzer over het geheele werk, in de nu laatstverloopen jaren omgevormd zijn. De in 1846 en 1847 met de vijf eerste deelen aangevangene Nieuwe Reeks van Werken is van 1850 af voortgezet en in 1857 met een tiende deel besloten. De Jaarlijkse Handelingen, te voren alleen voor de Leden gedrukt en buiten den handel, gaan sedert 1848 vergezeld van afzonderlijke Levensberigten der afgestorvene Leden, en, sedert de twee laatstverloopen jaren, tevens bestemd tot mededeeling van kleinere letter- en geschiedkundige bijdragen, zijn ze als zoodanig voor het publiek verkrijgbaar gesteld. En, heeft de Maatschappij, bij gebrek aan eigen voorraad of aan ingekomen en bekroonde Prijsverhandelingen, gedurende haar laatste tienjarig tijdvak geen bundels meer van uit haar eigen boezem voortgesproten geschriften uitgegeven, zij betoont zich niettemin bereid tot bevordering en ondersteuning van buiten haar ontworpen letter- en geschiedkundige ondernemingen. Alleen door haar toedoen en van harentwege is, na de opheffing van het Koninklijk Nederlandsch Instituut, de zoo vele jaren lang vergeefs gewenschte volledige uitgaaf van MAERLANTS *Spiegel Historiae*, door den volhardenden ijver van twee harer Leden, gelukkig en voorspoedig tot stand gekomen, en de eer dier uitgave voor Nederland bewaard gebleven.

Alvorens deze korte schets van de geschiedenis der Maatschappij te besluiten, bieden zich nog eenige bijzonderheden aan, daarmede verbonden, doch die in een doorlopend verhaal niet gevoegelijk plaats konden vinden. Vooreerst hare betrekking tot andere binnen- en buitenlandsche inrigtingen.

Gedurende het eerste tijdperk van haar bestaan kwam de Maatschappij nog weinig of niet in aanraking met andere vereenigingen van gelijken aard. Met uitzondering van hare verhouding tot de beide voormalige Genootschappen, *Magna molimur parvi* te Hoorn en *Dulces ante omnia Musae* te Utrecht, van welke reeds boven gesproken is, leveren hare Handelingen geen andere aanwijzing op, dan van het, weinige maanden na haar ontstaan, in November 1766 opgerichte Leidsche Dichtgenootschap *Kunst wordt door Arbeid verkregen*, dat haar in 1771 met een vers en met de opdracht van een tooneelstuk vereerde ¹⁾, en haar zijne Jaarlijkse Handelingen en uitgegeven Werken mededeelde; van het Haagsche Genootschap *Kunstliefde spaart geen Vlijt*, dat insgelijks haar zijne Dichtproeven achtervolgens toezond; en van nog een ander Genootschap, *Volmaakter door den Tijd*, dat haar zijne Mengedichten aanbood. ²⁾ Eerst na hare herstelling in den aanvang dezer eeuw knoopte zij langzamerhand meer andere dergelijke betrekkingen aan, als met de Bataafsche Maatschappij van Taal- en Dichtkunde, later onder den naam van Hollandsche Maatschappij van Fraaije Kunsten en Wetenschappen. Vooral gedurende het tijdvak der vereeniging van de Zuidelijke en Noordelijke Nederlanden tot één koninkrijk, tusschen 1815 en 1830, werd haar door een aantal Belgische inrigtingen hulde bewezen, als van wege de van ouds bestaande Koninklijke Akademie der Wetenschappen en Fraaie Letteren te Brussel; en van de destijds opgerzene Maatschappij van Vaderlandsche Taal- en Letterkunde, onder de zinspreuk: *Eendragt en Vaderlandsliefde*, te Brugge; die van Nederlandsche Taal- en Letterkunde, onder de zinspreuk: *Regat Prudentia vires*, te Gent; en meer andere van soortgelijke strekking. Tot de Noord-Nederlandsche behooren, behalve het Zeeuwsche Genootschap te Middelburg, de Provinciale Genootschappen van Kunsten en Wetenschappen, het oudere Utrechtsche, en de beide later opgerigte, het Friesche (1828) en het Noordbrabandsche (1836); welke haar bij voortduring hunne uitgegeven wer-

1) Handel. 1771, bl. 10. Catal. der Biblioth. Dl. I, St. II, bl. 29.

2) Handel. 1786, bl. 4 en elders.

ken mededeelen; gelijk dit in onze buitenlandsche bezittingen het Bataviaasch Genootschap sedert lang deed, en thans mede doet de aan het Koninklijk Nederlandsch Instituut in 1831 opgevolgde Koninklijke Akademie der Wetenschappen te Amsterdam. Het juiste tijdstip te bepalen, waarop de Maatschappij met ieder dier inrigtingen in betrekking kwam, is van sommige niet wel mogelijk. Genoeg dat zij, door wederzijdsche aanbieding harer eigene lettervruchten, met de meeste bij voortdoring in zusterlijke harmonie verkeert.

Met het buitenland kwam de Maatschappij voor 't eerst in aanraking door hare Prijsvragen, voor het beantwoorden van welke, behalve het Nederlandsch, ook het Latijn, destijds nog de algemeene taal der geleerde wereld, bepaald was ¹⁾. Een en andermaal althans ontving zij daarin geschrevene antwoorden van geleerde buitenlanders. In 1779 kwam een brief ter tafel van den Heer MIEG te Heidelberg, met voorstel van een *Idioticon Frisicum* voor prijsstof ²⁾: in 1782 een andere van zekeren JOH. FRID. LOESCH in het Brandenburgsche, die louter voor kennisgeving werd aangenomen ³⁾. In 1814 zond een Fransch geleerde, CH. POUGENS, eenige proeven over van zijn Etymologisch Woordenboek der Fransche taal, met verzoek om het oordeel van de Maatschappij daarover te mogen vernemen ⁴⁾. Omstreeks 1821 geraakte zij in persoonlijke kennis met den toen nog jeugdigen HOFFMANN van Fallersleben, die haar een gewigtige dienst bewees met het beschrijven harer Oud-Nederlandsche handschriften; in later volgende jaren met meer anderen.

Wat openbare wetenschappelijke instellingen betreft, ook na de afscheiding van België bleef hare verstandhouding met de Koninklijke Akademie te Brussel, en denkelijk ook wel met andere taal- en letterkundige Vereenigingen aldaar aanhouden, en breidde zich vervolgens tot meer andere uit, als tot de *Académie d'Archéologie de Belgique* en de Geschied- en Oudheidkundige Vereenigingen van Luxemburg en Limburg. Reeds lang te voren bekend met het zoo werkzame Genootschap voor Noordsche Taal- en Oudheidkunde te Kopenhagen, kwam zij sedert omstreeks 1840 of icts later langzamerhand meer en meer in aanraking en knoopte zij betrekkingen aan met de vele en velerlei in Duitschland ontstane *Geschichts- en Alterthums-Vereine*, en meer andere wetenschappelijke inrigtingen in verschillende landen van Europa niet alleen, maar ook in andere

1) Prijswetten 1774, Art. 13.

2) Handel. 1779, bl. 7.

3) Handel. 1782, bl. 4.

4) Handel. 1814, bl. 27. 1815, bl. 25.

werelddeelen, als de *Smithsonian Institution* te Washington in Noord-Amerika, aan de meeste van welke zij voor de van die Vereenigingen uitgaande geschriften hare eigene aanbod. In zijne Openingsrede ter jaarlijksche Vergadering van 1852 zeide de Voorzitter: »In dit jaar is ook een vroeger gekoesterd plan verwezenlijkt van uitbreiding onzer letterkundige betrekkingen met eenige buitenlandsche inrigtingen en boekerijen, in Duitschland, Denemarken, Engeland en zijne Koloniën, en wel door de voorgeslagene en van onze zijde in het werk gestelde ruiling, zoo van onze laatste Werken als van den *Catalogus der Maatschappij*, tegen de geschriften dier inrigtingen" ¹⁾. In dat zelfde jaar sloot de Maatschappij zich aan het des tijds ook hier te lande in werking gebragte, sedert wederom gestaakte, stelsel van Internationale Ruiling van *VATTEMARE* aan ²⁾. En van toen af zijn van jaar tot jaar die betrekkingen derwijze aangegroeid ³⁾, dat in 1860 het getal der met de Maatschappij bevriende buitenlandsche inrigtingen op 50 tot 60 kon gerekend worden ⁴⁾ en sedert, blijkens latere opgaven ⁵⁾, nog meer toegenomen is.

Voor het overige levert die wederkeerige verstandhouding met binnen- en buitenlandsche wetenschappelijke instellingen, openbare boekerijen en wat des meer is, het voordeel op van kosteloze aanschaffing van vele en velerlei ook voor Nederlands taal en geschiedenis meer of min belangrijke verzamelingen, die anders welligt voor ons gesloten zouden blijven.

Eene volledige opgave van die instellingen is hier des te minder noodig, daar die reeds elders in dezen bundel te vinden is.

Naarmate de Maatschappij binnen en buiten Leiden meer en meer in bekendheid toenam, vielen haar vooral in de laatste vijftig jaren van haar bestaan van tijd tot tijd onderscheidene bewijzen van hoogachting en huldebetoon ten deel, hetzij door vereerende uitnoodigingen tot deelneming aan openbare en bijzondere feestelijkheden, hetzij op eenige andere wijze. Zoo werd zij achtereenvolgens door afgevaardigden uit haar midden vertegenwoordigd: bij het vierde Eeuwfeest van de uitvinding der Boekdrukkunst te Haarlem, in Julij 1825 ⁶⁾; — bij de feestviering van het Leidsche Departement

1) Handel. 1852, bl. 22, vergel. met bl. 27 en v.

2) Handel. 1853, bl. 7 en 22.

3) Handel. 1855, bl. 16. 1856, bl. 22, 25 en v. 1857, bl. 24. 1859, bl. 21 en 27.

4) Handel. 1860, bl. 25 en 35.

5) Handel. 1861, bl. 47—51. 1862, bl. 48—51. 1863, bl. 41—43. 1865, bl. 42—44.

6) Handel. 1823, bl. 63, 64.

der Nederlandsche Huishoudelijke Maatschappij, in October 1829 ¹⁾; — bij die van het vijfentwintigjarig bestaan van het Koninklijk Nederlandsch Instituut te Amsterdam, in Augustus 1855 ²⁾; — bij het tweede Herinneringsfeest aan den Akademischen leeftijd van de Oud-Studenten van Leidens Hoogeschool, in Augustus 1858 in de St. Pieterskerk te Leiden herdacht ³⁾; — bij de inwijding van het Gebouw voor het Leidsche Departement van de Maatschappij *Tot Nut van 't Algemeen*, op den 24sten October 1850 ⁴⁾; — op de Algemeene Vergadering van de Haarlemsche Maatschappij der Wetenschappen, bij haar eerste Eeuwfeest, op den 22sten Mei 1852 ⁵⁾; — bij het vijfenzeventigjarig feest der Leidsche Afdeeling van de Maatschappij van Nijverheid, op den 28sten October van hetzelfde jaar ⁶⁾; — bij de onthulling van het te Damme, in Westvlaanderen nabij Brugge, voor JACOB VAN MAERLANT gestichte Monument, op den 9^{den} September 1860; — en weinige dagen later, bij die van het voor Nederlands Volksdichter TOLLENS te Rotterdam opgerigte standbeeld, op den 24sten September des zelfden jaars ⁷⁾; — eindelijk (om niet van herhaalde uitnoodigingen tot Letterkundige Congressen, Rederijkers-tooneelvoorstellingen ⁸⁾ en andere dergelijke bijeenkomsten te spreken) bij het leggen van den ersten steen voor een Nationaal Gedenkteeken ter vijftigjarige gedachtenis aan de herstelling van Nederlands onafhankelijk volksbestaan onder het Huis van Oranje, op den 17^{den} November 1863, te 's Gravenhage ⁹⁾.

Sedert 1852 is in eene van de eerste maanden des jaars van wege het Gemeente-Bestuur van Leiden, ten dienste van het jaarlijksche Verslag van Burgemeester en Wethouders aan den Gemeenteraad, bij het Bestuur der Maatschappij aanvraag gedaan naar haren toestand, en daaraan jaarlijks geregeld beantwoord ¹⁰⁾.

Aan een aanzoek, namens de Fransche Regering, door de Koninklijke Akademie te Amsterdam in December 1855, en een dergelijk in 1859 van wege den Commissaris des Konings van de provincie Zuid-Holland aan de Maatschappij gerigt, werd insgelijks voldaan ¹¹⁾.

Bij de oprigting van een metalen standbeeld voor den uitvinder der Boekdrukkunst, op de groote markt te Haarlem, in Julij 1855,

1) Handel. 1830, bl. 35.

3) Handel. 1839, bl. 54.

5) Handel. 1852, bl. 23, 24.

7) Handel. 1861, bl. 35.

8) Handel. 1849, bl. 25. 1851, bl. 17. 1853, bl. 12, 24 en elders.

9) Handel. 1864, bl. 9, 10.

11) Handel. 1856, bl. 21. 1860, bl. 29.

2) Handel. 1834, bl. 64.

4) Handel. 1851, bl. 16.

6) Handel. 1853, bl. 24.

10) Handel. 1853, bl. 23 en later.

werd door de Commissie voor het COSTERS-feest bij de Maatschappij onderzoek gedaan naar incunabelen voor de Tentoonstelling bij die gelegenheid te houden. Het weinige, dat de Maatschappij bezit, werd gercedelijk aangeboden ¹⁾. Aan een verzoek van de Commissie voor de Tentoonstelling van Vaderlandsche oudheden te Alkmaar in October 1860 kon geen gevolg gegeven worden ²⁾.

Meer dan eens werd de Maatschappij vereerd met de opdracht van uitgegevene geschriften, hetzij van wege andere vereenigingen, of van bijzondere personen. Zoo bood, na een vroeger ter harer eere ingezonden vers, het Leidsche Dichtgenootschap *Kunst wordt door Arbeid verkregen* haar een net gebonden present-exemplaar aan van zijn treurspel *Theonoë*, met opdracht in proza van den 9^{den} van Wijnmaand 1771 ³⁾; en droeg het Genootschap *Dulces ante omnia Musae* te Utrecht haar zijne *Proeve van Oudheid-, Taal- en Dichtkunde* in 1775 op ⁴⁾. Reeds lang te voren had haar Medlid VAN DER POT haar zijn dichtbundel *Endelijk* opgedragen ⁵⁾. In 1776 bood de Heer TOLLIUS haar de opdracht aan van een door hem uitgegeven werkje, ten dienste der studenten aan de Hoogeschool te Harderwijk, strekkende tot *Aanleiding tot de Nederlandsche Taal*, dat echter nimmer het licht heeft gezien ⁶⁾. Vele jaren later droegen haar achtereenvolgens op: A. YPEIJ zijne *Geschiedenis der Nederlandsche Taal*. Utrecht, 1812 ⁷⁾; — S. I. Z. WISELIUS zijne *Staatkundige Verlichting der Nederlanderen*. Brussel, 1828 ⁸⁾; — Mr. J. C. DE JONGE zijne *Levensschets van H. van Wijs*. 's Gravenh. en Amst. 1832 ⁹⁾; — Mr. L. PH. C. VAN DEN BERGH zijn *Handboek der Middelnederlandsche Geographie*, enz. Leiden, 1852 ¹⁰⁾; — H. HOFFMANN VON FALLERSLEBEN het XIe stuk van zijne *Horae Belgicae*, bevattende het *Antwerper Liederbuch vom Jahre 1344*. Hannov. 1855 ¹¹⁾.

Vaste bezittingen — een eigen Lokaal tot haar bijzonder gebruik — heeft de Maatschappij tot heden toe niet: doch zij bezit roerende goederen, niet in uiterlijke pracht en weelde uitmuntende, maar van hooge innerlijke waarde. De lezer gevoelt, dat wij hierdoor verstaan hare *Bibliotheek*, nog voor weinige jaren door een alle-

1) Handel. 1856, bl. 21.

2) Handel. 1861, bl. 36.

3) Catal. van de Biblioth. der Maatschappij, Dl. I. St. 2, bl. 29.

4) Catal. enz. Dl. II, bl. 206.

5) Handel. 1768, bl. 4, 5.

6) Handel. 1775, bl. 15. vergel. met den Catal. Dl. I, bl. 68.

7) Handel. 1813, bl. 24, 25. 1814, bl. 25.

8) Handel. 1829, bl. 59.

9) Handel. 1832, bl. 42.

10) Handel. 1853, bl. 11.

11) Handel. 1855, bl. 23. Catal. van de Biblioth. Dl. III, bl. 129.

zins bevoegd boekenkenner¹⁾ een *Sieraad van Leiden* genoemd. Eene kleine boekverzameling van het voormalige Genootschap *Minima crescunt*, als bij erfopvolging op haar overgegaan, groeide gedurende haar honderdjarig bestaan, door middel van aankopen, erfstellingen en giften, dermate aan in waarde en uitgebreidheid, dat eene groote zaal nauwlijks ruim genoeg meer is om die te bevatten. Wat in het Voorberigt op den in 1847 uitgegeven Catalogus van die Bibliotheek dienaangaande gezegd is, behoeven we thans niet te herhalen. Doch het sedert dien tijd verloopende nagenoeg twintigjarig tijdvak heeft daaraan zoo vele verandering, verbetering en vermeerdering toegebracht, dat we er ter aanvulling toch iets van zeggen moeten.

Verandering, zeiden we, en verbetering; ja inderdaad, hier allermint is het spreekwoord van toepassing, dat niet alle verandering tevens verbetering is. Tijdens de uitgave van den Catalogus in 1847 bevond die Bibliotheek zich nog in een partikulier woonhuis op het Gerechtsplein, op een paar bovenvertrekken, die de Maatschappij in huur had. De huurtijd verstreken en opgezegd zijnde, verhuisde ze van daar naar een uitgewoond en afzigtelijk voormalig schoollokaal, in een later afgebroken benedenhuis op de Papengracht. Van daar is ze eindelijk in 1850 overgebracht naar hare tegenwoordige verblijfplaats in het Gebouw van het Leidsche Departement van de Maatschappij *Tot Nut van 't Algemeen* op de Ruine alhier²⁾. Dáár, in dat Gebouw, bij inschrijving op aandelen, door middel van deelneming ook van wege de Maatschappij gesticht, heeft ze thans een voor hare behoefte aanvankelijk zeer geschikt lokaal, bestaande uit eene ruime bovenzaal met een paar aangrenzende vertrekken³⁾, alle voor rekening van de Maatschappij met nieuwe kasten en lessenaars in de rondte en in het midden bezet. Gedurende de vijftien jaren evenwel, dat zij zich nu reeds daar bevindt, is, ten gevolge van herhaalde jaarlijksche aankopen, giften en geschenken, die Bibliotheek zoozeer in uitgebreidheid en omvang toegenomen, dat, indien dit zoo voortgaat, het te bezien staat of zij het er nog de eerstvolgende tien jaren, tot het verstrijken van den huurtijd in 1775, zal kunnen uithouden.

De Bibliotheek, te voren van 1829 af, toen haar eerste Catalogus in druk verscheen, aan het toezigt van eene Commissie van drie Leden, waaronder ambtshalve de Secretaris, toevertrouwd⁴⁾, en

1) H. HOFFMANN VON FALLERSLEBEN. Zie Handel. 1857, bl. 12, vergeleken met bl. 16.

2) Handel. 1851, bl. 4, 16, 22.

3) Handel. 1864, bl. 20, 21.

4) Handel. 1829, bl. 63.

alleen door tusschenkomst van een dezer personen voor de Leden van de Maatschappij toegankelijk en bruikbaar, is sedert de invoering der Wet van 1847 opgedragen aan het toezigt van een Bibliothecaris, bijgestaan door twee Bibliotheeksraden, en van dien tijd af, het geheele jaar door, uitgenomen de beide zomermaanden Julij en Augustus, tweemaal in de week, des Dingsdags en Donderdags van 's namiddags 12 tot 5 uur, voor de Leden opengesteld ¹⁾. Die geregelde openstelling heeft echter eerst bij hare verplaatsing naar het tegenwoordige lokaal in 1850 voor goed in werking kunnen komen: maar heeft dan ook van dien tijd af zoo goed gewerkt, dat van week tot week en van jaar tot jaar het gebruik, zoowel door persoonlijk bezoek op de plaats zelve, als door aanvraag ter leen daarbuiten, zoo aanmerkelijk is toegenomen, dat het bijna gelijk staat met eene voor het publiek bestemde inrigting: en dit is toch niet en kan uit den aard der zaak niet worden eene boekverzameling, die het privaat eigendom is van eene afgesloten vereeniging. Daarom is dan ook bij de Wetsherziening van 1852 een *Reglement voor de Boekery* ontworpen, waarbij ook aan personen, die geen Leden van de Maatschappij zijn, alleen onder zekere voorwaarden en waarborg, het gebruik wordt toegestaan: en daarom zoude het eene groote onvoorzigtigheid wezen, vrijwillig en buiten noodzaak afstand te doen van zijne zelfstandigheid, door de private Bibliotheek van de Maatschappij met eenige andere publieke inrigting te vereenigen en van vreemde willekeur afhankelijk te stellen.

Nadat de in 1847 allereerst tot Bibliothecaris gekozen Dr. JANSSEN voor die betrekking bedankt ²⁾, en de in het volgende jaar daartoe benoemde Jhr. RAMMELMAN ELSEVIER die slechts weinige maanden bekleed had ³⁾, werd in 1849 het voorstel gedaan tot aanstelling van een' bezoldigden Bibliothecaris, en daartoe in dat zelfde jaar benoemd Mr. L. PH. C. VAN DEN BERGH, destijds Advokaat te 's Gravenhage ⁴⁾. Toen deze, ten gevolge zijner aanstelling bij een van de Staats-Archieven, in 1852 naar 's Gravenhage terugkeerde, volgde hem op Dr. L. A. TE WINKEL, die als zoodanig aanbleef tot in 1862, toen eene andere hem opgedragen werkzaamheid zijne aftreding veroorzaakte ⁵⁾. Hem verving tijdelijk (doch zonder aanspraak op

1) Wet 1847, Hoofdst. XII, Art. 115, 116, 123.

2) Handel. 1847, bl. 68, 69. 1848, bl. 70.

3) Handel. 1848, bl. 105. 1849, bl. 28.

4) Handel. 1849, bl. 56—59.

5) Handel. 1852, bl. 54. 1862, bl. 14, 26, 27.

bezoldiging te maken) de Secretaris Dr. W. N. DU RIEG ¹⁾, totdat in October 1862 voorloopig en op de eerstvolgende jaarlijksche Vergadering voor vast aangesteld werd de tegenwoordige Bibliothecaris Dr. W. BISSCHOP ²⁾.

De aanwinsten, sedert 1847 voor de Bibliotheek gedaan, zijn eerst in een tweetal Supplementen, en vervolgens alle te zamen in het derde deel van den Catalogus opgenomen. Wat na 1862 bijgekomen is, is alleen kenbaar uit het voor de Handelingen jaarlijks ingeleverde Verslag van den Bibliothecaris ³⁾.

Aan de Bibliotheek is, op voorstel en door toedoen van Dr. L. J. F. JANSSEN, sedert 1844 toegevoegd eene Zegelverzameling, die aanvankelijk onder zijn speciaal bestuur gesteld en in zijn bijzonder studeervertrek aan het Rijksmuseum van Oudheden alhier berustende, eerst sedert de vestiging van de Bibliotheek in haar tegenwoordig lokaal, mede daarheen overgebracht en in eene afzonderlijke kast geplaatst is. Wat de aard en het doel dier verzameling is, heeft hij zelf blootgelegd in zijn *Voorstel tot het aanleggen eener sfragistische Verzameling*, gedaan in de maandelijksche Vergadering van Januarij 1844, en aan de jaarlijksche Handelingen van dat jaar, onder Bijlage A, toegevoegd. Het is hier de plaats niet om over die verzameling opzettelijk uit te weiden en hare latere aanwinsten, voor zoo veel men die in de jaarlijksche Handelingen aangewezen vindt ⁴⁾, na te gaan.

Benevens andere voorwerpen van verschillenden aard ⁵⁾ en enige in lijst gevatte schilderstukken en portretten, prijkt de Bibliotheekzaal der Maatschappij met een paar gipsen Borstbeelden van Nederlands eerste Taal-, Dicht- en Letterkenners, den eenen uit het Noorden, den anderen uit het Zuiden, BILBERDIJK en WILLEMS; het eerste een geschenk van Mr. BODEL NIJENHUIS te Leiden, in 1850 ⁶⁾, het tweede van haar voormalig Medelid B. SCHREUDER te Maastricht, in 1849 ⁷⁾. Waardiger en gepaster sieraad ware daar ter plaatse wel niet te verwachten noch te wenschen.

1) Handel. 1862, bl. 38 en v.

2) Handel. 1863, bl. 59, 60.

3) Handel. 1863, bl. 29—44. 1864, bl. 40—51. 1865, bl. 34—49.

4) Zie Handel. 1845, bl. 51. 1846, bl. 47, en Bijlage A, bl. 70. 1848, bl. 76—78. 1849, bl. 33. 1850, bl. 29. 1851, bl. 28. 1852, bl. 31. 1853, bl. 32—34. 1854, bl. 29. 1855, bl. 34. 1856, bl. 33. 1857, bl. 31 en v. 1858, bl. 42. 1861, bl. 56.

5) Zie Handel. 1853, bl. 34 en 44. 1854, bl. 16, 37.

6) Handel. 1851, bl. 4 en 28.

7) Handel. 1849, bl. 24.

Aan de Maatschappij vielen gedurende haar honderdjarig bestaan vele en velerlei aanzienlijke voorregten ten deel. Bescherming van de Stedelijke en de Hoogere Regering en van het Hoofd van den Nederlandschen Staat. Kundige en werkzame Leden, evenzeer bereid als bevoegd om hare belangen te bevorderen. Vereerende onderscheiding van meer dan eene zijde. Erfstellingen, giften en geschenken van hooge waarde en van verschillenden aard. Ons blijft nog over, deze laatstgenoemde eenigzins van naderbij te beschouwen en onder een kort bestek bijeen te brengen. Om van vroegere en latere meer of min kostbare en belangrijke boekgeschenken niet te gewagen, op hare jaarlijksche Vergadering van 1788 werd zij aange naam verrast door het bericht dat haar onlangs overleden Medelid, Mr. ZACHARIAS HENDRIK ALEWIJN te Amsterdam, haar bij uitersten wille gedachtig geweest was, door haar zijne geheele verzameling van oude gedrukte Boeken en Handschriften, rakende de Nederduitsche taal, te legateeren ¹⁾. En welk een kostbaar Legaat dit was, blijkt uit de Lijst er van, als Bijvoegsel tot de Handelingen van 1789 gedrukt en onder de Bijlagen achter het Voorbericht op den Catalogus van de Bibliotheek in 1847 overgenomen.

Nagenoeg alle de giften aan de Maatschappij, hetzij bij erfstelling vermaakt of bij levenden lijve geschenken, strekten ten voordeele en ter verrijking van hare Bibliotheek. Van dien aard zijn eene som van f 500,— haar door Jhr. Mr. P. J. DE BIJE in 1837, en eene van f 500,— door Mr. J. H. HOEUFFT in 1845, nagelaten ²⁾. Van meer andere giften van dien aard, hetzij door afgestorvene of door nog levende Leden ter harer beschikking gesteld, is in het Voorbericht op den Catalogus van de Bibliotheek of in het jaarlijksch Verslag over die inrigting aanteekening gehouden. 't Is genoeg hier alleen de namen te vermelden, uit de overledenen van F. FONTEIN Dz. en A. R. FALCK ³⁾, en onder de nog levenden van Mr. H. J. KOENEN en Ds. J. J. VAN VOORST ⁴⁾.

Anderen lieten aan de Maatschappij merkwaardige boek- en andere geschenken ten aandenken na. Dierbaar blijft haar de nagedachtenis van mannen, als Mr. J. H. HOEUFFT, Dr. J. H. VAN BOLHUIS ⁵⁾, Ds. J. TEISSÈDRE L'ANGE ⁶⁾, C. J. WENCKEBACH ⁷⁾, Mr. W. H. VAN

1) Handel. 1788, bl. 3, met Extract uit het Testament, in 't Bijv. bl. 7.

2) Handel. 1837, bl. 69, 70. 1843, bl. 60.

3) Handel. 1831, bl. 61 en v. 1832, bl. 49.

4) Handel. 1854, bl. 25. 1859, bl. 22, 43, 44. 1860, bl. 13.

5) Handel. 1844, bl. 61, 62. 1845, bl. 46, 47.

6) Handel. 1849, bl. 24. 1853, Toev. bl. 220. 7) Handel. 1850, bl. 21.

VOORST ¹⁾, en Mr. H. W. TYDEMAN ²⁾. Voorts mogen hierbij niet vergeten worden de namen van vroeger of later afgestorvene Medelieden, uit wier nalatenschap aan de Maatschappij hoogstbelangrijke letterkundige overblijfsels door hunne naaste betrekkingen vereerd werden, als ADR. KLUIT ³⁾, J. H. ONDER DE WIJNGAARD CANZIUS ⁴⁾, A. J. LASTDRAGER ⁵⁾ en A. D. SCHINKEL.

Van eenigzins anderen aard en ruimere strekking was een tweetal boekgeschenken van Jhr. G. J. BEELDSNIJDER VAN VOSHOL te Utrecht en C. J. WENCKEBACH te 's Gravenhage. Eerstgenoemde bood in 1834 van M. L. BARON D'YVOY VAN MIJDRECHT'S *Verbond en Smeekschriften der Nederlandsche Edelen van de jaren 1565—1567*, vermeerderd met aantekeningen en fac-similés uit zijne eigene verzameling, honderd exemplaren aan, ter uitdeeling aan de Leden van de Maatschappij, die zulks verlangen mogten ⁶⁾. Laatstgenoemde schonk in 1847 met hetzelfde doel alle de overgeblevene exemplaren van zijnen in 1845 bezorgden herdruk der *Gedichten* van A. VAN DER WOORDT ⁷⁾.

Van herhaalde boekgeschenken, hetzij eigene geschriften van Leden der Maatschappij, of boekwerken van anderen, is het hier de plaats niet om te spreken. Dit behoort tot het jaarlijksch verslag over de Bibliotheek. Alleen mag niet met stilzwijgen voorbijgegaan worden de kostbare en uitgebreide verzameling van Nederlandsche Tooneelstukken, afkomstig van Mr. D. VAN LEYDEN, door zijn' naamgenoot D. VAN LEYDEN GAEL in 1844 aan de Maatschappij geschonken, en afzonderlijk beschreven in het Eersten deels Tweede Stuk van den Catalogus harer Bibliotheek. Een geschenk alleen toereikend om de nagedachtenis van dit haar voormalig Medelid in dankbaar aandenken te houden.

Hiermede het algemeen overzicht der geschiedenis van de Maatschappij besluitende, gaan wij thans in het bijzonder over tot hare huishoudelijke inrigting en wetenschappelijke werkzaamheid.

1) Handel. 1856, bl. 30.

2) Handel. 1863, bl. 31, 39.

3) Handel. 1861, bl. 27 en 38. vergel. met Handel. 1837, bl. 54.

4) Handel. 1844, bl. 53.

5) Handel. 1859, bl. 43.

6) Handel. 1834, bl. 65. Zie dat Stuk van D'YVOY in de Nieuwe Werken van de Maatschappij, Dl. I, St. 2, bl. 183—249.

7) Handel. 1847, bl. 54.

T W E E D E H O O F D S T U K .

Huishoudelijke Inrigting.

Tot de geschiedenis van de huishoudelijke inrigting der Maatschappij en van de daarin van tijd tot tijd ontstane veranderingen, behoort de beschouwing van hare *Wetten*, hare *Leden*, hare *Ambtenaren* en *Commissiën*, hare *Vergaderingen* en *Vergaderplaats*, en eindelijk van hare *Geldmiddelen*. Hebben we van dit een en ander reeds voorloopig moeten spreken, hier is het de plaats voor eene meer opzettelijke behandeling.

I. Gelijk geene Vereeniging van meerdere personen bestaanbaar is zonder een vast Reglement, zoo had ook de Maatschappij daaraan behoefte. Het Ontwerp van huishoudelijk bestuur, op last harer eerste Vergadering van Julij 1766 door de Leidsche Leden gemaakt en op die van September voorloopig aangenomen, werd bij besluit van de eerstvolgende bij herziening vastgesteld. Dit is de eerste druk harer *Wetten* ¹⁾. Een tusschen 1767 en 1768 ingediend voorstel, waarover later, bragt daarin eene aanmerkelijke wijziging en uitbreiding te weeg. Van daar een tweede druk in 1769 ²⁾. Een derde, op nieuw omgewerkte, is die van 1771, welke voor het eerste deel van de Werken in 1772 geplaatst is ³⁾. Een op last der Vergadering van 1770 opgemaakt Ontwerp van schikkingen om naar een' prijs te laten dingen, werd daaraan in 1773 toegevoegd en voor het tweede deel geplaatst ⁴⁾. Beide, die *Wetten* en *Prijswetten*, zijn, nagenoeg onveranderd, te zamen herdrukt in 1775, en, behoudens latere bepalingen, meerendeels tot de *Prijswetten* betrekkelijk ⁵⁾; tachtig jaren lang de grondslag gebleven van de algemeene inrigting der Maatschappij.

1) *De Wetten van de Maetschappye der Nederlandsche Letterkunde te Leyden, by herzieninge vastgesteld in de Jaerlijksche Vergadering van den 14 van Hooimaand 1767.* fol. Zie *Handel.* van d. j. bl. 3, 4.

2) *De Wetten* enz. (vastgesteld den 11 van Hooimaand 1769) fol. Zie *Handel.* van d. j. bl. 14, en van 1770, bl. 2 en 7.

3) *De Wetten* enz. (vastgesteld den 9 van Hooimaand 1771) 4°. Zie *Handel.* van d. j. bl. 1, 2, en 1772, bl. 6.

4) *Wetten, volgens welke de Maetschappij naer enen Prijs zal laten schryven*, eerst in folio gedrukt, en vervolgens in 4°. Zie *Handel.* 1770, bl. 17, en 1773, bl. 15, bovenaan.

5) Zie *Handel.* 1777, bl. 13. 1778, bl. 9—12. 1779, bl. 4. 1780, bl. 5. 1781, bl. 7, 8. 1782, bl. 5, 6. en vooral 1783, bl. 8—16.

Toen, na hare herstelling in den aanvang dezer eeuw, de voorraad van dien druk, in den vorm van de Werken op best drukmediaan in 4° uitgevoerd, uitgeput raakte, is in 1807 een veel beknopter en minder kostbare uitgaaf op gewoon papier in 8° gegeven, met aanmerkelijke bekorting en zonder de Prijswetten, voor welke men het voldoende achtte te verwijzen naar het tweede deel der Werken ¹⁾. En toen ook van dezen druk exemplaren te kort kwamen, had op nieuw in 1835 eene Wetsherziening plaats, die zich in de hoofdzaak geheel en al aan het oude aansloot. Merkwaardig is het dienaangaande door den toenmaligen Secretaris, Mr. H. W. TYDEMAN, op de jaarlijkse Vergadering gesprokene: »Daar Gijl.» — zeide hij — »buiten twijfel allen dit nieuw opstel met het vorige, sedert 1807 in zwang zijnde, naauwkeurig hebt vergeleken, zal het niet noodig zijn U. te doen opmerken, maar zult Gijl. allen van zelf reeds erkennen, hoezeer wij ons hier hebben toegelegd op een' bedaarden, maar stelligen, voortgang tot het betere, en gewacht voor onvoorzigtige, ontijdige, ongepaste zucht tot nieuwigheden. Welke gegronde aanmerkingen en verbeteringen in de bijzonderheden nog mogen te maken zijn, dezen echt Nederlandschen geest in het geheel zult Gijl. niet miskennen." Waarop dit Ontwerp, op last der maandelijksche Vergadering door eene Commissie, bestaande uit de Heeren M. SEGENBEEK, Mr. H. W. TYDEMAN, Mr. W. P. KLUIT, Mr. C. J. C. REUVENS en Mr. P. BUYSKES, voorbereid, met eene aanzienlijke meerderheid van stemmen goedgekeurd en in Wet veranderd is ²⁾. En, welke latere wijzigingen ook daarop vervolgens voorgesteld of aangenomen geworden zijn, die Wetten zijn in werking gebleven tot op de in 1847 ingevoerde Wetgeving.

Toenemende ontevredenheid met het bestaande en rusteloze drift tot verandering gaven daartoe de naaste aanleiding. Eene maandelijksche Vergadering van 1 Mei 1846, waarop de voorbereidende schikkingen voor de jaarlijkse, reeds in April aangevangen, doch niet ten einde gebragt, voortgezet zouden worden, door een gemotiveerd schriftelijk voorstel tot Wetsherziening in den ruimsten omvang verrast en overrompeld. — in plaats van dit, volgens de toen bestaande Wetsbepaling ³⁾, tot nader order ter zijde te leggen — benoemde terstond daarop eene Commissie, bestaande uit de Heeren Mr. H. W. TYDEMAN, Mr. C. J. VAN ASSEN, Prof. J. F. VAN OORDT

1) Handel. 1806, bl. 12. 1807, bl. 20—24.

2) Handel. 1835, bl. 33 en 45.

3) Wetten 1835, Hoofdst. I, Art. 4.

J.W.z., Mr. J. G. LA LAU en Dr. C. LEEMANS, om over de zaminstelling van eene algemeene Commissie ter Wetsherziening de Vergadering voor te lichten. Het Rapport van eerstgenoemde Commissie, in eene buitengewone Vergadering van 15 Mei overwogen en goedgekeurd, stelde voor het benoemen van *zeven* leden, waaronder *twee* van buiten de stad door de jaarlijkse Vergadering, en de *vijf* overige door de maandelijksche van October. Naar aanleiding van dit Rapport, op de jaarlijkse Vergadering ter tafel gebragt, werden tot Buitenleden van de toekomstige Commissie ter Wetsherziening benoemd Mr. W. J. C. VAN HASSELT te Amsterdam en Mr. L. PH. C. VAN DEN BERGH te 's Gravenhage ¹⁾; vijf Leidsche Leden werden hun door de Octobervergadering toegevoegd. Die Commissie, hare taak volbragt hebbende, leverde tegen het voorjaar van 1847 aan de maandelijksche Vergadering een Ontwerp in, waarover de discussiën artikelsgewijze in zes achtereenvolgende Vergaderingen voortgezet en ten einde gebragt werden. Daaruit ontstond een nader gewijzigd Ontwerp, waarover op de eerstvolgende jaarlijkse Vergadering, onder voorzitting van Mr. H. W. TYDEMAN, de beraadslagingen op twee achtereenvolgende dagen plaats hadden, en waaruit, niet zonder onstuimige opgewondenheid, bij meerderheid van stemmen de tegenwoordige Wetgeving ontstaan is ²⁾.

»Het bevreemdt U niet, Mijne Heeren!» — zoo sprak in zijne Openingsrede ter jaarlijkse Vergadering van 1848 de Voorzitter KIST — »in dezen tijd van verandering en van omkeering, ook van de verandering en verjonging dezer Maatschappij te hooren gewagen. Zelfs bedriegt gij U niet, wanneer gij meenen mogt, het een met het ander als naauw te zamengevoegd en aanverwant U te moeten voorstellen. Slechts moet gij dan, om niet tegen de tijdorde te zondigen, tot de noodwendige gevolgtrekking komen: dat de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde op het veld der beweging geheel Europa vooruit was. De herziening harer grondwettige instellingen, hare hervorming, hare omwenteling, of hoe gij het noemen wilt, had zij reeds volbragt, toen de volken van ons werelddeel, sedert Februarij jongstleden, een iegelijk aan de zijne, nog daaraan moesten beginnen. Gelukkig! hare omwenteling heeft, behalve de ontploffing van eenige menschelijke hartstogten en driften, slechts papier en inkt en drukloon, geenszins, gelijk andere omwentelingen, ook bloed en tranen gekost. En al ging het, —

1) Handel. 1846, bl. 50, 51 en 67. benevens het Rapport, onder Bijlage B.

2) Handel. 1847, bl. 55, 56, 67—69 en 70.

gij herinnert het U — ten voorgaanden jare op deze Vergadering niet in alle letterkundige stilte en statigheid toe; al stormde het toen hier in de zomermaand, als op een' najaarsdag; en al zweefde gedurende eenigen tijd, zoo als dat bij omwentelingen schijnt te behooren, zelfs het bestaan onzer Maatschappij, gelijk een geteisterd vaartuig, zonder hoop van behoud op de verbolgene baren; — als langs een ander Jan de Wits-gat geraakte het toch, schoon niet zonder avarië, de felste branding door, in veilige haven. In korte woorden: onze Maatschappij verkreeg eene Grondwet, en, dewijl niet allen in den nood zich meenden te mogen onttrekken, ook een Bestuur, en alzoo die veelzins gewijzigde inrigting, welke door de stukken zelf ter uwer kennis gebragt is ¹⁾."

Van deze Wetgeving bestaat tot nog toe drierlei Redactie. De eerste druk van 1847 voert den titel van *Wet voor de Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde te Leiden*, als ware die Wet door hogere magt aan de Maatschappij voorgeschreven, en deze daaraan onderworpen. Volgens eene daaraan toegevoegde slotbepaling, had, na verloop van vijf jaren in 1852 eene herziening plaats, waarbij de Maatschappij wederom in het bezit van haren oorspronkelijken naam hersteld is: *Wet van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde* ²⁾. Een andermaal herziene druk verscheen in 1860. Latere, hetzij alleen voorgestelde of ook aangenomen, Wetsveranderingen staan in de daaraanvolgende jaarlijksche Handelingen opgegeven ³⁾.

Waarin het verschil tusschen deze en de voormalige Wetgeving hoofdzakelijk gelegen is, is reeds boven voorloopig aangewezen, en zal later in de bijzonderheden nader blijken.

II. Dat de Maatschappij geen anderen voor hare *Leden* erkent, dan die geschikt en bevoegd zijn om tot haar doel, den opbouw van Vaderlandsche Taal-, Letter- en Geschiedkunde mede te werken, spreekt van zelf en is reeds boven aangewezen. De keuze of benoeming van Leden stond van ouds af en staat nog uitsluitend aan de Jaarlijksche Vergadering ⁴⁾, als vertegenwoordigster van de Maatschappij in haar geheel, op voordragt van de Maandelijksche in of nevens haren Beschrijvingsbrief. Deze maakt die voordragt op uit de haar tot het lidmaatschap voorgestelde personen, voor zooveel die haar tot dat

1) Handel. 1848, bl. 4, 5.

2) Handel. 1852, bl. 54—57.

3) Handel. 1863, bl. 56—58. 1864, bl. 61—63.

4) Wetten 1775 en 1807, Hoofdst. IV, Art. 6. 1835, Hoofdst. IV, Art. 26. 1847, 1852 en 1860, Hoofdst. I, Art. 9.

einde geschikt voorkomen. Nooit, voor zooveel ons bekend is, tot aan het eerste vierde dezer eeuw, werd de bevoegdheid daartoe aan de Leidsche Leden ontzegd: en de jaarlijksche Vergadering benoemde dan ook doorgaans al de voorgedragenen ¹⁾. Toen later in twijfel begon getrokken te worden, of de maandelijksche Vergadering, als het regt niet hebbende om Leden te kiezen, wel bevoegd was om personen haar tot het lidmaatschap voorgesteld van hare voordragt af te laten, werden daarop in 1852 voor het eerst al de voorgestelden aan de jaarlijksche Vergadering voorgedragen, niet om die allen *aan te nemen*, maar om daaruit eene *keuze* van 18 Leden te doen, en de overigen als Candidaten voor het volgende jaar te beschouwen. Merkwaardig is het bij die gelegenheid door den Secretaris, Mr. H. W. TYDEMAN, deswegens in het midden gebragte ²⁾. Het gevolg was, dat van de 54 toen slechts *zeven* de drie vierden meerderheid mogten erlangen. In 1855 stelde de maandelijksche Vergadering voor, dat in het vervolg jaarlijks geen grooter aantal van Leden zoude gekozen worden, dan *twaalf*, tenzij de Maatschappij in het jongstverloopen jaar een grooter aantal mogt verloren hebben, en dat wel niet bij *drie vierden* der stemmen, maar bij *volstreckte meerderheid*; waarbij op nieuw het door den Secretaris gesprokene verdient nagelezen te worden ³⁾.

Werd ook al bij de Wetsherziening van 1855 aan de maandelijksche Vergadering het regt van voorloopige keuze of voordragt uitdrukkelijk gewaarborgd ⁴⁾, en bleef het haar insgelijks bij die van 1847 voorbehouden ⁵⁾, het werd haar niettemin bij voortdoring betwist door dezulken, die op de voordragt hunne gunstelingen verzeefs zochten, en haar bij de later volgende herzieningen van 1852 en 1860 voor goed ontnomen. Was in 1855 haar toegestaan te bepalen, *welke* zouden voorgedragen worden, in 1847 werd het *hoe velen en welke*, en in 1852 en 1860 alleen *hoe velen* ⁶⁾: een gevolg van een bij herhaling, in 1848 en 1849, met uitvoerige toelichting ingediend voorstel ⁷⁾. Bij eene in 1865 op nieuw voorgestelde Wets-

1) Als eene bijzonderheid stippen we hierbij aan, dat in 1773 in eens tot Leden verkozen werden de Heeren behoorende tot het *Collegie van Gemachtigden tot de keuze van nieuwe Rijmzalmen*. Zie Handel. 1773, bl. 16, 17.

2) Handel. 1832, bl. 44—46.

3) Handel. 1833, bl. 62, en 1834, bl. 59—61.

4) Wetten 1855, Hoofdst. I, Art. 7.

5) Wet 1847, Hoofdst. I, Art. 8.

6) Wet 1852 en 1860, Hoofdst. I, Art. 8.

7) Handel. 1848, bl. 101, en 1849, bl. 60, 61; met afzonderlijk gedrukte *Mededeeling* van Dr. C. LEEEMANS.

verandering was het *hoe velen* weder door *wie* vervangen. Het Praeadvies van het Bestuur ontraadde toen aan de Vergadering het aannemen daarvan: »op grond dat daardoor de macht der maandelijksche Vergadering te zeer zou worden uitgebreid, ten koste van die der jaarlijksche, die dan niemand tot Lid zoude kunnen kiezen, tenzij de maandelijksche Vergadering hem wilde voordragen 1).» Hoe dit ook zij, de Wet gebiedt nu *allen* voor te dragen, met bepaling *hoe velen* daaruit tot Leden zullen worden gekozen. Bereken men dit naar het getal der afgestorvenen, dan kan het alleen op de jaarlijksche Vergadering uitgemaakt worden: en zonder dat, is en blijft het altijd eene meer of min willekeurige bepaling. Waarom niet het eene (het *hoe velen*) zoowel als het andere (het *wie of welke*) aan de jaarlijksche Vergadering overgelaten? Een voorstel, daartoe in 1855 gedaan, mogt echter geene goedkeuring verwerven 2).

Gedurende het eerste tijdperk van het bestaan der Maatschappij, van 1766 af tot aan het einde der vorige eeuw, werd bij het voorstellen van Leden, behalve de naam, woonplaats en beroepstitel, uitdrukkelijk aangewezen, voor welk vak van de Nederlandsche Letterkunde, volgens de bij de Maatschappij aangenomene verdeeling, een ieder verdiende in aanmerking te komen, hetzij als *Taal-*, of als *Dicht-*, of als *Geschied-* en *Oudheidkundige*. Nadat dit, sedert hare herstelling in 1805, jaren lang verzuimd geworden was, werd in 1828 op de jaarlijksche Vergadering besloten, de Leden, die anderen wenschten voor te stellen, te herinneren aan het bij de Wet, Hoofdst. I, Art. 7, gevorderde berigt aangaande hunne kundigheden 3); en op die van 1852 voorgesteld: »om, in het vervolg, bij de namen en burgerlijke qualiteiten der voorgestelde Leden, ook datgene te vermelden, wat hen, ingevolge den aard en de strekking onzer Maatschappij, bijzonder qualificeert om tot Leden voorgesteld en aangenomen te worden 4); een voorstel, dat eigenlijk niets nieuws bevatte, maar louter terugkeer was tot het oude, van toen af op nieuw ingevoerde gebruik 5).

Van den beginne af maakte het voorstellen van Leden, met de namen der voorgedragene personen, een afzonderlijk punt uit in den Beschrijvingsbrief tot de jaarlijksche Vergadering. Op die van 1828 werd besloten, »de lijst der voorgestelde Leden niet meer in de Brieven van beschrijving te doen drukken, maar afzonderlijk, en uit te reiken alleen aan de Leden, die op de jaarlijksche algemeene

1) Handel. 1863, bl. 57.

3) Handel. 1828, bl. 68.

5) Handel. 1834, bl. 60.

2) Handel. 1855, bl. 51, en 1856, bl. 60.

4) Handel. 1832, bl. 57.

Vergadering zullen tegenwoordig zijn" 1). Dit heeft van 1829 af tot 1852 vier jaren achtereens plaats gehad. Van 1855 af werd die Naamlijst bij den Beschrijvingsbrief ingesloten, en »de Leden ter Vergadering komende verzoekt, dit blaadje mede te brengen, om tot de stemming te kunnen dienen," natuurlijk onder voorwaarde van geheimhouding, die echter eenmaal geschonden werd, in 1841, waartegen destijds de Secretaris nadrukkelijk opkwam; en een, staande diezelfde Vergadering, gedaan voorstel, »om aan de namen der te stemmen Leden voortaan vóór de algemeene Vergadering geene ruchtbaarheid te geven," werd op de Resumtie-Vergadering, den volgende dag gehouden, in een besluit veranderd 2). Aan de tegenwoordige Wetsbepaling, dat de namen der voorgedragenen bij den Beschrijvingsbrief voor de jaarlijksche Vergadering aan de Leden medegeedeeld worden, is uitdrukkelijk toegevoegd »in het vertrouwen op hunne geheimhouding" 3). Jammer maar dat, vooral bij de thans heerschende neiging tot publiciteit, geheimhouding eene van die verplichtingen is, die zich niet wel bij de Wet laten voorschrijven, tenzij onder uitdrukkelijke strafbedreiging.

Op de jaarlijksche Vergadering van 1854 werd voorgesteld »om bij de gedrukte lijst der Candidaten tevens te voegen de namen van hunne respectieve voorstellers" 4); 't welk, op de maandelijksche Vergadering van December eerstvolgende in stemming gebragt, de meerderheid niet verwerven mogt 5). Niettemin is dit, ten gevolge van een voorstel op de Resumtie-Vergadering van 1859, later in besluit veranderd, sedert 1860 voor het eerst in werking gebragt 6).

Tot de keuze of benoeming van Leden werd, volgens de Wetsbepalingen van 1775 en 1807, eene meerderheid van drie vierde deelen der stemmen vereischt 7); volgens die van 1855 eene *volstreckte meerderheid* 8). Bij de Wet van 1847 mochten de voorgestelden *meer dan de helft* der stemmen op zich vereenigen 9); terwijl bij de vijfjarige herziening in 1852, en insgelijks bij de laatste in 1860, die bepaling tot *de meeste* der stemmen beperkt is 10). Zoo is men van drie vierden tot op de helft afgedaald, en van de helft tot op de

1) Handel. 1828, bl. 60.

2) Handel. 1841, bl. 65 en 81.

3) Wet 1852 en 1860, Hoofdst. I, Art. 8.

4) Handel. 1854, bl. 49.

5) Handel. 1855, bl. 21, 22.

6) Handel. 1860, bl. 23.

7) Wetten, 1775, Hoofdst. V, Art. 4. 1807, Hoofdst. VI, Art. 4.

8) Wetten, 1835, Hoofdst. IV, Art. 28.

9) Wet 1847, Hoofdst. I, Art. 9.

10) Wet 1852 en 1860, Hoofdst. I, Art. 9.

betrekkelijke meerderheid; en deze is voldoende, waar het niet een hoofdelijk voor- of tegenstemmen geldt, maar het uitkippen uit eene talrijker voordragt van een beperkt getal van uitverkorenen.

Staat de keuze van Leden aan de Jaarlijksche Vergadering, deze plagt niettemin aan de Maandelijksche, als de kern van de Maatschappij uitmakende, de benoeming van Leden binnen Leyden over te laten. Bereids op de buitengewone Vergadering van 9 September 1766 kwam dit punt ter sprake, niet als regt, maar als voorregt, vergunning of magtiging, telkens voor het loopende jaar ¹⁾; en het verzoek om die vergunning maakte jaarlijks een afzonderlijk voorstel uit in den Beschrijvingsbrief, en werd zoo goed als stilzwijgend toegestaan, zonder dat daaromtrent eenige wetsbepaling bestond ²⁾. Ten cinde van dit voorregt zoo min mogelijk misbruik te maken, verbond zich in 1839, uit eigene beweging, de Maandelijksche Vergadering tot eenige beperkende maatregelen dienaangaande genomen ³⁾. Eenige jaren later werden, en dat wel

1) Merkwaardig is het verschil van redactie dienaangaande in de Handelingen dezer Vergadering, volgens den tweederlei daarvan bestaanden druk:

1ste druk, bl. 4.

2de druk, bl. 8.

„Wyders voorgedragen zijnde, of den *Leydsche Leden* het recht niet behoorde voorbehouden te blyven, om van tijd tot tijd *meerdere* Leden, binnen de Stad *Leyden* woonachtig, intekiezen, alzoo het somtijds nadeelig zoude kunnen zijn daermede tot eene *grootte* jaarlijksche Vergadering te moeten wachten, zijn naer gedaene omvrage, by besluit van de *meerderheid*, de *Leydsche Leden* gemachtigd, omme, by *provisie* tot de eerstaenstaende *grootte* Vergadering, te mogen tot Leden dezer Maetschappye inkiezen en sennemen zoodaenige Heeren, binnen *Leyden* wonende, als dezelve tot nut en voordeel der Maetschappye zullen goedvinden.”

„Wyders werd voorgedragen of het *aen de maendelijksche Vergaderingen* niet behoorde voorbehouden te blyven, om van tijd tot tijd *nieuwe* Leden, binnen *Leyden* wonende, te kiezen, dewijl het somtijds nadeelig zoude kunnen zijn daermede tot ene jaarlijksche Vergadering te moeten wachten; en na godane omvrage zijn de *maendelijksche Vergaderingen* gemachtigd, om, by voorraad tot de eerstaenstaende *jaarlijksche* Vergadering, zoodanige Heeren, binnen *Leyden* wonende, tot Medeleden te verkiesen, als zy ter bevordering van het nut en voordeel der Maetschappye geschikt zullen oordeelen.”

2) De Wet van 1775, Hoofdst. IV, Art. 6, heeft: „Niemand zal tot Lid der Maetschappye dan door haer (de jaarlijksche Vergadering) gekozen worden.” Door achter *Niemand* in te voegen, *buiten Leyden wonende*, erkent de Redactie van 1807, Hoofdst. IV, Art. 6, en die van 1835, Hoofdst. IV, Art. 32, stilzwijgend die vergunning. Evenzoo de Wet van 1847, Hoofdst. I, Art. 6.

3) Handel. 1839, bl. 53, vergeleken met een op het Beschrijvingsbriefje tot de maandelijksche Vergadering van 15 Maart onderaangesteld Rapport, ingebracht in die van 1 Februarij, luidende als volgt:

door Leidenaars zelve, bedenkingen daartegen geopperd, even als of die Vergadering zich een regt aanmatigde, dat haar niet toekwam, en de verkiezing op de jaarlijksche Vergadering iets vooruit had boven die op de maandelijksche. Niettemin is tot in 1856 toe door de laatstgenoemde die gewone jaarlijksche aanvraag gedaan, en, zoo al niet zonder tegenspraak, toch met aanzienlijke meerderheid door de jaarlijksche ingewilligd ¹⁾. In de twee daaraanvolgende jaren voor het eerst vond, uit eigen beweging, misschien uit voorgewende kieschheid, de maandelijksche Vergadering zelve goed dat voorstel uit haren beschrijvingsbrief weg te laten; toch werd ook toen, door tusshenkomst van een buitenlid, die vergunning haar door de jaarlijksche op nieuw verleend ²⁾. Gedurende de acht laatstverloopen jaren, heeft zij zich aan hare eens aangenomen gedragslijn gehouden, om die aanvraag niet meer te doen, maar zoodanige inwoners van Leiden, welke zij tot het lidmaatschap bevoegd rekent, op hare voordragt aan de jaarlijksche Vergadering mede op te nemen ³⁾. Zoo geraakt ook dit oude gebruik, dat zeker veel voor zich had, thans geheel in onbruik; ten zij de Leidsche Leden zelve van de hun thans bij de wet uitdrukkelijk verleende vrijheid ⁴⁾ op nieuw gebruik mogten willen maken.

„De Commissie geeft aan de Maandelijksche Vergadering in overweging, het volgende te bepalen:

- 1°. De Maandelijksche Vergadering zal van het haar vergunde voorregt, om Inwoners van Leiden tot Leden der Maatschappij te benoemen, geen gebruik maken, dan voor dezulken, die bij haar als beoefenaars en voorstanders der Vaderlandsche Letter- en Geschiedkunde bekend zijn, en een vol jaar binnen deze stad zullen gewoond hebben.
- 2°. Elk voorstel daartoe zal in eene gewone Vergadering geschieden, wordende Vergaderingen, tot openbare voorlezing bestemd, geheel uitgesloten.
- 3°. Het stemmen over het al of niet aannemen van een voorgesteld Lid, zal eerst in de volgende Vergadering plaats hebben, terwijl op de beschrijvingsbriefjes de naam des persoons of der personen, over wie gestemd zal worden, moet worden aangekondigd.
- 4°. Tot het doen eener benoeming wordt vereischt de tegenwoordigheid van ten minste *twintig* Leden, alsmede de *meerderheid* van stemmen.”

Houdt men zich aan deze bepalingen, dan vervalt alle vrees voor misbruik.

1) Handel. 1854, bl. 49. 1855, bl. 52. 1856, bl. 60.

2) Handel. 1857, bl. 70. 1858, bl. 85.

3) Verg. het gesprokene door den Voorzitter, Handel. 1861, bl. 25.

4) Wet 1847, 52, 60, Hoofdst. I, Art. 6: „De Leden worden gekozen op de Jaarlijksche Vergadering: doch deze kan de Maandelijksche Vergadering magtigen om personen, die sedert een jaar te Leiden woonachtig zijn, binneustijds te verkiezen.” vergeleken met Art. 11, 12 en 13.

Er bestaat geen onderscheid tusschen de Leden binnen en buiten Leiden. Allen hebben zij gelijke regten en gelijke verplichtingen. Genieten de eerstgenoemden het voorregt van hunne maandelijksche Vergaderingen, ze zijn daarentegen belast met de zorg voor het huishoudelijk bestuur. Worden de laatstgenoemden niet tot de maandelijksche bijeenkomsten genoodigd, of ontbreekt hun de gelegenheid om die bij te wonen, het regt er toe is hun niet ontzegd en de toegang staat hun desverkiezende open; en maakt iemand daarvan gebruik, zijne stem geldt evenveel als die van de overigen daarbij tegenwoordig. Ja zelfs is het aan de Leidenaars niet ongevallig nu en dan een buitenlid in hun midden te zien, bereid om hen op eene sierlijke voorlezing of belangrijke mededeeling te vergasten, en aan hunne huishoudelijke en letterkundige werkzaamheden deel te nemen. Meer dan eens heeft zulks tot algemeen genoegen plaats gehad.

Behalve hare eigene landgenooten, hetzij te Leiden of in andere gewesten van Nederland gevestigd, is de Maatschappij gewoon ook aan *buitenlandsche* Geleerden, die zich met een of ander der door haar beoefende vakken van studie bezig houden en toonen in de Nederlandsche Letter- en Geschiedkunde geen vreemdelingen te zijn, haar lidmaatschap aan te bieden. Wanneer dit voor het eerst heeft plaats gehad, is twijfelachtig, zeker niet voor 1786, toen aan een van de Leden te kennen gegeven werd »dat de Maatschappij tot hier toe geene Buiten-Leden heeft, of behoudens de Wetten kan aanneemen” 1). Bij de Wetten van 1775, 1807 en 1855 is daaromtrent niets bepaald: en uit de vorige eeuw is er nauwelijks één voorbeeld van bekend, of het mogt zijn dat van C. F. DE NELIS, Bisschop van Antwerpen, in de Oostenrijksche Nederlanden, bekend door zijn *Prodromus Rerum Belgicarum*, in 1795. Eerst na de herstelling der Maatschappij, in het begin van de tegenwoordige eeuw, schijnt dit meer in gebruik gekomen te zijn. In 1804 werd DE BAST, Kanunnik te Gent, benoemd; in 1805, VAN HULTHEM, Oud-Secretaris van Gent, en RAEPSAET, Oud-Pensionaris van Oudenaerde; in 1806, VAN ERTEORN te Antwerpen, GERARD te Brussel, en MARRON te Parijs, laatstgenoemde echter een inboorling van Nederland; in 1807, VON ESCHENBURG te Brunswijk, DESPREZ en POUGENS te Parijs. In datzelfde jaar werd besloten, de zoodanigen van de gewone toelage vrij te stellen, en er jaarlijks niet meer dan twee

1) Handl. 1786, bl. 4 onderaan.

te benoemen ¹⁾. Later had hetzelfde plaats, in 1810, met LORIN te Parijs; in 1815 en 1816 achtereenvolgens, met de gebroeders JACOB en WILHELM GRIMM, in Duitschland; in 1822, met HOFFMANN VON FALLERSLEBEN; en, vooral sedert 1829 en volgende jaren met veel meer anderen, wier namen in de Handelingen te vinden zijn en op de Ledenlijsten voorkomen. Eene stellige bepaling dienaangaande komt eerst voor in de Wet van 1847, Hoofdst. I, Art. 19, waar insgelijks zij, die in de buitenlandsche bezittingen des rijks woonachtig zijn, als zoodanig beschouwd worden.

Tot 1854 werden op de voordragt tot het lidmaatschap de buitenlanders onder en tusschen de inlanders gesteld. Sedert 1855 zijn de eerstgenoemden afzonderlijk opgegeven: en sedert 1845 heeft men eene driedledige splitsing ingevoerd van *binnenlandsche* Heeren, Heeren *in de overzeesche bezittingen*, en *buitenlandsche*. Tusschen 1815 en 1850 werden de Zuid-Nederlanders natuurlijk voor inlandsche Leden erkend; sedert de afscheiding van België zijn ze wederom buitenlandsche.

Eindelijk, sedert wanneer is evenmin zeker, benoemt de Maatschappij ook *Eereleden*, hetzij uit of buiten haren boezem, insgelijks vrijgesteld van toelage. Op de jaarlijksche Vergadering van 1851 deed de Voorzitter SIEGENBEEK een voorstel »om het getal der Honoraire Leden van de Maatschappij uit te breiden en tevens te bepalen; doch hetwelk hij zelf voorslaat, en de Vergadering besluit, vooraf aan de maandelijksche Vergadering op te dragen, ten onderzoek of hetzelfde onder de voorwerpen van raadpleging voor de Algemeene Vergadering van het volgend jaar zoude behooren gebragt te worden ²⁾;" iets dat echter geen gevolg schijnt gehad te hebben. In de Wet van 1852 en 1860, voor het eerst, wordt Art. 19 van *Eereleden* gesproken als benoemd kunnende worden.

Tot *Eereleden* uit haren eigen boezem benoemt de Maatschappij zoodanige van hare Leden, die om hunne hooge jaren en bijzondere verdiensten op zulk eene onderscheiding aanspraak schijnen te kunnen maken. Zoo werd in 1848 de Oud-Voorzitter SIEGENBEEK, Lid sedert vijf en veertig jaren, en werden in 1857 de vier, volgens hunne jaren van benoeming, oudste Leden der Maatschappij, M. C. VAN HALL, W. BROES, A. DE VRIES en H. W. TYDEMAN, als zijnde allen meer dan vijftig jaren hare Medeleden en sieraaden der Letterkunde in

1) Handel. 1807, bl. 20.

2) Handel. 1831, bl. 70.

Nederland, tot Eereleden benoemd ¹⁾). In 1865 viel dezelfde eer ten deel aan Duitschlands grooten taalkenner JACOB GRIMM ²⁾, en in 1865 aan Mr. J. PAN en H. HOFFMANN VON FALLERSLEBEN ³⁾.

Tot Eereleden van buiten den kring harer Leden benoemt de Maatschappij Vorstelijke of hoogstaanzienlijke personen, aan welke zij zulk eene onderscheiding meent te mogen of te moeten bewijzen, doch die zij niet wel onder hare gewone Leden opnemen kan. Zoo werd achtereenvolgens in 1829 en 1850 het Eereidmaatschap aangeboden aan hunne Koninklijke Hoogheden, den Prins van Oranje, destijds Kroonprins, later Koning Willem II, en zijnen broeder, Prins Frederik ⁴⁾; in 1850 aan Z. K. H. Prins Hendrik ⁵⁾; eindelijk in 1858 aan Z. K. H. onzen tegenwoordigen Kroonprins, bij het voleindigen zijner studiën aan Leidens Hoogeschool ⁶⁾.

Nooit nam de Maatschappij Vrouwen onder hare Leden op, niet uit minachting, maar omdat zij de schoone sekse voor te bescheiden hield, om in eene Vergadering van louter Heeren zitting te nemen. Toen in 1861 iemand goedgevonden had eene algemeen bekende geletterde Vrouw tot het lidmaatschap voor te stellen, zonder dat de maandelijksche Vergadering daaraan op hare voordragt gevolg gegeven had, werd op de jaarlijksche Vergadering gevraagd, waarom die Dame niet op de lijst der Candidaten had kunnen geplaatst worden; of er namelijk een besluit bestaat, waardoor dit verhuurd werd. Naar aanleiding daarvan werd van de eene zijde voorgesteld, aan die Dame bij acclamatie het lidmaatschap op te dragen; van de andere, uit te maken dat de Wet geene Vrouwen uitsluit. De Voorzitter oordeelde dat zij tot Eereleden zouden kunnen voorgedragen worden, volgens Art. 49. Men meende echter met een ander Lid, dat de voordragt door het Bestuur zoude moeten geschieden. En hierbij bleef het ⁷⁾. Op de volgende jaarlijksche Vergadering kwam het voorstel over het Eereidmaatschap voor Vrouwen, die zich omtrent de Nederlandsche Letterkunde bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt, andermaal in behandeling. Bij de

1) Handel. 1857, bl. 69, 70.

2) Handel. 1863, bl. 59.

3) Handel. 1865, bl. 65.

4) Handel. 1830, bl. 36, en 1831, bl. 51.

5) Handel. 1850, bl. 66.

6) Handel. 1858, bl. 82, en 1859, bl. 18 en 32.

7) Handel. 1861, bl. 81.

beraadslaging bragt de Voorzitter namens het Bestuur een praedivies uit, waarbij de zaak in beginsel bestreden werd. Een van de Leden beweerde dat ook Dames gewone en Eereleden kunnen worden, met beroep op buitenlandsche voorbeelden. In rondvraag gebragt werd de zaak met ruim drie vierden der aanwezige stemmen verworpen ¹⁾.

Ware het der Maatschappij te doen om aan zoodanige Vrouwen een erbewijs toe te brengen, dan zoude men haar gevoegelijk een zilveren of in zilver vergulden afdruk van den Prijspenning, met achterchrift: *Hulde aan*, kunnen aanbieden.

Bedroeg het getal der Leden van de Maatschappij, tijdens hare oprigting in 1766, omstreeks *vijftig*, tegen het laatst van de vorige eeuw zal het nagenoeg op 150, of tusschen de 150 en 200, kunnen berekend worden. Sedert hare herstelling in 1805 is het van jaar tot jaar aanmerkelijk toegenomen; in 1862 was het tot 453 binnenlandsche en 169 buitenlandsche geklommen ²⁾. In 1865 ging de Maatschappij haar honderdste jaar in met 450 binnenlandsche Leden, behalve hare Eereleden, en 180 in de Koloniën en in het buitenland verspreid ³⁾.

Van den beginne af was de Maatschappij gewoon aan de nagedachtenis harer telken jare afgestorvene Leden de vereischte hulde toe te brengen, inzonderheid met betrekking tot hunne verdiensten op het gebied der Nederlandsche Letterkunde. De Voorzitter plagt zich van die verplichting, meer of minder uitvoerig, in zijne jaarlijksehe Openingsrede te kwijten. Zonder iets af te dingen op hetgeen dienaangaande door vorige sprekers in het midden gebragt is, komen hierbij vooral in aanmerking de jaarlijksehe toespraken van J. W. TE WATER, Voorzitter van 1795 tot 1822, en van M. SIEGENBEEK, van 1825 tot 1847 ⁴⁾. Na dien tijd, bij het in werking treden van de nieuwe Wet, onder het voorzitterschap van N. C. KIST, heeft men, in plaats van in de Openingsrede, de Levensberigten der afgestorvenen achteraan bij wijze van Bijlage opgenomen. Zóó had dit plaats in 1848 ⁵⁾. Op de eerstvolgende jaarlijksehe Vergade-

1) Handel. 1862, bl. 74.

2) Handel. 1862, bl. 29.

3) Handel. 1865, bl. 33.

4) Zie over de waarde dier Levensberigten, het gesprokene in de jaarl. Vergadering van 1855, Handel. bl. 11, 12.

5) Handel. 1848, bl. 22—64.

ring werd door denzelfden Voorzitter voorgesteld, «om de verandering, deswegens ten vorigen jare ingevoerd, van nu voortaan te bestendigen, in diervoege echter, dat niet de Voorzitter uitsluitend met het stellen dier Levensberigten worde belast, maar dat, telkens bij het overlijden van één' der Leden, — een bepaald persoon uit de Leden, met de levensomstandigheden des overledenen en zijne letterkundige werkzaamheden meer bijzonder bekend, worde benoemd en van wege de Maatschappij uitgenoodigd, om zulk een levensberigt te vervaardigen, uitvoerig genoeg ter kenschetsing vooral van het letterkundig karakter en de werkzaamheid des overledenen, maar tevens van die beknoptheid, dat het plaats kan vinden in de *Jaarlijksche Handelingen der Maatschappij* 1)». Bij Circulaire werd hiervan aan de Leden kennis gegeven, met verzoek om die Levensberigten, zoo veel mogelijk, binnen den omvang van één blad druks te beperken. Toen echter na verloop van eenige jaren die Levensberigten al meer en meer uitgebreid en enkele daarvan tot eene overmatige lengte uitgedijd waren, werd daarop in eene maandelijksche Vergadering de vraag geopperd, of het niet noodig zoude zijn aan de breedsprakigheid van sommige Biographen perken te stellen. »Tegen hen, die voor de bekorting der levensberigten ijverden, kwamen anderen op, die vreesden dat men door beknoptheid na te jagen ligt in kleurlooze, nietsbeduidende algemeenheden vervallen zou. — De laatste meening behield ten slotte de overhand. De Vergadering, die eerst voor eenige beperking gestemd scheen, eindigde met een besluit te nemen, dat de zaak nagenoeg onveranderd laat" 2). Het is echter niet te ontkennen, dat sommige dier Levensberigten wel wat al te zeer gerecht zijn en in breedvoerige uitweidingen vervallen over zaken, die met het hoofdoel van de Maatschappij weinig of niets gemeen hebben: en 't ware te wenschen dat de Levensbeschrijvers er zich voornamelijk op toelegden om aan te wijzen, wat de afgestorvenen voor de Nederlandsche Letteren en wat zij voor de Maatschappij in het bijzonder verrigt hebben. Zoo zoude, zonder aan de waarde dier berigten voor de Letterkundige Geschiedenis te kort te doen, veel noodelooze omhaal wegvallen, veel plaatsruimte en veel drukloon uitgewonnen worden.

Had voor vele jaren Mr. W. P. KLUIT, overleden in 1857, het beproefd een *Album* aan te leggen tot het verzamelen van *Handteekeningen* van Leden der Maatschappij, insgelijks heeft men zich moeite gegeven om hunne geplaatdrukte *Portretten* bijeen te bren-

1) Handel. 1849, bl. 17.

2) Handel. 1861, bl. 11, 12.

gen. Een vrij aanzienlijke voorraad daarvan is bereids voorhanden, ten geschenke van die Leden zelve of van hunne nagelatene betrekkingen ontvangen ¹⁾. Na KLUIT heeft vooral Mr. BODEL NIJENHUIS zich daarmede bezig gehouden, en was voor drie jaren het getal der Handteekeningen reeds tot 1200, dat der Portretten, door hem aan de Maatschappij geschonken, tot over de 750 geklommen ²⁾.

Bij den nu laatstverzonden Beschrijvingsbrief zijn de Leden uitgenoodigd, bij de viering van het Eeuwfeest der Maatschappij, hun *photographisch portret*, met hunne *handteekening* en opgaaf van geboortedag, aan den Secretaris te willen inzenden, ten einde de Maatschappij, bij den aanvang van haren tweeden Eeuwkring, in bezit kome van eene verzameling der portretten van alle hare Leden.

III. Aanvankelijk was het bestuur van de Maatschappij opgedragen aan een vijftal *Ambtenaren*, een *President* of Voorzitter, een *Secretaris*, een *Briefschrijver* of Secretaris voor de briefwisseling, een *Drukbezorger* of opziener over het uitgeven der Stukken, en een *Penningmeester* ³⁾, jaarlijks op nieuw of bij voortdoring uit de Leidse Leden te benoemen ⁴⁾, een natuurlijk gevolg van de vestiging der Maatschappij daar ter plaatse. En, uitgenomen dat nu en dan een paar der vier laatstgenoemde betrekkingen door één en denzelfden persoon waargenomen zijn, is gedurende tachtig jaren lang, van de oprichting der Maatschappij af in 1766 tot in het jaar 1846, alles onveranderlijk zoo gebleven. Bij de Wet van 1847, gelijk reeds vroeger gezegd is, werd daarvoor in de plaats gesteld eene Commissie van Bestuur, te zamen gesteld uit zes leden, benevens een *Secretaris*, een *Penningmeester* en een *Bibliothecaris*, in 't geheel *negen* personen, gekozen door de jaarlijksche Vergadering uit een dubbeltal, door de maandelijksche voorgedragen; van welke de drie laatstgenoemden, voor den tijd van drie jaren benoemd, telkens herkiesbaar zijn, en van de zes overigen jaarlijks *twee* aftreden. Uit deze benoemt de maandelijksche Vergadering van October een' *Voorzitter*, herkiesbaar zoolang hij zitting in het Bestuur heeft ⁵⁾. Of die Bestuursleden uit de Leidse of uit anderen zullen genomen worden, laat de Wet onbeslist: het eerste heeft natuurlijk van zelf

1) Zie den Bladwijzer op den Catal. der Biblioth. op het woord *Portret*.

2) Zie de mededeelingen daaromtrent Handel. 1840, bl. 53, 54, en 1863, bl. 13.

3) Handel. Buiteng. Vergad. 1766, bl. 8. Voorber. op de Werken, D. I, bl. v.

4) Wetten, 1771, 1775, Hoofdst. VI, Art. 1, 2. IV, Art. 10. — 1807, Hoofdst. VII, Art. 1, 2. IV, Art. 10. — 1835, Hoofdst. VII, Art. 45, 46. IV, Art. 36.

5) Wet van 1847, Hoofdst. III, Art. 21—25.

plaats. Bij de vijfjarige Wetsherziening van 1852, en daarmede overeenkomstig die van 1860, is het getal der Bestuurders van *negen* op *zeven* gebragt, waaronder een *Secretaris* en een *Peningmeester*, beide voor drie jaren en telkens herkiesbaar; terwijl van de vijf overigen jaarlijks *één* afstreedt, en de keuze van Voorzitter even als te voren bepaald blijft ¹⁾. Sedert de aanstelling van een bezoldigden *Bibliothecaris* in 1849, heeft deze geen zitting meer in het Bestuur. Voor het drukwerk zorgt eene Commissie uit het Bestuur, waaraan nu onlangs uit de Leden een Hoofd-Redacteur is toegevoegd.

Dit Bestuur heeft zijne eigene bijeenkomsten, gewone en buitengewone, zoo dikwijls het noodig is. Het regelt alles wat op de Maandelijksche en Jaarlijksche Vergaderingen in behandeling komen moet, en houdt daarvan voor zich afzonderlijk aanteekening.

IV. De voor de Werken ingeleverde stukken, hetzij van Leden of van anderen, werden in 't eerst aan alle de Leden van de Maatschappij ter beoordeeling rondgezonden. Kon zulks in een kleinen vriendenkring, in ééne en dezelfde stad gevestigd, gevoegelijk plaats hebben, 't is te begrijpen welk een omslag en tijdverlies daarmede gepaard ging in eene meer talrijke vereeniging van Letterkundigen door het geheele land heen verspreid. Om hieraan te gemoet te komen, deed, tusschen de jaren 1767 en 1768, de Heer VALK een beredeneerd voorstel ²⁾, 't welk afzonderlijk gedrukt op de Vergadering des laatstgenoemden jaars ter tafel kwam. Daaruit vloeide voort de instelling van een viertal *Commissiën*, eene voor de *Taalkunde*, eene voor de *Dichtkunst*, eene voor de *Welsprekendheid* en eene voor de *Oudheid- en Geschiedkunde*, ieder uit *negen* Leden bestaande, telkens door de jaarlijksche Vergadering op nieuw te benoemen ³⁾. Later, in 1769 en bij de Wet van 1774, is het getal dier Gecommitteerden voor iedere Commissie op *zes* gesteld ⁴⁾ en in 1784 op *drie* gebragt ⁵⁾. Voor de op de uitgeschrevene Prijsvragen in te wachten antwoorden werden afzonderlijke Gecommitteerden, meestal *zeven* aangesteld. De Wetten van 1807 kennen

1) Wet van 1852 en 1860, Hoofdst. III, Art. 21—25.

2) *Beredeneerd Plan van punten ter afschaffing van het rondzenden der Stukken, welke in de Maatschappij ter beoordeeling worden ingeleverd, aan alle derzelve Leden; als eene aanleiding ter nadere overweging van deze stoffe der Maatschappij voorgedragen, door JAN KORN. VALK. 6 bladz. fol.*

3) Handel. 1768, bl. 6—10.

4) Handel. 1769, bl. 13 onderaan. Wetten 1771, 75, Hoofdst. XIII.

5) Handel. 1784, bl. 5, overeenkomstig voorafgaand Rapport.

geene vaste Commissiën, alleen Gecommitteerden voor de beoordeeling van ingeleverde stukken ¹⁾, voor de Prijsvragen doorgaans zeven. Evenmin zijn bij die van 1855 vaste Commissiën werkzaam, doch voor de Prijsvragen in iedere klasse eene Commissie van vijf beoordeelaars vastgesteld; terwijl andere stukken in handen van twee of meer Leden als gecommitteerden gesteld worden ²⁾. In het jaar 1841 werden twee Commissiën benoemd, de eene tegen de Taalverbastering, en de andere voor de Oudheid- en Geschiedkunde ³⁾, die in werking gebleven zijn tot op de nieuwe Wetgeving van 1847. Bij deze zijn twee permanente Commissiën ingesteld, de eene voor *Nederlandsche Taal- en Letterkunde*, de andere voor *Nederlandsche Geschied- en Oudheidkunde*, ieder te zamengesteld uit vijf Leden, te Leiden of in de nabijheid woonachtig, te benoemen door de maandelijksche Vergadering, en waarvan jaarlijks twee aftreden, later in 1852 slechts één, niet dan na verloop van een jaar herkiesbaar ⁴⁾. De beoordeeling van Prijsverhandelingen geschiedt, voor elke Prijsvraag afzonderlijk, door vijf Leden, door de jaarlijksche Vergadering te benoemen ⁵⁾. Het spreekt van zelf dat, bij voorkomende aan gelegenheden, tijdelijke Commissiën aangesteld worden.

Uit hoofde van het nauwe verband, waarin de beide vakken van *Taal- en Letterkunde* en *Geschied- en Oudheidkunde* tot elkander staan, en, ofschoon wezenlijk van elkander onderscheiden, toch dikwerf met elkander wederkeerig in aanraking komen, werd in 1858 door den Voorzitter, destijds N. C. KIST, in bedenking gegeven om de beide Commissiën te zamen te smelten, en niet meer dan éne wetenschappelijke Commissie van negen Leden, uit mannen van beide vakken bestaande, aan te stellen. Een gemotiveerd voorstel daartoe gedaan werd aan het oordeel van de beide Commissiën, eerst ieder afzonderlijk en vervolgens gezamenlijk te dien einde bijeengekomen, onderworpen. Alles wel overwogen en wederzijds besproken zijnde, zag men echter het ondoelmatige en ondoenlijke van zulk eene zamensmelting zeer wel in, en achtte het geraden de beide Commissiën volgens de bestaande bepalingen in wezen te laten, met voorbehoud om ze, daartoe termen bestaande, tot onderlinge gedachtenwisseling bijeen te roepen ⁶⁾.

1) Wetten 1807, Hoofdst. VIII.

2) Wetten 1835, Hoofdst. VIII, Art. 65 en 74. Hoofdst. IX, Art. 80.

3) Handel. 1841, bl. 57 en 63.

4) Wet 1847, Hoofdst. X, Art. 79—83. Wet 1852 en 1860, Art. 82.

5) Wet 1847, Hoofdst. XI, Art. 98. 1852 en 1860, Art. 96.

6) Handel. 1858, bl. 13—15, 80—84, en 1859, bl. 28, 51, 54 en volg.

V. Reeds op de eerste bijeenkomst harer Leden, die van 18 Julij 1766, was besloten, dat de Maatschappij jaarlijks *dertien Vergaderingen* houden zoude, *twaalf Maandelijksche*, op den eersten Vrijdag van iedere maand, en *éene Jaarlijksche* op een later te bepalen dag in Julij: en dit besluit werd later in wet veranderd. Waren de eerstgenoemde bestemd tot deels letterkundige, deels huishoudelijke bijeenkomsten voor de te Leiden wonende Leden, tot de laatste werden bovendien ook de elders gevestigden genoodigd, en deze Vergadering, hoewel nimmer voltallig, vertegenwoordigde de Maatschappij in haren ganschen omvang, en was als zoodanig geregtigd om Wetten vast te stellen, nieuwe Leden te verkiezen, Ambtenaren te benoemen, en meer andere besluiten te nemen, waarbij het bestaan en welzijn van de Maatschappij in haar geheel op het spel stond. Men vindt dit alles in zijne bijzonderheden nader bij de Wet omschreven.

De Maandelijksche Vergaderingen, gelijk ook thans nog, werden in den avond gehouden, de Jaarlijksche in den voormiddag en, was het noodig, 's namiddags voortgezet. »De Maandelijksche Vergaderingen» — zoo luidt de Wetsbepaling van 1771 en 1775 — »zullen op den eersten Vrijdag in iedere maend, des avonds van vijf tot negen uren, zonder Beschryving gehouden worden 1)». En zoo heeft het geregeld plaats gehad, van den aanvang af tot op het einde der vorige eeuw. Slechts eenmaal, tusschen de jaren 1792 en 1793, is daarin verandering gemaakt en de bijeenkomst, in plaats van Vrijdag, op Maandag gesteld, en het getal dier Vergaderingen tot *vijf* verminderd 2). Dit schijnt evenwel slechts tijdelijk geweest te zijn. Geen wonder, zoo, in de toenmaals onrustige tijdsomstandigheden, ook letterkundige bijeenkomsten in die onrust deelen moesten.

Na de herstelling van de Maatschappij in 1803 zijn, bij de Wetsbepaling van 1807, de maandelijksche Vergaderingen van *twaalf* op *zes* gebragt, en wel op den eersten Vrijdag in Februarij, April, Junij, October en December, en op den eerstkomenden Vrijdag na de jaarlijksche Vergadering, en is de tijd van bijeenkomst, in plaats van *vijf*, op *zes* uur gesteld 3).

Bij de Wetsherziening in 1855, is het getal der Vergaderingen met *éene* verminderd, en de tijd van bijeenkomst op 's avonds *zeven*

1) Wetten, 1771, 75, Hoofdst. III, Art. 1.

2) Handel. 1793, bl. 11 en 12.

3) Handel. 1803, bl. 20. Wetten 1807, Hoofdst. III, Art. 1.

uur, en voor de laatstgenoemde op 's namiddags één uur gesteld ¹⁾.

Eindelijk, bij onze tegenwoordige Wetgeving zijn die Vergaderingen wederom tot een *negental* gebragt, namelijk op den eersten Vrijdag in de maanden Januarij, Februarij, Maart, April, Mei, October, November en December, alsmede op den dag na de jaarlijksche, des avonds te zeven uur ²⁾.

Van deze Vergaderingen is die van Mei »bij uitsluiting bestemd tot het voorbereiden en regelen van de werkzaamheden der Jaarlijksche;» en die na de jaarlijksche, de zoogenaamde Resumtie-Vergadering, »tot het vaststellen van de aanteekeningen der laatstgemelde en de regeling van hetgeen daaruit voortvloeit ³⁾».

Een voorstel, ter jaarlijksche Vergadering van 1859 gedaan, om de voorbereidende Vergadering van Mei, in plaats van 's avonds, in den voormiddag te houden en daartoe, behalve de Leidsche Leden, meer anderen van buiten de stad op te roepen, aan het Bestuur ter behandeling overgelaten, werd als ondoelmatig en niet wel uitvoerlijk afgewezen ⁴⁾.

De Jaarlijksche Vergadering, volgens op de eerste bijeenkomst in Julij 1766 genomen besluit »op enen dag in Hooimaend, t' elken jare by voorgaende beschryving nader te bepalen», is vervolgens gesteld op den *tweeden Dingsdag* dier maand ⁵⁾, en daarop gebleven tot 1785. In 1784 werd ze voor het eerst, om bijzondere redenen, op den laatsten Dingsdag van Junij gehouden; insgelijks in de beide daaraan volgende jaren; tot dat in 1787, op voorstel in den Beschrijvingsbrief opgenomen, besloten werd »de Jaarlijksche Vergadering voortaan te houden op den laatsten Dingsdag van Zomermaand ⁶⁾». En zoo is het gebleven tot in 1793. In de eerstvolgende jaren 1796 en 1797 werd ze op Dingsdag den 25sten en 22sten Augustus gehouden; in 1799 eindelijk eerst op den 17^{den} December; en zijn van deze de Handelingen eerst in 1804 in druk rondgezonden ⁷⁾.

Bij de herstelling van de Maatschappij in 1805, werd de eerste jaarlijksche Vergadering beschreven tegen den 8sten October, en

1) Wetten 1835, Hoofdst. III, Art. 14.

2) Wet 1847, Hoofdst. V, Art. 55, en 1852 en 1860, Art. 54.

3) Wet 1847, Hoofdst. V, Art. 59 en 60. Wet, 1852 en 1860, Art. 58 en 59.

4) Handel. 1859, bl. 74.

5) Wetten 1771, 75, Hoofdst. IV, Art. 1.

6) Handel. 1787, bl. 6, onder No. IX.

7) Handel. 1803, bl. 17, en 1804, Geleidebrief van 't Programma.

daarop Besloten die voortaan te stellen op den eersten Dingsdag in Julij ¹⁾, 't welk aangehouden werd gedurende de vijf volgende jaren, 1804—1808. Intusschen was bij de Wetsherziening van 1807 die dag bepaald »op den *eersten Woensdag* in Hooimaand ²⁾:" aan welke bepaling men zich echter, uitgenomen de jaren 1810 en 1811 en van 1815 tot 1817, niet geregeld gehouden, maar telken jare op nieuw een' of anderen dag in Junij of Julij daartoe genomen heeft ³⁾.

Bij de Wetsherziening van 1835 werd de jaarlijksche Vergadering gesteld op den *derden Donderdag in Junij* ⁴⁾, en daarin is bij de Wet van 1847 geene verandering gebragt ⁵⁾.

Van 1767 af tot 1787, is overeenkomstig het bij de Wet bepaalde, de jaarlijksche Vergadering gehouden 's morgens van *negen tot twaalf* uur, en vervolgd 's namiddags te *drie* uur, in het laatstgenoemde jaar te *halfvijf*. Van 1788 tot 1799 zijn geene namiddagzittingen meer gehouden. Na de herstelling van de Maatschappij in 1803 en bij de Wet van 1807 is de tijd van bijeenkomst op 's voormiddags *tien* uur gesteld ⁶⁾.

Gedurende de zeventien eerste jaren van het bestaan der Maatschappij werd op de jaarlijksche Vergadering voorlezing gedaan van de Handelingen der maandelijksche bijeenkomsten van het laatstverloopen jaar. Men kan denken, welk een tijdverlies daarmede gepaard ging, en welk eene mate van geduld van de hoorders gevorderd werd. Daarom was het een verstandige maatregel, toen in 1783 Mr. M. TYDEMAN voorstelde, »dat op de jaarlijksche Vergaderingen voortaan niet de Handelingen der maandelijksche, maar van wege dezelve een kort verslag van het voornaamste, in het afgelopen jaar bij de Maatschappij voorgevallen, zoude worden gelezen;"

1) Handel. 1803, bl. 20.

2) Wetten 1807, Hoofdst. V. Art. 1.

3) Zoo werd in 1809 en 1812 die Vergadering gehouden op den tweeden Woensdag in Julij, in 1818 op Donderdag den 2 Julij; in 1819 op Donderdag 30 Junij; in 1820 op Woensdag den 28 Junij; in 1821 op den 3 Julij; in 1822 op Zaterdag den 22 Junij; in 1823 op Maandag den 30 Junij; in 1824 op Dingsdag den 29 Junij; in 1825 op Donderdag den 30 Junij; in 1826 op Donderdag den 29 Junij; in 1827 op Maandag den 2 Julij; in 1828 op Maandag den 16 Junij; in 1829 op Vrijdag den 12 Junij; in 1830 op Maandag den 5 Julij; in 1831 op Dingsdag den 5 Julij; in 1832 op Dingsdag den 3 Julij; in 1833 op Vrijdag den 21 Junij; in 1834 op Donderdag den 19 Junij; en in 1835 op Vrijdag den 19 Junij.

4) Wetten 1835, Hoofdst. IV, Art. 24.

5) Wet 1847, Hoofdst. VI, Art. 61. Wet 1852 en 1860, Art. 60.

6) Wetten 1807, Hoofdst. V, Art. 1, en 1835, Art. 84.

welk voorstel met eenparigheid van stemmen werd goedgekeurd ¹⁾. En daarbij werd ook nog dit gewonnen, dat zulk een Verslag in de gedrukte jaarlijksche Handelingen opgenomen kon worden, gelijk van 1785 af geschied is.

Zoo lang de jaarlijksche Vergadering 's morgens te 9 uur begon en 's namiddags te 5 uur voortgezet werd, viel er aan geen gemeenschappelijke maaltijden te denken. Een ieder zal zich zeker, gedurende den tusschentijd, naar huis begeven hebben om te eten, en de Leden van buiten de stad naar hun Logement of bij goede vrienden. Ja zelfs bij het vijftwintigjarig bestaan der Maatschappij in 1791 is daarvan geen spoor te vinden. Voor het eerst in 1816, tijdens haar halve eeuwfeest, wordt in de Handelingen van een *viendschappelijken maaltijd* melding gemaakt ²⁾: en van dat jaar af dagteekent denkelijk de gewoonte om jaarlijks die Vergadering met een maaltijd te sluiten. Voor het eerst aan het slot van den Beschrijvingsbrief van 1825 werd van dit voornemen aan de Leden kennis gegeven.

Tot de jaarlijksche Vergadering worden de binnenlandsche Leden van de Maatschappij, vijf of zes weken te voren, opgeroepen door de maandelijksche bij *Beschrijvingsbrief*, waarin de ter behandeling vastgestelde punten opgegeven worden. Van het op die Vergadering behandelde wordt jaarlijks een gedrukt verslag gegeven onder den naam van *Handelingen*. Die Handelingen, van 1766 af tot 1799, en van 1803 tot 1822 in *folio*, sedert in *octavo*, tot voor weinige jaren alleen voor de Leden gedrukt, gaan sedert 1864 vergezeld van wetenschappelijke bijdragen en zijn als zoodanig onder den titel van *Handelingen en Mededeelingen van de Maatschappij* enz. ook voor het publiek verkrijgbaar gesteld.

Zoodra de Maatschappij een begin gemaakt had met het uitschrijven van Prijsvragen, en dit deed zij in 1774, werd het noodig die aan het publiek bekend te maken. Was ook al bij de Prijswetten, Art. 10, bepaald, dat de Secretaris zorg zoude dragen, het verkozen onderwerp, zoo spoedig mogelijk in de Nicuwsapieren voor te stellen, zij meende van toen af aan hare gedrukte Handelingen jaarlijks een *Programma* te moeten toevoegen, strekkende tot officieele kennisgeving zoowel van de door haar uitgeschrevene Prijsvragen, als van de daarop ingeleverde, al of niet bekroonde, antwoorden. Later, sedert 1777, werd in die Programma's tevens opgave ge-

1) Handel. 1783, bl. 6.

2) Handel. 1816, bl. 45, onderaan.

daan van de laatstelijk nieuw benoemde Leden. Op de jaarlijksche Vergadering van 1778 bragt de Secretaris ter tafel een gedrukten Brief, zonder plaats- of dagteekening, met de namen van JOH. ENSCHEDÉ en Z., LEVINA WESTERBAAN, Wed. DE KLOPPER, en meer andere boekhandelaars, inhoudende dat zij eenparig besloten hadden, na den eersten Januarij 1778, de Programmata der Genootschappen als advertentiën of bekendmakingen aan te merken, en die niet dan voor matigen prijs in hunne Couranten te plaatsen; waarbij echter de Secretaris berigtte, dat Mevrouw DE KLOPPER de vriendelijkheid zoude hebben om in hare (Leydsche) Courant alle Berigten en Bekendmakingen van onze Maatschappij bij aanhoudendheid *gratis* te plaatsen. Waarop de Vergadering, zich verwonderende, dat Maatschappijen, met Octrooi van 's Lands Staten begiftigd, door Heeren Courantiers gelijk gesteld werden met allerlei andere Genootschappen, besloot: "het Programma, op een afzonderlijk blad, als naar gewoonte, te laten drukken, aan ieder der Leden twee afdruksels te bezorgen, en voorts in de boekwinkels te laten verkoopen, en het zelve, behalven in de beroemdste binnen- en buitenlandsehe tijdschriften, in de Leydsche Nederduitsehe en Fransche Couranten te plaatsen, met een bericht, dat jaarlijks het Programma van deze Maatschappij in geen andere dan in deze Couranten zoude te vinden, en wyders in de boekwinkels van ons Vaderland te koop zijn 1)."

Tot het jaar 1822 toe zijn aan de in folio gedrukte Handelingen van de Maatschappij zulke Programma's toegevoegd. Bij de in het volgende jaar aangevangen reeks van octavo-druk schijnt men daarvan voor het vervolg afgezien en het Programma alleen in de Nieuwspapieren, met name in de *Leydsche Courant* en den *Algemeenen Konst- en Letterbode*, bekend gemaakt te hebben.

Na hare herstelling in 1803, heeft de Maatschappij, behalve hare maandelijksche en jaarlijksche bijeenkomsten, alleen voor de Leden bestemd, bovendien ook *Openbare Vergaderingen*, voor het publiek toegankelijk, gehouden; waarover later.

VI. Voor hare Vergaderingen bediende zich de Maatschappij van den *Schutters Doelen* allhier. Die Schutters Doelen was een voormalig stedelijk gebouw op het ruime vierkante plein, waar thans de kazernen voor het paardenvolk staan, niet ver van den hoofdingang daartoe, op de Groenhazengracht, tegenover de Varkenmarkt. Oorspronkelijk bestemd ten dienste der Schutterij van het voormalige St. Joris-Gilde, werd het voor 't overige gebruikt tot openbare

1) Handel. 1778, bl. 4, 5.

en bijzondere bijeenkomsten, partijen enz. Aanvankelijk, gedurende de zes of zeven eerste jaren van haar bestaan, van 1766 af tot en met 1772, schijnt de Maatschappij daar voor eigen rekening hare Vergaderingen gehouden te hebben. Op haar verzoek om bescherming, aan de Regering van Leiden gedaan den 9^{den} December 1771, waarvan boven gesproken is, werd, bij besluit van den 9^{den} November des volgenden jaars, haar daarin geassigneerd en aangewezen, voor hare maandelijksche bijeenkomsten, de *benedenkamer* op de plaats, en voor hare jaarlijksche Vergaderingen de *grootte Schutterszaal*, benevens het private gebrnik van een kamertje naast de eerstgenoemde kamer, op stads kosten, tot bewaarplaats voor hare boeken en papieren. Bij wederzijdsch contract, den 21sten November daaraanvolgende gesloten met den kastelein ANTH. VAN STADE, betaalde zij daarvoor, met gebruik van vuur en licht, vijftig gulden 's jaars, ingaande met den 1sten Januarij 1775.

Na verloop van eenige jaren, wegens verre gaande vochtigheid van de bewaarplaats harer boeken en papieren, zonder uitzigt op verbetering, genoodzaakt naar eene betere plaats om te zien, huurde de Maatschappij tegen den 1sten Mei 1779 een gedeelte eener huizinge op de Oude Vest, certijds de Brouwerij *de Oliphant*, zoowel voor hare Vergaderingen als tot bewaarplaats harer papieren zeer geschikt ¹⁾; en de huur daarvan, met de eerste tien jaren verstreken zijnde, aanvaardde zij die in 1789 andermaal voor een gelijk getal jaren, tot den laatsten April 1799. Waarheen toen hare boeken en papieren, door eene overhaaste verhuizing deerlijk in de war geraakt ²⁾, overgebracht zijn, en waar zij voor hare bijeenkomsten een geschikt lokaal gevonden hebbe, is ons niet bekend. Van 1803 tot 1818 had zij hare Vergaderplaats, en denkelijk ook hare Secretarij, in eene bovenzaal op de Langebrug, toebehoorende aan het voormalig Dichtgenootschap *Kunst wordt door Arbeid verkregen*, destijds de Bataafsche Maatschappij van Taal- en Dichtkunde; waar zij, met uitzondering van het jaar 1807, toen ten gevolge van de ramp van Leiden op den 12^{den} Januarij dit lokaal onbruikbaar was en zij in het Logement den Burgt bijeen kwam, hare jaarlijksche en openbare Vergaderingen hield. Gedurende de eerstvolgende jaren tot in 1824 bediende zij zich daartoe van de grootte zaal in het gewezen Logement de Gouden Leeuw op de Breëstraat. Voor hare maandelijksche bijeenkomsten en hare Boekerij was tegen het laatst van 1822 haar het gebruik toegestaan van de gewezen Regentenkamer

1) Handel. 1778, bl. 3, 4.

2) Handel. 1803, bl. 16.

van het St. Catharina Gasthuis ¹⁾, thans voor een gedeelte het kerkgebouw der Walsche Gemeente, op de Breestraat. Na het in orde brengen in datzelfde gebouw van de tegenwoordige Stads-Gehoorzaal, met aangrenzende Vergaderkamer, tegen het laatst van het jaar 1826, kon de Maatschappij daarvan gebruik maken voor hare Openbare Voorlezingen en maandelijksche bijeenkomsten, en bezat zij daar tevens van 1829 af een afgesloten bovenvertrek voor hare zich langzamerhand uitbreidende Bockerij, alles tegen een vasten jaarlijkschen huurprijs ²⁾. Van 1825 af tot in 1843, en nog eenmaal in 1846, hield zij hare jaarlijksche Vergaderingen in het Logement De Zwaan te Lisse; in 1844 en 1845 aan het Huis den Deyl onder Wassenaar; in 1847 en 1848 in de Stads-Gehoorzaal alhier; in 1849 en 1850 in het lokaal De Vink, op den weg naar het Haagsche Schouw, aan den Spoorwegbrug over den Rhijn; waar toen de Directie van den Hollandschen Spoorweg de beleefdheid had, ten dienste harer Leden, de treinen te doen stilstaan. Eindelijk, van October 1850 af ³⁾ tot heden toe, heeft zij, in het Gebouw van het Leidsche Departement der Maatschappij *Tot Nut van 't Algemeen*, op den hoek van de Langebrug aan de Ruïne alhier, het gebruik van de groote benedenzaal voor hare maandelijksche en jaarlijksche bijeenkomsten, en, gelijk reeds vroeger gezegd is, van de bovenzaal met een paar aangrenzende vertrekken voor hare Bibliotheek; terwijl de vriendschappelijke maaltijden, waarmede zij gewoon is hare jaarlijksche Vergaderingen te besluiten, meestal op Zomerzorg aan het Spoorweg-Station gehouden worden. Het genot van hare tegenwoordige verblijfplaats is haar bij huurcontract verzekerd tot het Akademisch Jubeljaar 1875.

In October 1848 beproefde het de Maatschappij, doch zonder gunstig gevolg, bij inschrijving op aandeelen van f 100, eene som van f 10000 op te nemen, ten einde zich een eigen Lokaal voor hare Vergaderingen, Bibliotheek en verdere benoedigheden aan te schaffen ⁴⁾. Mogt zij bij het intreden van haar tweede honderdjarig tijdperk, vroeg of laat, in het bezit daarvan kunnen komen, wij zouden er haar hartelijk geluk mede wenschen.

1) Niet *St. Cecilia*, zoo als verkeerdelijk opgegeven staat Handel. 1823, bl. 60. Zie het voorberigt op den Catal. van de Biblioth. Dl. I. bl. xxiii.

2) Handel. 1826, bl. 25. 1827, bl. 43, 44.

3) Handel. 1851, bl. 16.

4) Handel. 1848, Verslag van de Commissie tot onderzoek naar een Lokaal voor de Maatschappij, bl. 102—105, met daarbij behoorende Circulaire van In-teekening.

VII. Zonder stoffelijke hulpmiddelen komt en blijft geene Vereniging, van welken aard ook, in stand. Daarom was het een verstandig besluit, op de eerste Vergadering van de Maatschappij, dat, in afwachting van nadere bepalingen, bij voorraad, voor dat jaar, door ieder der toenmalige Leden zouden toegebracht worden *twee gouden dukaten*. In 't volgende jaar 1767 werd de toelage op *zeven gulden* gesteld; en daarna drie jaren achtereen (1768—1770) op *vijf gulden vijf stuivers*. Van 1771 af tot 1794 toe was de toelage onveranderlijk *zeven gulden*; van 1795 tot 1799 wederom *f5.5 st.* Bij de herleving der Maatschappij in 1803 heeft men zich van toen af tot in 1845 aan datzelfde bedrag gehouden, met uitzondering van de jaren 1809, 1810 en 1850, toen, hetzij om den minder gunstigen staat van de kas, hetzij om meer dan gewone behoefte, de toelage op *zeven*, en in 1846 op *zes gulden* gebracht werd. Bij de Wetten van 1771 of 1775, 1807 en 1855, was het bepalen van die jaarlijksche toelagen aan de jaarlijksche Vergadering overgelaten ¹⁾. Eerst bij de nieuwe Wetgeving van 1847, herzien in 1852 en 1860, is daaromtrent eens voor al eene vaste bepaling gemaakt, en de toelage op *zes gulden* gesteld ²⁾. Te misprijzen is dit zeker niet, maar het be neemt aan die Vergadering de bevoegdheid om, naarmate van de meerdere of mindere behoefte, die toelage te verhoogen of te verlagen, uit vreeze van *tegen de Wet* te handelen; tenzij men zich in dat geval beroepen mogt op Art. 66, en het maken van *verandering of bijvoeging in de Wet* zoo verstaan, dat er ook *afwijking van de Wet* onder begrepen zij.

Het bestuur van de geldmiddelen der Maatschappij is aan een jaarlijks of om de drie jaren op nieuw te benoemen, doch telkens herkiesbaren *Penningmeester* opgedragen ³⁾. De toestand van de kas was op verschillende tijden meer of minder gunstig gesteld, en reeds in de eerste jaren van haar bestaan ondervond de Maatschappij het bezwaar van *achterstallige* of niet tijdig betaalde *toelagen*, een natuurlijk gevolg van hare gebrekkige Wetsbepalingen. Waar men toch aan de Leden voorschrijft, jaarlijks hunne toelagen aan den Penningmeester vrachtvrij te bezorgen ⁴⁾, kan men er veilig op rekenen, dat meer dan een dit ligt vergeten of uitstellen zal;

1) Wetten 1771 of 1775 en 1807, Hoofdst. IV, Art. 9. Wetten 1835, Hoofdst. IV, Art. 35.

2) Wet 1847, 1852, 1860, Hoofdst. II, Art. 16.

3) Wetten 1771, 1775 en 1807, Hoofdst. IV, Art. 10. Wetten 1835, Hoofdst. IV, Art. 36. Wet 1847, 1852, 1860, Hoofdst. III, Art. 23.

4) Wetten 1771, 1775 en 1807, Hoofdst. I, Art. 3 en 4.

vooral in een tijd, toen de onderlinge geldwisseling nog niet zoo gemakkelijk en geregeld ging als thans: en tegen zulk eene vergetelheid helpen bepalingen, als die, dat »wie drie jaren achtereen zijne toelagen niet betaalt, van zijn lidmaatschap vervallen zal zijn¹⁾», weinig of niet. Toelagen moeten niet lijdelijk van den verschuldigde afgewacht, maar feitelijk van hem ingevorderd worden. Veel beter is daarom de Wetsbepaling van 1835, dat de Leden de toelagen op *quitantie* van den Penningmeester voldoen zullen²⁾, en die van 1847, dat de Penningmeester die vóór den 1sten December invorderen zal³⁾. Het bedrag dier achterstallige of onbetaalde toelagen was tegen het laatst der vorige eeuw reeds tot ver over de *twee duizend* gulden opgelopen: en het valt ligt te begrijpen, welk eene moeite het zoude gekost hebben, vooral in de toenmalige tijdsomstandigheden, zulk eene som hoofdelijk te reclameren. Zoodat men, in weérwil van de regtmatige aanspraak der Maatschappij, bij hare herleving in 1805, zich wel genoodzaakt zag het besluit te nemen, om de *achterstallige toelagen tot en met 1801 niet in te vorderen*⁴⁾. Van toen af schijnt men van de geregelde invordering meer werk gemaakt te hebben: vooral sedert de benoeming tot Penningmeester, in 1821, van Mr. W. P. Kluit, die in zijne ambtsbetrekking als Postmeester daartoe met meer gemak werkzaam wezen kon, kwam daarin eene aanmerkelijke verbetering, en werd op die invordering naauwkeuriger acht gegeven; en toch ging dit somwijlen nog met moeilijkheden gepaard⁵⁾. Tegenwoordig gaat het innen der toelagen vrij geregeld zijn gang.

De staat van de Kas der Maatschappij was, al naar mate de inkomsten en uitgaven meer of minder tegen elkander opwogen, in gelijke mate meer of minder aanzienlijk en voordeelig. Over het eerste jaar van haar bestaan bleek in kas overgebleven te zijn *tweehonderd vijf gulden, vier stuivers en acht penningen*. Over het derde *f554.4.8*, maar alreeds met een achterstand van *f189*. Over 1776, en dit was in de vorige eeuw het hoogste, was er een batig slot van *f1069.12.8*, maar met een achterstand van *f791*. In 1799 eindelijk bleef in kas over *f488.15.12*, maar was de achterstand opgeklimmen tot het ontzettend bedrag van *f2168*, die voor de Maatschappij zoo goed als verloren waren. Over de jaren 1802 en

1) Wetten 1771, 1775 en 1807, Hoofdst. I, Art. 8.

2) Wetten 1835, Hoofdst. I, Art. 5.

3) Wet 1847, 1852, 1860, Hoofdst. III, Art. 41.

4) Handel. 1803, bl. 19.

5) Handel. 1828, bl. 56, en 1829, bl. 59.

1805 bedroeg, met het batig slot van 1799, de ontvangst f 977 en 12 penn. en de uitgaaf f 826. 16. 2, zoodat er in kas een batig overschot bleef van f 150. 4. 10. In 1806, en dit was het allerminste, bleef in kas niet meer over dan f 42. 5. 12; in 1850, f 52. 17 $\frac{1}{2}$ cent. In 1845, en dit was het hoogste, wat de Maatschappij ooit te voren bereikt had, bleef er een batig slot van f 2559. 24 $\frac{1}{2}$ cent: zoodat men van toen af tot het opleggen van gelden, door aankoop van Schatkisbiljetten, kon overgaan; van welke echter in 1847 en 1848, bij nadeelig slot, weder eenige moesten te gelde gemaakt worden. Ten gevolge van latere bezuiniging, bedroeg in 1851 het batig slot f 254. 63, met drie Certificaten Werkelijke Schuld van 2 $\frac{1}{2}$ p. c. In 1857 was er een overschot van f 1577. 58 $\frac{1}{2}$, het hoogste sedert 1844, en van de volgende jaren. Bij den aanvang van het jaar 1865 bestond de gansche rijkdom van de Maatschappij uit vier Certificaten W. S., van welk viertal er weldra twee te gelde moesten gemaakt worden om den achterstand te dekken; en bedroeg, tijdens de jaarlijkse Vergadering, het saldo in kas f 699. 56 $\frac{1}{2}$ 1). En geen wonder, zoo er meer dan eens gereede gelden te kort kwamen, daar in de laatste jaren, bij dezelfde inkomsten, de uitgaven nagenoeg verduubbeld waren. Volgens opgave van den tegenwoordigen Penningmeester heeft de Maatschappij, van 1824 af tot dit loopende jaar toe, alleen aan drukloon uitgegeven f 28411. 96 $\frac{1}{2}$, aan aankoop van boeken f 11501. 85 $\frac{1}{2}$, te zamen f 59715. 82.

Van de in 1848 mislukte inschrijving om een kapitaal van f 10000 voor de Maatschappij op te nemen, is reeds boven 2) gesproken. Eene nu onlangs, tegen het aannaderen van haar Eeuwfeest, beproefde poging, om een vast fonds voor haar bijeen te brengen, schijnt aanvankelijk eene gunstiger uitkomst te beloven. De Noodigingsbrief, te dien einde door het Bestuur aan de Leden rondgezonden, geteekend van 28 April dezes jaars, houdt het verblijdende berigt in, dat Z. M. onze geëerbiedigde Koning, de Beschermheer der Maatschappij, H. M. de Koningin en H.H. K.K. H.H. de Prinsen van het Koninklijk Huis, met onbekrompene mildheid, reeds aanzienlijke bijdragen hebben geschonken. Moge dit goede voorbeeld door allen, vooral onder de meervermogenden, gevolgd worden!

1) Handel. 1865, bl. 23 en 60.

2) Bladz. 176.

DERDE HOOFDSTUK.

Wetenschappelijke Werkzaamheid.

Alvorens tot het laatste gedeelte dezer geschiedenis, de wetenschappelijke werkzaamheid van de Maatschappij, over te gaan, moeten we vooraf een' blik terugwerpen op den gezelligen Leidschen Vriendenkring, waaruit zij voortgesproten is. Reeds deze, onder den naam eerst van *Linguae Animoque fideles* en vervolgens van *Minima crescunt*, had zich bij het geletterde publiek aanbevolen, door het, ofschoon nameloos, in druk geven van twee paar bundels mengelschriften, ieder uit twee deelen bestaande: eerst *Taal- en Dichtkundige Bijdragen*, van 1759 tot 1762, en vervolgens *Nieuwe Bijdragen tot opbouw van Vaderlandsche Letterkunde*, van 1765 tot 1766, te Leiden in het licht versehene¹⁾, en te beschouwen als de voorloopers van hetgeen later door de Maatschappij geleverd is. Van haar, gelijk bekend is, zijn vier achtereenvolgende verzamelingen uitgegaan: eerst hare *Werken*, van 1772 tot 1788, zeven deelen in kwarto; vervolgens hare *Verhandelingen*, van 1806 tot 1824, vijf stukken in drie octavo-deelen; daarna hare *Nieuwe Werken*, van 1824 tot 1844, tien stukken in zes deelen; en eindelijk hare *Nieuwe Reeks van Werken*, van 1846 tot 1857, twaalf stukken in tien deelen. Wie van deze vier verzamelingen den inhoud van stuk tot stuk verlangt na te gaan, zal daarvan eene opgave vinden, zoowel in den Catalogus van de Bibliotheek der Maatschappij²⁾, als in den tegenwoordigen Feestbundel³⁾. Tot eene vijfde volgreeks heeft de Maatschappij tot nog toe geen aanstalte gemaakt; maar voorslonds besloten, hetzij afzonderlijk verkrijgbare stukken uit te geven, of *Mededeelingen* van verschillenden inhoud en kleineren omvang aan hare, thans ook, sedert 1864, met boektitel in den handel verkrijgbare jaarlijksche *Handelingen* toe te voegen, ten einde de uitkomst harer wetenschappelijke onderzoekingen des te spoediger aan het publiek bekend te maken⁴⁾.

Doch om de werkzaamheid van de Maatschappij naar behooren in het licht te stellen, is het niet genoeg de door haar uitgegevene

1) Zie den Catal. van de Bibliotheek der Maatschappij, Dl. II, bl. 215 en v.

2) Deel II, bl. 199—205 en 604, en Deel III, bl. 424 en 425.

3) Boven, bl. 104—113.

4) Handel. 1864, bl. 17.

geschriften achtereenvolgens na te gaan. Zulk eene louter bibliographische opgave stelt ons geen levendig beeld voor van hare bedrijvigheid in de verschillende vakken van wetenschap, wier beoefening en aankweeking zij zich bij voorkeur ten doel stelde. Het komt er op aan, die geschriften, naar gelang van hunnen verschillende inhoud, met elkander in verband te beschouwen, en bovendien een blik te werpen op hare overige verrigtingen, hetzij die alleen bij het goede voornemen gebleven zijn of tot stellige uitkomsten geleid hebben. Dit is het wat ons nog te doen overblijft.

De stukken, in de vier achtereenvolgende verzamelingen der Maatschappij vervat, bestaan ten deele uit vrijwillig aangeboden opstellen harer Leden, nevens enkele andere van vreemde hand, na nauwgezette toetsing in hare Werken opgenomen, ten deele uit op de door haar voorgestelde prijsstoffen ingeleverde, hetzij bekroonde of der uitgave niet onwaardig gekeurde, antwoorden. Van deze laatste willen we hier vooraf een algemeen overzicht geven.

Niet het minst heeft de Maatschappij zich verdienstelijk gemaakt door hare Prijsvragen. Reeds op hare drie eerste Vergaderingen van 1766, 1767 en 1768 was het uitschrijven daarvan ter sprake gekomen, maar telkens verschoven tot later. Zoodra door eene daartoe op die van 1770 benoemde Commissie een ontwerp van schikkingen daaromtrent gemaakt, en dit drie jaren later op die van 1775 als Wet aangenomen ¹⁾ en voor het tweede deel harer Werken in 1774 door den druk algemeen bekend gemaakt was, kon zij feitelijk daartoe overgaan. Zij maakte daarmede in dat zelfde jaar een begin, en is van toen af tot voor weinige jaren nagenoeg onafgebroken daarmede voortgegaan.

Volgens hare Prijswetten van 1775, herdrukt in 1775, vergeleken met de latere Wetsbepalingen van 1835, 1847 en 1852 ²⁾, schreef de Maatschappij jaarlijks voor bepaalden of onbepaalden tijd ³⁾ ééne of meer Prijsvragen ⁴⁾ uit, beurtelings gekozen uit een van die dee-

1) Handel. 1770, bl. 17. 1773, bl. 15.

2) Wetten 1835, Hoofdst. VIII, Art. 64—78, en Wet 1847, 1852, Hoofdst. XI, Art. 90—102.

3) Bij de Prijswetten van 1773, 1775, Art. 14, was de ter beantwoording gestelde tijd *vóór den eersten van Slachtaand des volgenden jaars*. Somwijlen, als in 1777, bij het uitschrijven van twee vragen, werd die voor de eene met een jaar verlengd. Naar bevind van zaken handelde hierin de jaarlijksche Vergadering.

4) Gedurende het eerste tijdperk van haar bestaan, van 1774 af tot aan het einde der vorige eeuw, schreef de Maatschappij telken jare niet meer dan *éene*

len van Kunst en Wetenschap, welke tot hare oefeningen behooren, *Nederlandsche Taal-, Dicht-, Rede-, Oudheid- en Geschiedkunde*. Op voordragt van de maandelijksche Vergadering, die daartoe voor ieder vak een drie- of viertal onderwerpen voorstelde, besliste en deed dit de jaarlijksche. Tot mededinging naar den uitgedoofden ereprijs werden allen uitgenoodigd, die zich daartoe bevoegd rekenden, ook de Leden van de Maatschappij, alleen uitgezonderd de Gecommitteerden ter beoordeeling van de in te zenden antwoorden¹⁾: en om die mededinging des te meer algemeen te maken en ook voor buitenlanders open te stellen, waren voor de beantwoording de *Nederduitsche en Latijnsche*, later ook de *Hoogduitsche, Fransche en Engelsche* taal bepaald, voor Dichtstukken en proeven van Welsprekendheid natuurlijk alleen de *Nederlandsche*²⁾. In de *Latijnsche* is een en andermaal, in de laatstgenoemde talen is nooit eenig antwoord ingekomen. Van de *Latijnsche* werd of alleen eene *Nederlandsche* vertaling gegeven, of aan het oorspronkelijke stuk eene *Nederlandsche* vertaling toegevoegd.

Het getal der van 1774 af tot heden toe uitgeschrevene Prijsvragen, waaronder enkele bij herhaling of op nieuw met eenige wijziging voorgesteld, belooft over de *honderd*. Van deze zal er ongeveer een vierde beantwoord geworden zijn, en daaronder veertien antwoorden den gouden Prijspenning waardig gekeurd. Onder deze zijn enkele uitstekend goed geslaagde stukken, die hunnen schrijveren zoowel als der Maatschappij tot eer verstrekken. Doch ook de in het geheel niet of niet voldoende beantwoorde vragen getuigen meerendeels van haren scherpen blik in de behoefte, en haar ernstig streven tot aankweeking en bevordering van de Wetenschap; ja zelfs hebben sommige dier vragen, regtstreeks of middellijk, letter- en geschiedkundige geschriften van hooge waarde uitgelokt. Aan die van 1809 heeft men YPER'S *Geschiedenis der Nederlandsche Taal*, aan eene andere van 1824 DE WIND'S helaas onvoltooide *Bibliotheek der Nederlandsche Geschiedschrijvers* te danken.

prijsvraag uit, alleen uitgezonderd de jaren 1777 en 1781, toen zij er twee, en zoo dikwijls zij onbeantwoord gebleven vragen andermaal bij herhaling uitschreef. Na hare herstelling, in den aanvang dezer eeuw, schreef zij somwijlen twee of meer vragen te gelijk uit: van 1803 tot 1807, in 1834 en 1835, van 1837 tot 1840, in 1842, 1845 en 1846, van 1848 tot 1851, in 1853 en 1854, en van 1856 tot 1860, telkens twee; in 1808, vier; in 1843, 1852, 1855 en 1857, drie. In alle de overige tusschen invallende jaren slechts één.

1) Prijswetten 1775, Art. 11, vergel. met Handel. 1774, bl. 13.

2) Prijswetten 1775, Art. 12. Wett. 1834, II, VIII. Art. 72. 1847, ff. XI, Art. 96

De eerste Prijsvraag, in 1774 door de Maatschappij uitgeschreven, was uit het vak der Taalkunde, die over het Moesogothisch en Angelsaksisch tot opheldering van het Nederlandsch, een onderwerp weleer voorgesteld door A. KLUIT en toen tot prijsstof aangenomen ¹⁾. Op deze vraag, in 1776 bij herhaling voorgesteld, bekwam zij in 1775 en 1779 één in het Latijn geschreven antwoord, denklijk van een Duitser, dat wel niet bekroond ²⁾, doch waarvan, uit hoofde van het gewigt des onderwerps, eene Nederlandsche vertaling in het VII^{de} deel harer Werken gegeven is, terwijl het oorspronkelijk opstel nog onder hare Handschriften berust ³⁾.

Gelukkiger slaagde de Maatschappij met eene in het volgende jaar 1775 uitgeschreven vraag uit het vak der Dichtkunde, waarop het in 1777 bekroonde antwoord van haar Medelid C. VAN ENGELEN de eerste door haar uitgegeven Prijsverhandeling is, in het IV^{de} deel harer Werken ⁴⁾.

In 1777 werden twee vragen uitgeschreven, de eene in de klasse der Welsprekendheid, over de vereischen eener Lofrede, tegen 1778; de andere over het verband van de Dichtkunde en de Welsprekendheid met de Wijsbegeerte, tegen 1779 ⁵⁾. Aan de eene heeft men het Latijnsche stuk van JERON. DE BOSCH *de Laudatione*, met vertaling van P. VAN DEN BOSCH, uitgegeven in het V^{de} deel der Werken, te danken ⁶⁾. De andere lokte twee antwoorden uit, beide in 1780 der bekrooning waardig gekeurd: het eene van BILDERDIJK, destijds nog student aan Leidens Hoogeschool, wien bij het lot de gouden ereprijs ten deel viel, en die daarop door de maandelijksche Vergadering van Maart des volgenden jaars tot Lid benoemd werd ⁷⁾; het andere van een ongenoemden schrijver, die daartoe uitgenoodigd niet goedgevonden heeft zijn naam bekend te maken, doch die later gebleken is niemand anders te zijn dan Mr. HIERON. VAN ALPHEN ⁸⁾. Beide zijn opgenomen in het VI^{de} deel der Werken, bij welks uitgave, ter jaarlijksche Vergadering van 1785, van die Verhandelingen sprekende, de Voorzitter zeide: »Wy mogen ons met rede vleyen,

1) Handel. 1770, bl. 20 onderaan, en 1774, bl. 17.

2) Handel. 1776, bl. 13, 14. 1780, bl. 7.

3) Catal. van de Biblioth. Dl. I, bl. 70.

4) Handel. 1775, bl. 19. 1777, bl. 14, en 1778, bl. 2.

5) Handel. 1777, bl. 14.

6) Handel. 1779, bl. 5, 6.

7) Handel. 1780, bl. 6. 1781, bl. 4 en 12.

8) Uit BILDERDIJK's ter perse zijnde Briefwisseling met de Heeren M. en H. W. TYDEMAN; waarvan het Eerste Deel weldra het licht zal zien.

dat, gelijk beide deze stukken aan de Maatschappij by uitnemendheid behaagden, zy ook van het Algemeen met genoegen zullen ontvangen worden. Immers aangaande het behandelen van zulk eene stoffe, als het aantoonen van het Verband der Dichtkunst en Welsprekendheid met de Wijsbegeerte, geeft de naam van *BILDERDIJK*, dien *Wijsgeerigen Dichter*, reeds een gunstig vooroordeel; terwijl de niet minder *Dichtkundige Wijsgeer* zich ten duidlijkste vertoont in den Schryver der tweede Verhandeling over het zelfde onderwerp." *BILDERDIJKS* Verhandeling is, met toestemming van de Maatschappij ¹⁾, te Amsterdam bij W. MESSCHERT, 1856, afzonderlijk in 8vo herdrukt. Of bij dien herdruk des schrijvers eigenhandig opstel, thans nog in bezit van de Maatschappij, vergeleken en geraadpleegd is, kunnen we niet zeggen.

Op hare in 1782 voorgestelde vraag, over de kenmerken van waar en valsch vernuft, bekwam de Maatschappij in 1784 twee antwoorden: het eene van een buitenlander, J. J. HOTTINGER, Hoogleraar te Zurich in Zwitserland, in het Latijn geschreven, met goud bekroond; het andere van *HIERON. VAN ALPHEN*, wiens opstel den druk waardig gekend werd ²⁾, in de moedertaal; beide te zamen vervat in het VII^{de} deel der Werken. Van de eerstgenoemde droeg zij aan den toen nog jeugdigen *PIETER NIEUWLAND* het vervaardigen eener Nederlandse vertaling op, die nog in handschrift onder haar berust ³⁾. Een derde, te laat ingekomen en slechts ten halve afgewerkt, Latijnsch stuk van zekeren *GOTTH. TIM. MULLER*, leeraar in het Brandenburgsche, werd ter zijde gelegd ⁴⁾.

Deze zijn de in de vorige eeuw uitgegevene Prijsverhandelingen. Na de herstelling der Maatschappij in den aanvang der tegenwoordige eeuw, zijn er op de door haar voorgestelde vragen negen antwoorden bekroond geworden: in 1817, *M. SIEGENBEEK's* Lofrede op *SIMON VAN SLINGELANDT* ⁵⁾; — in 1822, *J. C. DE JONGE's* Verhandeling over den zoogenaamden Derden Staat in de Staatsvergaderingen ⁶⁾; — in 1824, *S. DE WIND's* Verhandeling over den dienst

1) Handel. 1836, bl. 46.

2) Handel. 1782, bl. 6. 1785, bl. 9.

3) Zie Catal. van de Biblioth. der Maatsch. Dl. II, bl. 483 en v. met het aldaar aangeteckende.

4) Handel. 1786, bl. 3 en 5.

5) Vraag van 1815. Handel. 1815, bl. 26. 1817, bl. 32. Uitgegeven in de Verhandelingen van de Maatschappij, Dl. III.

6) Vraag van 1820. Handel. 1820, bl. 13 en v. 1822, bl. 37, vergel. met bl. 33. Uitgegeven in de Nieuwe Werken van de Maatschappij, Dl. I.

door de Dichtkunde aan de Geschiedenis bewezen 1); — in 1826, N. WESTENDORF'S Verhandeling over de Noordsche Mythologie of Godenleer en haar gebruik in de Nederlandsche Dichtkunst 2); — in 1829, N. G. VAN KAMPEN'S Verhandeling over het kenmerkend onderscheid der verschillende soorten van Welsprekendheid 3); — in 1843, H. J. KOENEN'S Geschiedenis van de vestiging en den invloed der Fransche Vluchtelingen in Nederland 4); — in 1846, A. DE JAGER'S Proeve over den invloed van BILDERDIJK'S Dichtwerken op onze taal 5); — in 1852, R. C. H. RÖMER'S Geschiedkundig Overzicht van de voormalige Kloosters en Abdijen in Holland en Zeeland 6); — eindelijk, in 1856, R. W. TADAMA'S Geschiedenis van het Veemgericht in betrekking tot Nederland 7).

Niet voldoende beantwoorde Prijsvragen waren, in de vorige eeuw, behalve de bovengenoemde van 1774, de beide vragen van 1784, die over de magt der Hollandsche Steden onder het Grafelijk bewind, en die over de oude en hedendaagsche Taalgebruiken 8): in de tegenwoordige, die van 1807, over de Welsprekendheid der Grieken en Romeinen, vergeleken met de latere 9); — die van 1835, over een gewigtig tijdperk der Nederlandsche Geschiedenis, in den smaak van SALLUSTIUS beschreven 10); — die van 1834, over JACONA van Beijeren 11); — die van 1836, een Gedicht in den smaak der *Lalla Rookh* van THOMAS MOORE, liefst uit de vroegere Nederlandsche Geschiedenis ontleend 12); — die van 1859, over den voor- of nadeeligen invloed der beoefening van vreemde, zoo oudere als nieuwere, Letterkunde op den Nederlandschen prozastijl 13); — die van 1842, eene Biographie van PETRUS CUNAEUS, als Proeve van levensbeschrijving 14); — die van 1856, over de Rede-Ontleding 15); eindelijk de

1) Vraag van 1822. Handel. 1822, bl. 38. 1824, bl. 41. N. Werken, Dl. I.

2) Vraag van 1822. Handel. 1822, bl. 38. 1826, bl. 34—37. N. Werken, Dl. II.

3) Vraag van 1827. Handel. 1827, bl. 56. 1829, bl. 67 en v. N. Werken, Dl. III.

4) Vraag van 1843. Handel. 1843, bl. 72. 1845, bl. 69. Nieuwe Reeks van Werken, Dl. I.

5) Vraag van 1844. Handel. 1844, bl. 70. 1846, bl. 61. N. Reeks van Werken, Dl. V.

6) Vraag van 1846. Handel. 1846, bl. 62. 1848, bl. 92—98. 1850, bl. 58—64. 1852, bl. 43—45. Nieuwe Reeks van Werken, Dl. VIII.

7) Vraag van 1854. Handel. 1854, bl. 46. 1856, bl. 51—53. Nieuwe Reeks van Werken, Dl. X.

8) Handel. 1784, bl. 6, 7. 1787, bl. 5.

9) Handel. 1809, bl. 16.

10) Handel. 1835, bl. 40, 41.

11) Handel. 1836, bl. 54 en v.

12) Handel. 1838, bl. 78—81.

13) Handel. 1843, bl. 70—72.

14) Handel. 1844, bl. 68 en v.

15) Handel. 1858, bl. 77—79.

heide vragen van 1860, die over de sedert het laatste vierde deel der vorige eeuw hier te lande in zwang gekomen woorden en spreekwijzen ¹⁾, en die over de komische typen onzer volksliteratuur ²⁾.

Sedert 1861, gedurende de vijf laatstverloopene jaren, zijn geen Prijsvragen meer uitgeschreven, en is zelfs de Wetsbepaling, dat de Maatschappij dit jaarlijks doen zal, vervangen door *kan* ³⁾. De tijd voor Prijsvragen en Prijsverhandelingen, zegt men, is voorbij ⁴⁾, de wetenschap op hare tegenwoordige hoogte heeft daaraan geene behoefte en wil die niet meer. 't Is mogelijk: doch, naarmate de wetenschap zich uitbreidt en hare beoefenaars, in nagenoeg alle vakken, zich bij voorkeur tot *specialiteiten* en *monographiën* bepalen, ten einde langs dien weg ieder voor zich een steentje te meer tot optrekking van het gebouw aan te brengen, ontstaat de vraag of die zucht tot behandeling van bijzondere en binnen enge grenzen afgesloten onderwerpen niet door welgekozene en naauwkeurig omschreven Prijsvragen aan te wakkeren en te bevorderen zoude zijn. Juist tot het uitlokken van welbewerkte *monographiën* zijn, uit den aard der zaak, Prijsvragen bij uitstek geschikt, veel meer dan voor onderwerpen van minder bepaalde en uitgebreider strekking, waarvan de behandeling veelal in kleurlooze algemeenheden ontaardt.

Wij gaan thans over tot de beschouwing van hetgeen door de Maatschappij, voor ieder der vakken, welke zij zich ter beoefening voorstelde, afzonderlijk gedaan en geleverd is.

Volgens de bij haar aangenomene en bij de Wetten van 1775 vastgestelde verdeeling, was hare taak vierledig: *Taalkunde*, *Welsprekendheid*, *Dichtkunst*, *Oudheid- en Historiekunde* ⁵⁾; volgens de Wetsbepaling van 1855 drieledig: *Taalkunde*, *Dichtkunst of Welsprekendheid*, *Geschied- en Oudheidkunde* ⁶⁾; volgens de Wet van 1847 en vervolgens, tweeledig: *Taal- en Letterkunde*, *Geschied- en Oudheidkunde* ⁷⁾. De zaak komt nagenoeg op het zelfde neder. Wij houden ons bij voorkeur aan de drieledige splitsing van *Taalkunde*, *Dichtkunde en Welsprekendheid*, en *Geschied- en Oudheidkunde*, als met den aard der zaak en de oorspronkelijke bedoeling der Maatschappij het meest overeenkomstig.

1) Handel. 1862, bl. 75—83.

2) Aldaar, bl. 83—86.

3) Wet 1860, Hoofdst. XI, Art. 88, vergeleken met de vroegere bepalingen.

4) Handel. 1861, bl. 15.

5) Wetten 1775, Hoofdst. XIII, Art. 8.

6) Wetten 1855, Hoofdst. VIII, Art. 65, vergeleken met Hoofdst. I, Art. 1.

7) Wet 1847, 1852 en 1860, Hoofdst. I, Art. 1, 5, en elders.

I. Op de eerste plaats staat de *Taalkunde*, en dat wel inzonderheid de Nederlandsche, want met de algemeene en vergelijkende heeft uit den aard der zaak de Maatschappij niet verder te maken dan in betrekking tot de moedertaal. En toch heeft zij ook dit in geenen deele uit het oog verloren. Getuige hare eerste in 1774 uitgeschreven Prijsvraag over het Moesogothisch en Angelsaksisch tot opheldering van het Nederlandsch. Stelde zij in 1817 eene vergelijking voor van de Fransche, en in 1852 van de Hoogduitsche, met de Nederlandsche taal, voor zoo veel het den wijsgeerigen geest in de woordvorming, de algemeene taalregelen, enz. betreft; in 1821 ging zij veel verder, en vroeg naar de overeenkomst van de Engelsche, Hoog- en Nederduitsche talen met het zoogenaamde *Parsi* of Oud-Persisch ¹⁾; eene vraag, waarin zich de geest vertoont van den man, die eenige jaren later Akademische Voorlezingen hield over het nut en de belangrijkheid der Grammatiche vergelijking van het Grieksch, het Latijn en de Germaansche tongvallen, waartoe ook onze moedertaal behoort, met het Sanskrit ²⁾. Voor de algemeene of wijsgeerige taalkunde leverde M. TYDEMAN eene Verhandeling over den oorsprong der Spraak ³⁾, en T. ROORDA zijne Proeve over de natuur der Spraakgeluiden ⁴⁾.

Het hoofdwerk, dat voor de moedertaal de Maatschappij zich voorstelde, was een *Algemeen omschrijvend Woordenboek*, in verband met eene verbeterde Spraakleer en Spelling. Met de voorbereidselen daartoe en het verzamelen van de noodige bouwstoffen, door onderlinge zamenwerking van vele harer Leden, heeft zij zich meer dan vijf-en-twintig jaren lang onafgebroken bezig gehouden. Wat in het aan de Handelingen van 1851 toegevoegd verslag dienaangaande gezegd is, behoeven we hier niet te herhalen ⁵⁾. Genoeg zij het de daartoe betrekkelijke, door de Maatschappij voor hare Leden in druk gegeven, stukken in 't kort te vermelden. Daartoe behooren

1) Vraag van HAMAKER, Handel. 1821, bl. 11, nader omschreven Handel. 1825, bl. 69. Zelf las hij over dat onderwerp in 1823: zie Hand. van d. j. bl. 56.

2) Handel. 1834, bl. 66, 67. 1835, bl. 33, 34.

3) Verhandl. van de Maatschappij, IIe Deel, 2e Stuk, bl. 1—36.

4) Handel. 1865. Medel. II, bl. 27—33.

5) *Verslag van het bij de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, te Leiden, weleer verrigte, ter vervaardiging van een Algemeen omschrijvend Woordenboek der Nederlandsche Taal*, enz. Bijlage tot Handel. 1851, bl. 97—124; met vergunning van de Maatschappij, eenigzins vermeerderd, daaruit overgenomen door Dr. A. DE JAGER in zijn *Archief voor Nederlandsche Taalkunde*, Deel III, Stuk 3 (1852).

eerst een *Beredeneerd Plan*, met *Bijvoegsels en Aanmerkingen* daarop, in 1775, en een daaruit getrokken *Ontwerp*, in 1774; vervolgens *Taalkundige Vragen* van gemengden inhoud, in 1775; later, omstreeks 1786 en volgende jaren, eene *Alphabetische Woordentijst*, als proeve uit de reeds voorhanden zijnde uittreksels, doch niet verder voortgezet dan tot midden in de letter H, bl. 120; eindelijk in 1791, een nader *Ontwerp tot het opstellen en bewerken* er van: terwijl, van 1774 af, van den staat des werks op de jaarlijksche Vergaderingen geregeld verslag werd gedaan.

Jammer dat, en door andere oorzaken, en door de tegen het laatste der vorige eeuw ongunstige tijdsomstandigheden, van deze grootsche onderneming niets verder gekomen is, dan alleen dat van het door de Maatschappij verzamelde, voor zoo veel de aard der zaak het toeliet, meer of min gebruik gemaakt is door P. WELAND voor zijn *Nederduitsch Taalkundig Woordenboek*, van 1799 tot 1811 in 11 deelen in het licht verschenen. Maar des te meer reden bestaat er tot regtmatige vreugde, dat eindelijk toch in onzen leeftijd, door de volhardende werkzaamheid van twee harer kundigste en ijverigste Medeleden, het vooruitzicht geopend is op het bezit van een *Algemeen Woordenboek* onzer schoone moedertaal, dat, alhoewel niet regtstreeks van onze Maatschappij uitgegaan, toch niet zonder hare medewerking ¹⁾ en onder haren waarborg ²⁾, aanvankelijk reeds voor een gedeelte tot stand gekomen is, en, gelijk het te hopen is, vroeg of laat, zonder stoornis of oponthoud, voorspoedig geheel ten einde zal mogen gebragt worden.

Dat de Maatschappij, nevens het Woordenboek, te gelijker tijd het voornemen koesterde tot het zamenstellen van eene *Nederlandsche Spraakleer*, dit blijkt zoowel uit de aan het hoofd der voornoemde

1) Toen in het najaar van 1860, bij de beraadslagingen over de Begrooting voor het volgende jaar, aan de Hooge Regering het voorgestelde subsidie voor die onderneming door de Volksvertegenwoordiging geweigerd geworden was, voegde zich de Maatschappij, vertegenwoordigd door drie harer Leden, tot den Minister van Binnenlandsche Zaken en trad zij op met een Adres van 9 November aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Zie Handel. 1861, bl. 21—23, en 36, 37. Niet lang daarna mogt zij zich over den goeden uitslag harer pogingen verheugen. Zie Handel. 1862, bl. 26.

2) Tijdens de onderhandelingen over den druk van dat werk, nam de Maatschappij de stellige belofte op zich, voor het geval dat, voor het voleindigen er van, een van beide bewerkers aan zijne taak mogt komen te ontvallen, zorg te dragen dat door eene andere bevoegde hand het werk voortgezet worden zoude. Hetzelfde deed zij ten aanzien van het Middelnederlandsch Woordenboek van Prof. DE VRIES. Handel. 1864, bl. 32.

Taalkundige Vragen, in 1775, gestelde voorafpraak of korte inleiding, namelijk »op dat men, onder het verzamelen van voorraad voor het Woordenboek, ook bedacht zoude zijn op het verzamelen van de noodige bouwstof tot het opmaken van eene volledige *Grammatica der Nederlandsche Taal*», als ook uit den inhoud en het beoep van die vragen zelve, waarbij het er duidelijk op toegelegd is om de hoofdpunten van eene volledige Spraakleer voorloopig te regelen en vast te stellen. En daar tot die hoofdpunten inzonderheid ook en voornamelijk de *Spelling* behoort, zoo vloeit hieruit van zelf het onderzoek voort naar hetgeen de Maatschappij zich te dien aanzien voorgesteld en verrigt heeft.

Had reeds te voren, in de Nieuwe Bijdragen tot opbouw der Vaderlandsche Letterkunde ¹⁾, A. KLUIT een vertoog geleverd over de tegenwoordige Spelling der Nederduitsche taal, vergeleken met die der Ouden, op de jaarlijksehe Vergadering van 1770 deelde hij een tweede vertoog mede over hetzelfde onderwerp ²⁾, later in de Werken van de Maatschappij opgenomen ³⁾. En was reeds te voren de vraag geopperd, door A. VAN ASSENDELFT: »Hoe de spelling best op een' zekeren voet te brengen zij?» en door M. TYDEMAN: »Welke zijn de beste middelen om eene algemeene gelyke spelling onder ons in te voeren, en hoedanig behoort die te zijn ⁴⁾?» op de eerstvolgende van 1771 kwam een brief in van KREET, waarin deze tot een punt van beschrijving voor de naastvolgende jaarlijksehe Vergadering opgaf: »dat noch het stuk van den Heer KLUIT over de tegenwoordige spelling der Nederduitsche Taelc, noch enig ander stuk over de spelling handelende, onder de Stukken der Maatschappye zoude werden uitgegeven, maer al wat over die stoffen van tijd tot tijd inkomt, afzonderlijk gedrukt, en aen *alle* de Leden gezonden, met verzoek daerop derzelve aenmerkingen mede te deelen aen een te benoemene Commissie, ten einde een *regelmatige spelling*, om door de *Maatschappyy* uitgegeven en gebruikt, en mag 't zijn door *hoog gezag* in de schoulen *ingevoerd* te werden, te ontwerpen ⁵⁾." Wat het gevolg hiervan geweest is, blijkt niet: maar dat de Maatschappij het Spellingsvraagstuk in geenen deele uit het oog verloren heeft, is ontwijfelbaar gebleken uit hare boven vermelde Taalkundige Vragen, waaronder de spelregels eene eerste en voorname plaats bekleeden; en 't is

1) Eerste Deel, bl. 281—352.

2) Handel. 1770, bl. 6, vergeleken met bl. 18. 3) Derde Deel, bl. 1—42.

4) Handel. 1770, bl. 19 en 20.

5) Handel. 1771, bl. 9.

waarlijk, of KREET, toen hij dat voorstel inzond, een voorgevoel had van hetgeen later eenmaal inderdaad gebeuren zou, de invoering namelijk eener eenparige Spelling van Staatswege, waartoe ook van hare zijde de Maatschappij medegewerkt heeft.

Hoe in den aanvang dezer eeuw, tussehen de jaren 1801 en 1804, die Spelling tot stand gekomen en op hoog gezag algemeen ingevoerd is, en welk aandeel de Maatschappij daaraan gehad hebbe, behoeven we hier niet breedvoerig uiteen te zetten. Het is bekend uit het Voorberigt op de door haren voormaligen Voorzitter, den Hoogleraar M. SIEGENBEEK, weleer bewerkte en *in naam en op last van het Staatsbewind der Bataafsche Republiek* uitgegevene *Verhandeling over de Nederduitsche Spelling, ter bevordering van eenparigheid in dezelve*, inzonderheid voor zoo veel zulks onze Maatschappij betreft, bladz. XII—XIV. Op hare jaarlijksehe Vergadering van 1804 deelde daaromtrent de Secretaris het volgende mede:

»Op het berigt van het medelid, M. SIEGENBEEK, dat hij door den Agent van Nationale Opvoeding in der tijd, den Heer VAN DER PALM, en de Bataafsche Maatschappij van Taal- en Dichtkunde gelast was geworden tot het opstellen eener Verhandeling over de geschildpunten in de Spelling der Nederduitsche Taal, ten einde daardoor, ware het mogelijk, eenparigheid in dezelve uit te werken, en op zijnen daarbij geuiten wensch, dat deze Maatschappij eenige gelaagden uit haar midden mogt benoemen, om te onderzoeken, in hoe verre zij zich met de regelen en bepalingen, bij die Verhandeling voorgesteld, zou kunnen vereenigen, werd door de Maandelijksche Vergadering besloten de Heeren M. TYDEMAN en A. KLUIT tot dit onderzoek te verzoeken en te magtigen. Deze Heeren, den hun opgedragen last met bereidwilligheid op zich genomen en de gemelde Verhandeling, hun door het medelid M. SIEGENBEEK ter hand gesteld, gelezen en onderzocht hebbende, deden daarop der Vergadering verslag van hun bevinden, waarbij zij verklaarden, dat de spelling in de gezegde Verhandeling voorgedragen, naar hun oordeel allezins overeenkomstig is met de natuurlijke regelen en gronden eener regelmatige spelling, en juist geschikt, om de verwarring en ongelijkvormigheid in de spelling onzer moederspraak, welke tot hiertoe geheerscht heeft, zoo veel mogelijk weg te nemen en te doen ophouden, en der Maatschappije uit dien hoofde aanrieden, om voortaan die spelling in hare uitgegeven Werken te gebruiken 1)»

Gehoor leenende aan dezen hier gegeven raad, nam de Maan-

1) Handel. 1804, bl. 13, 14

delijksche Vergadering, in haren Beschrijvingsbrief tot de eerstvolgende jaarlijksche bijeenkomst, als IV^{de} punt, het Voorstel op „om de Spelling, op openbaar gezag vastgesteld, voor de Spelling dezer Maatschappij aan te nemen.” Welk punt echter op die Vergadering zelve, „om redenen, tot nadere beraadslaging uitgesteld” werd ¹⁾; zonder dat het blijkt, of men in 't vervolg daarop nader teruggekomen is. Wat hiervan ook zij, zoo al niet bij uitdrukkelijk besluit, met meerderheid van stemmen genomen, dan toch inderdaad en in de praktijk is die spelling, althans in de hoofdzaak, als van zelve en ongedwongen in de van wege de Maatschappij uitgegane stukken en geschriften overgegaan.

Wat we van de Spelling zciden, datzelfde geldt eveneens van de *Spraakleer*. Het is bekend dat op de invoering van de door SIEGENDEEK ontworpen Spelling die van P. WEILAND'S *Nederduitsche Spraakkunst*, insgelijks *uitgegeven in naam en op last van het Staatsbestuur der Bataafsche Republiek*, in 1805 gevolgd is; almede niet buiten de medewerking en aanbeveling van onze Maatschappij, gelijk men zien kan uit het Voorberigt, bladz. VI—VIII. Hoe men ook, bij het sedert over de schrijfwijze en de regelmaat van onze Nederlandsche Taal meer en meer opgegane licht, thans nog over die Spelling en Spraakkunst op zich zelve en hare invoering van Staatswege oordeelen moge; zooveel is zeker, dat, in verband met de voormalige Wet op het Lager Onderwijs van 1806, beide weldadig gewerkt hebben op de vorming en beschaving van de Nederlandsche jeugd, en niet weinig bijgedragen tot het meer eenparig en gezuiverd spreken en schrijven van de Moedertaal. En, hoewel we even ongaarne de heerschappij over de Taal als die over het geweten aan den Staat zouden toekennen, toch is en blijft het wenschelijk dat, bij het openbare onderwijs zoowel als in alle van de Regering uitgaande officieele stukken en instellingen, een vaste regelmaat in acht genomen en niet alles aan de willekeur, hetzij van onkundigen en ongeletterden of, wat nog ruim zoo erg is, van wijsneuzen en betweters, overgelaten worde. Men behoeft daarom den wetenschappelijk gevormden man de vrijheid niet te ontzeggen om, wanneer hij het verkiest, in de plaats van *éene* vokaal er *twee* te schrijven, of om liever de *ch* dan de *g*, of wel omgekeerd, te gebruiken. Maar al wie niet in staat is, uit eigen overtuiging te bepalen hoe te spreken en te schrijven, en dit is toch met het meerendeel van de bevolking het geval, die moet weten waaraan zich te houden en wiens gezag hij te volgen en te eerbiedigen hebbe.

1) Handel. 1806, bl. 15, 16.

Zoo is dan, zij het ook al niet regtstreeks, toch middellijk, van de Maatschappij de stoot uitgegaan tot het invoeren van eene verbeterde Spraakleer en Spelling en het zamenstellen van een algemeen Woordenboek onzer moedertaal. Wat zij voor die Taal verder gedaan hebbe, blijft ons nog te ontvouwen over.

De voor Nederlandsche Taalkunde in de Werken van de Maatschappij voorkomende stukken van HUYDECOPER en van LEEUWAERDEN over den *Ablativus absolutus* ¹⁾; — van NANNINGA over het werkwoord *laten* ²⁾; — van ALEWIJN over verbasterde spreekwijzen ³⁾, nieuwerwetsche taalkunde ⁴⁾, en de voortzetsels *te, ten, ter* ⁵⁾; van HINLÓPEN over het duistere in de taal van HUYGENS ⁶⁾; enz. hoe verdienstelijk ook ieder op zich zelve, betreffen echter meereendeels punten van ondergeschikt belang en die niet zoozeer de taal in het algemeen raken. Doch slaan wij de door de Maatschappij van tijd tot tijd uitgeschrevene prijsvragen gade, zoo blijkt daaruit dat zij haren blik vrij wat verder uitstrekke. Nu eens (in 1785) vroeg zij naar de gronden, dan (in 1841) naar de vereischten van eene goede en volledige Nederlandsche Spraakkunst, dan weder (in 1847) naar de geschiedenis der Nederlandsche Taalkunde: nu eens (in 1849) naar de leer der Afleiding, dan (in 1855) naar die der Woordvoeging. Kan hare in 1805 voorgestelde verklaringsproeve van Nederlandsche *Synonymen* aanleiding gegeven hebben tot de werken van WEILAND en BRUINING; aan hare (in 1785 en 1805) gevraagde opgave van oorspronkelijk Nederlandsche Spreekwoorden, met geschied-, oudheid- en natuurkundige verklaring — een onderwerp, waarop haar Voorzitter TE WATER meermalen de aandacht vestigde ⁷⁾ — is in de laatstverloopen jaren ruimschoots, ja welligt in veel ruimeren omvang dan de Maatschappij bedoeld had ⁸⁾, voldaan in het uitgebreide Spreek-

1) Werken, Dl. I, bl. 1—55, en Aengen. Verhand. bl. 9—36.

2) Werken, Dl. I, bl. 57—66, en Bijl. van N. HINLÓPEN, bl. 67—74.

3) Werken, Dl. I, bl. 101—116, en Bijl. van denzelfden, bl. 117—122.

4) Werken, Dl. VII, bl. 299—327.

5) Werken, Dl. VII, bl. 329—349.

6) Verhandelingen, Dl. II, bl. 219—279.

7) Voor het eerst in zijne aanspraak ter jaarlijksche Vergadering van 1794, Handel. bl. 2—4; tot drie malen toe, in 1809, 1811 en 1812, bij openbare Voorlezing; en nog eens, in 1820, op eene maandelijksche Vergadering. Insgelijks las in 1811 Mr. P. W. PROVÓ KLEUR over eenige Vaderlandsche Spreekwoorden, inzonderheid dat, *al kondt gij praten als Brugman*. Zie de Handelingen van de bovengenoemde jaren, 1809, bl. 15. 1811, bl. 18 en 19. 1812, bl. 11. en 1820, bl. 12.

8) De Maatschappij verlangde, volgens de redactie van 1787, *Vaderlandsche*,

woordenboek van HARREBOMEE. IS A. C. OUDEMANS' Woordenboek op de Tooneelspelen van BREDERO voor het recht verstand van dien dichter en de volkstaal van zijn leeftijd een gewenscht hulpmiddel¹⁾; DE JAGER'S Proeve over den invloed van BILDERDIJKS Dichtwerken op onze taal²⁾ is, voor de waardeering van hetgeen die niet minder als taalkenner dan als dichter beroemde man tot de verrijking onzer moedertaal toegebracht heeft, eene belangrijke bijdrage.

Behoort tot de naauwkeurige kennis eener taal, vooral voor het spraakgebruik, die van de op haar gebied heerschende *Dialecten* of Tongvallen, ook dit ontging niet aan het scherpziend oog van de Maatschappij. Waren reeds in vroegeren tijd, ten dienste van het voorgenomen Woordenboek, verzamelingen aangelegd van woorden en uitdrukkingen aan het in de onderscheidene Nederlandsche gewesten en landstreken heerschende spraakgebruik bijzonder eigen; van welke verzamelingen een groot gedeelte onder hare Handschriften bewaard gebleven en in den Catalogus harer Boekerij opgegeven is; in 1815 vroeg zij naar de Dialecten in de Nederlandsche taal der voormaals XVII Vereenigde Provinciën; in 1858, met aanmerkelijke beperking, naar de Hoofddialecten in de Noordelijke Provinciën der Nederlanden; in 1852 eindelijk verlangde zij eene Spraakkaart van het Nederlandsch met aanwijzing van de grenzen der verscheidende Tongvallen, in den vorm van BERNHARDI'S *Sprachkarte für Deutschland*. Naar aanleiding van deze laatstgenoemde vraag vestigde in 1857, in eene bijzondere bijeenkomst van de tegenwoordige Commissie voor Taal- en Letterkunde, de Voorzitter, Prof. M. DE VRIES, de aandacht zijner medeleden opzettelijk op dit punt. Het resultaat van de destijds over dit onderwerp gevoerde gesprekken was de opgave van eenige daartoe betreffende vragen aan de jaarlijksche Handelingen als Bijlage toegevoegd³⁾. Op die vragen waren tijdens de eerstvolgende jaarlijksche Vergadering eenige antwoorden ingekomen⁴⁾. Wat er van de zaak verder geworden is, staat opgeteekend in de drie eerstvolgende jaarlijksche Verslagen der Commissie⁵⁾. Zij zal die voorzeker in het vervolg wel niet uit het oog verliezen.

bij andere Volken niet gebruikt wordende, bij gevolg oorspronkelijk *Nederlandsche* en inheemsche, niet van andere Volken en uit andere talen overgenomen, spreekwoorden. HARREBOMEE, gelijk bekend is, gaat veel verder.

1) Nieuwe Reeks van Werken, Dl. VIII. 2) Aldaar, Dl. V, bl. 1—260.

3) Handel. 1857, bl. 35—39, en Bijl. A, bl. 72, 73.

4) Handel. 1858, bl. 45, 46.

5) Handel. 1859, bl. 50, 51. 1860, bl. 46, 47. 1861, bl. 58.

Rust op eene Maatschappij als die der Nederlandsche Letterkunde de zorg voor *Taalzuivering* en *Taalverrijking*, door het afweeren of opnemen van vreemde woorden; een en andermaal, in 1805 en in 1850, vroeg zij naar de beginselen en de regelen, daarbij in acht te nemen.

Tijdens de aanstaande invoering der nieuwe Nederlandsche Wetboeken, werd in 1851 door den Heer BOONZAJER een voorstel gedaan, dat — er bijzonderlijk mogte gewaakt en van wege deze Maatschappij aan Z. M. den Koning een Vertoog mogt ingeleverd worden, »om die Wetboeken, met verbanning van alle vreemde en bastaardwoorden, in te rigten in zuiver Nederlandsche taal en stijl, en aldus in dezelve een opregt Nederlandsch Gedenkstuk op te rigten, dat van onbegrensden invloed kon zijn tot zuivering en uitbreiding onzer schoone Moedertaal.” Dit voorstel had ten gevolge eene vertrouwelijke (*officieuse*) briefwisseling en mondgesprek van den Secretaris, Mr. H. W. TYDEMAN, met den toenmaligen Minister van Justitie, Mr. C. F. VAN MAANEN, die zijne bereidwilligheid betuigde om voor die zaak zoo veel doelnijk zorg te dragen ¹⁾.

Bij den Beschrijvingsbrief ter jaarlijksche Vergadering van 1855 werd de waakzaamheid ingeroepen tegen de ingeslovene wanspelling van sommige bastaardwoorden (*rekwest*, *kwitantie*, *kommissie*, *kwaliteit*, *kwantiteit*, in plaats van *request*, *quilantie*, *commissie*, *qualiteit*, *quantiteit*, enz.) De Maatschappij vestigde hierop de aandacht van dezulken, welke zij in hunne hoedanigheid voor het meest bevoegd hield om dit wangebruik tegen te gaan ²⁾.

Eene op de voorbereidende Vergadering van 16 April 1844 voorgestelde Prijsvraag, »over de beste middelen, om de meer en meer toenemende Taalverbastering, vooral uit het Hoogduitsch en Fransch, tegen te gaan”, gaf aanleiding tot het aanstellen eener Commissie van zes personen, aan wier hoofd SIEGENBEEK stond. Het resultaat er van was de met goedkeuring van de Maatschappij in 1847 uitgegeven: *Lijst van woorden en uitdrukkingen, met het Nederlandsch taaleigen strijdende, bewerkt door M. SIEGENBEEK*. Leiden, S. en J. Luchtman, 1847 ³⁾.

Op de bij de Wet van 1847 aangestelde permanente Commissie voor Taal- en Letterkunde ging de zorg voor de Taalzuivering van zelve over, en hield deze van den beginne af aan, vooral op aandrang van haar medelid VAN ASSEN, zich daarmede meer of minder

1) Handel. 1831, bl. 53—56.

2) Handel. 1835, bl. 32. Vergel. 1836, bl. 47, 59, 60.

3) Handel. 1841, bl. 57. 1842, bl. 44. 1846, bl. 44. 1847, bl. 51.

opzettelijk bezig ¹⁾. Na de opheffing, in 1851, van het Koninklijk Nederlandsch Instituut, welks tweede Klasse zich die zaak in het bijzonder plagt aan te trekken en van tijd tot tijd hare bevindingen en teregtwijzingen in de Staatscourant bekend te maken, stelde op de jaarlijksche Vergadering van 1852 de Heer KOENEN voor, »om de zorg waarmede het Koninklijk Nederlandsch Instituut zich vroeger belast had, betreffende het zooveel mogelijk weeren der hand over hand meer gebezigde barbarismen in de Nederlandsche taal, zooveel der Maatschappij doenlijk was, over te nemen, en dit punt te behandelen zoo als het bij het Instituut behandeld was; althans dat men de barbarismen, die der Commissie van Taalkunde mogten zijn voorgekomen, jaarlijks zoude publiek maken ²⁾." Dit voorstel, natuurlijk aan de voornoemde Commissie opgedragen, blijft haar bij voortduring aanbevolen ³⁾.

In 1843 vroeg de Maatschappij eene opgave en beoordeeling van woorden en spreekwijzen, sedert de tweede helft der XVIII^{de} eeuw, en andermaal, met eenige wijziging, in 1860, sedert het laatste vierde deel der vorige eeuw, hier te lande in zwang gekomen; en over het aannemelijke als aanwinst voor de taal of het verwerpelijke daarvan. — Op deze latere vraag kwam één antwoord in, 't welk, bij de erkenning van veel vlijt en ijver er aan besteed, en van veel goeds er in voorkomende, niettemin cenparig geoordeeld werd geene aanspraak op bekrooning te kunnen maken ⁴⁾. Uit een van de daarover ingeleverde Adviezen vlocide een *Taalkundig Zondenregister* voort, als Bijlage B aan de Handelingen van 1862, bl. 151—158, toegevoegd.

Het ware te wenschen dat de Commissie voor Taal- en Letterkunde, in plaats van de zaak der Taalverbastering en Taalzuivering in hare besloten Vergaderingen te behandelen, de uitkomst harer onderzoekingen aan het publiek bekend mogt maken, hetzij bij wijze van alphabetische Woordenlijst, jaarlijks aan de Handelingen toe te voegen, hetzij afzonderlijk in den vorm van een' Nederlandschen *Antibarbarus*. Zoo zoude zij een onberekenbaar nut kunnen stichten en tallooze dagelijks meer en meer, vooral in tijdschriften en dagbladen, insluipende verkeerdheden tegengaan.

1) Handel. 1848, bl. 80. 1849, bl. 40, 41. 1850, bl. 33.

2) Handel. 1852, bl. 58.

3) Handel. 1853, bl. 19, 35, 39. 1854, bl. 31, 32. 1855, bl. 37. 1856, bl. 37 en v. 1857, bl. 39. 1858, bl. 51. 1861, bl. 58.

4) Handel. 1862, bl. 75—83.

Inzonderheid voor de Oude of, gelijk die thans meestal genoemd wordt, Middelnederlandsche Taal- en Letterkunde heeft, vooral in de laatstverloopene halve eeuw, de Maatschappij veel gedaan. Is voor de taal op haar tegenwoordig standpunt de kennis van haren vroegeren toestand van groot belang, in 1855 vroeg zij naar de wijzigingen in de Woordvoeging van MAERLANT en MELIS STOKÉ af tot op onze tijden; in 1851 stelde zij voor, eene Nederlandsche Spraakkunst, opgemaakt uit de schrijvers van de XIII^{de} en XIV^{de} eeuw. Mogt zij op geen van beide vragen eenig antwoord erlangen, op een Middelnederlandsch Wordenboek, waarvan reeds twee afleveringen in het licht verschenen zijn, heeft haar tegenwoordige Voorzitter, wordt hem het leven gespaard, haar het verblijdend uitzigt geopend. En wat de voortbrengselen van Middeleeuwschen dicht- en prozastijl zelve betreft, uit den rijken voorraad harer oude handschriften, meerendeels afkomstig uit het Legaat van haar voormalig medelid ALEWIJN, heeft zij meer dan één voormaals onuitgegeven stuk niet alleen zelve te voorschijn gebragt, maar ook den toegang er toe opengesteld voor anderen, die ze wenschten te bewerken en uit te geven.

Om niet te spreken van een groot aantal Fragmenten van meer of minder bekende of onbekende Middeleeuwsche schrijvers en kleinere stukken van verschillenden aard, inhoud en waarde, door dezen en genen harer Leden aangeboden, en hier en daar in hare Verhandelingen, Nieuwe Werken en Nieuwe Reeks van Werken verspreid; hebben we hier voornamelijk te wijzen op MAERLANT'S *Heimelijkheid der Heimelikheden* ¹⁾, en Broeder GHERAERT'S of THOMAS' *Natuurkunde van het Heelal* ²⁾, beide met uitgewerkte aantekeningen en toelichtingen van den in meer dan één vak van wetenschap uitstekenden J. CLARISSE; — op MAERLANT'S *Geestelijke Gedichten* ³⁾, en op den *Roman van de kinderen van Limborch*, beide bewerkt door L. PH. C. VAN DEN BERGH ⁴⁾; — eindelijk, op *De Bediedenis der Misse en Der Historiën Bloeme*, beide uitgegeven door A. C. OUDEMANS ⁵⁾.

1) Nieuwe Werken, Dl. IV. Zie Handel. 1836, bl. 45. 1837, bl. 62.

2) Nieuwe Reeks van Werken, Dl. IV. Zie Handel. 1843, bl. 53. 1844, bl. 48. 1845, bl. 45. 1846, bl. 43. en 1847, bl. 49.

3) Nieuwe Werken, Dl. V, bl. 1—124.

4) Nieuwe Reeks van Werken, Dl. II en III.

5) Het eene, in de Nieuwe Reeks van Werken, Dl. VII, St. 1, bl. 1—80, en het andere, met toestemming van de Maatschappij, in de Dietsche Warande, 1855—1857. Zie Handel. 1855, bl. 56; en het Rapport van L. A. TE WINKEL over dat dichtwerk, Handel. 1853, Bijl. I, bl. 63—67.

Voor anderen ontsloot de Maatschappij hare bronnen, en stond zij het gebruik harer Handschriften ter uitgave of ter vergelijking af: aan J. A. CLIGNETT, in 1794, voor den eerst langen tijd daarna in 't licht verschenen *Esopet* 1); — aan H. HOFFMANN VON FALLERSLEBEN, voor *Floris en Blancefloer* 2); — aan L. G. VISSCHER, voor zijne uitgave van den *Ferguut* 3); — aan J. W. HOLTROP, voor *Die Dietsche Doctrinale*, uitgegeven door W. J. A. JONCKBLOET 4); — aan de in 1845 opgerigte Vereeniging ter bevordering der Oude Nederlandsche Letterkunde, voor de uitgaven van *Der Minnenloop en Walewein* 5); — aan Ph. BLOMMAERT, te Gend, voor JAN DE WEERT'S *Nieuwe Doctrinael* 6); — aan J. DAVID, te Leuven, voor zijne uitgave der Werken van JOH. VAN RUYSBROEK 7).

Jammer dat de Maatschappij niet reeds voorlang beproefd heeft om van MAERLANT'S *Rijmbijbel* de eerste uitgave te leveren: maar, zoo dikwijls zij daaraan dacht, en dit deed zij meermalen, heeft of de groote omvang van dien arbeid, of de aanzienlijke kosten daaraan verbonden, er haar van terug gehouden. Zij verheugt zich niettemin dat, door een harer voormalige Belgische Medeleden, den Leuvenschen Hoogleeraar J. DAVID, een' man daartoe allezins bevoegd, die taak voor weinige jaren ten uitvoer gebragt is. En voor MAERLANT'S geschiedkundig hoofdwerk mag zij zich beroemen gedaan te hebben wat in haar vermogen was.

Van J. VAN MAERLANT'S *Spiegel Historiae* was, gelijk bekend is, te voren nog maar een gedeelte, nagenoeg twee derden, in het licht verschenen: twee deelen door Mr. J. A. CLIGNETT en Mr. J. STEENWINKEL, te Leiden, in 1784 en 1785 uitgegeven; een derde en vierde door de 2de Klasse van het Koninklijk Nederlandsch Instituut, het eene bewerkt door Mr. W. BILDERDIJK, te Amsterdam, in 1812, en het andere, in 1849, met aanteekeningen van J. H. HALBERTSMA, te Deventer, in 1851. Na de opheffing van het Instituut, in welks bezit

1) Handel. 1794, bl. 8. Uitgegeven in zijne Bijdragen tot de oude Nederlandsche Letterkunde, 's Gravenh. 1819.

2) *Horae Belgicae*, P. III, 1836.

3) Handel. 1837, bl. 61. Verg. Dr. W. BISSCHOP'S Bijdrage tot de Kritiek van Ferguut, Handel. 1865, Meded. I, bl. 1—26.

4) Zie W. J. A. JONCKBLOET'S Inleiding op dat werk, bl. XL.

5) Zie de Inleiding op den Minnenloop, bl. LI, in de noot; en op Walewein, Dl. II, bl. 181 en v.

6) Handel. 1851, bl. 19. Zie BLOMMAERT'S Voorberigt op zijne Oud-Vlaemsche Gedichten, Dl. III, bl. VIII.

7) Handel. 1860, bl. 14. Voorr. op RUYSBROEK'S Werken, Dl. III, bl. XV en XVII.

het eenige overgebleven Handschrift zich bevond, verspreidde zich het gerucht, dat men in België voornemens was dit Handschrift ter uitgave bij onze Regering aan te vragen. De Maatschappij, zich de eer diër uitgave niet door vreemden willende laten betwisten, vervoegde zich daarop bij adres tot de Regering, met den wensch »dat de Regering voormeld Handschrift niet aan het buitenland mogt afstaan, voordat aan haar gelegenheid gegeven was te onderzoeken, of zij niet in staat en genegen ware de uitgave daarvan op zich te nemen ¹⁾.” Bij den overgang der goederen van het voormalige Instituut op de destijds nieuw opgerigte Akademie der Wetenschappen, wendde zij zich tot deze, met het gevolg dat zij, bij gunstige beschikking van den Minister van Binnenlandsche Zaken, dat kostbaar gedenkstuk ontvangen mogt ²⁾. Nadat onder toezigt van Prof. M. DE VRIES het nog onuitgegeven gedeelte van het Handschrift door bekwame hand afgeschreven was ³⁾, kon men, volgens het door hem opgegeven plan, reeds in 1856 met den druk een begin maken ⁴⁾. In het volgende jaar zag de eerste aflevering het licht ⁵⁾. En van toen af, door den volhardenden ijver van Prof. DE VRIES en Dr. E. VERWIJS onafgebroken voortgezet, werd die grootsche onderneming, voor rekening van den Bockhandelaar-uitgever, doch niet zonder aanzienlijke geldelijke ondersteuning van de Maatschappij, tot hare eer en die van de beide bewerkers, in 1864 voorspoedig en gelukkig ten einde gebracht ⁶⁾.

II. Is de Taalkunde de grondslag van het wel spreken en wel schrijven in het algemeen, hooger staan de *Dicht-* en *Redekunst*, op wier gebied de Maatschappij zich niet minder verdienstelijk heeft gemaakt. Schreef zij voor de Theorie van fraaije Letteren in het algemeen een paar uitgelezene Prijsvragen uit, de eene in 1777 over het verband van de Dichtkunde en de Welsprekendheid met de Wijsbegerte; de andere in 1782, over de kenmerken van waar en valsch vernuft; op beide vragen had zij het geluk antwoorden te bekomen, die een wezenlijk sieraad harer werken zijn.

1) Handel. 1852, bl. 8 en 23.

2) Handel. 1853, bl. 8, 9.

3) Handel. 1854, bl. 7 en 17. 1855, bl. 21.

4) Handel. 1856, bl. 11, 20, 38, 39, en Bijl. A. Voorstel van Prof. DE VRIES over de uitgave van den *Spiegel Historiaal* van J. VAN MAERLANT, aangenoemen bij besluit der Maandelijksche Vergadering van 2 November 1855, bl. 63.

5) Handel 1857, bl. 16 en 40.

6) Handel. 1858, bl. 12, 25, 44. 1859, bl. 20. 1860, bl. 23. 1861, bl. 18, 33, 34. 1862, bl. 6, 31. 1863, bl. 17, 24. 1864, bl. 11—13, 32.

Voor de Dichtkunst, zoo op haar zelve als voor de Nederlandsche in het bijzonder, heeft de Maatschappij veel gedaan. Hare tweede Prijsvraag, in 1775, over de oogmerken, de onderwerpen en de algemeene regelen der Dichtkunst, werd beantwoord door C. VAN ENGELEN ¹⁾. Over het schoone in de Poëzij schreef J. MACQUET ²⁾. Taal- en Dichtkundige aanmerkingen ter verbetering zijner Dichtlievende Verlustigingen leverde B. DE BOSCH ³⁾. De verdediging van Dichterlijke Vrijheden nam ALEWIJN op zich ⁴⁾. Den trant der oude Nederduitsche verzen beschreef HUISINGA BAKKER ⁵⁾. Den voor- en nadeeligen invloed der Dichtkunde op de Geschiedenis schetste, naar aanleiding eener Prijsvraag, S. DE WIND ⁶⁾. Het gebruik van de Noordsehe Fabel- en Godenleer in de Dichtkunst wees, in antwoord op eene andere, WESTENDORP ⁷⁾ aan. DE JAGER's vergelijking van LE FRANCO VAN BERKHEY's Lijkgedachtenis van Prins WILLEM V met BILDERDIJK's daaraan toegebragte beschaving is insgelijks hiertoe betrekkelijk ⁸⁾.

Naar den hoogsten bloeitijd der Nederlandsche Dichtkunst, vroeg de Maatschappij in 1792; — naar het voordeel voor de Nederlandsche Poëzij uit de Oostersche, inzonderheid de gewijde Dichtstukken te trekken, in 1789; — naar het nut en nadeel van de beoefening der buitenlandsche Dicht- en Letterkunde voor de Nederlandsche Poëzij, in 1806 ⁹⁾; — naar het oorspronkelijk karakter der Nederlandsche Poëzij, in onderscheiding van alle buitenlandsche, in 1826; — en, voor het werktuigelijke, naar het al of niet aan te raden gebruik van de Grieksche en Latijnsche voetmaat in de Hollandsche dichtkunde, in 1811. Het vraagstuk, of het Treurspel der Ouden of dat der Nieuwen de voorkeur verdient, stelde zij op nieuw voor in 1806; — eene Oordeelkundige Geschiedenis van het Nederlandsche Blij- en Kluchtspel, in 1859; — eene beschouwing van de Komische typen onzer Volksliteratuur, in 1860. En, heeft de Maatschappij het geluk niet gehad op deze en andere vragen voldoende ant-

1) Werken, Dl. IV, bl. 65*—224.

2) Werken, Dl. III, bl. 43—48.

3) Werken, Dl. II, bl. 15—88.

4) Werken, Dl. II, bl. 89—155, en Dl. III, bl. 109—199.

5) Werken, Dl. V, bl. 85—130.

6) Nieuwe Werken, Dl. I, bl. 1—140.

7) Nieuwe Werken, Dl. II.

8) Nieuwe Reeks van Werken, Dl. VII, St. 2, bl. 139—158.

9) Wie denkt bij deze vraag, in verband met eene andere betrekkelijk tot den Nederlandschen prozastijl, niet aan de door het Koninklijk Nederlandsch Instituut bekroonde Verhandeling van W. DE CLERCQ, over den invloed der vreemde Letterkunde op de Nederlandsche? — Vergel. Handel. 1843, bl. 72.

woorden te bekomen, zij heeft niettemin door het voorstellen er van getoond wel te weten wat zij wagen kon en moest.

Eigene voortbrengselen van Dichtkunst komen er niet veel onder hare uitgegevene geschriften voor. Eene vertaling van een van PINDARUS lierzangen, en eigen dichtregelen over de Eenvoudigheid als het kenmerk der ware Dichtkunst, door P. VAN DEN BOSCH ¹⁾; — een Heilgroet der Leidsche Zanggodinnen aan WILLEM V, naar het Latijn van VAN ROYEN, door VAN ASSENDELFT ²⁾; — De Christen, voorgesteld naar GELLERT, door B. DE BOSCH ³⁾; — en een Gragschrift op WAGENAAR, door J. DE KRUYFF ⁴⁾; — ziedaar nagenoeg al wat in de zeven deelen harer Werken gevonden wordt. — BILDERDIJK's krachtvol Dichtstuk aan Leyden, op den 3^{den} October 1807, opgenomen in het tweede deel harer Verhandelingen, is het voornaamste, wat hierbij in aanmerking verdient te komen.

Vergeefs vroeg de Maatschappij in 1838 eene Dichtproeve in den smaak der *Lalla Rookh* van THOMAS MOORE, en in 1842 een oorspronkelijk Dichtstuk, ten onderwerp hebbende: »Het Eiland Java.»

Bij het onderzoek van ingeleverde dichtstukken rees de vraag op, of men daaronder ook Vertalingen zoude opnemen. Een voorstel van A. VAN DEN BERG, om die bij eene uitdrukkelijke wet buiten te sluiten, werd op de jaarlijksche Vergadering van 1772 afgewezen ⁵⁾. Een tweede voorstel van denzelfden, in 1774 ingekomen, om daarin eenig onderscheid te maken, tot later verschoven ⁶⁾, schijnt niet verder in behandeling gekomen te zijn. Uit welk oogpunt men de zaak ook beschouwe, de Maatschappij heeft wel gedaan geen vertalingen onvoorwaardelijk te verwerpen. Goede vertalingen of navolgingen gaan somwijlen het oorspronkelijke in dichterlijke waarde te boven, en strekken als zoodanig tot verrijking en ver-

1) Werken, Dl. I, bl. 123—128, en Dl. III, bl. 237—244.

2) Werken, Dl. II, bl. 1—13.

3) Werken, Dl. II, bl. 157—181.

4) Werken, Dl. II, bl. 353.

5) Handel. 1771, bl. 10, bovenaan. 1772, bl. 7.

6) Handel. 1774, bl. 17, 18. Hij wenschte namelijk: »dat er bepaald wierd, welke soort van Vertalingen men in de Werken der Maatschappye al, en welke men daarin niet zoude toelaten: onder de eerste soort zouden geteld worden, Vertalingen van versen, die oorspronkelijk door Nederlanders in ene andere taal gedicht waren; van versen van Uitlanders op Nederlandsche onderwerpen; en van gedichten van oude Grieken, Latijnen, Oosterlingen en andere volken, van welke enige stukken van vernuft onze tijden bereikt hebben: doch Vertalingen van alle andere soorten van hedendaegsche Dichtstukken zouden, volgens het gevoelen van dien Heer, kunnen worden gemist.»

siering van den Nederlandschen Zangberg. Men denke hierbij alleen aan die van een' NIEUWLAND en een' BILDERDIJK, wiens uitstekend talent van navolgen door Mr. J. PAN zoo helder in het licht gesteld is.

Voor de Welsprekendheidsleer was de eerste Prijsvraag, door de Maatschappij in 1777 uitgeschreven, die over de vereischten eener Lofrede, in het Latijn door JERON. DE BOSCH beantwoord. Het kenmerkend onderscheid der verschillende soorten van Welsprekendheid, die van den Kansel, van de Pleitzaal, van de Raadsvergadering en van de Gehoorzaal, schetste, naar aanleiding eener andere, N. G. VAN KAMPEN. Onder meer andere vragen hiertoe betrekkelijk stippen wij bij voorkeur aan: die, over het onderscheid tusschen de Welsprekendheid der Ouden en de hedendaagsche, in 1797, 1799 en 1807; — die over de schoonheden en de gebreken van den stijl van HOOFT, in 1807 en 1810; — eene Oordeelkundige beschouwing van het door Nederlanders in onderscheidene vakken van Welsprekendheid in de moedertaal geleverde, in 1825; — eene Geschiedenis van het Nederlandsch Proza, doormengd met voorbeelden ook van minder algemeen bekende schrijvers, in 1845.

Als welgeslaagde proeven verdienen hier bovenal vermelding SIGENBEEK's Lofrede op SIMON VAN SLINGELANDT, in 1817 ¹⁾; en VAN ASSEN's Voorlezing over VAN DER PALM, in 1842 ²⁾.

Vergeefs stelde de Maatschappij tot prijsstoffen voor: in 1780, eene Lofrede op de Unie van Utrecht; — in 1783, Het Volkskarakter der Vereenigde Nederlanden; — in 1833, Een gewigtig tijdvak der Nederlandsche Geschiedenis, in den smaak van SALLUSTIUS beschreven; — in 1842, eene Biographie van PETRUS CUNAEUS.

Niet weinig vermogt de Maatschappij tot opwekking van de zucht voor fraaije Letteren door eene, kort na hare herstelling in den aanvang dezer eeuw, ingevoerde instelling, reeds te voren aangevoerd, doch waarover wij hier meer opzettelijk spreken moeten.

Op voorstel van de maandelijksche Vergadering werd op de jaarlijksche van 1804 besloten, op voorgang van buitenlandsche Akademiën en Maatschappijen, eenige *openbare zittingen* te houden, waarin door twee of drie Leden stukken in rijm of onrijm zouden worden voorgedragen, en die, buiten de Leden der Maatschappij, voor het beschaafde publick, ook voor vrouwen, toegankelijk zouden gesteld worden ³⁾. Ten gevolge hiervan werd in de Wetten

1) Verhandelingen, Dl. III, bl. 1—116.

2) Nieuwe Werken, Dl. VI, bl. 187—222. Zie Handel. 1843, bl. 56.

3) Handel. 1804, bl. 16, 17. Voorberigt op het Eerste Deel der Verhandelingen, 1806, bl. xxxiii—xxxv.

van 1807 een Vijfde Hoofdstuk ingelascht, *van de Openbare Voorlezingen*, mede, doch met aanmerkelijke bekorting, overgenomen in die van 1835 ¹⁾. In die van 1847 worden deze Vergaderingen voorgesteld, niet als verplichtend en *zullende*, maar als *kunnende* gehouden worden ²⁾. In den eerstvolgenden winter van 1804 op 1805 hadden, onder een aanzienlijken toevloed van toehoorders, de twee eerste van die openbare Vergaderingen plaats ³⁾. En van toen af tot omstreeks 1840 toe zijn er doorgaans, zoo van wege de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, als van die van Fraaije Kunsten en Wetenschappen, jaarlijks gedurende het Wintersaizoen, geregeld drie zulke openbare Vergaderingen gehouden, waarop door Nederlands eerste Dichters en Redenaars, een BILDERDIJK, een VAN DER PALM, een BORGER en vele andere meer of minder begaafde sprekers, over allerlei onderwerpen van Letteren, Kunst en Wetenschap stukken werden voorgedragen en het beschaafde publiek vaak op uitstekend schoone Voorlezingen en Dichtstukken vergast werd; iets dat, behalve den meerderen luister, dien het in de algemeene schatting aan beide Maatschappijen bijzette, in eene stad als Leiden ook niet weinig bijdroeg tot vermeerdering van kennis en veredeling van den smaak der Akademische Jongelingschap, die de haar daartoe aangeboden gelegenheid gretig aangreep en deze Voorlezingen gaarne bijwoonde; somwijlen misschien wel eens minder om den spreker, dan om zijne bevallig uitgedoschte jeugdige toehoordersen, maar zeker nimmer zonder eenige vrucht voor verstand en hart. Bij gelegenheid der inwijding van de, op gemeenschappelijk verzoek der Letterkundige Genootschappen te Leiden, van wege het Stedelijk Bestuur nieuw ingerigte Stads-Gehoorzaal op de Breestraat, sprak op eene buitengewone openbare Vergadering onzer Maatschappij, op den 15^{den} December 1826, VAN DER PALM zijne Redevoering »over den invloed van het uitwendige en deszelfs vermogen, om den gunstigen indruk van het meer wezenlijke te bevorderen" aldaar uit ⁴⁾. Jammer dat gedurende de laatstverloopene vijf-en-twintig jaren, hetzij uit gebrek aan sprekers of door andere oorzaken, de zucht voor zulke openbare Voorlezingen, althans bij onze Maatschappij, zoo aanmerkelijk verflaauwd is, dat het eene zeldzaamheid wordt als er nu en dan (zooals in 1842, 1846, 1847) nog eens eene plaats heeft. En daarom was het niet zonder reden, dat,

1) Wetten 1835, Hoofdst. VII, Art. 67—69.

2) Wet 1847, Hoofdst. VII, Art. 57—69.

3) Handel. 1805, bl. 13.

4) Handel. 1827, bl. 43.

naar aanleiding eener in 1850 door Jhr. Mr. D. T. GEVERS VAN ENDEGEEST gehouden openbare Voorlezing, bevattende het verhaal zijner Reize door Calabrië, door uitvoerige teekeningen opgehelderd, de Voorzitter, Prof. A. H. VAN DER BOON MËSCH, zich op de jaarlijksche Vergadering dienaangaande in dezer voege uitliet: »Ik geloof' — zoo sprak hij — »dat men de *Openbare Vergaderingen* onzer Maatschappij niet geheel uit het oog moet verliezen. Het publiek hoort en leest zooveel, wat het niet moest hooren en lezen, of, als het begrepen wordt, een' pijnlijken indruk maakt, dat het wel eens over de wetenschap en over onze taal en geschiedenis mag onderhouden worden. Wanneer de spreker niet zonder behoorlijke voorbereiding optreedt; wanneer hij niet uit het oog verliest, wáár hij spreekt, en achting toont te bezitten voor zijne hoorders; wanneer hij hen met alle hunne billijke doch verschillende eischen zien voorgesteld heeft, en zijn onderwerp zoowel als zijne taal door keus en kieschheid daaraan geëvenredigd zijn; wanneer hij zelf bezielde is, dan zal hij ook anderen bezielen, nieuwen eerbied en hoogere liefde voor Wetenschappen en Letteren inboezemen; den ongevoeligsten achting voor beschaving en verstandsontwikkeling afdwingen; en zietdaar, waaraan onze tijd behoefte heeft. Sommige openbare spreekbeurten bij deze Maatschappij plagten feesttijden te zijn en als heilige dagen, waarop verstand en harte feest vierden, en die elk student met eerbiedig verlangen begroette; en als deze laatsten onderling vereenigd over den vroegeren tijd spreken, dan gedenken zij nog het genot, bij die gelegenheden gesmaakt, en het voordeel in velerlei opzichten daaruit getrokken 1).»

III. Vestigen wij ten laatste het oog op hetgeen voor *Oudheid- en Geschiedkunde* door de Maatschappij vroeger en later gedaan is, ook op dit gebied, niet minder dan op dat van Taal, Dichtkunde en Welsprekendheid, heeft hare werkzaamheid zich een ruim veld ter bearbeiding voorgesteld; en het is er verre van af, dat zij, ten koste der historische wetenschap, zich bij voorkeur met Taalen Letterstudie zoude bezig gehouden hebben. Hare Handelingen en Werken zijn dáár om van het tegendeel te getuigen, en stellen ons in staat om ook hier eene voordeelige slotsom op te maken.

Zonder in eene beoordeeling te treden van de voor Vaderlandsche Geschiedenis en Oudheden betrekkelijke waarde der in de vier achtereenvolgende verzamelingen van de Maatschappij voorkomende

1) Handel. 1850, bl. 8, 9. Zie voorts bl. 19.

stukken, merken we alleen op, dat er zich daaronder bevinden tot oudere zoowel als latere, tot algemeene zoowel als tot gewestelijke en plaatselijke, tot kerk-, staats- en regts-geschiedenis zoowel als tot letterkundige en die van bijzondere personen betrekkelijk. Een vlugtig overzicht van dit een en ander zal voldoende zijn om daarvan het bewijs te leveren.

Tot buiten de grenzen onzes Vaderlands gaan NOZEMAN's bedenkingen over den Cimbrischen vloed ¹⁾, en WESTENDORP's Runenschrift ²⁾, zoowel als zijne Noordsche Godenleer ³⁾; alsmede VAN WIJN's Oudheidkundige verhandeling over de bellen aan de kleederen ⁴⁾. Over het onderscheid tusschen Kelten en Germanen, als de vroegste bewoners van Europa, werd in 1856, naar aanleiding van HOLTZMANN's beweringen ⁵⁾, vergeefs eene prijsvraag uitgeschreven.

Schreef voor Nederlands oude Land- en Volksbeschrijving de Maatschappij vragen uit, (in 1808) naar de ligging der plaatsen vermeld in den Reishijzer van ANTONINUS en op de Kaart van PEUTINGER, en (in 1857) naar de waarde der berigten van den middeleeuwschen kronijkschrijver ALPERTUS METENSIS; nu eens (in 1808) vestigde zij de aandacht op de oude Romcinsche overblijfselen, dan weder (in 1825) op de oude Heidensche gebruiken hier te lande. Lang voor dat nog VAN BOLHUIS in 1854 zijne »Noormannen in Nederland" uitgaf, had zij reeds in 1779 dat onderwerp tot prijsstof voorgesteld.

Leverde voor de kritiek der bronnen van de Nederlandsche Geschiedenis WAGENAAR zijne toets van de echtheid der Rijkskronijk van KLAAS KOLIJN ⁶⁾; jammer dat een, bij herhaling in 1840, 1848 en 1857, voorgesteld onderzoek naar de afstamming en onderlinge verwantschap der oude Nederlandsche Kronijken, zoowel als de vraag (in 1855) naar een Handboek voor Nederlandsche Diplomatiek, of Charter- en Handschriftenkunde, onbeantwoord bleef.

Voor de Geschiedenis van het Grafelijk tijdvak leverde DE JONGE zijne Levensschets van FLORIS, Voogd van Holland ⁷⁾, VAN WIJN die van NIKOLAAS, Heer van Putten en Strijen ⁸⁾, en MEERMAN zijn Ver-

1) Verhandelingen, Dl. II, St. 1, bl. 185 en v.

2) Verhandelingen, Dl. III, St. 2, bl. 137—180.

3) Nieuwe Werken, Dl. II.

4) Werken, Dl. IV, bl. 1—65.

5) *Die Kelten und Germanen*, Heidelberg 1855.

6) Werken, Dl. III, bl. 201—236.

7) Verhandelingen, Dl. III, St. 1, bl. 1—165.

8) Werken, Dl. V, bl. 1—84.

haal van het beleg en de verovering van Leiden door JAN VAN BEIJEREN in 1420 ¹⁾. Vragen (in 1834) over JACOBA VAN BEIJEREN, en (in 1808) naar den overgang van het Graafschap van Holland in het Huis van Henegouwen, werden niet of niet voldoende beantwoord.

Brieven over de vroegste geschiedenis van den oorlog tegen Spanje deelde L. PH. C. VAN DEN BERGH mede ²⁾; Bijdragen tot de historic van het Verbond der Edelen, d'YVOY VAN MIJDRECHT ³⁾; W. C. ACKERSDIJK een stuk over HERMAN DE RUYTER, den held van Loevestein ⁴⁾; J. SMITS Jz. een brief van Prins WILLEM I aan zijne vrienden te Dordrecht ⁵⁾; TE WATER zijne Levensbijzonderheden van P. A. VAN DE WERFF, Burgemeester van Leiden ⁶⁾; en KIST zijne kritiek der geschiedenis van Leidens beleg en ontzet in 1574 ⁷⁾.

Tot de geschiedenis van lateren tijd behooren Brieven van den Zweedschen Kanselier J. A. SALVIUS aan HUG DE GROOT, over staatsaangelegenheden van tusschen de jaren 1637 en 1642 ⁸⁾. Bleeft eene prijsvraag, in 1831, naar den invloed van de verheffing van WILLEM III tot Koning van Engeland op den toestand van het Gemeenebest der Vereenigde Nederlanden, zonder gevolg; eene andere, bij herhaling in 1831 en 1843 uitgeschreven, over de vestiging der Fransche Vluchtelingen in Nederland, bij de herroeping van het Edict van Nantes in 1685, lokte een antwoord uit van Mr. H. J. KOENEN ⁹⁾, in verband met het tot nog toe slechts halfvoltooide werk van een anderen schrijver ¹⁰⁾.

Wat betreft de geschiedenis van bijzondere Nederlandsche gewesten, voor de Oudheidkundige plaatsbeschrijving van *Noord-Brabant* leverde W. C. ACKERSDIJK een drietal belangrijke bijdragen ¹¹⁾.

1) Verhandelingen, Dl. I.

2) Nieuwe Werken, Dl. VI, bl. 1—34.

3) Nieuwe Werken, Dl. I, St. 2, bl. 183—249.

4) Nieuwe Werken, Dl. I, St. 1, bl. 167—199.

5) Nieuwe Werken, Dl. V, St. 1, bl. 259—288.

6) Verhandelingen, Dl. II, St. 1, bl. 1—184.

7) Nieuwe Reeks van Werken, Dl. VI, bl. 1—55.

8) Handel, 1862, Bijl. A, bl. 91—130. Ter uitgave medegedeeld door Mr. H. W. TYDEMAN, en gereed gemaakt door Mr. BODEL NIJENHUIS.

9) Nieuwe Reeks van Werken, Dl. I.

10) Mr. W. E. J. BERG VAN DUSSEN MULLKERK, *De Réfugiés in de Nederlanden. Eene proeve van onderzoek naar den invloed, welken hunne overkomst gehad heeft op handel en nijverheid, letteren, beschaving en zeden.* Amst. 1845. Eerste Deel, alleen over Handel en Nijverheid.

11) Verhandel. Dl. II, St. 2, bl. 69—82. Nieuwe Werken, Dl. III, St. 2, bl. 341—362, en Dl. V, St. 1, bl. 85—186.

Voor *Gelderland*, maakte H. R. DE BREUK den Inventaris op van een Handschrift uit het voormalig Archief van Buren ¹⁾.

Voor *Holland*, leverde G. BRENDEK à BRANDIS zijn onderzoek naar Amsterdams regt op hare maten en gewigten ²⁾; — J. DE WAL, zijne toelichting van een Accijnsbrief van Haarlem van 1274 ³⁾; — DE BREUK, het verslag van een Handschrift, de geschiedenis dier zelfde stad betreffende ⁴⁾; — L. J. F. JANSSEN, eene mededeeling over het in 1865 door Jhr. Mr. D. T. GEVERS VAN ENDEGEEST bij Heemskerk opgerigte Gedenkteecken op het Huldtooneel der Graven van Holland als Heeren van Kennemerland ⁵⁾.

Voor *Zeeland*, gaf J. AB UTRECHT DRESSELHUIS zijne beschrijving van Oud-Aardenburg ⁶⁾; — en L. PH. C. VAN DEN BERGH, fragmenten eener oude Kronijk over voorvallen in Zeeuwsch-Vlaanderen ⁷⁾.

Voor *Utrecht*, gaf P. H. VAN DE WALL zijn onderzoek naar het oude Wijk te Duurstede ⁸⁾; — L. J. F. JANSSEN, een berigt over daar ter plaatse gevondene oude overblijfselen ⁹⁾; — en DE BREUK, een Inventaris van het Archief te IJsselstein ¹⁰⁾.

Voor *Overtijssel*, gaf G. DUMBAR zijn verslag van onuitgegeven stukken, tot de historie dier Provincie betrekkelijk ¹¹⁾.

Voor Nederlandsch *Limburg*, stelde J. DE WAL een uitgewerkt rapport over de *Consuetudines Lossenses*, het oude gewoonteregts van het Graafschap Looz ¹²⁾.

Eindelijk, voor Nederlands buitenlandsche Bezittingen en Volkplantingen, maakte J. DE FREMERY JR. een Inventaris op der nagelatene Handschriften van Mr. S. C. NEDERBURGH, voormalig Commissaris-Generaal van Nederlandsch Indië, tegen het laatst der vorige eeuw ¹³⁾; — en verschafte een der Buitenlandsche Leden,

1) Handel. 1858, Bijl. B, bl. 116—120, en 135.

2) Verhandel. Dl. II, St. 2, bl. 163—182.

3) Nieuwe Reeks van Werken, Dl. VII, St. 2, bl. 159—187.

4) Handel. 1856, Bijl. C, bl. 76.

5) Handel. 1864, Meded. V, bl. 123—133.

6) Nieuwe Werken, Dl. VI, bl. 35—102, en 223—287.

7) Handel. 1864, Meded. I, bl. 69—74.

8) Werken, Dl. I, bl. 75—92.

9) Nieuwe Reeks van Werken, Dl. VI, bl. 157—167.

10) Handel. 1858, Bijl. A, bl. 87—115.

11) Verhandel. Dl. II, St. 2, bl. 83—161.

12) Handel. 1850, bl. 43—55; naar aanleiding van een Handschrift, ter beschikking der Maatschappij gesteld door C. GUILLON, te Roermond.

13) Handel. 1864, Meded. VIII, bl. 143—161.

de Heer H. C. MURPHY, eene Lijst van stukken betreffende Nieuw-Nederland, verschenen in Amerikaansche Mengelwerken ¹⁾.

Tot *Kerk-, Staats- en Regtsgeschiedenis* behooren gebragt te worden: H. VAN ALPHEN's Verhandeling over den Eed der Utrechtsehe Bisschoppen met zeven Stolen ²⁾; — VAN DE WALL's onderzoek over het Wapel- of Wapendrencken ³⁾; — een viertal verschillende bijdragen van W. C. ACKERSDIJK ⁴⁾; — RAEPSAET's vertoog over de Poorterijen of Gemeenten ⁵⁾; — de Prijsverhandeling van DE JONGE over den Derden Staat in de Staatsvergaderingen ⁶⁾; — die van RÖMER over de Kloosters en Abdijen ⁷⁾; — die van TADAMA over het Veemgericht in betrekking tot Nederland ⁸⁾; — en SIEGENBEEK's voorlezing over SIMON VAN SLINGELANDT als Staatshervormer, als toevoegsel tot zijne Lofrede op dien Staatsman ⁹⁾, naar aanleiding van Mr. J. R. THORBECKE's Akademische Redevoering ¹⁰⁾.

Ouder de hiertoe betrekkelijke Prijsvragen, door de Maatschappij van tijd tot tijd voorgesteld, vestigen wij inzonderheid de aandacht op die (in 1776, 1778) over de oudere en die (in 1804) over de latere Regtspiegeling in Holland en Westfriesland; — die over de magt der Hollandsche Steden onder de Grafelijke regering, in 1781; — die over de Stedelijke Collegiën en Vroedschappen, in 1788; — die over den invloed van de Geestelijkheid, in 1794, en dien van den Koophandel, in 1784 en 1840, op de gesteldheid van land en volk; — die over den Staatsvorm der Oud-Nederlandsche Republiek, in 1828; die over de Lijfgeenschap hier te lande, in 1854.

Voor *Letterkundige Geschiedenis* schetste M. DE VRIES het verval der middeleeuwsche Nederlandsche Letterkunde ¹¹⁾; — gaven Kops ¹²⁾

1) Aldaar, Meded. III, bl. 83—94.

2) Werken, Dl. II, bl. 183—211. Met vergunning van de Maatschappij bestemd tot herdruk onder 's Mans Prozawerken, in de voorgenomen, doch niet tot stand gekomen, uitgave door Mr. NERVEU. Zie Handel. 1839, bl. 47.

3) Werken, Dl. I, bl. 93—100.

4) Verhandel. Dl. II, St. 1, bl. 205—217. Aldaar, St. 2, bl. 37—68. Dl. III, St. 1, bl. 177—202. Nieuwe Werken, Dl. II, aan het eind.

5) Verhandel. Dl. III, St. 2, bl. 1—133.

6) Nieuwe Werken, Dl. I, bl. 1—165.

7) Nieuwe Reeks van Werken, Dl. VII.

8) Nieuwe Reeks van Werken, Dl. X, bl. 1—272.

9) N. Werken, Dl. VI, bl. 103—121, en Verhandel. Dl. III, St. 1, bl. 1—116.

10) *Oratio de Simonis Slingelandtii rempublicam emendandi studio*, L.-B. 1841.

11) Nieuwe Reeks van Werken, Dl. VI, bl. 183—214.

12) Werken, Dl. II, bl. 213—351. Diens Geschiedenis der Rederijkers, in

en LAMBRECHTSEN VAN RITTHEM ¹⁾ hunne stukken over de Rederij-
kers; — DELPRAT en KIST de allereerste *Series Lectionum* der Leidsche
Hoogeschool ²⁾; — RAMMELMAN ELSEVIER, zijn berigt over de voor-
malige Drukkerij op het Raadhuis te Leiden ³⁾; — en leverde W.
L. WELTER, Predikant te Petersburg, eene opgave van de Neder-
duitsche Handschriften in de Keizerlijke Bibliotheek aldaar ⁴⁾.

Merkwaardige Prijsvragen waren: die over de geschiedenis van
kennis en wetenschap hier te lande tot aan het einde der XIII^{de}
eeuw, in 1857; — die over den toestand en de geest der Neder-
landsche Letteren in de XVIII^{de} eeuw, in 1848; — die over de Taal-
en Dichtlievende Genootschappen dier zelfde eeuw, in 1835.

Aan eene inzonderheid voor de kunstgeschiedenis belangrijke vraag,
in 1845 en 1852 bij herhaling voorgesteld, over den Kerkbouw in ons
Vaderland tot aan het einde der XVI^{de} eeuw, is ten deele voldaan
door Mr. F. N. M. EYCK VAN ZUYLICHEM ⁵⁾.

Tot de geschiedenis van bijzondere personen zien we ons een ge-
pasten overgang toebereid door F. A. VAN RAPPARD's overzicht der
Alba Amicorum uit de XVI^{de} en XVII^{de} eeuw ⁶⁾, en door J. DE WAL's
berigten over Nederlanders, en personen met Nederland in betrek-
king staande, die sedert het begin der Kerkhervorming te Genève
en Heidelberg gestudeerd hebben ⁷⁾.

Meer of minder gewigtige bijdragen, enkele personen afzonderlijk
betreffende, zijn die over ELIAS BEECKMAN ⁸⁾; — LE FRANCO VAN
BERKHEY ⁹⁾; — BILDERDIJK ¹⁰⁾; — BOXHORN ¹¹⁾; — DESCARTES ¹²⁾; —

1770 der Maatschappij aangeboden, ging vergezeld van een' Geleidebrief, van 25
Mei, opgenomen in de Handelingen van dat jaar, bl. 8—10. Zie voorts Han-
delingen 1772, bl. 7.

1) Verhandel. Dl. III, St. 1, bl. 117—175.

2) Nieuwe Reeks van Werken, Dl. VII, St. 1, bl. 81—115.

3) Nieuwe Reeks van Werken, Dl. X, bl. 273—293.

4) Handel. 1856, Bijl. D, bl. 83—96, vergeleken met bl. 50, en met Handel.
1855, bl. 43.

5) *Overzicht van den bouwtrant der Middeleeuwsche Kerken in Friesland en
Groningen*, bij het Historisch Genootschap te Utrecht, 1851. *Les Eglises Romanes
du Royaume des Pays-Bas*. Utrecht, 1858. Verg. Handel. 1852, bl. 39.

6) Nieuwe Reeks van Werken, Dl. VII, St. 2, bl. 1—138.

7) Handel. 1865, Meded. V, bl. 59—259.

8) Door J. H. VAN DALE, Handel. 1865, Meded. VI, bl. 260—268.

9) Door A. DE JAGER, N. Reeks van Werken, Dl. VII, St. 2, bl. 139—158.

10) Door G. MEES AZ., N. Reeks van Werken, Dl. VI, bl. 57—114.

11) Door J. DE WAL, Handel. 1864, Meded. VI, bl. 134—137.

12) Door denzelfden, aldaar, Meded. VII, bl. 138—142.

FRED. HOUTMAN 1); — S. C. KECHELIUS 2); — VAN DER PALM 3); — ANTH. DE ROOVERE 4); — en CONR. ZUMBACH DE GOESFELT 5).

Maar bovenal moeten we hier de aandacht vestigen op het voor tijdgenoot en nakomeling blijvende belang van de sedert 1848 aan de Handelingen van de Maatschappij afzonderlijk toegevoegde Levensberigten harer afgestorvene Leden, waarin »een schat van bouwstof» besloten ligt »tot de letterkundige geschiedenis van onzen tijd, waarvoor haar het nageslacht dankbaar zal zijn» 6). »Mochten wij al somtijds wenschen» — zoo sprak in 1865 de Voorzitter 7) — »dat deze of gene levensschets in een korter bestek ware behandeld, dat men zich meer uitsluitend bepaalde tot datgene, wat onmiddellijk in verband staat met het hoofdoel onzer Maatschappij, toch erkent gij zeker gaarne met ons, dat die jaarlijks aangroeiende verzameling van biographicën meer en meer voor de geschiedenis onzer letteren eene onschatbare bron wordt, waarvoor de nakomeling ons niet genoeg zal kunnen danken. Verbeeldt U eens, dat onze voorouders in de XVII^{de} eeuw eene Maatschappij als de onze hadden bezeten, die al de voornaamste dichters, schrijvers en geleerden onder hare leden geteld, en aan allen een uitgewerkt levensbericht toegewijd had. Hoe geheel anders zou het gesteld zijn met onze historische kennis; hoeveel juister en vollediger tafereel zouden wij kunnen ontwerpen van het geestelijk leven in dien bloeitijd van ons volksbestaan.»

Op voorstel van Mr. H. W. TYDEMAN, ten einde de beoefening van de hoofdvakken der Maatschappij meer in evenredigheid te houden, werd op de maandelijksche Vergadering van April 1844 eene Commissie van negen Leden, aan wier hoofd hij zelf stond, voor *Oudheid- en Geschiedkunde* benoemd 8). Die Commissie, om met des te meer vrucht werkzaam te kunnen zijn, op de eerstvolgende Octobervergadering voor permanent verklaard, noodigde daarop, uit de inlandsche Leden van de Maatschappij in de verschillende provinciën des

1) Door J. T. BODEL NIJENHUIS, N. Werken, Dl. III, St. 2, bl. 301—340.

2) Door E. VAN DER VEN, Handel. 1864, Meded. II, bl. 75—82.

3) Door C. J. VAN ASSEN, N. Werken, Dl. VI, bl. 187—222.

4) Door W. N. DU RIEU, Handel. 1865, Meded. III, bl. 34—40.

5) Door J. T. BODEL NIJENHUIS, Handel. 1865, Meded. IV, bl. 41—58.

6) Woorden van den Voorzitter, Handel. 1861, bl. 11. Vergelijk Handel. 1863, bl. 20. 1864, bl. 11.

7) Handel. 1865, bl. 13, 14.

8) Handel. 1841, bl. 63, 64.

rijks, een dertigtal Correspondenten uit, later met nog meer andere vermeerderd, om met haar in betrekking te treden, van eenige van welke zij weldra enkele bijdragen en toezeggingen bekwam ¹⁾. Vervolgens, daartoe door de maandelijksche Vergadering gemagtigd, wendde zij zich bij verzoekschrift tot den Minister van Binnenlandsche Zaken, met het doel om nader bekend te worden met onuitgegeven stukken in stedelijke Archieven en Boekerijen schuilende ²⁾. Van hare verdere verrigtingen, welke men in de eerstvolgende jaarlijksche verslagen van den Secretaris der Maatschappij, die te gelijk haar Secretaris was, opgeteekend vindt ³⁾, achten wij het niet noodig nader te gewagen: alleen mag niet verzwegen worden, dat tegen het laatst van 1844 het plan bij haar opkwam van een *Archief voor Nederlandsche Geschied- en Oudheidkunde*, waarin grootere en kleinere stukken, de genoemde onderwerpen in haren ruimsten omvang rakende, zouden kunnen nedergelegd worden. Een ontwerp daartoe, in d. 15 Februarij 1845, door de eerstvolgende maandelijksche Vergadering goedgekeurd en aangenomen, werd niettemin van eene andere zijde bestreden ⁴⁾: men vreesde voor afbreuk aan de sedert lang bestaande Bijdragen van Nijhoff, zoowel als aan de Werken van de Maatschappij zelve. Geenszins ontmoedigd door zulk eene tegenwerking, leverde daarop de Commissie, ter wederlegging van de ingebragte bezwaren, andermaal eene Memorie van 31 Maart 1846 in aan de maandelijksche Vergadering, en deed deze aan de eerstvolgende jaarlijksche het voorstel tot de uitgave van zulk een Archief ⁵⁾. Op die Vergadering echter werd dit voorstel, wegens den vergevorderden tijd, in advies gehouden tot het volgende jaar ⁶⁾. Zoo kwam er eindelijk van dit plan niets dan de uitgave van eenige *Stukken over Letter-, Geschied- en Oudheidkunde, uitgegeven van wege de Maatschappij enz.* met tweede titelblad als zesde deel en zevende deels eerste stuk der Nieuwe Reeks van Werken. De Commissie zelve ging tegen de invoering der nieuwe Wet van 1847 hare ontbinding te gemoet. Zij werd toen vervangen en opgevolgd door de bij die Wet ingestelde Commissie van vijf personen voor dezelfde zaak, die zich niet minder ijverig werkzaam betoond heeft en gelukkiger dan hare voorgangster geslaagd is in de uitvoering van haar plan tot het uitgeven van een *Repertorium der Verhande-*

1) Handel. 1842, bl. 45—47.

2) Handel. 1843, bl. 58, 59.

3) Handel. 1844, bl. 54 en v. 1845, bl. 55—59. 1847, bl. 51—53.

4) Handel. 1845, bl. 58 en 60.

5) Handel. 1846, bl. 47. vergel. met het viijfte Punt van den Beschrijvingsbrief.

6) Handel. 1846, bl. 66, 67.

lingen en Bijdragen betreffende de Geschiedenis des Vaderlands, in Mengelwerken en Tijdschriften tot op 1860 verschenen (Leiden, 1865), nu onlangs in dit loopende jaar gevolgd door een Register van Akademische Oratiën en Dissertatiën, betreffende hetzelfde onderwerp, als aanhangsel daarop.

Van de overige verrigtingen dier Geschied- en Oudheidkundige Commissie is het, zonder hare jaarlijks ingeleverde verslagen ¹⁾ in hun geheel over te nemen, niet wel mogelijk een volledig overzicht te geven. 't Zal genoeg zijn eenige bovenal merkwaardige bijzonderheden aan te voeren.

In November 1842 was door Mr. H. W. TYDEMAN ter tafel gebracht een in het Latijn geschreven opstel van Mr. W. C. ACKERSDICK te 's Hertogenbosch, getiteld *Memoria Copesiana*, en bevattende een letterkundig levensbericht van HENDRIK COPES, een geleerden Bosschenaar uit de XVII^{de} eeuw, geboren omstreeks 1643 of 1644 en gestorven in 1708, met een aanhangsel van brieven en andere bescheiden, afkomstig uit 's mans nalatenschap. Vond de toenmalige Commissie de stof niet ongeschikt voor de Werken van de Maatschappij, de meerderheid maakte zwarigheid in de taal, die echter met den vorm naauw zamenhing. De in Februarij des volgenden jaars tusschenbeide gekomen dood des opstellers sneed de gelegenheid tot nadere onderhandeling af, en het opstel bleef onaangeroerd liggen, totdat het, nu verloop van tijd, in het voorjaar van 1861 op nieuw aan de tegenwoordige Commissie ter hand gesteld werd. Deze, na herhaald onderzoek, was van oordeel dat, nu men zoovele voormalige bescheiden bij voorkeur in hunnen oorspronkelijken vorm uitgeeft, de taal thans geen bezwaar meer kon opleveren, en de Heer DE WAL verklaarde zich bereid om zich met de uitgave te belasten. Ten gevolge echter eener kort daarna ontdekte Briefwisseling van voornoemden H. COPES met den geleerden GJUSB. CUPER te Deventer, op het Rijks-Archief te 's Gravenhage aanwezig, en nog niet voldoende geraadpleegd, werd het plan van uitgave voorloopig ter zijde gesteld: doch heeft men het intusschen der moeite waard geacht, uit 's mans nagelatene papieren, onder de aan de Handelingen van 1864 toegevoegde mededeelingen, in druk te geven een

1) Handel. 1848, bl. 61—89. 1849, bl. 42—49. 1850, bl. 35—42. 1851, bl. 32—38. 1852, bl. 37—42. 1853, bl. 40—52. 1854, bl. 33—42. 1855, bl. 40—46. 1856, bl. 40—50. 1857, bl. 41—63. 1858, bl. 54—74. 1859, bl. 53—67. 1860, bl. 52—70. 1861, bl. 59—76. 1862, bl. 61—71. 1863, bl. 45—54. 1864, bl. 52—59. 1865, bl. 55—59.

Catalogus der Handschriften van de voormalige Bibliotheek van S. SALVATOR te Bologne, daar het niet blijkt dat van die boekerij ooit een Catalogus bekend gemaakt is ¹⁾.

Een voorstel, ingebracht op de jaarlijksche Vergadering van 1852, »dat de Maatschappij zich mogt aantrekken de geschiedenis der Nederlandsche Volkplantelingen, welke in de laatste tijden zich buitenslands en bepaaldelijk in Noord-Amerika hebben nedergezet, en dat daartoe eene Commissie benoemd werd, welke zich in betrekking stelde tot de naar Noord-Amerika uitgewekene Nederlanders, en daardoor de noodige bescheiden omtrent derzelve woonplaatsen, getalsterkte, bestaansmiddelen, de instandhouding der moedertaal en verdere omstandigheden trachtte te verwerven,» werd bij Rapport van de Commissie geoordeeld geheel buiten den werkring der Maatschappij te liggen ²⁾.

Bij gelegenheid dat op de jaarlijksche Vergadering van 1855 tot buitenlandsch Lid aangenomen was de Heer E. QUINET te Brussel, schrijver van een Fransch werk over het aandeel, dat PH. VAN MARNIX, Heer van Sint-Aldegonde, gehad heeft in de vestiging van de Republiek der Vereenigde Nederlanden ³⁾, werd, naar aanleiding van eene bladzijde uit dat werk, door een der Amsterdamsche Leden voorgesteld »of het verzamelen en herdrukken van MARNIX' even belangrijke als thans hoogst zeldzame geschriften ook een punt van overweging bij de Maatschappij zoude kunnen uitmaken.» Op eene bedenking daartegen ingebracht, wegens het ontijdige en overtollige daarvan, daar 's mans voornaamste geschrift, *De Bijenkorf der heilige Roomsche Kerk*, nog voor weinige jaren hier te lande (te Amsterdam in 1844 en 1845, in 2 dn.) herdrukt is, besloot men over dit voorstel de beide Commissiën, die voor Taal- en Letterkunde en die voor Geschied- en Oudheidkunde, te raadplegen. Beider adviezen kwamen in de hoofdzak met elkander overeen. Op grond en van den aard en van den omvang dier geschriften, oordeelde de laatstgenoemde dat tegen de uitvoering van het voorgestelde plan voor eigen rekening bij de Maatschappij overwegende bezwaren bestonden: doch daaraan heeft men een uitgewerkt Rapport, met naauwkeurige en zooveel mogelijk volledige opgave van alle van MARNIX' hand, met

1) Handel. 1843, bl. 57 en v. 1861, bl. 20, 34, 61 en v. 1862, bl. 7. 1863, bl. 45 en v. 1864, bl. 56, en Meded. IV, bl. 95—122.

2) Handel. 1852, bl. 58. 1853, bl. 41—43.

3) *Fondation de la République des Provinces-Unies. Marnix de Sainte Aldegonde*. Brux. 1854. vrij naar het Fransch vertaald door J. VAN VLOTEN, Deventer, 1855. 8°.

of zonder zijn naam, afkomstige grootere en kleinere geschriften, te danken ¹⁾. Later vond Jhr. RAMMELMAN ELSEVIER aanleiding om uit de onder zijn bestuur gestelde Archieven der stad Leiden eenige bijzonderheden aangaande MARNIX en het door hem van 1577 tot 1582 genoten tractement mede te deelen; daarbij tevens wijzende op het belang, dat in het opsporen van 's mans nog onuitgevene stukken zoude kunnen gelegen zijn ²⁾.

Onder de letterkundige nalatenschap van ADRIAAN KLUIT, voor zooveel die bij de Maatschappij voorhanden is, bevinden zich onder anderen een aantal eigenhandige brieven van H. VAN WIJN, aan hem gerigt, die met de brieven van KLUIT aan VAN WIJN, op de Koninklijke Bibliotheek te 's Gravenhage berustende, een geheel uitmaken en elkander wederkeerig aanvullen. Het uitgeven dier Briefwisseling, althans van het voornaamste en merkwaardigste daaruit, maakt sedert lang een punt van overweging uit bij de Commissie ³⁾. Welligt zouden VAN WIJN's letterkundige Minuutbrieven, bij de Maatschappij voorhanden, waaruit weleer Mr. BODEL NIENHUIS een en ander mededeelde ⁴⁾, daartoe mede dienstbaar kunnen zijn.

Van een Handschrift op het Rijks-Archief te 's Gravenhage, bevattende het verslag van een onderzoek, in het jaar 1514, op last der Grafelijke Regering, in al de steden en dorpen van Holland en West-Friesland te werk gesteld, bij gelegenheid van eene nieuwe regeling der verponding, — eene soort van *statistische enquête*, gelijk tegenwoordig de verfranschte Hollander dit noemt, — had de voormalige Rijks-Commissie voor Statistiek afschrift genomen, met voor-nemen om dat stuk ter uitgave gereed te maken. Naar aanleiding eener mededeeling daaruit, de stad Leiden betreffende, door Prof. VISSERING, gewezen lid dier Commissie, op eene maandelijksche bijeenkomst van de Maatschappij in 1864 gedaan, werd, uit hoofde van het belang dier zaak, besloten, dat de Maatschappij beproeven zoude de uitgave van dat stuk op zich te nemen. De vereischte magtiging daartoe van de Hooge Regering bekomen zijnde, is de Commissie voor Geschied- en Oudheidkunde met de verdere zorg voor die zaak belast geworden. Het afschrift, daarop ter perse gegeven,

1) Handel. 1855, bl. 49. 1856, bl. 20, 35, 41, met het onder Bijlage B opgenomen Rapport, bl. 65—75.

2) Handel. 1858, Bijlage C, bl. 121—134.

3) Handel. 1862, bl. 8, 32, 64 en v.

4) Handel. 1834, bl. 71, en 1836, bl. 44 in de noot. Catal. van de Biblioth. der Maatsch. Dl. I, bl. 83.

is bereids geheel afgedrukt. De uitgave wacht alleen nog maar op een daaraan toe te voegen Glossarium ¹⁾.

Niet enkel door hare geschriften, ook door andere middelen en langs andere wegen, heeft de Maatschappij getracht zich bij het Vaderland verdienstelijk te maken. Hiertoe behoort onder anderen hare zorg en waakzaamheid voor de instandhouding van gedenkstukken van Vaderlandsche Oudheid en kunst.

Toen in 1825 »in de nieuwspapieren, van wege het Bestuur der Domeinen, openbaar was aangekondigd de verkoop tot afbraak van het *Slot te Muiden*; welk gebouw nogtans ter harte moest gaan aan elk beoefenaar en beminnaar der Vaderlandsche Geschied- en Letterkunde, zoowel wegens deszelfs oudheid en belangrijke vermelding in de geschiedenis, als vooral wegens het verblijf van den beroemden Drossaard Hoort en zijn beminnelijken kring van letterkundige vrienden”, stelde de Maatschappij zich daarvoor in de bres, door het indienen van een Adres aan Z. M. den Koning. De uitkomst was, volgens later ontvangene officieele kennisgeving, het behoud, immers van het belangrijkste gedeelte, van dat gebouw ²⁾.

Gelijkerwijze, toen in 't najaar van 1844 het gerucht liep, dat de voormalige vesting *Loevestein* in een zoogenaamden versterkten toren zou veranderd worden, bewerkte de Maatschappij, door tusschenkomst van haar medelid, den Secretaris-Generaal van Oorlog, dat ten minste het vertrek van HUG DE GROOT bij de verbouwing zoude ontzien worden ³⁾.

Ten gevolge van een voorstel in de maandelijksche Vergadering van Februarij 1854, werden pogingen aangewend om narigt te bekomen wegens het waarschijnlijk ter slooping aangekondigde *Oude Huis te Vollenhoven* in Overijssel; waarop men van den eigenaar een platten grond er van bekwam ⁴⁾.

Werd, bij de herstelling van de *Groote Zaal* op het Binnenhof te 's Gravenhage, in 1860, door eenige Leden de wensch geuit, dat de Maatschappij zich tegen het voorgenomen plan verklaren zoude; de meerderheid achtte zich echter daartoe niet bevoegd, en meende zich in dezen op onzijdig standpunt te moeten houden ⁵⁾.

1) Handel. 1865, bl. 21, 28, 29 en 56.

2) Handel. 1825, bl. 73—76. 1828, bl. 56.

3) Handel. 1845, bl. 56.

4) Handel. 1854, bl. 35, 36. Catal. der Biblioth. Dl. III, bl. 25.

5) Handel. 1861, bl. 23, 24 en 37.

Was, op voorstel van Prof. TYDEMAN, in de maandelijksche Vergadering van November 1849, om de aandacht te wijden aan het helpen instandhouden van zoodanige Vaderlandsche Monumenten, als door slooping bedreigd worden, in d. 1 Maart 1850 eene Aanschrijving daartoe van wege de Maatschappij uitgevaardigd ¹⁾; op verzoek van de Koninklijke Akademie van Wetenschappen, werkte zij in 1860 ook van hare zijde mede ter verspreiding van eene Circulaire der Commissie tot instandhouding van Oud-Vaderlandsche gedenkstukken, door ruim 400 exemplaren daarvan met hare Handelingen van dat jaar aan hare Leden rond te zenden ²⁾.

Jammer dat voor de stad zelve, waar zij haren zetel heeft, de Maatschappij niet reeds voorlang bedacht was op maatregelen tegen de in de nu laatstverloopene jaren, onder voorwendsel van verbetering en verfraaijing, hier en elders opgekomen zucht tot Poortsloop-erij, waardoor reeds een drie- of viertal gedenkstukken van voorouderlijke kunst, wezenlijke sieraden van Leiden, voor hamer- en mokerslag meédoogenloos gevallen zijn, en welhaast een vijfde aan de beurt ligt om hetzelfde lot te ondergaan.

Waren tot voor weinige jaren aan alle onze Nederlandsche Hoogescholen de vakken van Nederlandsche Taal- en Letterkunde en van de Geschiedenis des Vaderlands beide te zamen aan één' en denzelfden leerstoel verbonden en het Akademisch onderwijs van beide aan één' en denzelfden Hoogleraar opgedragen; op voorstel van Prof. J. F. VAN OORDT Jwz. ter jaarlijksche Vergadering van 1849, na den afloop der gewone werkzaamheden, werd, namens de Maatschappij, een door den Voorzitter en Secretaris geteekend Adres van 5 Julij aan Z. M. den Koning ingediend, strekkende om, bij de destijds ophanden zijnde nieuwe verordeningen op het Hooger Onderwijs, in het belang der wetenschap, aan Zijne Majesteit eerbiedig voor te stellen en te verzoeken, dat het onderwijs in de Geschiedenis des Vaderlands niet langer beschouwd worde als een bijvoegsel tot het vak van Nederlandsche Taal, Letteren en Welsprekendheid; maar dat, zoo mogelijk, aan alle onze Hoogescholen, althans zeker aan ééne daarvan, een eigen leerstoel daarvoor worde opgericht ³⁾. Of en in hoeverre dit verzoekschrift medegewerkt moge hebben tot het

1) Handel. 1850, bl. 22. met afzonderlijk voorafgaande Circulaire.

2) Handel. 1861, bl. 37.

3) Handel. 1849, bl. 61—64, vergeleken met de aanspraak van den Voorzitter N. C. KIST, bl. 11.

ruim tien jaren later, in 1860, genomen Koninklijk besluit, waarbij aan de Leidsche Hoogeschool het onderwijs in beide voornoemde vakken voor het eerst in tweeën gesplitst, de Hoogleeraar in de Nederlandsche Taal- en Letterkunde van zijne verplichting om ook de Geschiedenis des Vaderlands te onderwijzen ontheven, en voor deze laatstgenoemde een afzonderlijke leerstoel opgericht en een tweede Hoogleeraar aangesteld geworden is; dit laten wij in het midden en durven we niet beslissen: maar zooveel is zeker, dat, bij de meer en meer tocnemende uitbreiding en ontwikkeling dier beide vakken van wetenschap, de Maatschappij reeds lang te voren het wenschelijke van zulk eene splitsing zeer wel ingezien, en door het inleveren van dit haar Adres, zoo niet de eerste aanleiding daartoe gegeven, ten minste eene allezins betamelijke, krachtige en lofwaardige poging daartoe beproefd en aangewend heeft. Bij de vervulling van haren wensch mag zij zich dan ook te regt verheugen in het besef en het bewustzijn van ook in dezen haren pligt betracht en aan hare roeping beantwoord te hebben.

Heeft sedert welhaast tien jaren de Maatschappij geen vervolgen meer op hare Werken geleverd en vijf jaren achtereen geen Prijsvragen meer uitgeschreven; het is niet uit verflaauwden ijver en werkeloosheid, maar omdat zij meent aan hare werkzaamheid eene andere rigting te moeten geven, meer overeenkomstig met de op wetenschappelijk gebied tegenwoordige eischen en behoeften. Toen in 1766 de Maatschappij in het leven trad, was zij de eenige, die zich met Nederlands taal, letteren, oudheden en geschiedenis opzettelijk en bij voorkeur bezig hield, en de zucht daarvoor op nieuw bij hare landgenooten hielp aanwakkeren. Voor wie in dit vak de uitkomst zijner onderzoekingen niet afzonderlijk wilde bekend maken, stonden hare Werken open en waren deze nagenoeg het eenige orgaan, waarvan hij zich bedienen kon om die aan het publiek mede te deelen. Gedurende de laatstverloopene halve eeuw is daarin eene aanmerkelijke verandering ontstaan. Gewestelijke en plaatselijke Vereenigingen voor letter- en geschiedkunde hebben zich achtereenvolgens gevormd. Archieven, tijdschriften en verzamelingen van allerlei aard en inhoud zijn in het licht getreden, en vangen de hun aangeboden bijdragen gretig op. Vandaar dat velen, die anders hunne pennevruchten voor de Maatschappij zouden besparen, die in wekelijks of maandelijks geregeld uitkomende afleveringen, liever dan in op onbepaalden tijd uit te geven boekdeelen, ter plaatsing aanbieden. In onze eeuw van door stoomkracht en telegraafdraden versnelde

beweging en berigtgeving, wenscht men ook op letterkundig gebied het resultaat zijner navorschingen zoo spoedig mogelijk bekend te maken. En daarom heeft de Maatschappij begrepen, aan hare meer of min verouderde wijze van werken vaarwel te moeten zeggen, en hare jaarlijksche Handelingen open te stellen voor kleinere mededeelingen van letter- en geschiedkundigen aard, terwyl zij zich voorbehoudt om werken van grooteren omvang, zoo dikwijls zich daartoe de gelegenheid aanbiedt, ieder afzonderlijk uit te geven ¹⁾, gelijk zij dit voorshands met MAERLANT'S *Spiegel Historiae* gedaan heeft, en weldra met meer andere hoopt te doen.

Valt het voor wetenschappelijken arbeid soms moeilijk de noodige samenwerking en ondersteuning te vinden, ook hierin kunnen vereenigde krachten tot stand brengen, wat boven de magt van enkelen is. »De Maatschappij» — zoo sprak in 1861 haar Voorzitter ²⁾ — »moet ondernemen, wat de krachten van enkele letterkundigen te boven gaat, wat de samenwerking van meerderen vereischt;» of, gelijk hij dit denkbeeld twee jaren later ³⁾ nader ontwikkelde: »Eene letterkundige Maatschappij, als de onze, kan, naar mijn oordeel, in onzen tijd vooral op tweeërlei wijze nuttig zijn. Zij kan door haar gezag en door haar subsidiën enkele geleerden in staat stellen om een werk in het licht te geven, waartoe deze aan hun eigen krachten overgelaten niet berekend zouden zijn. Of zij kan door samenwerking van haar leden iets tot stand brengen, dat de krachten van enkelen te boven gaat, en langdurigen arbeid van velen vereischt. Langs deze wegen, geloof ik, dat onze Maatschappij voortaan het doel, dat zij zich gesteld heeft, moet najagen.»

Van het eerste, haar gezag en bijstand, heeft de Maatschappij reeds meer dan één voorbeeld gegeven. Toen de Uitgever der *Gedenkstukken* van J. VAN OLDENBARNEVELT, uit gebrek aan de noodige aanmoediging en deelneming van de zijde des publicks, zwaarigheid maakte om de twee daarvan reeds in 't licht verschenen deelen met een derde te vervolgen, heeft zij, uit aanmerking van het gewigtige dier onderneming voor dat gedeelte onzer Vaderlandsche Geschiedenis, hem ter voortzetting van dien arbeid eene geldelijke tegemoetkoming aangeboden ⁴⁾. Insgelijks heeft zij nu onlangs hare medewerking en

1) Handel. 1864, bl. 17. 1865, bl. 17.

2) Handel. 1861, bl. 19. vergeleken met Handel. 1862, bl. 6.

3) Handel. 1863, bl. 16.

4) Handel. 1863, bl. 18. 1864, bl. 64.

ondersteuning toegezegd aan meer andere letterkundige ondernemingen: aan de oordeelkundige bewerking der Middelnederlandsche vertaling van den *Roman de la Rose*, door Dr. E. VERWIJS; aan de volledige uitgave der Gedichten van WILLEM VAN HILDEGAERTSBERG, door Dr. W. BISSCHOP; en aan het voornemen van A. C. OUDEMANS, om op het weleer door de Tweede Klasse van het Koninklijk Nederlandsch Instituut, van 1823 tot 1858, uitgegeven *Uitleggkundig Woordenboek* op de werken van P. C. HOOFT, een uitgebreid toevoegsel te leveren ¹⁾.

Wat het andere betreft, het tot stand brengen van hetgeen de gemeenschappelijke samenwerking van meerderen vereischt, daarvan heeft de Maatschappij met het door hare Commissie voor Geschieden Oudheidkunde bewerkte *Repertorium* van verspreide bijdragen voor Vaderlandsche Geschiedenis en het daaraan toegevoegde Register van Oratiën en Dissertatiën, waarvan boven gesproken is, eene welgeslaagde proeve geleverd.

Mag dan alzoo de Maatschappij, na een eerste tijdperk van opkomst, bloei en verval, een tweede van herstel en voortgaande ontwikkeling, en een derde van verlevendigde kracht en werkzaamheid in verschillende rigting, aan het einde van haar honderdjarig leven, met gemengde aandoeningen dankbaar terugzien op het verledene; wij besluiten deze proeve harer geschiedenis in de hoop, door haren tegenwoordigen Voorzitter ²⁾ gekoesterd, »dat de intrede in haren tweeden eeuwkring de aanvang zal zijn van nog hooger en bloei;» en wij voegen daaraan den wensch toe, dat aan het einde van dien eeuwkring bekwaamer hand dan de onze zal gevonden worden, om hare lotgevallen, verrigtingen en verdiensten voor het nageslacht te boek te stellen.

1) Handel. 1865, bl. 18 en v. 30 en v. 53 en v. en 62.

2) Handel. 1865, bl. 9.

KORTE GESCHIEDENIS

DER

BIBLIOTHEEK

VAN DE

MAATSCHAPPIJ

DER

NEDERLANDSCHE LETTERKUNDE

DOOR

DR. W. BISSCHOP.

Bibliothecaris.

In het Gedenkboek onzer Maatschappij mag de Geschiedenis der Bibliotheek, die door een der voorzitters haar kern en kracht genoemd is ¹⁾, niet ontbreken. Alle leden zullen er zeker belang in stellen om te weten, hoe zij, uit zoo kleine beginselen gesproten, thans een harer voornaamste sieraden is geworden. Daarenboven vordert de erkentelijkheid dat hier ter plaatse gezegd worde, aan wie zij die groote uitbreiding voornamelijk verschuldigd is. Gaarne heb ik dan ook voldaan aan het verzoek van den Secretaris, om die Geschiedenis in korte trekken te verhalen.

Wat ik mededeel heb ik geput uit de jaarlijksche verslagen, eerst der Bibliotheekscommissie, later van den vasten Bibliotheecaris. Veel is reeds gezegd in het Voorbericht aan het hoofd van

1) Dr. JANSSEN in zijne Openingsrede der algemeene vergadering van 1860. Zie Handel. bl. 12.

het eerste deel van den Catalogus geplaatst. De nauwkeurigheid der HH. bewerkers van dat voorbericht Dr. J. T. BERGMAN en Mr. J. T. BODEL NIJENHUIS is zoo algemeen bekend, dat men mij niet ten kwade zal duiden dat ik na hen, aan wie dezelfde bronnen als aan mij ten dienste stonden, niet veel nieuws kan zeggen; ja zelfs, dat ik dikwijls hunne woorden tot de mijne maak. Achtereenvolgens zal ik behandelen het ontstaan en de uitbreiding, de plaatsing en het bestuur der Boekerij.

Het Genootschap *Minima Crescunt*, bestaande uit eenige weinige, doch uitstekende studenten aan de Leidsche hoogeschool, had enkele boeken en handschriften bijeengebracht, die in 1766, toen dat Genootschap zich in de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde oploste, in haar bezit overgingen. Deze kleine verzameling is de kiem onzer Bibliotheek. Reeds spoedig na de oprichting der Maatschappij gaven enkele leden hunne eigen geschriften ten geschenke. De eerste, die zulks deed, was de niet-onverdienstelijke W. VAN DER POT, die zijn dichtstuk *Endeldijk* aan de Maatschappij vereerde ¹⁾. Zijn voorbeeld werd in den beginne door slechts weinigen gevolgd; zoodat dan ook de verschillende voorzitters in hunne toespraken herhaalde reizen beleefd doch dringend moesten verzoeken, dat de leden de welwillendheid zouden hebben, om een exemplaar hunner geschriften aan de Maatschappij ten geschenke te geven. Langzamerhand, vooral na de herstelling der Maatschappij in 1805 en de uitgaaf van den Catalogus in 1829, is het aantal geschenken, ook van andere dan eigen werken, zeer toegenomen. In 1786 b. v. kon de Secretaris slechts vier geschenken vermelden ²⁾; in de laatste jaren heeft het meer dan eens eenige honderden bedragen. Het spreekt van zelf, dat ik niet alle milde gevers kan opnoemen. Alleen de lijst hunner namen zou verscheidene bladzijden beslaan. Daarenboven worden zij allen in de jaarlijksche verslagen zorgvuldig vermeld.

Slechts drie geschenken wil ik afzonderlijk vermelden, omdat zij onder de vele belangrijke, een zeer voorname plaats innemen.

Door het eerste kwam de Maatschappij in het bezit van een groot gedeelte harer kostbare handschriften en oude drukwerken, waaronder vele afkomstig van den beroemden BALTHAZAR HUYDE-

1) Zie Handel. 1768, bl. 4, 5.

2) Zie Handel. 1786, bl. 4.

COPER. Op de Jaarlijkse Vergadering namelijk van 1788 berichtte de heer M. TYDEMAN »te Amsterdam vernomen te hebben, dat de aldaar nu onlangs overledene heer Z. H. ALEWIJN der Maatschappij bij uitersten wille is gedagtig geweest, door aan dezelve te legatieren zijne geheele verzameling van oude Gedrukte Boeken en Handschriften, rakende de Nederduitsche Tale" 1). De officieele kennisgeving van dit bericht werd als bijvoegsel aan de handelingen van dat jaar toegevoegd, en op voorstel van den Secretaris werd op de Algemeene Vergadering van 1789 besloten om de lijst der boeken, door den heer ALEWIJN vermaakt, als toevoegsel bij de handelingen van dat jaar op te nemen 2). Beide stukken zijn als Bijlage B achter het voorbericht van den Catalogus Dl. I, bl. xxix—xxxii herdrukt.

Het tweede belangrijke geschenk, zijnde eene zeer rijke verzameling van *Tooneelstukken*, kregen wij in 1844. De waarde van die kostbare verzameling is genoegzaam uiteengezet, zoowel in den Algemeenen Konst- en Letterbode van dat jaar, N°. 44, als in de Handelingen der Jaarlijkse Vergadering van 1842, bl. 54 v. De milde gever van dit prachtig geschenk was het te Leiden woonachtig lid der Maatschappij Mr. DIEDERIK VAN LEYDEN GAEL. Hij had het bij erfclating gekregen van zijn oom, den heer DIEDERIK VAN LEYDEN, heer van Vlaardingen enz., die onstreeks het jaar 1810 te Amsterdam overleden was. De heer VAN LEYDEN GAEL had gevorderd, dat gedurende zijn leven zijn naam als gever van dat geschenk niet zou vermeld worden. Aan dit verlangen heeft het bestuur natuurlijk voldaan en eerst na den dood des heeren GAEL in 1847 achtte zich de Voorzitter der Algemeene Jaarlijkse Vergadering gerechtigd, om zijnen naam met dankbare herinnering te vermelden 3).

Last not least vermeld ik het geschenk dat wij in 1864 aan de mildheid der te Leiden gevestigde familie KLUIT te danken hebben. Zij vereerde ons al wat er van de papieren van den beroemden hoogleeraar ADRIAAN KLUIT uit de ramp van het jaar 1807, waarbij zijn huis ineenstortte en hij zelf doodelijk getroffen werd, gered was. Veel was daaronder, dat reeds door den hoogleeraar in zijn geschriften of door zijn studenten in hun dissertaties gebruikt en dus algemeen bekend was. Maar er waren ook vele oude oorkonden en aantekeningen onder, die nog onuitgegeven waren. ADRIAAN KLUIT behoorde tot de oprichters en eerste leden der Maat-

1) Zie Handel. 1788, bl. 3.

2) Zie Handel. 1789, bl. 5.

3) Zie Handel. 1847, bl. 23.

schappij; zijn letterkundige nalatenschap kon nergens beter dan in onze Boekerij worden neêrgelegd. Mocht het voorbeeld door de nakomelingen van KLUIT gegeven (ik zeg het Prof. FRUIN in zijne openingsrede der Algemeene Vergadering van 1861 na ¹⁾), algemeen worden nagevolgd door hen, die in het bezit zijn van belangrijke familie-papieren. De opgave der Handschriften, die ten gevolge van deze gift in onze Boekerij zijn gekomen, vindt men in het 3^e deel van den Catalogus. Ze zijn daar met de letters A. K. aangeduid.

Behalve door deze en andere geschenken van leden en niet-leden der Maatschappij, is de Bibliotheek vooral ook in de laatste jaren zeer verrijkt door het ruilen harer werken tegen die, welke door binnen- en buitenlandsche geleerde Genootschappen worden uitgegeven. De uitgebreide lijst van die vereenigingen, hierboven medegedeeld, toont genoegzaam aan op hoe breede schaal en met welk een gunstigen uitslag die ruiling plaats heeft.

Met aankopen van boeken was men in den beginne spaarzaam. Alleen die boeken, welke voor de beide hoofdvakken der Maatschappij, Nederlandsche Taal- en Letterkunde en Geschiedenis van overwegend belang waren, werden voor rekening der kas aangeschaft. Het eerste voorbeeld, dat mij is voorgekomen, was in 1777, toen er besloten werd om de nieuwe uitgave van KILIAENS Woordenboek te koopen ²⁾.

In 1778 schafte men zich het Charterboek van Friesland aan ³⁾. Zoo deed men ook nu en dan met enkele vervolgdeelen of andere kleinigheden. De eerste meer opzettelijke aankoop werd gedaan voor het *Algemeen omschrijvend Woordenboek der Nederlandsche Taal*, met de voorbereidende bewerking waarvan de Maatschappij zich sedert een geruimen tijd bezig hield, en waarvoor zij zich al de noodige bouwstoffen en hulpmiddelen trachtte te verschaffen. Volgens besluit der Jaarlijksche Vergadering van 1780 »werd de Maandelijksche Vergadering gemachtigd, om, ten dienste van het Woordenboek, zoodanige boeken aan te koopen, als zij raadzaam zoude oordeelen, echter niet te gaan boven de somma van f 500, en der volgende Jaarlijksche Vergadering van hare verrichtingen verslag te doen” ⁴⁾.

Op eene der Maandelijksche Vergaderingen van dat jaar werd het advies van vijf leden ingewonnen ⁵⁾, en dien ten gevolge werd uit

1) Zie Handel. 1861, bl. 27.

2) Zie Handel. 1777, bl. 13.

3) Zie Handel. 1778, bl. 6.

4) Zie Handel. 1780, bl. 8.

5) Zie Handel. 1781, bl. 9.

de rijke en kostbare boekverzameling van wijlen den geleerden JAN JACOB SCHULTENS voor de Maatschappij een aanzienlijk getal belangrijke boekwerken en handschriften aangekocht, ter waarde van f 295. Het verslag hiervan, met specifieke opgave van het gekochte, wordt gevonden in de Handelingen van 1781, en is als Bijlage A herdrukt achter het voorbericht van den Catalogus van 1847, Dl. I, bl. xxvii vlg.

Nog vele andere boeken werden er nu en dan met het oog op dat Woordenboek aangekocht. Ook werden in de Boekerij de vele belangrijke uittreksels en aantekeningen in HS. geplaatst, die door de Heeren v. HALSEMA, A. v. D. BERG, VERSTER, v. LELYVELD, A. R. KOOL enz. gemaakt waren, vooral van de woorden, die slechts in enkele streken van ons Vaderland in gebruik waren ¹⁾.

Verder liet men geene gelegenheid voorbijgaan om op verkooppingen, zoowel binnen als buiten Leiden, boeken en handschriften voor de Maatschappij aan te koopen. Dit geschiedde (om slechts de voornaamste op te noemen) in 1794 bij N. HINLOPEN, in 1813 bij J. STEENWINKEL, in 1822 bij C. G. HULTMAN, in 1823 bij J. W. TE WATER, in 1824 bij J. MEERMAN, in 1826 bij M. TYDEMAN en P. VAN MUSSCHENBROEK, in 1829 bij J. A. CLIGNETT, en A. TEN BROECKE HOEKSTRA, in 1833 bij J. KONING, in 1834 bij H. v. WIJN, in 1835 bij N. CARBASIUS, in 1856 bij HAMAKER en VAN EERDE, in 1841 bij J. H. v. D. PALM, in 1843 bij DE CRANE, in 1844 bij HOEUFFT, in 1845 bij WISELIUS, in 1846 bij KINKER enz. Hieruit blijkt dat de Bibliotheekscommissie in 1847 naar waarheid zeggen mocht »er is bijna geene noemenswaardige gelegenheid verzuimd geworden, om voor de Boekerij in die vakken welke bij haar hoofdzaak zijn, datgene op te sporen en bijeen te verzamelen, wat haar nog scheen te ontbreken" ²⁾.

Ook in de laatste jaren is elke gelegenheid, die zich voordeed, gretig aangegrepen. Om niet te veel van het geduld mijner lezers te vergen, vermeld ik alleen de verkooppingen van J. J. VAN VOORST 1859, 1860, L. G. VISSCHER 1859, C. J. v. ASSEN 1860, N. C. KIST 1861, W. C. ACKERSDIJK 1862, A. DE VRIES 1864, H. W. TYDEMAN 1864—1866, MEYLINCK 1865, JACOB 1866 enz. uit wier verzamelingen menig belangrijk handschrift of drukwerk in ons bezit is gekomen.

De uitgaven werden, zoo als van zelf spreekt, uit de kas besteden; naarmate van haren toestand was de beschikbare som dus nu eens grooter dan weêr kleiner.

1) Zie Handel. 1776, bl. 4 en 9, 1777, bl. 11 enz.

2) Zie Voorber. Catal. I, bl. xx.

In de eerste tijden werd er jaarlijks eene zekere som vastgesteld. Zoo werd er in 1795 besloten, om elk jaar ten behoeve der boekerij 25 Gld. af te zonderen ¹⁾. Bij de benoeming der Bibliotheekscommissie werd die toelage op 150 Gld. bepaald. Langzamerhand raakte het bepalen eener vaste som in onbruik en werd er door het Bestuur zoo veel toegestaan, als de staat der kas gedoogde en als de gelegenheid tot aankoop vorderde. In 1854 b. v. werd er ten behoeve der Bibliotheek 250 Gld. ²⁾, in 1860 1100 Gld. ³⁾ besteed.

Ondankbaar zou het zijn, als ik hier geen gewag maakte van die leden, welke door buitengewone geldelijke bijdragen de Maatschappij in staat stelden om haren boekenschat te vermeerderen. Hun getal is niet groot, doch des te meer aanspraak hebben zij op eene afzonderlijke, erkentelijke vermelding. In 1837 vermaakte Jhr. Mr. P. J. DE BVE eene som van 500 Gld. met bepaalde aanwijzing om daarvoor hetzij één, hetzij verschillende boekwerken aan te koopen ⁴⁾. In 1845 werd de Bibliotheekscommissie tot onderscheidene zoo gewone, als buitengewone uitgaven in staat gesteld door een legaat van Mr. J. H. HOEFFT, ten bedrage van 500 Gld. Deze som was wel is waar niet uitdrukkelijk aan de kas der Boekerij vermaakt, maar zij werd door de Maatschappij daaraan goedgunstig afgestaan ⁵⁾. In 1854 gaf Mr. H. J. KOENEN ten behoeve der Bibliotheek eene gift van 80 Gld. ⁶⁾. Zes jaar later schonk dezelfde edelmoedige bevorderaar van kunst en wetenschap nogmaals tot hetzelfde doel 25 Gld. ⁷⁾; terwijl de heer J. J. VAN VOORST ter vermeerdering der Bibliotheek de som van 150 Gld. ter beschikking van het Bestuur stelde ⁸⁾ om daarvoor aankopen te doen op de verkooping van zijner Bibliotheek.

Na deze beknopte uiteenzetting van het ontstaan en den aanwas der Boekerij zij het mij geoorloofd met korte woorden mede te deelen, in welke lokalen zij achtereenvolgens is geplaatst geweest. Uit die mededeeling zal blijken, dat wijlen ons hooggeacht medelid Mr. J. G. LA LAU zich niet aan overdrijving schuldig maakte, toen hij op de Algemeene Vergadering van 1848 o. a. zeide: »Onze Bibliotheek was sedert hare geboorte eene zwerving, zij verhuisde

1) Zie Handel. 1793, bl. 15.

3) Zie Handel. 1860, bl. 13.

5) Zie Handel. 1843, bl. 60.

7) Zie Handel. 1860, bl. 13.

2) Zie Handel. 1855, bl. 24.

4) Zie Handel. 1837, bl. 69.

6) Zie Handel. 1854, bl. 25.

8) Zie Handel. 1860, bl. 13.

van het eene lokaal naar het andere en vond in de laatste jaren een gehuurde schuilplaats, die zij met October of uiterlijk met Mei aanstaande moet verlaten" 1).

De eerste vergaderplaats van de Maatschappij, alwaar zich ook haar kleine boekverzameling bevond, was in den reeds sedert vele jaren verbouwd *Schuttersdoelen* 2), aan het eind van de Groenhazengracht, ter plaatse, waar zich thans de Kazerne der Artillerie bevindt.

Vandaar verhuisde zij in 1778 naar een gebouw op de Oude-Vest, vroeger de brouwerij *de Oliphant*, hetwelk zij tot het einde der vorige eeuw in huur behield 3). Daarna bekwam zij hare plaats in eene bovenzaal op de Langebrug, toebehoorende aan het Dichtgenootschap *Kunst wordt door Arbeid verkregen*. Zij bleef daar tot 1818. Nog meer dan eens verwisselde zij van plaats en werd tegen het eind des jaars 1822 overgebracht naar de gewezen regentenkamer van het *Sint-Catharinagasthuis* op de Breedstraat, welke toen ter beschikking stond van Heeren Kerkmeesters der Waalsch-Hervormde Gemeente en door hen kosteloos ten gebruike der Maatschappij werd afgestaan. Nadat, eenige jaren later, een gedeelte van dat gebouw tot Stadsgehoorzalen was ingericht en alzoo ook de Maatschappij daar hare Vergaderingen kon houden, kreeg de boekerij in 1829 haar plaats op eene, voor haar afzonderlijk bestemde en afgesloten, bovenkamer en werd zij overeenkomstig den toen gedrukten Catalogus uiteengezet en gerangschikt 4).

Het duurde evenwel niet lang of bij meerdere uitbreiding werd ook dit lokaal voor haar veel te klein en te bekrompen. Na meer dan ééne vergeefsehe poging om daar of elders een ruimer lokaal te bekomen 5), gelukte het de Maatschappij, in den nazomer van 1859, een geheel bovenhuis, uit drie vertrekken bestaande, zeer geschikt gelegen op het Gerechtsplein, en toebehoorende aan Prof. TYDEMAN, in huur te verkrijgen en werd nog vóór den winter alles derwaarts overgebracht en opnieuw in orde gesteld 6).

Aldaar was de Bibliotheek goed en veilig geplaatst; maar vooral na de aanwinst van zoo vele bundels Tooneelstukken in 1841, werd ook dit lokaal spoedig te bekrompen; bovendien was het weinig geschikt, om, des winters en des zomers, op bepaalde dagen en uren, de leden der Maatschappij, ter bezichtiging en raad-

1) Zie Handel. 1848, bl. 102.

2) Zie Handel. 1766, en volgende jaren aan het begin.

3) Zie Handel. 1778, bl. 3 en 4; 1789, bl. 5.

4) Zie Handel. 1830, bl. 40.

5) Zie Handel. 1839, bl. 65.

6) Zie Handel. 1840, bl. 55.

pleging der boekverzameling, op de plaats zelve toe te laten. Goede raad scheen dus duur te zijn, vooral toen de huur tegen 1 October 1848 werd opgezegd. Weder een lokaal te huren, met de wisselvalligheid van voortdurend verblijf, werd niet geraden geacht, maar aan eene Commissie opgedragen een eigen lokaal, niet alleen geschikt voor de Bibliotheek, maar ook voor het houden van vergaderingen, aan te schaffen. Daar de Maatschappij geene fondsen bezat om zulk een gebouw te koopen of te laten inrichten, werd op de Algemeene Vergadering van 1848 besloten, tot eene negotiatië onder de leden over te gaan, wier ge goedheid en liefde tot de Maatschappij gunstig bekend stonden ¹⁾. De eigenaar verlengde den huurtermijn tot April van het volgende jaar, toen in September 1848 de uitnoodiging der negotiatië van aandeelen à *f* 100— werd rondgezonden. Maar de tijden waren ongunstig voor negotiatiën, en slechts 27 van de 100 aandeelen werden geplaatst ²⁾. De Commissie werd onder dankbetuiging ontbonden, en Prof. TYDEMAN, hoe zeer verlangende om zijne kamers voor zijne eigene boeken ont-ruimd te zien, verlengde de huur tot Augustus 1849. Onderwijl had zich een andere Commissie gevormd om, in vereeniging met de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, een voor beide geschikt gebouw op te richten. Prof. TYDEMAN kon toen bezwaarlijk langer uitstel geven dan tot November, maar bood drie andere vertrekken tegen denzelfden huurprijs aan, in een hem insgelijks toebehoorend huis op de Papengracht, weleer als Departementale school van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen en later als bijzondere school gebruikt. Dit werd aangenomen, en zoo is de Bibliotheek in Juli 1849 naar die ongezellige vertrekken overgebracht.

Ondertusschen was de negotiatië voor het gebouw van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen tot stand gekomen, waarin ook onze Maatschappij eenige aandeelen nam, zoodat beide partijen gebaat werden: want het Bestuur sloot een contract, waarbij wij voor den tijd van 25 jaren de noodige, ruime lokalen voor onze Bibliotheek in het nieuwe gebouw in huur bekwamen. In October 1850 werd dit gebouw betrokken en de boeken er in overgebracht en geplaatst in de nieuwe, door de Maatschappij bekostigde, kasten en lessenaars langs de muren en midden in het vertrek. Er was nu niet alleen voor de behoorlijke plaatsing der boekverzameling gezorgd; maar er was ook eene afzonderlijke leeskamer

1) Zie het Verslag van de Commissie tot onderzoek naar een lokaal voor de Maatschappij. Handel. 1848, bl. 102.

2) Zie het Verslag van den Bibliothecaris, Handel. 1849, bl. 23.

voor de leden en andere belangstellenden ingericht. Luide betuigde dan ook de Bibliothecaris in zijn verslag van dat jaar, zijne blijdschap over de verandering, die er had plaats gehad en over de medewerking en welwillendheid, die hij van het Bestuur, met name van de heeren BODEL NIJENHUIS en LA LAU had ondervonden ¹⁾. Zoo scheen de Bibliotheek eindelijk in een behouden haven gekomen te zijn; doch in de laatste jaren is het aantal boeken zoo toegenomen, dat de bijzonder groote zaal, waarin de boeken in eenvoudige maar doelmatige kasten naar behooren geplaatst zijn, voor een paar jaar opnieuw te bekrompen werd. Daarenboven lieten de onsterke muren van het gebouw niet toe, dat er meer kasten bij gezet werden; zij zouden het toenemend gewicht der geleerdheid niet hebben kunnen torschen. Het Bestuur onzer Maatschappij trad in overleg met de commissie voor het gebouw der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, en slaagde er in om nog één vertrek er bij te huren tot 1875. Dit is thans tot vergaderkamer van het Bestuur en leeskamer ingericht en daarop is tevens nog eene groote doelmatige boekenkast geplaatst. Doch ook deze is bijna weer gevuld en spoedig zal er naar nieuwe berging moeten uitgezien worden. Mocht eenmaal de Maatschappij het zoo ver brengen, om en voor hare gewone vergaderingen en voor die harer beide Commissies en tevens voor hare Bibliotheek, een geschikt lokaal in eigendom te bekomen; dit ware alleszins te wenschen ²⁾, want die gedurige verplaatsing, dat heen en weer trekken en verslepen der boeken heeft, niemand zal er aan twijfelen, vooral in de eerste jaren aan de Bibliotheek veel kwaad gedaan. Behalve dat er dikwijls veel aan te merken was op den toestand der lokalen, — zoodat reeds de Maandelijksche Vergadering in 1778 gegronde redenen had om over het vochtige van de bewaarplaats der boeken te klagen, waarom zij overplaatsing voor allernoodzakelijkst hield ³⁾, — zoo raakte door dat over en weer brengen dikwijls het een of ander boek verloren of beschadigd. Het was dan ook na de herstelling der Maatschappij in 1805 dringend noodzakelijk, dat er op de vraag: »Wat staat ons nu voorts te doen” geantwoord werd »zorg te dragen dat alle de papieren door eene overhaaste verhuizinge in deerlijke verwarringe geraakt, op nieuw behoorlijk gerangschikt worden” en »dat de gedrukte en geschrevene boeken, waaronder zoo veele zeldsaame en kostbaare te vinden zijn, in eene geschikte orde geplaatst worden” ⁴⁾.

1) Zie Handel. 1851, bl. 22.

3) Zie Handel. 1778, bl. 3.

2) Zie Voorber. Catal. I. bl. xxiv.

4) Zie Handel. 1803, bl. 16.

De beantwoording der vraag: wie moest daarvoor zorgen? brengt ons geleidelijk tot het laatste punt van ons onderzoek, namelijk tot het bestuur der Bibliotheek.

In de eerste jaren van het bestaan der Maatschappij, werden de boeken door den Secretaris of door den Brieveschrijver bewaard. Op de Jaarlijksche Vergadering las hij de lijst der ingekomen boeken voor. Die lijst was, gelijk wij boven reeds vermeld hebben, meestal zeer beknopt. In 1786 b. v. waren er slechts vier boeken ingekomen. Aan het maken van een Catalogus behoefde dan ook vooreerst niet gedacht te worden. Alleen werd hem in 1781 verzocht »ieder boek der Maatschappye, als derzelve eigendom, of of tegenover den titel, met zijnen naam te teekenen en een Alphabetische Lijst op te maken, en gestadiglijk te vervolgen, van alle de boeken der Maatschappye toekomende" ¹⁾. Op de Jaarlijksche Vergadering van 1783 berichtte de Secretaris »dat er op voorstel van den President beslooten is eenen nieuwen lijst der boeken van de Maatschappij te vervaardigen, en de heer STEENWINKEL, des verzocht zijnde, dien last vriendelijk heeft op zich genomen" ²⁾. Op de Vergadering van 1794, toen de Boekverzameling reeds vrij uitgebreid was geworden, kon er medegedeeld worden »dat er in het afgelopen jaar een geheel nieuwe en thans volledige Catalogus van de Boekerij was aangelegd", welke Catalogus alsnog in handschrift aanwezig is ³⁾.

Na het herstel der Maatschappij in 1803, werd vastgesteld, dat in het eerst uit te geven deel verslag van den letterschat zou gegeven worden ⁴⁾. Aan deze bepaling is echter geen gevolg gegeven. Bij de steeds toenemende uitbreiding der Bibliotheek, werd, het ligt in den aard der zaak, het verlangen levend om een gedrukten Catalogus te hebben, ten einde de waarde der Boekerij des te beter te doen kennen en het gebruik door de leden der Maatschappij te bevorderen.

Dit werk had echter veel moeilijkheid in, vooral met betrekking tot de oude handschriften en drukwerken. Gelukkig bevond zich juist destijds hier te lande een jong Duitscher, uitstekend beoefenaar der Middelnederlandsche taal- en letterkunde, de heer Dr. H. HOFFMANN VON FALLERSLEBEN. Het kostte weinig moeite, dien jeugdigen geleerde over te halen om die taak op zich te nemen; en hij volbracht die zoozeer tot genoegen der Maatschappij, dat zijne beschrijving, in het Hoogduitsch gesteld en alsnog bij de Maatschappij

1) Zie Handel. 1781, bl. 11.

2) Zie Handel. 1785, bl. 6.

3) Zie Handel. 1794, bl. 6.

4) Zie Handel. 1803, bl. 17.

berustend, bij den eersten druk van den Catalogus ten grondslag voor de beschrijving der handschriften gestrekt ¹⁾).

Het spreekt van zelf, dat èn door de bewerking van den Catalogus èn door allerlei andere overleggingen en bepalingen omtrent de plaatsing en het gebruik der Bibliotheek, de werkzaamheden zóó begonnen toe te nemen dat de Secretaris Mr. H. W. TYDEMAN, op wiens schouders bijna alles neerkwam, de taak te bezwarend vond en hij verlangde, dat hem een of meer leden als medehelpers ter zijde zouden staan; dit verzoek was alleszins billijk en TYDEMAN kreeg spoedig een gewenschten steun in Mr. J. T. BODEL NIJENHUIS. De ijver en voortvarendheid, die dezen krachtigen grijsaard thans nog bezielen, doen ook aan hen, die hem vroeger niet gekend hebben, zien hoe hij veertig jaren geleden moet geweest zijn. Door de vereenigde zorg van TYDEMAN en BODEL NIJENHUIS verscheen dan ook in 1829 de langgewenschte Catalogus. Er werd nu voor het bestuur der Bibliotheek eene permanente Commissie van drie leden benoemd, bestaande uit de beide reeds genoemde heeren en den heer Dr. J. T. BERGMAN. Voor deze Commissie werd tevens een bijzondere Instructie ontworpen, zooals die voor den Catalogus (van 1829) gedrukt is.

Nu trad de Bibliotheek een nieuw tijdperk en wel van gestadigen vooruitgang en toenemenden bloei in, waardoor zij langzamerhand hare tegenwoordige hoogte bereikt heeft. En dat zij zóó geworden is als wij haar thans kennen, is zij aan die drie heeren, meer bepaaldelijk aan BODEL NIJENHUIS en BERGMAN, verschuldigd. Veertig jaar achtereen hebben zij geheel belangloos een ontzaggelijk aantal uren aan de Bibliotheek gewijd. Een reeks van jaren hebben zij alleen al het werk gedaan dat er te doen was, dikwijls wel is waar van aangename — doch ook dikwijls van onaangename aard: Catalogi nazien, boeken schikken en opschrijven, drukproeven verbeteren, correspondentie voeren — in één woord zij hebben alles gedaan. Ondankbaar zou het zijn dit in eene Geschiedenis onzer Bibliotheek niet te vermelden.

Van den Catalogus was bij den eersten druk in 1829 de oplaag niet grooter gemaakt, dan voor de behoefte van het oogenblik en van enkele volgende jaren voldoende werd geoordeeld. De voorraad was dus, bij het jaarlijks benoemen van nieuwe leden, weldra uitgeput; en het gebruik er van werd, bij verloop van tijd, meer en meer lastig en belemmerend door het twaalfstal bijvoegsels tot

1) Zie Handel. 1822, bl. 36.

en met 1859—40, die achtereenvolgens achter de Handelingen waren verschenen. De behoefte aan een nieuwen druk, waarbij alles te zamen tot één welgeordend geheel zoude worden vereenigd, namelijk tot een wetenschappelijk ingerichten Catalogus, deed zich dus weldra gevoelen en werd in het verslag der Bibliotheeks-Commissie van 1859¹⁾ openlijk te kennen gegeven.

In het volgende jaar begon de Commissie hare voorloopige werkzaamheden.

Vooraf verzocht zij nog, bij eene circulaire van Februari 1841, de leden der Maatschappij, om zoodanige boekgeschenken, als zij voor de Boekerij bestemd hadden of mochten willen afzonderen, zoo spoedig mogelijk in te zenden, ten einde die mede in den Catalogus te kunnen opnemen. Nog in den loop van dat zelfde jaar werd er met het drukken een begin gemaakt, en reeds op de Jaarlijksche Vergadering van 1842 was het werk zóó ver gevorderd, dat de eerste honderd bladzijden, bevattende de *handschriften en drukwerken met geschrevene aantekeningen*, ter tafel konden gebracht worden²⁾.

Van den nazomer van 1842 af, ging men onafgebroken voort met den herdruk van de *Algemeene en Nederlandsche Taal- en Letterkunde*, waarmede ongeveer een geheel jaar gemoeid was. Vervolgens, den druk van het eerste deel stakende, om daarin later het in 1841 ontvangen *Geschenk van Tooneelstukken* op te nemen, ging men in het najaar van 1843 aan het werk voor het tweede deel, beginnende met de *Geschied- en Oudheidkunde, Algemeene en Nederlandsche*, benevens *Letter- en Kunstgeschiedenis*, welk gedeelte tegen het einde des jaars 1844 nagenoeg geheel voltooid was. Het jaar 1845 verliep met de bewerking van de *Taal- en Letterkunde* en de *Geschiedenis en Oudheden der buitenlandsche volken van Europa* en van de overige werelddeelen; totdat men eindelijk, omstreeks het begin van 1846, gereed was met de *Boekwerken van gemengdwetenschappelijken inhoud*, waarmede de Catalogus ten einde liep. Maar toen moest nog het *Geschenk van Tooneelstukken* voltooid worden, en besloot men, uit zucht tot volkomenheid, in een Bijvoegsel te vereenigen de titels der gedurende den druk bijgekome boeken, zoodat het tot 1847 aanliep eer het werk geheel ten einde was gebracht en de Catalogus in twee lijvige gr. 8°. deelen aan de leden kon verzonden worden³⁾. De *Alphabetische Bladwijzer*, dat

1) Zie Handel. 1839, bl. 65.

2) Zie Handel. 1842, bl. 49.

3) De mededeelingen betreffende den gang der bewerking van den Catalogus zijn ontleend aan het *Voorbericht* van het eerste deel, bl. XXI en XXII.

onmisbaar hulpmiddel bij elken systematischen Catalogus, verscheen eerst later. Deze werd geheel bewerkt door den heer BERGMAN.

Inmiddels had er eene groote verandering in het bestuur der Bibliotheek plaats gegrepen. De nieuwe Wet van 1847 schreef voor, dat er een afzonderlijke Bibliotheecaris wezen moest. Daartoe werd Dr. L. J. F. JANSSEN benoemd; maar deze heeft die benoeming niet aangenomen, zoodat de Bibliotheekscommissie voor de belangen der boekerij bleef zorgen. Op de Algemeene Vergadering van 1848, werd uit een voorgedragen tweetal, bestaande uit de H.H. Jhr. RAMMELMAN ELSEVIER en Dr. H. R. DE BREUK, de eerstgenoemde gekozen. De Bibliotheek heeft van ELSEVIERS ijver en kunde niet veel vruchten kunnen plukken, daar hij, om redenen voor hem van overwegend belang, reeds in Januari 1849 zijne betrekking nederlegde.

De Bibliotheekscommissie (want deze bleef volgens de nieuwe wet bestaan) nam toen voorloopig het bestuur weér in handen. In 1849 werd er eene kleine wijziging in de wet voorgesteld. De Bibliotheecaris, wiens werkring door een Reglement (achter de Wet van 1849 te vinden) werd omschreven, zou in 't vervolg geen lid van het Bestuur der Maatschappij meer zijn; daarentegen zou hij eene bezoldiging ontvangen, die de som van 500 Gld. 's jaars niet te boven mocht gaan. Ook werd er bepaald dat hij voor drie jaar zou benoemd worden: na welk tijdsverloop hij zou moeten aftreden, doch weder zou kunnen verkozen worden. Deze wetsverandering werd aangenomen en tot Bibliotheecaris werd benoemd een uitstekend geleerde Mr. L. P. C. VAN DEN BERGH. Deze nam de belangen der Bibliotheek met grooten ijver en nauwgezetheid waar. Hij heeft onder anderen zijne kostbare uren wel willen besteden om alle boeken, zegge 7547 nummers, één voor één te nummeren, overeenkomstig de volgorde waarin zij in den Catalogus stonden. Doch zijne algemeen bekende talenten deden vreezen, dat onze Maatschappij zich niet lang in zijn bezit zou verheugen en dat hem spoedig een aanzienlijker werkring te beurt zou vallen. Die vrees werd weldra bewaarheid. In 1852 werd VAN DEN BERGH aan het Rijks-Archief geplaatst; hij moest dus Leiden metterwoon verlaten en het Bibliotheecariaat was opnieuw open. Voor de tweede maal had de Maatschappij het geluk, een bekend geleerde aan het hoofd van haar boekverzameling te kunnen plaatsen en wel den heer L. A. TE WINKEL. Ook hij legde zich met grooten ijver toe op de werkzaamheden, aan deze betrekking verbonden, hij verbeterde de wijze van controle van het meer en meer uitleenen der

boeken, en met medewerking der in 1852 herbenoemde Bibliothecs-commissarissen gaf hij in 1853 een eerste, en in 1857 een tweede supplement op den Catalogus uit. Op de vervulling zijner plichten als Bibliothecaris heeft de Maatschappij tweemaal haar zegel van goedkeuring gedrukt, door hem zoowel in 1853, als in 1858 op nieuw te benoemen. Met het oog op de belangen der Boekerij was het dan ook een treurige tijding, die TE WINKEL aan de Jaarlijksche Vergadering van 1860 mededeelde, dat het de laatste maal was dat hij als Bibliothecaris tot haar sprak. Door verschillende omstandigheden, wier ontvouwing hier niet op haar plaats zou wezen, kwam het voorloopig nog niet tot eene definitieve aftreding, Deze had eerst in het voorjaar van 1862 plaats, toen Dr. TE WINKEL zijne krachten onverdeeld aan het Nederlandsch Woordenboek moest wijden.

De plaats van TE WINKEL is niet terstond vervuld geworden. Eenige maanden te voren was de heer BODEL NIJENHUIS in het Secretariaat opgevolgd door Dr. W. N. DU RIEU; deze had op zijne langdurige buitenlandse reizen en zijn verblijf in de verschillende zetels der vroegere en latere geleerdheid, zijne aandacht inzonderheid gevestigd op alles, wat met de inrichting van bibliotheken geheel of gedeeltelijk in verband staat. En toen nu de oplaag der twee supplementen op den Catalogus uitgeput was, had hij een besluit uitgelokt tot het drukken van een nieuw supplement, waarin de titels van de twee vorige en de sedert 1857 ingekomene boeken zouden worden opgenomen; hiertoe had hij zijne medewerking aangeboden en was met de heeren BODEL NIJENHUIS en BERGMAN reeds aan dien arbeid begonnen. Hierdoor met de Bibliotheek vertrouwd geraakt, had het hem zeer gehinderd, dat de boeken sedert 1850 niet behoorlijk schoongehouden waren, en de plaats door de steeds tusschengeschoven vervolgwerken te bekrompen was geworden. Om deze en andere redenen besloot het Bestuur het aanbod van Dr. DU RIEU aan te nemen, om buiten zijn Secretariaat met behulp van een daartoe geschikt bevonden klerk de noodige werkzaamheden van den Bibliothecaris, en dat wel kosteloos te verrichten. Dit is geschied sedert Maart 1862, en zou nog een poos zijn voortgezet op een voorstel aan de Algemeene Vergadering voor te leggen, ware niet in de Maandelijksche Vergadering een stem opgegaan, die, met het oog op den oorsprong en instelling van het bezoldigd Bibliothecariaat de bedoeling der Wet verdedigde, om aan het hoofd van de Bibliotheek van Nederlandsche Letterkunde iemand te plaatsen, die van dat vak zijn hoofdstudie had gemaakt. Dientengevolge werd de tegenwoordige titularis voorgedragen aan de Jaarlijksche Vergadering van 1862. Om

een verschil van vorm werd die voordracht verworpen, en bleef Dr. DU RIEU de belangen der Bibliotheek waarnemen. Gedurende dien tijd heeft hij de Boekerij naar zijnen wensch behoorlijk in orde gebracht.

Op de Maandelijksche Vergadering van October 1862 werd Dr. W. BISSCHOP tijdelijk tot Bibliothecaris aangesteld, welke voorloopige benoeming op de Jaarlijksehe Vergadering van 1863 in eene driejarige is veranderd.

Voordat het derde deel van den Catalogus onder handen werd genomen, had het Bestuur aan de leden der Maatschappij eene circulaire gezonden, met beleefd verzoek om aanvulling van hunne en andere werken, die zij van plan geweest waren aan de Boekerij af te staan. Dit was door uitstel soms afgesteld geworden. Het Bestuur wilde namelijk bij die gelegenheid doen uitkomen, dat de Bibliotheek niet alleen behoort te zijn bijeengebracht voor de leden, maar ook door de leden, ten einde tevens een verzameling worde aangelegd van al de letterkundige voortbrengselen van de leden der Maatschappij.

De meergemelde heeren der Bibliotheeks-commissie hebben in den loop van 1863 en 64 het derde deel van den Catalogus bewerkt, dat is het Bijvoegsel over de jaren 1848—1862 en den druk voltooid, waarna zij zich de moeite getroost hebben om op de drie deelen van 1847—1864 een Alphabetischen Bladwijzer te maken, die in 1863 het licht zag. Als er van behartiging en zorg voor de Bibliotheek spraak is, mogen de namen van BODEL NIJENHUIS en BERGMAN, naast dien van den Secretaris DU RIEU met eere genoemd worden.

Wanneer al mijn opvolgers van de zijde der Bibliotheeks-commissie, van het Bestuur en van de leden dezelve welwillendheid mogen ondervinden, als mij ten deele is gevallen, dan zal de Bibliotheek blijven wat zij tot heden toe geweest is: het sieraad en de roem der Maatschappij.

LIJST DER CATALOGUSSEN

VAN DE BIBLIOTHEEK DER MAATSCHAPPIJ.

Catalogus der Bibliotheek van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, te Leiden, 1829, 150 blz. 8°.

Met 12 Bijvoegsels.

Deze is vervangen door:

Catalogus van de Bibliotheek der Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde, te Leiden. Te Leiden bij S. en J. Luchtmans, 1847.

Eerste Deel: Handschriften. — Taal- en Letterkunde, Algemeene en Nederlandsche, XXXII en 558 bl. 8°. — Tweede Stuk: Tooneelstukken, 268 blz. 8°.

Tweede Deel: Geschied- en Oudheidkunde, Letter- en Kunstgeschiedenis, Algemeene en Nederlandsche. Taal-, Letter- en Geschiedkunde van andere volken. Werken van gemengden inhoud, VI en 656 blz. 8°.

Derde Deel: Alphabetische Bladwijzer van Schrijvers en boekwerken. Verbeteringen en aanvullingen, 150 blz. 8°. Ald. 1849.

Catalogus der Bibliotheek van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, te Leiden. Bijvoegsel over de jaren 1848—1852. Leiden, E. J. Brill, 1853. 184 blz. 8°.

Catalogus der Bibliotheek van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, te Leiden. Bijvoegsel over de jaren 1853—1857. Leiden, E. J. Brill, 1857. 264 blz. 8°.

Deze beide zijn opgenomen in:

Catalogus der Bibliotheek van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, te Leiden. Derde Deel. Bijvoegsel over de jaren 1848—1862. Leiden, E. J. Brill, 1864. XIV en 622 blz. 8°.

Catalogus der Bibliotheek van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, te Leiden. Alphabetische Bladwijzer op de drie Deelen van 1847 en 1864. Leiden, E. J. Brill, 1863, 182 blz. 8°.

O V E R Z I C H T

DER GELDEN BESTEED VAN 1824—1866

DOOR DE

MAATSCHAPPIJ DER NEDERLANDSCHE LETTERKUNDE,

voor het drukken van hare Geschriften, als:

WERKEN, HANDELINGEN, LEVENSBERICHTEN TN CATALOGUSSEN,

en voor het aankopen van Boeken voor hare Boekertij.

Jaartal.	Drukwerk.	Gekochte Boeken.	Totaal.
1824	f 175.77	f 269.20	f 444.97
1825	" 246.75	" 260.99	" 507.74
1826	" 482.20	" 60.71	" 542.91
1827	" 400.—	" 264.07	" 664.07
1828	" 263.25	" 152.15	" 415.40
1829	" 292.28	" 222.78	" 515.01
1830	" 371.55	" 150.—	" 521.55
1831	" 382.28	" 153.75	" 536.03
1832	" 330.23	" 200.—	" 530.23
1833	" 123.90	" 150.—	" 273.90
1834	" 306.31	" 444.05	" 750.36
1835	" 613.17	" 150.—	" 763.17
1836	" 182.90	" 150.—	" 332.90
1837	" 227.—	" 333.95	" 560.95
1838	" 1316.08	" 251.85	" 1567.93
1839	" 222.15	" 200.—	" 422.15
1840	" 169.71	" 150.—	" 319.71
Transp.	f 6105.53	f 3563.45	f 9668.98

Jaartal.	Drukwerk.	Gekochte boeken.	Totaal.
Transport	f 6105.53	f 3563.45	f 9668.98
1841	" 177.33	" 297.01	" 474.34
1842	" 652.04	" 171.—	" 823.04
1843	" 150.31	" 415.20	" 565.51
1844	" 783.97	" 500.—	" 1283.97
1845	" 1101.08	" 150.—	" 1251.08
1846	" 1194.92	" 269.08	" 1464.—
1847	" 1455.51	" 150.—	" 1605.51
1848	" 1515.74	" 177.16	" 1692.90
1849	" 188.16	" 233.75	" 421.91
1850	" 678.—	" 150.—	" 828.—
1851	" 220.72	" 150.—	" 370.72
1852	" 281.03	" 150.—	" 431.03
1853	" 694.78	" 150.—	" 844.78
1854	" 1127.13	" 250.—	" 1377.13
1855	" 621.67	" 250.—	" 871.67
1856	" 649.50	" 250.—	" 899.50
1857	" 401.96	" 60.02	" 461.98
1858	" 1692.85	" 150.—	" 1842.85
1859	" 1307.24	" 35.40	" 1342.64
1860	" 714.08	" 465.16	" 1179.24
1861	" 1124.22	" 686.55	" 1810.77
1862	" 971.99	" 390.82	" 1362.81
1863	" 845.77	" 321.93	" 1167.70
1864	" 1824.44	" 668.70	" 2493.14
1865	" 1483.91	" 666.13	" 2150.04
1866	" 448.08½	" 580.49½	" 1028.58
	f 28411.96½	f 11301.85½	f 39713.82

VERBETERINGEN.

- Bl. 22. *regel* 15. JACOB GRIMM is in 1863 tot Eerelid benoemd.
- " 49. " 17. voeg in: J. MÜNNICH, overl. te Haarlem 1864. Oud-Secretaris van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen; benoemd 20 Juni 1861.
- " 57. " 4. AUGUSTIN THIERRY is geschetst door M. SIEGENBEEK: Hand. 1856. bl. 7.
- " 69. " 28. Conrector *lees*: Prorector.
- " 84. " 36. Rustend-Predikant *lees*: Predikant.
- " 85. " 17. voeg in: Dr. B. D. H. TELLEGEN, Hoogleeraar in de Rechten te Groningen. — 1865.
- " 95. " 4. J. LULOFS, tijdelijk Voorzitter, 9 Sept. 1766. F. W. BOERS, benoemd tot Voorzitter 9 Sept. 1766 en A. C. DE MALNOË, tijdelijk Voorzitter 4 Juni 1779.
- " " " 10. J. W. TE WATER, benoemd tot Voorzitter 24 Juni 1793.

I N H O U D.

Alphabetische Lijst van de vroegere Leden der Maatschappij sedert hare oprichting tot 1 Mei 1866:	Blz. 1.
Alphabetische Lijst van de tegenwoordige Leden, op 1 Juni 1866:	
Ereleden.	" 67.
Binnenlandsche Leden.	" 68.
Buitenlandsche Leden.	" 88.
Lijst der Voorzitters.	" 95.
" " Secretarissen.	" 96.
" " Penningmeesters.	" "
" " Bestuurders, sedert 1847.	" 97.
" " Briefschrijvers.	" 98.
" " Bibliothecarissen.	" 99.
" " Drukbezorgers.	" 100.
Lijst van hetgeen door de Maatschappij is uitgegeven:	
A. Wetten.	" 101.
B. Ledenlijsten.	" 102.
C. Handelingen.	" 103.
D. Werken.	" 104.
Lijst der Wetenschappelijke Vereenigingen, met welke de Maatschappij in betrekking staat.	" 115.
Proeve eener Geschiedenis van de Maatschappij door Dr. J. T. BERGMAN.	" 121.
Korte Geschiedenis der Bibliotheek door Dr. W. BISSCHOP.	" 219.
Lijst der Catalogussen van de Bibliotheek.	" 234.
Overzicht der gelden besteed aan drukwerk en aankoop van boeken sedert 1824.	" 235.
Verbeteringen.	" 237.

F E E S T R E D E

BIJ DE VIERING VAN HET

E E U W G E T I J D E

VAN DE

MAATSCHAPPIJ DER NEDERLANDSCHE LETTERKUNDE
TE LEIDEN,

DEN 20 JUNI 1867.

UITGESPROKEN DOOR

DR. M. DE VRIES,

VOORZITTER DER MAATSCHAPPIJ.

LEIDEN, E. J. BRILL.

1867.

F E E S T R E D E

BIJ DE VIERING VAN HET

E E U W G E T I J D E

VAN DE

MAATSCHAPPIJ DER NEDERLANDSCHE LETTERKUNDE

TE LEIDEN,

DEN 20 JUNI 1867,

UITGESPROKEN DOOR

Dr. M. DE VRIES,

VOORZITTER DER MAATSCHAPPIJ.

LEIDEN, E. J. BRILL.

1867.

MIJNE HEEREN, GEACHTE MEDELEDEN,

Uit naam van het Bestuur heet ik U welkom, nu gij bijeengekomen zijt om het eeuwfeest onzer Maatschappij te vieren. Hoe hadden wij gewenscht U reeds in het vorige jaar te mogen begroeten, aan 1766 — gelijk billijk was — in 1866 te herdenken! Maar, helaas! het eigenlijke jubeljaar moest in onzen kring stil en onopgemerkt voorbijgaan. Aan feestelijk bijeenzijn viel niet te denken in een jaar, dat zich door zoo vele en zoo groote openbare rampen onderscheidde. Toen de zomermaand aanbrak, was de vreeselijke plaag, die in gansch Nederland rondwaarde, ook tot ons Leiden doorgedrongen. Hevig woedde zij in ons midden, en sleepte tal van slachtoffers weg. Onder zulke omstandigheden kon onze vergadering onmogelijk plaats hebben. Ieder vreemde ontweek, ieder ingezetene, die maar eenigszins kon, ontvluchtte onze besmette stad. En toen, in het najaar, de kracht der ziekte eindelijk gebroken, en daar ginds het krijgsumroer bedaard was, deden de naweeën van zooveel ellenden zich te zeer

gevoelen, om U toen nog — gelijk wij eerst gehoopt hadden — ter vergadering op te roepen. Te midden van zooveel smart over geleden verliezen, van zooveel bekommering voor nog altijd dreigend gevaar, zou onze jubeltoon een wanklank geweest zijn. Zoo waren wij genoodzaakt onze bijeenkomst tot op heden te verdagen. Gelukkig is thans de smart gelenigd en het gevaar voorbij; wij scheppen weêr adem, vrij en onbezorgd. Ontvangt dan, na een dubbel langdurig afzijn, een dubbel hartelijken welkomstgroet. Ontvangt, op dezen blijden dag, onzen dank voor de belangstelling, waarvan uwe talrijke opkomst getuigt. Waarlijk, wel hebben wij reden elkander geluk te wenschen. Al willen wij — op echt Nederlandsche wijze, en gelijk het beoefenaars der wetenschap betaamt — ons feest in allen eenvoud vieren, het is daarom niet minder een feest dat ons hart met vreugde vervult. De Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde is ons dierbaar als eene instelling waarop het vaderland roem mag dragen, als eene milde bron van leering, opwekking en gezellig genot. Wij schatten haar hoog om het goede, dat zij tot stand heeft gebracht; wij hebben haar lief om den broederlijken geest, die in haar heerscht. Ieder jaar, als wij vergaderd zijn om hare belangen te behartigen, uiten wij eendrachtig onze wenschen voor haren bloei. En nu, ruim honderd jaren zijn sedert hare stichting voorbijgegaan, en welke jaren zijn die honderd geweest! Hoe rijk waren zij in gewichtige gebeurtenissen, hoe hebben zij de gedaante der wereld veranderd! Wat al stormen en beroeringen op het gebied van staat en maatschappij, wat al wisseling en omkeer, wat al opkomst en ondergang in dit ondermaansche, en niet het minst in ons goede Nederland!

Vooral, welk eene omwenteling in de denkbeelden en zeden der menschen, wat al nieuwe behoeften en begeerten, wat al nieuwe begrippen omtrent wetenschap, letteren en kunst! Hoe licht had de woelige stroom eener zoo beweeglijke eeuw noodlottig kunnen worden voor eene vereeniging als de onze, schijnbaar slechts door een lossen band omstren-
geld. Hoe licht had zij kunnen bezwijken door de ongunst der tijden, door de hitte der burgerlijke partijschap, of door den strijd der meeningen op letterkundig gebied. Hing haar niet het zwaard boven 't hoofd, haar die vaderland en nationaliteit in hare banier had geschreven, toen het vaderland, van zijne vrijheid beroofd, onder vreemde overheersching zuchtte, en onze nationaliteit scheen te zullen verstikken onder het juk van den geweldenaar? Maar ook dit gevaar, als zoovele andere, kwam onze Maatschappij gelukkig te boven. Wel ondervond zij van dit alles de nadeelige gevolgen, en meer dan eens werd hare werkzaamheid gestremd of belemmerd; maar telkens mocht zij zich weder herstellen en met vernieuwden moed hare taak hervatten. Zoo was haar leven wel niet altijd even kalm, maar toch in menig opzicht gezegend. En nu wij gedenken aan den eersten ceuwkring, dien zij volbracht heeft, mogen wij niet alleen met voldoening terugzien op den weg, dien zij heeft afgelegd, maar ook met vertrouwen het oog vestigen op de baan, die vóór haar ligt. Wel verre van, na een bestaan van honderd jaren, teekenen van ouderdom of verzwakking te vertoonen, gevoelt zij zich jeugdig en levenslustig, en mag zich verheugen in een hooger en bloei dan zij ooit te voren gekend heeft. Gewis, indien de wakkere mannen, die, nu eene eeuw geleden, deze Maatschappij hebben gegrondvest, heden

getuigen konden zijn van den toestand, waarin hun werk zich thans bevindt, zij zouden zich niet te beklagen hebben. *Minima crescunt*, zoo luidde de spreuk van het studentengenootschap, dat reeds in 1757 de eerste kiem onzer instelling legde, en het toepasselijk zinnebeeld stelde een kind voor, het mosterdzaad in den onbebouwdten akker strooiende. Welnu, die spreuk is bewaarheid, dat zinnebeeld is niet ijdel geweest. Het kleine is welig opgegroeid, het zaad heeft rijke vruchten gedragen. In 1766 versterkte zich het genootschap met een aantal leden van twee soortgelijke vriendenkringen: *Magna molimur parvi*, te Hoorn, en *Dulces ante omnia Musae*, te Utrecht. De vernieuwde stichting bleef te Leiden gevestigd, maar nu onder den naam van Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde. Uit zulke geringe beginselen ontsproten en aanvankelijk tot een kleinen kring beperkt, is die stichting allengs uitgebreid, in aanzien toegenomen, opgeklommen tot een hooger standpunt dan haar in den beginne was aangewezen. Zij heeft zich ontwikkeld tot eene instelling, die, na de Hoogeschool, het schoonste sieraad uitmaakt van dit „Leidsch Atheen”, die in gansch Nederland een gevestigden naam geniet, en buitenslands door bevoegde beoordeelaars met eere genoemd wordt. De breede lijst harer leden bevat bijna al de namen van hen, die zich in eenig opzicht op het gebied onzer taal, letteren en geschiedenis verdienstelijk hebben gemaakt; en, als een vereerend blijk van goedkeuring op hare pogingen, ziet zij aan het hoofd van die lijst de namen geschreven van een drietal Eereleden uit het Vorstelijk Huis, bekroond met den doorluchtigen naam van haren Koninklijken Beschermheer. Met het getal harer leden zijn ook hare

werkzaamheden aangegroeid; in de laatste jaren vooral hebben zij een vroeger ongekenen omvang verkregen. Hare betrekkingen met letterkundige genootschappen buiten de grenzen van Nederland strekken zich voortdurend wijder uit. Hare boekerij geniet binnen- en buitenslands eene welverdiende vermaardheid. Maar zij heeft niet alleen een eervol verleden, zij streeft ook naar eene roemrijke toekomst. Luide spreken de bewijzen, dat zij vol lust en ijver is om in den tweeden eeuwkring, dien zij is ingetreden, zich verder te ontwikkelen, en in een ruime- ren werkkring des te meer nut voor het vaderland te stichten. Hebben wij dan geene reden om opgewekt ons jubelfeest te vieren? Mogen wij elkander niet begroeten met een gelukwensch op de lippen, en blijde hoop in het hart?

Onze vreugde is echter ook ditmaal niet onvermengd. De beide afgeloopen jaren hebben ons opnieuw herinnerd aan de vergankelijkheid van ons geslacht. Vier en twintig onzer medeleden zijn ons door den dood ontrukkt: daaronder mannen van groote verdiensten, wier talenten en deugden hunnen naam voor de vergetelheid zullen bewaren. De gelegenheid van dezen dag gedooft geene opzettelijke hulde aan hunne nagedachtenis. Maar wij zouden te kort doen aan den eerbied voor onze betreurde dooden, indien wij, bij de feestelijke stemming die ons heden vervult, niet een oogenblik afzonderden om weemoedig te gedenken aan hetgeen wij in hen hebben verloren.

Of is het ons, hier te Leiden vergaderd, niet eene behoefte, een woord van herinnering te wijden aan onzen TIEBOEL STEGENBEEK? Bij elke jaarlijksche samenkomst plachten wij hem aan den vriendschappelijken disch een

heildronk toe te brengen: hem, het achtbaar hoofd dezer gemeente, die ook in zin voor letteren en wetenschap, ook in liefde voor onze instelling, de waardige erfgenaam was van zijn onvergetelijken vader. Thans is de naam van SIEGENBEEK uitgestorven, maar in de geschiedrol onzer Maatschappij staat die naam onuitwischbaar aangeschreven; en beiden, vader en zoon, mogen wij gelukkig prijzen, die zulk een aandenken in het hart van zoovelen hebben achtergelaten.

Ik sprak daar zooeven van den gezelligen maaltijd, waarmede wij gewoon zijn onze werkzaamheden te besluiten. Hoe zullen wij daar een ander medelid missen, die nooit verzuimde daar zijne luimige scherts of zijn bezielend woord te doen hooren: den eenigen BAKHUIZEN VAN DEN BRINK. Maar dieper nog zullen wij zijn gemis gevoelen in onze vergaderingen, waar zijn wakkere geest zoo menigmaal onze beraadslagingen in het rechte spoor bracht. Met ons betreuren hem allen, die weten te waardeeren, welk een sieraad van Nederland onze BAKHUIZEN was: BAKHUIZEN, de grondige, de smaakvolle, de welsprekende geleerde, de wijsgeerige denker, de kloeke bestrijder van verouderde richtingen, de „gids” van het jeugdige Holland. Vooral voor onze geschiedkunde was zijn dood een onherstelbaar verlies; want op haar schoot hij de helderste stralen van zijn genie, voor haar heeft hij, als herschepper van het Rijks-archief, een nieuw tijdperk geopend. Vreest niet dat ik herhalen zal wat reeds door anderen gezegd is. Bevoegde getuigen hebben, beter en vollediger dan ik zou vermogen, in het licht gesteld, wat BAKHUIZEN geweest is voor onze historie en voor de vaderlandsche wetenschap in 't algemeen. Maar hier, waar

wij bijeenzijn in den naam der Nederlandsche letterkunde, mocht zulk een doode niet worden genoemd zonder een enkel woord van hulde en dank.

Het overlijden van BAKHUIZEN was wel het zwaarste, maar niet het eenige verlies, dat onze geschiedkunde trof. Daar staan op de lijst onzer afgestorvenen nog de namen van GROEBE, HOOFT-GRAAFLAND, VAN DER MAATEN, NOORDEWIER, VAN RAPPARD, VAN REYN, DE ROOY, SCHULTZ JACOBI EN VAN SYPESTEYN: mannen van verschillende talenten, maar die allen op het veld onzer historie met vrucht hebben gearbeid. Daarnevens betreuren wij rechtsgeleerden als VAN BERCKEL, COCK, ENSCHEDÉ EN HUYSER; kerkleeraren als TICHLER EN DECKER ZIMMERMAN; letterkundigen als WIJNBEEK, den voormaligen Inspecteur der Latijnsche scholen, die hoogbejaard ten grave daalde, en den veelbelovenden RINKES, die in jeugdigen leeftijd aan de wetenschap ontviel. Wat al verscheidenheid van gaven en verdiensten! Nog wijs ik U op MODERA, den kundigen zeeman, die door de bewerking der zeemanstaal zulk een uitstekenden dienst bewees aan het Nederlandsch Woordenboek; op een geleerde als VON SIEBOLD, die ons de geheimen van Japan ontsluisde; op een staatsman als VAN HALL, over wiens politieke loopbaan misschien eerst de nakomelingschap een onpartijdig oordeel zal vellen, maar van wien wij nu reeds mogen getuigen, dat hij op rechtsgeleerd en letterkundig gebied den roem van zijn geslacht wist te handhaven. Eindelijk heb ik nog twee namen te vermelden, beide in de geschiedenis onzer letteren sedert lang met eere bekend, die van SCHRANT EN DAVID: beiden Katholieke priesters, beiden academische lecraren der Nederlandsche letterkunde, beiden tot in

hoogen ouderdom volijverig werkzaam gebleven, beiden inzonderheid verdienstelijk door hetgeen zij tot opwekking der vaderlandsche studiën bij onze Zuidelijke taalbroeders hebben verricht.

Maar ik mag niet langer stilstaan bij hetgeen onze Maatschappij in de twee laatste jaren wedervoer, nu wij vergaderd zijn om de gedachtenis van een eeuwkring te vieren. De herinnering aan onze dooden is te rijk, om er meer dan vluchtig van te gewagen. Eene waardiger hulde wordt hun toegebracht in de levensschetsen, waarin U een nauwkeurig verhaal hunner daden en werkzaamheden wordt aangeboden. Voor een gedeelte hebt gij die reeds ontvangen in den bundel van het vorige jaar; de nog ontbrekende zullen U weldra geworden. Welk eene verzameling van dergelijke biographieën heeft nu reeds, in een tijdvak van twintig jaren, het licht gezien! Hoe heeft zij onze letterkundige historie met kostbare bijdragen verrijkt! Voegt daarbij de levensberichten, die vroeger den hoofdinhoud uitmaakten der openingsrede van den Voorzitter: somtijds vrij omstandig, gelijk b. v. *TE WATER*, over *JOHAN MEERMAN* sprekende, zijne toehoorders op niet minder dan 38 folio-bladzijden onthaalde. Maar hetgeen den ongeduldigen hoorder wat lang mocht vallen, kan later uiterst belangwekkend zijn voor den bedaarden lezer. Wanneer gij die gansche reeks van necrologieën doorbladert, van de eerste toespraak, door den Voorzitter *D. VAN ALPHEN* in 1768 gewijd aan de nagedachtenis van *NANINGA* en *MAURICIUS*, tot op de laatst uitgegeven levensschets van *SCHRANT*; of wanneer gij zelfs maar een blik slaat in de „Alphabetische lijst van de vroegere leden der Maatschappij”, nu onlangs in ons *Gedenkschrift* ge-

plaatst, en die bijna 800 namen overziet, die daar staan opgeteekend: wat al beelden verrijzen dan voor uwen geest! Het geheele tafereel der letterkundige beschaving van ons vaderland gedurende die honderd jaren ontrolt zich voor uw oog, met al zijn goed en kwaad, met al zijn worstelen en streven, met al het strijden en lijden van hen, die op dat gebied hebben gezwoegd. En hoeveel herinneringen aan eigen ervaringen en eigen daden zijn voor onze Maatschappij aan dat tafereel verbonden. 't Is waar, het grootste gedeelte harer leden stond met haar niet anders dan eershalve in betrekking; zij mag zich den lof niet aanmatigen van hetgeen buiten haren kring werd gewrocht. Maar al namen slechts weinigen een werkzaam aandeel in hare verrichtingen: toch is de gezamenlijke vrucht van hunnen arbeid niet onbeduidend geweest, toch kan geen onpartijdige de heilzame werking miskennen, die van onze vereeniging is uitgegaan, en die haar het recht geeft, op de geschiedenis onzer letteren in de laatste eeuw terug te zien met het streelend bewustzijn, dat ook zij op dat tooneel eene niet onbelangrijke rol heeft vervuld.

Gij verwacht niet van mij, G. T., dat ik U een aaneengeschakeld verhaal zal leveren van de lotgevallen en handelingen onzer Maatschappij, noch zelfs dat ik die vluchtig zal doorloopen. Voor zooverre die feiten eenig algemeen belang hebben, zijn zij ook van algemeene bekendheid; voor zooverre zij minder bekend zijn, hebben zij niet meer dan een betrekkelijk belang. Voor den geschiedvorschcr, die het beeld van het verledene tot in de fijnste trekken wenschte te bespieden, kan het de moeite beloonen, in de jaarboeken onzer instelling ook de klein-

ste bijzonderheden na te gaan en daaruit bijdragen tot de kennis der zeden van vroegeren tijd op te zamelen; maar daartoe zijn wij heden niet gestemd, en de beleefdheid verbiedt mij op dezen feestdag uwe aandacht met bijzaken af te matten. Ook zou die moeite meer dan overtollig zijn. Reeds hebt gij het *Gedenkschrift* ontvangen, vanwege het Bestuur ter gelegenheid van het eeuwgetijde uitgegeven. In dien bundel, die U zeker niet onwelkom was, is U eene even volledige als nauwkeurige geschiedenis onzer Maatschappij aangeboden, bewerkt met al die zorg, die gij van onzen BERGMAN gewoon zijt. Hebt gij met mij verbaasd gestaan over al de geduldige nasporingen, die ons geleerd medelid zich heeft moeten getroosten om zulk een werk samen te stellen; waardeert gij met mij het uitstekend practische gemak van zoodanig eene onmisbare vraagbaak: dan stemt gij voorzeker ook in met de dankbetuiging, die ik hier openlijk richt tot den geëerden schrijver. Zoo dikwijls wij, hooggeachte BERGMAN, uw geschiedboek raadplegen — en het Bestuur vooral zal dat niet zelden doen — zullen wij opnieuw onze verplichting gevoelen aan den man, die zoovele diensten, aan onze Maatschappij bewezen, op zulk eene wijze bekroonde. Maar wij zullen ook hen niet vergeten, aan wier wakkeren ijver wij de verdere gedeelten van het *Gedenkschrift* te danken hebben. U beiden allermint, waarde vrienden, voormalige en tegenwoordige Secretaris! Wat uwe vlijt in het belang onzer vereeniging niet ophoudt te verrichten, dat erkennen al uwe medeleden; maar dat weten alleen zij, die dagelijks getuigen zijn van uwen arbeid, volkomen naar waarde te schatten. Ontvangt dan ook bij deze gelegenheid onzen dank. Het zou meer dan onrecht

zijn, dit eeuwfeest te vieren zonder eene hulde der erkentelijkheid aan het onvermoeibare driemanschap: BERGMAN; BODEL NIJENHUIS EN DU RIEU.

Ik gaf U te kennen, dat ik mij niet verdiepen wil in de geschiedenis onzer Maatschappij. Maar het zou toch niet passen, bij de herdenking aan het eerste honderdtal jaren dat zij doorleefde, geen blik terug te slaan op hetgeen zij tot stand heeft gebracht, of de vruchten, door haar gekweekt, slechts in 't algemeen en zonder bewijs te roemen. Wij willen zelfs den schijn van aanmatiging vermijden. Wij willen de blaam niet op ons laden van die verderfelijke pralerij, die men wel eens aan letterkundige genootschappen ten laste legt. Dubbel moeten wij ons hoeden voor dat gevaar, omdat ook tegen ons die beschuldiging gericht is, omdat ook wij ons deel gehad hebben van berisping, soms wel van smadelijke verguizing. Op de laatste behoeven wij geen acht te slaan. Wij weten van welke zijde die komt, en uit welke bron zij voortvloeit; en, in het bewustzijn dat wij juist van dien kant aanspraak hadden op erkenning van bewezen diensten, troosten wij ons met de gedachte, dat ondank 's werelds loon is, en dat hartstocht verblindt. Doch kunnen wij evenzeer de berisping afweren, die niet uit vijandschap ontsproot, maar uit waarachtigen ijver voor de goede zaak? Had ik recht, van de werkzaamheid onzer Maatschappij met lof te gewagen? Of was die lof eene ijdele grootspraak, een blijk te meer van den ziekelijken geest, die, naar men beweert, onzen kring heeft besmet? Op die vraag, eene hoofdvraag op den dag van heden, mag ik het antwoord niet schuldig blijven. Ik wil U ruiterlijk mijn gevoelen zeggen. Volgaarne erken ik, dat ook in

onze Maatschappij niet alles goud is wat er blinkt. Ik ben de eerste om toe te stemmen, dat zij niet altijd aan hare roeping voldaan heeft. Zij heeft hare tijden van verflauwing en verslapping gehad; somtijds scheen zij den ondergang nabij. Zij heeft, nog bij onze heugenis, een tijdperk gekend van werkeloosheid, ja, erger nog, van wel eens beuzelachtige „liefhebberij”; het staat mij nog levendig voor, hoe wij jongeren van dagen niet spaarzaam waren met onze afkeuring van den geest, die toen in haar heerschte, en niet rustten voordat de wetsherziening van 1847 tot stand was gekomen. Ook spreekt het wel van zelf, dat niet alles, wat zij in het licht zond, den toets der critiek kon doorstaan; dat in haren hof wel eens onkruid groeide. Ik wil verder gaan en toegeven, dat zij niet altijd vrij geweest is van dat pralend lofbejag, dat ik zoo straks verderfelijk noemde; ik durf niet tegenspreken, dat zelfs in onzen tijd in menige levensschets de spreuk „van de dooden niets dan goeds” wat al te letterlijk wordt opgevat, ten koste van recht en waarheid. Gij ziet, ik ben niet beschroomd onze gebreken te belijden. Maar dan mag ik ook op mijne beurt vragen, of de fouten van sommigen aan de Maatschappij in haar geheel mogen geweten worden? Of het onbeduidende geschrijf van enkelen te kort doet aan de waarde van het goede en degelijke, door anderen geleverd? Of het billijk is, tot maatstaf van beoordeeling een tijdperk te nemen, dat reeds lang achter den rug ligt, en de geestkracht voorbij te zien, waarmee zij zich uit die kwijning heeft opgeheven? Of men haar thans van werkeloosheid mag betichten, die in de laatste tien jaren meer heeft uitgericht dan in de eerste halve eeuw van haar leven, en die,

zels boven het bereik harer stoffelijke hulpmiddelen, telkens nieuwen arbeid ter hand neemt? Welke instelling ter wereld zou voor zulk een onrechtvaardig oordeel bestaan? Vergunt mij een voorbeeld. Heeft ook de Leidse Hoogeschool niet soms tijden gekend van verachtering en verval? Heeft in haar niet wel eens eene verkeerde richting geheerscht, een geest van flauwheid de hoofden beneveld? Is in hare leerzalen niet wel eens dwaling verkondigd, de zaak der duisternis bepleit, of beuzelarij voor wetenschap uitgevent? En toch, wie loochent haren roem? Wie aarzelt haar te erkennen als een zegen voor het vaderland, als eene milde bron van waarheid en licht? In bescheidener kring geldt hetzelfde van onze Maatschappij. Goed en kwaad gaan in het zwakke geslacht der stervelingen altijd gepaard: wèl hem, bij wien het goede het kwade overtreft. En wanneer wij dan niet eenzijdig stilstaan bij een enkel reeds bijna vergeten tijdperk, maar de vruchten onzer instelling in haar geheel overzien, behoeven wij ons dan te schamen? Ziet die lange rij van Werken, Verhandelingen en Nieuwe Werken, nog door eene Nieuwe Reeks van Werken gevolgd; denkt aan dat honderdtal jaarlijksche verslagen, met al de levensberichten en verdere bijdragen die zij bevatten; aan hetgeen zij verzameld heeft tot voorbereiding van het „Taalkundig Woordenboek”, later door WEILAND en de zijnen bewerkt; aan den Catalogus onzer boekerij; aan de uitgave van MAERLANT'S *Spiegel Historiae*, aan de beide registers van verspreide stukken betreffende de geschiedenis des vaderlands, aan de *Informacie* omtrent Holland in 1514, die onlangs het licht zag; aan de bewerking der *Rose*, het woordenboek op HOORT, en de gedichten van

HILDEGAERTSBERCH, nu deels bijna voltooid, deels voor den druk gereed. Doorloopt de namen van hen, wier arbeid daar bijeenligt; vooral, vergeet niet, dat dit alles verricht werd uit loutere toewijding, door vrijwilligen ijver, zonder eenige verplichting of belooning hoegenaamd. En hoeveel heeft onze vereeniging niet gedaan, dat zich niet laat naciijferen of in bepaalde feiten aanwijzen; hetzij door de kennis, die zij in hare maandelijksche en openbare vergaderingen verspreidde, hetzij door opwekking, aanmoediging, voorbeeld, bijstand, bescherming. Daarbij hare bibliotheek, met groote zorg en kosten bijeengebracht, in de laatste jaren vooral in klimmende mate verrijkt, door vreemde kenners hoog geroemd, wier schatten zij, met onbekrompen mildheid, ook buiten den kring harer leden, voor iedereen ten dienste stelt. Zegt mij: is onze Maatschappij ontrouw geweest aan hare leus: de bevordering der Nederlandsche letterkunde? Of mag zij, bij alle besef van hetgeen haar ontbreekt, en van het vele waarin zij te kort schoot, toch zich sterk gevoelen in de overtuiging, dat zij iets goeds voor het vaderland gesticht heeft?

Meent echter niet, M. H., dat ik mij beklag over de onbillijke oordeelvellingen, die onze instelling somtijds te verduren heeft. Dat lot deelt zij met ieder, die in het openbaar arbeidt voor het algemeen belang. Laat ons veeleer onze kastijders danken, dat zij het bewustzijn onzer onvolmaaktheid bij ons levendig houden. Dat bewustzijn, altijd noodzakelijk om onze veerkracht niet te verliezen, is dubbel onmisbaar bij de intrede in een nieuw tijdvak. Dan vooral betaamt het, zich rekenschap te geven van het gebrekkige dat verbetering eischt, en meer te

letten op hetgeen er te doen, dan op hetgeen er gedaan is. Al nemen wij in dank aan wat onze voorgangers hebben verricht, toch hadden wij gaarne gezien, dat er veel meer ware geschied. En wij zouden niet verantwoord zijn, indien wij niet zorgden dat alles worde voorbereid, om in den tweeden eeuwkring onze werkzaamheid ruimer, krachtiger, vruchtbaarder te maken. Op het rustpunt, dat wij heden bereikt hebben, moeten wij ons aangorden om voortaan, door ervaring gesterkt, met vaster tred onze reis te vervolgen.

Wat is daartoe het beste middel? Wat anders dan een helder inzicht in de oorzaken, die tot dusverre te vaak ons handelen verlamden? De kennis der kwaal is de eerste stap ter genezing. Vergunt mij dan nog eenige oogenblikken, om uwe aandacht te vestigen op twee hoofdgebreken van ons verleden, maar tevens om U te wijzen op het beeld der toekomst, waarnaar wij behooren te streven.

Voor ons oogmerk is het genoegzaam ons bij hoofdzaken te bepalen. Ik behoef hier niet te gewagen van die zwakheden, die, onafscheidelijk van de menschelijke natuur, ook in onze Maatschappij wel eens schadelijk werkten, en waarvan het ons nimmer gelukken zal geheel vrij te komen. Onverschilligheid, gemakzucht of onedele hartstochten van sommigen, zullen altijd in iederen kring de pogingen dwarsboomen, die door de geestdrift en de toewijding van anderen worden aangewend. Ieder onzer zie toe, dat die schuld op hem niet kleve. Maar die persoonlijke feilen liggen hier buiten onze beschouwing; en evenzeer die kleinere gebreken van tijdelijken aard, die nooit volstrekt te vermijden zijn. Hier vragen wij

slechts naar die algemeene oorzaken, die het gansche wezen onzer instelling beheerschten, en haar verhinderden in die mate, als wij zouden gewenscht hebben, te voldoen aan hare bestemming.

Aan hare bestemming! Ziedaar juist wat haar, in de eerste plaats, te lang heeft ontbroken: een klaar besef van de taak, waartoe zij geroepen was. Ongericht in een tijd, toen de wetenschap nog meer beoefend werd als het middel om eigen zucht naar kennis te bevredigen, dan als een bepaald levensdoel, om met anderen mede te werken tot den opbouw van een groot geheel, miste zij bij den aanvang een vast plan. Zij zou gewijd zijn aan „Taal-, Dicht-, Oudheid- en Geschiedkunde”; maar men verzuimde de grenzen van die vakken nauwkeurig af te bakenen. Door ook aan de dichtkunde plaats te verleenen, zonder die te beperken tot de bloote theorie, vermengde men het gebied der wetenschap met dat der kunst. En men vroeg zich niet af, welke hoogte elk vak bereikt had, welke de vereischten waren om het verder te brengen, welke bezigheid het eerst aan de beurt lag, en hoe alles in te richten. Over den aard der werkzaamheden besliste het toeval, geen welberaden keus. Ieder gaf ten beste wat hij beschikbaar had: hoogstbelangrijke stukken niet zelden, maar zonder eenheid of verband. Het kon niet missen of die stelselloosheid moest allengs, toen de tijd der stichters voorbij en de eerste ijver bekoeld was, bij hunne opvolgers ontaarden in planlooze, soms doellooze, liefhebberij. Dat was het groote gebrek, waardoor de uitkomst minder vruchtbaar werd dan zij had kunnen wezen bij een juist begrip van hetgeen men wilde bereiken. Wij maken er onzen voorgangers geen verwijt van:

in dien tijd en bij dien stand der wetenschap kon het wel niet anders. Maar onze tijd heeft eene hoogere roeping. In onze eeuw is de wetenschap tot bewustzijn gekomen van de verplichting, die zij te volbrengen heeft. Niet slechts voor eigen onderricht wijden wij ons aan hare beoefening, ieder afzonderlijk; maar wij erkennen haar als de groote taak der menschheid, door ons allen gemeenschappelijk te bewerken; en ieder arbeider kiest zijn bepaald gedeelte, waartoe aanleg en neiging hem bestemmen. Onze pogingen, in deze Maatschappij vereenigd, moeten hetzelfde karakter dragen. Dat deel der menschelijke wetenschap, dat de kennis van ons vaderland ten doel heeft, is het veld ons aangewezen. Het splitst zich in drie onderdeelen: onze taal, onze letteren, onze geschiedenis. Al wat daarbuiten ligt, behoort niet tot ons gebied. Maar dat drietal moet in den ruimsten zin worden opgevat; niets, wat daartoe in betrekking staat, mag worden afgesneden. Die drie vakken, altijd in onderling verband en als drie leden van één geheel beschouwd, naar ons beste vermogen te bevorderen: ziedaar onze roeping. De bronnen op te sporen en toegankelijk te maken, waaruit de kennis moet worden geput; onderzoekingen uit te lokken, om de verkregene kennis door vergelijking en nadenken uit te breiden, te bevestigen of te zuiveren; dat alles ordelijk in te richten, altijd te rade gaande met de behoeften van den tijd, met de hoogte die men bereikt heeft; overal, waar in gelijken geest gearbeid wordt, medewerking en hulp te verleenen, hinderpalen uit den weg te ruimen, door opwekking en voorbeeld aan te moedigen; geene gelegenheid ongebruikt te laten ter verhooging van den bloei der vaderlandsche wetenschap: ziedaar

het werk, dat ons te doen staat. Nog één punt moet ik daarbij voegen, een punt van overwegend belang. De kennis des vaderlands mag niet alleen eene wetenschap zijn, uitsluitend bestemd voor den geleerde. Hare uitkomsten moeten het eigendom worden der geheele natie; zij moeten, als een bezielend beginsel, alle aderen van het volksleven doordringen. Onze taal, onze letteren, onze geschiedenis, zijn dat niet de heiligste panden onzer nationaliteit, de dierbaarste kleynoden die ons volk bezit, met wier handhaving of verwaarloozing het volk zelf staat of valt? Het is dus niet genoeg, voor eene maatschappij als de onze, dat edele drietal als wetenschap aan te kweeken; - wij moeten het vruchtbaar maken voor het leven; wij moeten zorg dragen dat onze kennis zich in ruimeren kring verspreide; dat zij door onderwijs en opvoeding het jeugdig geslacht versterke en verheffe; dat zij eene opwekkende kracht worde voor het nationaal bewustzijn, het roersel van die echte, verstandige, op overtuiging gevestigde vaderlandsliefde, die alle zelfzucht te niet doet en iederen burger zijn hoogste heil doet vinden in toewijding aan de gemeene zaak. Zóó, zóó eerst, zal de vaderlandsche wetenschap in waarheid hare roeping vervullen.

Ik heb getracht, U in vluchtige trekken de bestemming onzer Maatschappij te schetsen. Dat alles heeft men zich vroeger niet zoo duidelijk voor oogen gesteld. Bij gebrek aan een bepaald plan, om tot richtsnoer te dienen, is menige poging gefaald, menige achtergebleven. Verheugen wij ons, dat allengs een helderder bewustzijn ontwaakt is. In de laatste jaren heeft onze instelling meer en meer getoond, dat zij hare taak begon te begrijpen. Aanstands

is eene ruimere werkzaamheid aangevangen, eene betere toekomst voorbereid. Met meer beleid heeft zij de middelen gekozen, nu zij wist welk doel zij beoogde. Zij heeft die vervolgreeks van werken gestaakt, die langzaam en met moeite werd samengesteld uit toevallige bijdragen, somtijds van onwilligen afgebedeld. Zij heeft ingezien, dat hare handelwijze nu meer geregeld behoorde te zijn. Vier middelen heeft zij daartoe bestemd. Allereerst, de handen ineen te slaan, om door gemeenschappelijken arbeid datgene te verrichten wat de krachten van een enkelen te boven gaat. Dan, in de tweede plaats, de uitgave tot stand te brengen van belangrijke boekwerken, die zonder bijstand bezwaarlijk het licht kunnen zien. Ten derde, bouwstoffen op te leggen voor latere bewerking, en al het noodige te verzamelen om het onderzoek van iederen weetgierige gemakkelijk te maken. Eindelijk, hare hulp te verleen en haren invloed te doen gelden, overal waar zij in staat is den bloei der wetenschap te bevorderen of hare practische werking te versterken. Reeds is de heilzame strekking dezer vier middelen door daden gebleken. Wat het vierde betreft, laat zich dit niet met weinig woorden in bijzonderheden aantoonen. Maar aan het eerste hebt gij de beide *Repertoria*, de zoo belangwekkende *Informacie* en die reeks van biographieën te danken. Het tweede schonk U de drie kwartijnen van den *Spiegel Historiae*, die weldra door drie andere lijvige boekdeelen van onze medeleden VERWIJS, OUDEMANS en BISSCHOP zullen worden gevolgd. Van het derde getuigt de toenemende uitbreiding onzer boekerij, waaraan in de laatste zes jaren meer ten koste is gelegd dan in de zestien, die voorafgingen. Gij ziet, wij zijn op den goeden

weg. Wij weten nu wat wij willen, en hoe wij moeten handelen. Wij hebben één der hoofdgebreken van ons verleden gelukkig overwonnen.

Maar nu het andere gebrek, het lastige bezwaar, dat eene eeuw lang onze werkzaamheid heeft belemmerd! Menigeen acht het onoverkomelijk. Ik voor mij heb te goed vertrouwen op den zin der Nederlandsche natie, om niet te verwachten, dat wij het eerlang voorgoed te boven zullen komen. Het is een bezwaar van stoffelijken aard. De geldelijke hulpmiddelen onzer Maatschappij staan op verre na niet in verhouding met den omvang van hare taak. Honderd jaren lang had zij geene andere inkomsten dan de jaarlijksche bijdragen harer leden. Met die geringe som kon zij weinig uitrichten: zij was genoodzaakt de tering naar de nering te zetten. Toen zij allengs met meer bewustzijn en meer ernst aan hare bestemming zocht te beantwoorden, werd dat bezwaar steeds drukender. De uitgaven voor de bibliotheek zijn meer dan verdubbeld; de drukloonen, die vóór 1838 slechts eenmaal f 600.— beliepen, zijn in de laatste jaren wel eens geklommen tot een drievoudig bedrag. Intusschen stegen de ontvangsten weinig of niet. Op den duur werd die toestand onhoudbaar. Gij herinnert U, dat ik in mijne vorige toespraak, nu twee jaren geleden, op den treurigen staat onzer schatkist heb gewezen en U heb voorgeschieden, dat daarin verandering moest komen, indien onze Maatschappij worden zou wat zij behoorde te zijn. Ik deed U voorzien, dat er een beroep zou worden gedaan op de belangstelling onzer medeleden, op de vaderlandsche gezindheid van vorst en volk. Geen andere weg stond ons meer open, om de toekomst onzer instelling te ver-

zekeren. Alleen dan kon zij krachtig werkzaam zijn, wanneer zij een vast kapitaal bezat, waarvan de renten haar in staat stelden de steeds klimmende uitgaven te bestrijden. Van die overtuiging doordrongen, heeft het Bestuur eene poging gewaagd, waartoe het naderende eeuwfeest eene ongezochte aanleiding bood. Eene uitnodiging tot deelneming aan de stichting van een maatschappelijk fonds werd gericht tot onzen Hoogen Beschermer en de leden van Zijn doorluchtig geslacht, tot al de leden der Maatschappij, en tot die hooggeplaatste en vermogende landgenooten, die de meest bevoegden mochten geacht worden om den ijver, in het belang der vaderlandsche wetenschap aangewend, met hunne ondersteuning te vereeren. De uitkomst is geene teleurstelling geweest. Onze geëerbiedigde Koning gaf edelmoedig het voorbeeld. H. M. de Koningin en HH. KK. HH. de Prinsen van het Vorstelijk Huis schonken milde giften. Een groot aantal onzer medeleden toonden prijs te stellen op den bloei onzer vereeniging, en de bereidwillige medewerking van sommige aanzienlijken leverde het bewijs, dat Nederland nog roemen mag op verlichte Maecenaten, die de Nederlandsche letterkunde weten te waardeeren. Aan allen zij, uit naam van het Bestuur, onze oprechte dank openlijk herhaald! Door de gezamenlijke bijdragen is een kapitaal van ruim f 6000.— verkregen: eene som die niet onbelangrijk mag heeten, wanneer men bedenkt dat de inschrijving plaats had in het rampspoedige jaar 1866, te midden van oorlog, veepest en aanhoudende daling der openbare schuldbrieven. In elk geval mogen wij ons zelve gelukwenschen met het uitwerksel onzer poging. De grondslag is nu gelegd voor eene betere toekomst onzer

Maatschappij. 't Is waar, het bedrag van ons fonds is nog verre van toereikend om ons nu reeds een ruimeren werkkring te veroorloven. De jaarlijksche renten, na aftrek van het gedeelte, tot stijving der hoofdsom bestemd, maken nauwelijks *f* 200.— uit. Doch er is nu ten minste een goed begin gemaakt, en „een goed begin is half gewin”. Allengs zal onze bezitting toenemen, niet alleen door den langzamen aanwas, die haar verzekerd is bij geregelde toevoeging van een deel der renten, maar ook — ik durf het voorspellen — door de voortdurende belangstelling van velen binnen en buiten dezen kring. Geschenken en legaten zullen haar nu en dan toevloeien, en van jaar tot jaar onze inkomsten doen stijgen. In 'een land, waar zooveel welvaart heerscht, waar zooveel zin voor wetenschap met zooveel liefde voor het vaderland gepaard gaat, waar nuttige instellingen altijd rekenen kunnen op onbekrompen mildheid, daar is het geene ijdele hoop, dat ook eene Maatschappij, aan de dierbaarste belangen der natie gewijd, meer en meer in staat zal worden gesteld aan hare hooge roeping te voldoen. Ik wees U reeds vroeger op het verheffende voorbeeld van Engeland. Hoe worden daar de mannen der wetenschap gesteund door de edelaardige gezindheid der aanzienlijken! En hoeveel groots heeft die samenwerking bij onze naburen gesticht! Zoo behoort het ook bij ons te wezen. Ons allen is de wetenschappelijke roem van het vaderland en de bloei onzer letterkunde dierbaar. Aan dat schoone doel wijde ieder zich toe met de middelen, die hem ten dienste staan. De een geve zijn tijd en zijn arbeid ten beste, de inspanning zijner edelste krachten; de ander brenge een deel van zijn stoffelijk vermogen gewillig

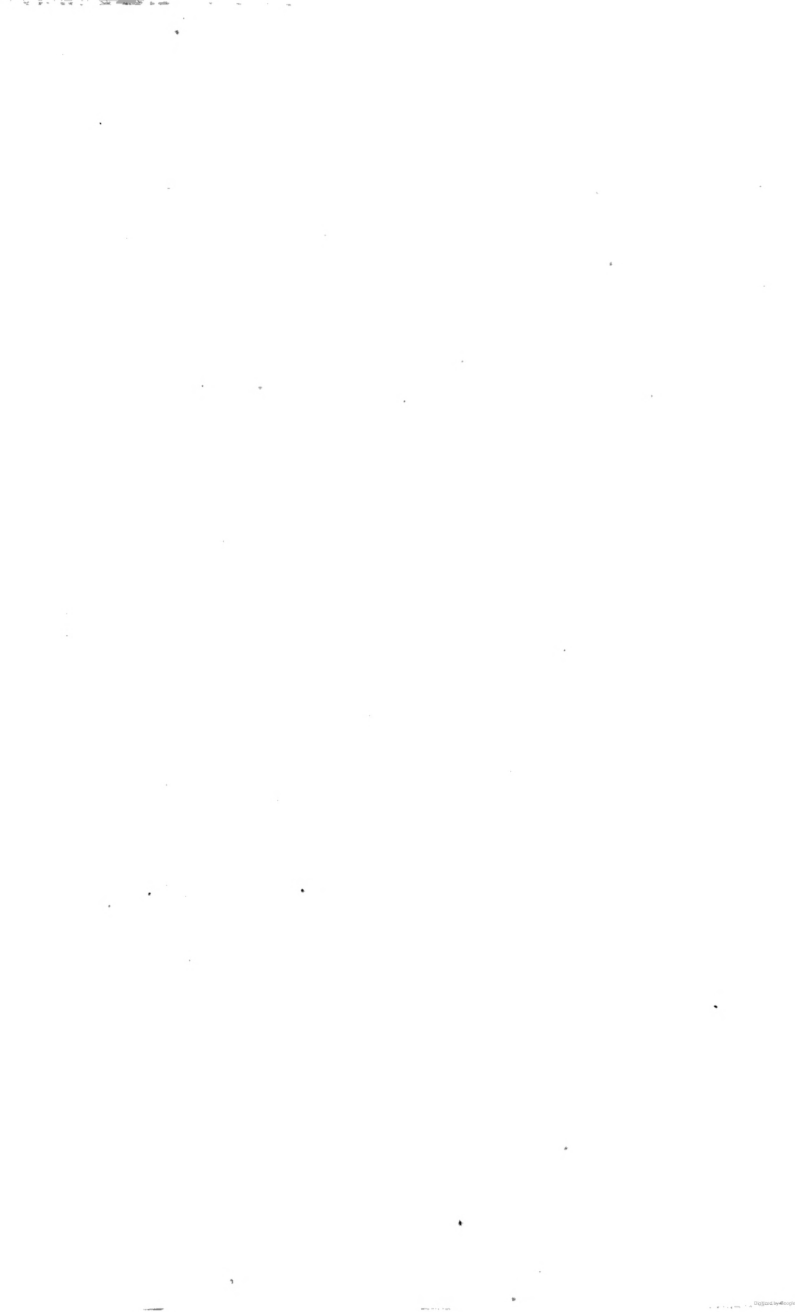
ten offer aan het nationaal belang. Dat bondgenootschap is een waarborg der zege. Die eendracht maakt macht.

Met blijde verwachtingen zijn wij dan onzen tweeden eeuwkring binnengetreden. Van de beide oorzaken onzer zwakheid in het verledene heeft de eene reeds opgehouden te bestaan: er is alle hoop, dat ook de tweede spoedig verdwijnen zal. Voor een groot gedeelte hebt gij zelve dat in uwe macht. Zal onze Maatschappij nu sterk worden en het standpunt bereiken, waarop zij behoort te staan? Zal de tweede eeuw harer geschiedenis roemrijker zijn dan de eerste? Dat zal geheel afhangen van de veerkracht en de werkzaamheid harer leden. Het ontbreekt niet aan goede voorteekenen. Er is leven en opgewektheid, er wordt met lust gearbeid. Dit eeuwfeest zelf zal den ijver aanvuren, indien wij slechts de geestdrift, die ons heden bezielt, niet weder laten verslappen. Eene gunstige omstandigheid komt ons te stade, als een heilspellend verschijnsel: de nu in volle werking gebrachte wet op het middelbaar onderwijs, die talrijke leeraren der vaderlandsche letterkunde heeft doen optreden, toegerust met jeugdige krachten. Zoo worden ons nieuwe medehelpers verzekerd, en wel zulke, voor wie het doel onzer instelling tevens het hoofddoel hunner studie en de taak van hun leven is. Welaan dan, broeders, gaan wij blijmoedig de toekomst te gemoet. Verflauwen wij niet in onze belangstelling, maar sluiten wij ons eendrachtig aan een. Het lidmaatschap onzer Maatschappij moet geen bloote eertitel wezen, maar een prikkel tot deelneming aan het werk, dat alleen door gezamenlijke inspanning van velen kan worden volbracht. Een onafzienlijk veld ligt nog voor ons open, om te bearbeiten tot heil en

zegen voor het vaderland. Doen wij het onze, dat eenmaal het nageslacht een rijken oogst moge maaien!

M. H., het is een ernstige tijd, dien wij thans beleven. Voor weinige maanden, toen de oorlog aan onze grenzen woedde, toen meer dan één van de kleinere staten in Duitschland door den overmoedigen veroveraar in zijn gebied werd ingelijfd, scheen ook ons goede Nederland niet buiten gevaar. De reusachtig aangewassen macht van een krijgshaftigen nabuur begon dreigend te worden voor het vreedzame land, dat wij bewonen. Wat zou er worden van onze vrijheid, van onze zelfstandigheid, indien eenmaal ook tegen ons de wapenen werden gekeerd? Thans is, goddank! die bezorgdheid geweken; de vrede is hersteld, het vertrouwen keert terug. Maar wie zegt ons, wat de toekomst in haren schoot verbergt? Wèl ons, dat wij in die dagen getoond hebben, hoe hoog wij boven alles ons onafhankelijk volksbestaan waardeeren, hoe wij gehecht zijn aan ons oude en trouwe stamhuis van Oranje. Wèl ons, dat het gebleken is, hoe de kern der natie niet aarzelen zou, het kostbaar erfdeel der vaderen met goed en bloed te beschermen. Maar niet enkel in de wapenen moeten wij onzen steun zoeken. Nu de rust en kalmte zijn wedergekeerd, moeten wij ons aangorden met zedelijke kracht. Wij moeten trachten ons meer en meer de achting van Europa waardig te maken. In een tijd, waarin het recht der nationaliteiten meer dan ooit wordt erkend, waarin de openbare meening zulk een machtige hefboom is geworden, kan ook een klein volk sterk zijn, wanneer het zich zelf eerbiedigt en den eerbied der beschaafde natiën weet te verwerven of te behouden. Dat kunnen wij, erfgenamen van zulk een voorgeslacht,

door ons nationaal gevoel te versterken, door wetenschap te kweeken, door ons aandeel bij te dragen tot de verlichting en den vooruitgang der menschheid. Ziet, broeders, juist dat is de taak, waaraan de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde is toegewijd! Juist dat is hare ware bestemming! Brengen wij haar dan op haar eeuwfeest onze beste wenschen toe. Dat zij groeie en bloeie, dat zij zich krachtig ontwikkelde, en steeds hare roeping begripe! Zoo zal zij niet alleen kennis en beschaving, licht en leven verspreiden, maar ook medewerken tot de heilige zaak, die de leus is van onzen Beschermheer: de handhaving van het vrije Nederland!

E E U W F E E S T

VAN DE

MAATSCHAPPIJ DER NEDERLANDSCHE LETTERKUNDE

TE LEIDEN,

20 JUNI 1867.

GEDENKSCHRIFT

VAN HET

E E U W F E E S T

VAN DE

MAATSCHAPPIJ DER NEDERLANDSCHE LETTERKUNDE

TE LEIDEN,

GEVIERT 20 JUNI 1867.

LEIDEN, E. J. BRILL.

1867.

I N H O U D.

I.

Feestrede bij de viering van het Eeuwgetijde, uitgesproken door Dr.
M. DE VRIES.

II.

Bijdragen tot de Geschiedenis van de Maatschappij, 1766—1866.

I N H O U D

VAN HET

GEDENKSCHRIFT VAN HET EEUWFEEST.

I.

Feestrede bij de viering van het Eeuwgetijde, uitgesproken door Dr.
M. DE VRIES.

II.

Bijdragen tot de Geschiedenis van de Maatschappij, 1766--1866. Ge-
denkschrift van de Maatschappij.

Alphabetische Lijst van de vroegere Leden der Maatschappij sedert hare oprichting tot 1 Mei 1866.	Blz. 1.
Alphabetische Lijst van de tegenwoordige Leden, op 1 Juni 1866:	
Ereleden.	" 67.
Binnenlandsche Leden.	" 68.
Buitenlandsche Leden.	" 88.
Lijst der Voorzitters.	" 95.
" " Secretarissen.	" 96.
" " Penningmeesters.	" "
" " Bestuurders, sedert 1847.	" 97.
" " Briefschrijvers.	" 98.
" " Bibliothecarissen.	" 99.
" " Drukbezorgers.	" 100.
Lijst van hetgeen door de Maatschappij is uitgegeven:	
A. Wetten.	" 101.
B. Ledenlijsten.	" 102.
C. Handelingen.	" 103.
D. Werken.	" 104.
Lijst der Wetenschappelijke Vereenigingen, met welke de Maat- schappij in betrekking staat.	" 115.
Proeve eener Geschiedenis van de Maatschappij door Dr. J. T. BERGMAN.	" 121.
Korte Geschiedenis der Bibliotheek door Dr. W. BISSCHOP.	" 219.
Lijst der Catalogussen van de Bibliotheek.	" 234.
Overzicht der gelden besteed aan drukwerk en aankoop van boeken sedert 1824.	" 235.

VERBETERINGEN.

- Bl. 22. *regel* 15. JAKOB GRIMM is in 1863 tot Eerlid benoemd.
- " 49. " 17. voeg in: J. MÜNNICH, overl. te Haarlem 1864. Oud-Secretaris van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, benoemd 20 Juni 1861.
- " " " 18. voeg in: geschetst door A. ELINK STERK Jr. Hand. 1858. bl. 1.
- " 57. " 4. AUGUSTIN THIERRY is geschetst door M. SIEGENBEEK: Hand. 1856. bl. 7.
- " 69. " 28. Conrector *lees*: Prorector.
- " 74. " 25. voeg in: Staatsraad.
- " 84. " 36. Rustend-Predikant *lees*: Predikant.
- " 85. " 17. voeg in: Dr. B. D. H. TELLEGEN, Hoogleeraar in de Rechten te Groningen. — 1865.
- " 95. " 4. J. LULOFS, tijdelijk Voorzitter 9 Sept. 1766. F. W. BOERS, benoemd tot Voorzitter 9 Sept. 1766 en A. C. DE MALNOË, tijdelijk Voorzitter 4 Juni 1779.
- " " " 10. J. W. TE WATER, benoemd tot Voorzitter 24 Juni 1793.
- " 97. bij de Lijst der Heeren Bestuurders nog in te voegen:
F. H. G. VAN ITERSON, benoemd 18 Juni 1857—1862.
J. J. PRINS, benoemd 2 Nov. 1860—1865.
- " 148. " 35. 1775 *lees*: 1875.
-

100

